T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUNANİSTAN TRAKYA'SINIDA (6.YY.-19.YY.) MEZAR GELENEGİ VE TİPOLOJİSİ

EVANGELOS PAPATHANASİOU
1148247141

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZKAN ERTUĞRUL

EDİRNE 2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI

GÖRSEL KÜLTÜR PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Evangelos Papathanasiou tarafından hazırlanan Yunanistan Trakya'sında (16.yy - 19.yy) mezar geleneği ve Tip. Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca 03/10/2013 - Salı günü saat 15.00 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *Kabuledilmesine **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Ergun Kalaycı	Kabuledilmesine	
Doç. Dr. Simge Sevinç Pınarlı	Kabul	
Yrd. Doç. Dr. Özkan Erdoğan	Kabuledilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

08 / 11 / 2019

Evangelos PAPATHANASİOU

Konu: Yunanistan Trakya'sınıda (6.yy.-19.yy.) mezar Gelenegi ve Tipolojisi.

Hazırlayan: Evangelos PAPATHANASİOU

ÖZET

Trakya'da yaşayan Hıristiyan halk dini inançları gereği ölen yakınlarının kemiklerini mezardan çırtma adetlerini bırakarak,Müslüman mezar taşı geleğinin etkisi, ekonomik refah ve daha başka sebebler etkili olmuştur. Bu etki ile birlikte mezar taşlarının üzerlerine çok satırlı hece ölcülü şiirler yazmaya başlamışlardır. Bu gelenekilk olarak 17 yüzyılın ilk yarısına başlamıştır. En erken tarihli mezar taşı örneği 1655'ten kalmadır. 17. yüzyılın sonlarında başlayan bu gelenekler Evros köylerinde 1960'a kadar, yani 300 yüzyıl boyunca devam etmiştir. Bu alışkanlığa 20. yüzyılda bazı yerlerde rastlanmamaktadır, bu geleneğin terk terk edilme nedeni Hristiyan ve Yunan topluluğunun Trakya bölgesinide içine alan savaşların Başlamasıdır. Özelikle II. Dünya Savasından sonra Yunanistan Trakyası'nda makine ile kesilen mezar taşları mezarlıklarda yerlerini almaya başlamışlardır.

İlk bölüm genel olarak Yunanistan ve Balkan bölgelerinde Trakya dışındaki mezarlıklar ile ilgili açıklamalar yapılacaktır. Söz konusu dönemde Trakya'da bahsi gecen gelenek devam etmektedir.

İkinci bölümde Batı Trakya'nın farklı yerlerindeki mezarlıklardan mezar taşları örnekleri göstereceğiz. Örnekler İskeçe Gümülcine, Maronia, Samothraki ve Evros'tan on beş köye aittir. Çalışma su şekilde gerçekleşecektir: Mezar taşı üzerindeki metinleri yunanca gösterilmesi ve yunancadan türkçeye çevrilmesi. Sonra konu hakkında kısa bir yorum yapılması, ölünün yaşamından mesleği ile ilgili temsili sahnelerin gösterilmiştir. Mezar taşları fotoğraflar ve bazen de Çizimler ile gösterilmiştir. İkinci bölümün ikinci parçasında karşılaştırma amacı ile Batı Trakya, Bulgaristan köylerinden, Filibe ve İvaylovgrad'dan (Ortaköy) ve bazı yerler Edirne ve Doğu Trakya'dan örnekler gösterilmiştir. Karşılaştırma amacı ile aynı dönem Gümülcine'den Ermeni mezar taşları fotoğraf ve çizimleri gösterilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmanın amacı Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli etnik kökenlerinin ölüm karşısında ortak sanatsal ve "anıtsal" ifadesini göstermektir.

Üncünü bölümde mezar taşları sınıflandırması yapılmıştır. Yayınlanan ve yayınlamayan topladığımız mezar taşları örneklerinden hareketle dört kategori çıkardık: 1) Mezar plakaları 2) Mezar taşları 3) Haçlı mezar taşları 4) Kaideli heykel veya büst mezar taşları. Bu dört kategoriden her birinin kendine ayrı alt kategorisi vardır. Batı Trakya ve Evros'taki köyler içinde Edirne bir sanat merkezi olarak kabul edilir. Sanat, biçim, sekil ve metin açısından yeni gelişmeler Edirne'de ortaya çıkmıştır. Konstantinopolis etkisinden söz etme ihtimali de bulunmaktadır. Batı Trakya için sanat merkezi olan bir diğer yer Filibe'dir.

Dördüncü bölümde mezar taşlarının zaman içerisindeki gelişimi incelenmiştir. Ayrıca, mezar taşları üzerinde yer alan bilgilerin ışığında Osmanlı döneminde, Trakya' toplumunun etiği, mesleği ve değerleri hakkında sağladıkları bilgiler de değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batı Trakya, Osmanlı toplumu, Post-Bizans mezarlıkları, Post-Bizans kitabeleri, Post-Bizans mezar taşları, Edirne çevresi.

Title: Tombstones in Greek Thrace (6th-19th cc.). Tradition and Typology.

Prepared by: Evangelos PAPATHANASIOU

ABSTRACT

The custom of christian Thracians not to exhumate their dead, a possibe influence of the Muslim tombstones, and other factors, like some economic prosperity, are the causes that lead to the phaenomenon of the appearance of the Thracean stone inscribed and narrative burial monuments. According to the existing archaeological data, this phenomenon firstly appears in the second half of the 17th century, with the first, precisely dated, tombstone dated at 1655, when the next dated examples come from the last decade of the 17th century. This tradition keeps on at least in Evros region Greek villages until the end of the 1960s, for nearly some 300 years long. The tradition is interrupted at various times during the 20th century, depending on the place, either by the abandonment of thracean regions by the Christian or Greek population due to war vicissitudes, or, notably after World War II, when marble burial slabs cut by electric powered wheel prevail in the graveyards of the Greek part of Thrace.

In the first chapter, an attempt is made for an overview to be submitted of what was happening in the cemeteries of the other Greek and Balkan regions outside Thrace at the same time when the aforementioned faenomenon was taking place in Thrace.

Then, in a second chapter, examples of tombstones are presented from certain cemeteries in Western Thrace. Examples came from Xanthi, Komotini, Maroneia, Samothraki and from fifteen villages of the Evros region. The material is presented in the following manner: The Greek text of the tombstone's inscription is transcribed verse by verse. Then a turkish translation of this text is given. Then a brief commentary on the content of the inscription is added. Then descriptions and commentaries also follow on any representations that usually depict narrative

elements of the profession of the deceased or his/her occupation when alive. The examples are almost always accompanied by a photograph and in many cases by a drawing of the tombstone. In a second part of this chapter, for the sake of comparison, examples of the broader historical Thrace outside Western Thrace, and in particular of several villages in present-day Bulgaria, from Plovdiv (Philippoupolis) and Ivailovgrad (Ortakioi/Ortaköy), and some examples from Edirne (Hadrianoupolis) and Eastern Thrace also. In addition, for comparative reasons alone, photographs and drawings of Armenian inscriptions from the same period from Komotini are cited to illustrate the common artistic and "monumental" expression of the various ethnicities of the Ottoman Empire in the face of death.

In a third chapter an attempt is made to classify thracean tombstones. Based on the published examples, but mainly based on the hundreds of unpublished examples we have registered, we have classified the tombstones into four general categories: 1) sepulchral slabs, 2) sepulchral stelai, 3) sepulchral crosses, and 4) pedestals with statues or busts. Each of these four categories has its own subdivisions. Edirne is recognized as a major center for thw diffusion of the tradition of these tombstones in Western Thrace and mainly in the villages of Evros, but also as a center for the formation of the occasional trends observed in the form, shape and content of their inscriptions. There are may be also possible influences deriving from Istanbul itself. Philippopolis is also recognized as an alternative pole shaping artisan and artistic trends on the matter and its influences on Western Thrace tombstones are detected.

Chapter 4 examines the evolution of funerals over the time. It also evaluates the information these tombstones provide about the ethics, professions and values of Thracian society during the Ottoman times.

Key Words: Western Thrace, Ottoman Society, Post-Byzantine Cemeteries, Post-Byzantine Inscriptions, Post-Byzantine Tombstones, Edirne (Adrianople) region.

ÖNSÖZ

Çalışmalarım ve Trakya'nın Post-Bizans mezar taşı ile uğraşıma ilişkin fikri, 1990'larda Bati Trakya'nın Bizans ve post-Bizans anıtlarından sorumlu olan Arkeoloji Servisi'nde dört yıllık bir hizmetim sırasında ortaya çıktı. O zamanlar ve görevlerim çerçevesinde, ilk sporadik ve parçalı bir malzeme toplama yapıldı. Mezar taşı epigrafik materyalleri dışında bulabildiğim her post-Bizans epigrafik kanıtı topladım. Servis nedeniyle Trakya'dan ayrılmam bu çabayı kesti. Yine de ilgim hiç bitmedi. Araştırmamın ilk meyvesi kitabımdı: *Ἤδε κόνις: Yeni Trakyalı Rumca yazıtlar (Katkı I)* (Selanik, Ağustos 2005). Arkadaşım ve meslektaşım Thanasis Kugulos'un teşviki sırasında, Edirne'teki Trakya Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim almak için kayıt yaptırdığımda ve Osmanlı Times'ın yazılarının da saygın hocam Özkan Ertuğrul'un araştırma çıkarlarında olduğunu gördüm. Trakyalı post-Bizans başarılar olgusuna ilk yaklaşımımı doktora tezimin bir konusu olarak önermeye karar verdim. Edirne Üniversitesi'ndeki hocalaram, eski dostum Thanasis Kugulosa, arkadaş ve meslektaşım, yardımları için Ozcan Hüseyin Nuri ve Türkçe öğretmenim Sofia Iosifidou'ya çok teşekkür ediyorum. Trakya Demokritus Üniversitesi'nden Profesör Tsouris Constantinos'a çok düzeyli ve değerli yardımlarından dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca Selanik Üniversitesi Doçent'e Byzantinist bayan Melina Paisidou'nun ve Dr. Trifonova Alexandra'nın değerli yardımları için teşekkür ediyorum. Bayan Giouli Samaras'a son derece profesyonel teknik yardımları için minnettarım. Gelecekte araştırmamı bitirme fırsatım ve zamanımın olmasını umuyorum. Tez çalışmasının ismini *Yunanistan Trakya'sınıda (6.yy.-19.yy.) mezar Gelenegi ve Tipolojisi* olarak belirmiştik fakat yaptığımız araştırmalar neticesinde bölgenin tamamındaki mezar taşı kültürü 17. yy'da başlamaktadır. Bu nedenle çalışmamızda yer alan örnekler 17.yy ila 19.yy'la ait eserlerdir.

İÇİNDEKILER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **vi**
KISALTMALAR ..... **ix**
PLAN – ÇİZİM LİSTESİ ..... **x**
RESİM LİSTESİ ..... **xiii**
HARİTA LİSTESİ ..... **xxx**
İSİMLERİN LİSTESİ ..... **xxxi**
MESLEKLERİN LİSTESİ ..... **xliii**
GİRİŞ **1**

I. B Ö L Ü M

Ia. Osmanlı dönemine ait mezar taşı kitabeleri ve anıt kitabelerine genel bakış 5
Ib. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Trakya dışındaki bölgelerde bulunan mezarlıkların durumu ve görünümü. 8

II. B Ö L Ü M

IIA. BATI TRAKYA. BÖLGELERE GÖRE KİTABELER 14
1. XANTHI (İSKEÇE) 14
2. KOMOTİNİ (GÜMÜLCİNE) 18
Panayia Kilisesi Mezarlık 18
3. MARONEİA 34
Panayia Kilise 34
Ayios İoannis Kilise 36
Maronya kitabelerına eklemeler 37
4. EVROS (MERİÇ) BÖLGESİ (Meriç Vilayeti'nin aşağıda belirtilen muhtarlıklarına ait mezarlıklarda görülen mezar taşlarındaki Yunanca kitabeler). 41
4.1. Marasia [eski Marasli] 42
4.2. Levkimmi [eski Kavaçik] 50
4.3. Patayi [eski Pazarlı] 51
4.4. Kiani [eski Çavuşlu]. 59
4.5. Ladi [eski Eblettin] 67

4.6. Metaksades [eski Tokmakköy, Ayios Athanasios Kilisesi Mezarlık] 76
4.7. Alepohorion [eski Tilkiköy] 88
4.8. Didymoteichon [Dimotika] 95
4.9. Lavara [eski Saltıköy] 102
4.10. Paliurion [eski Çalıköy] 104
4.11. Vrysika [eski Karapinar] 107
5. SAMOTHRAKİ (SEMADİREK) 119

IIB. KARŞ I LAŞT I RMALI MALZEME BATI TRAKYA DIŞINDAKİ TRAKYA BÖLGELERİNDEN MEZAR TAŞLARI 120
a. EDİRNE 120
b. FİLİBE [PLOVDIV-FİLİPOUPOLİS] 126
c.DİĞER DOĞU VE KUZEY TRAKYA BÖLGELERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI MALZEMELER 132
c.1. KARACAKÖY 132
c.2. MANDRIÇA 133
c.3. ORTAKÖY 133
IIC. TRAKYA'DAKİ ERMENİ MEZAR TAŞLARININ KARŞILAŞTIRMALI MALZEMESİ 138
IIC1. Genellikle 138
IIC2. KOMOTİNİ (GÜMÜLCİNE) 139
IIC3**.** SUMEN 140

III. B Ö L Ü M
III. TEKNİKLER VE ÇEŞİTLER 143
IIIa. Kitabe imalatı yapan taş süsleme atölyeleri ve zanaatkârlar. Kullandıkları teknikler. Malzeme 143
IIIb. Tipoloji. Kitabelerin şekilleri ve çeşitleri 144

IV. BÖLÜM
MEZAR TAŞLARININ ZAMANA GÖRE GELİŞİMİ 151
KAYNAKÇA 155

V. BÖLÜM

V. 1. Planlar-Çizimler.....159

V.2. Resimler 191

V.3. Haritalar 349

KISALTMALAR

bkz.	Bakınız
çiz.	Çizim
Δ.Χ.Α.Ε.	Deltion Hristianikis Archaiologikis Etaireias (Atina)
Ε.Ε.Β.Σ.	Epeteris Etaireias Byzantinon Spoudon
op. cit.	opus citatum
Res.	Resim
s.	sayfa
vid.	Vide

PLAN-ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: İskeçe (Xanthi), Eftalya'sin kaide, 1866 (Çizimimiz)

Çizim 1b: İskeçe (Xanthi), Evgenios Piskoposunun mezar kitabesi, 1848 (Çizimimiz).

Çizim 2: Gümülcine, Panayia Kilise, yer plani (kilise arşivi)

Çizim 2b: Gümülcine, merkezin arkeolojik haritası (Çizimimiz)

Çizim 3: Gümülcine, Panayia Kilise, kurucu kitabesi (Çizimimiz)

Çizim 4: Gümülcine, Panayia Kilise, Kiryadina'nın stelin, 1751 (Çizimimiz)

Çizim 5: Gümülcine, Panayia Kilise, Boyacı Yanis'in mezar çaprazı, 1763 (Çizimimiz)

Çizim 6: Gümülcine, Panayia Kilise, Rusos kızı İrinudi'nin steli, 1772 (Çizimimiz)

Çizim 7: Gümülcine, Panayia Kilise, Kiryadina Ksanthuda'nın steli, 1780 (Çizimimiz)

Çizim 8: Gümülcine, Panayia Kilise, Atanasis Samaras [saraç]'in mezar çaprazı, 1[7]92 (Çizimimiz)…

Çizim 9: Gümülcine, Panayia Kilise, fragman steli, (1738-)1802 (Çizimimiz)

Çizim 10: Gümülcine, Panayia Kilise, Stavropulos Topre'sın mezar çaprazı, 1802 (Çizimimiz)

Çizim 11: Gümülcine, Panayia Kilise, Vasilis Naftis [gemici]'in steli, 180[.] (Çizimimiz)

Çizim 12: Gümülcine, Panayia Kilise, Dimitrios Gunaris [kürkçü]'in levhası, 1806 (Çizimimiz)

Çizim 13: Gümülcine, Panayia Kilise, Aleksandris'in steli, 1809 (Çizimimiz)

Çizim 14: Gümülcine, Panayia Kilise, Kiryadina'nın steli, 1809 (Çizimimiz)

Çizim 15: Gümülcine, Panayia Kilise, Dimitris Samaras [saraç]'un steli, 1809 (Çizimimiz)

Çizim 16: Gümülcine, Panayia Kilise, "Tanrının kulu'nun" steli, 1809 (Çizimimiz)…

Çizim 17: Gümülcine, Panayia Kilise, Nidyazu'nun mezar çaprazı, 1809 (Çizimimiz)…

Çizim 18: Gümülcine, Panayia Kilise, Maria'nın steli, 1802 (Çizimimiz)

Çizim 19: Gümülcine, Panayia Kilise, Mitaksu'nun steli, 1807 (Çizimimiz)

Çizim 20: Gümülcine, Panayia Kilise, Markos'un mezar çaprazı, 1[8]02 (Çizimimiz)

Çizim 21: Gümülcine, Panayia Kilise, gülcini Tensos kızı Maria'nın mezar çaprazı (Çizimimiz)

Çizim 22: Gümülcine, Panayia Kilise, Panayiotis ve Aleksandrini'nin mezar çaprazı (Çizimimiz)

Çizim 23: Gümülcine, Panayia Kilise, Mila[….] ve Vasilis'in steli, [18..] (Çizimimiz)

Çizim 24: Gümülcine, Panayia Kilise, "Burada ölmüştür tanrının kulu…", mezar çaprazı (Çizimimiz)

Çizim 25: Gümülcine, Panayia Kilise, Haci[…..], mezar çaprazı, [18..] (Çizimimiz)

Çizim 26: Gümülcine, Panayia Kilise, fragman steli, [180.] (Çizimimiz)

Çizim 27: Gümülcine, Panayia Kilise, Mitaksu'nun steli, 180[.] (Çizimimiz)

Çizim 28: Gümülcine, Panayia Kilise, fragman levhası (Çizimimiz)

Çizim 29: Lavara (Saltiköy), Ayios Atanasios Kilise, Papaz Andreas'un steli, 1889 (Moutsopoulos 1997, No 734)

Çizim 30: Lavara (Saltiköy), Ayios Atanasios Kilise, Dimitris Ekonomu'sun steli, 1872 (Moutsopoulos 1997, No 702)

Çizim 31: Lavara (Saltiköy), Ayios Atanasios Kilise, Papaz Kiryakis'in steli, 1864 (Moutsopoulos 1997, No 681)

Çizim 32: Lavara (Saltiköy), Ayios Atanasios Kilise, Yorgis'in steli, 1860 (Moutsopoulos 1997, No 676)

Çizim 33: Lavara (Saltiköy), Ayios Atanasios Kilise, Haci Hristos Varsami'in oğlu steli, 1854 (Moutsopoulos 1997, No 660)

Çizim 34: Metaksades (Tokmakköy), Ayios Atanasios Kilise, yer planı

Çizim 35: Alepohorion (Tilkiköy), Ayios Atanasios Kilise, yer planı

Çizim 36: Didymoteichon (Dimotika), Ayios Atanasios Kilise, Haci Nikolaos Vasilis'in oğlu levhası, 1847 (Moutsopoulos 1997, No 641)

Çizim 37: Lavara (Saltiköy), Ayios Atanasios Kilise, Papaz Damaskinos'un steli, 1830 (Moutsopoulos 1997, No 593)

Çizim 38: Didymoteichon (Dimotika), Ayios Atanasios Kilise, Mihail Y. Hekımoğlu'nun levhası, 1883 (Moutsopoulos 1997, No 719)

Çizim 39: Didymoteichon (Dimotika), Prodromos Kentzios'un levhası, 1855 (Moutsopoulos 1997, No 661)

Çizim 40: Gümülcine, Ermeni Kilise (Panayia), kurucu kitabesi, 1834 (Çizimimiz)…

Çizim 41: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası, 1817/18

(Çizimimiz)
Çizim 42: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz)
Çizim 43: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz).
Çizim 44: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz).
Çizim 45: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz)
Çizim 46: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz)
Çizim 47: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz)
Çizim 48: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası (Çizimimiz)
Çizim 49: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, yer plani (Çobanoğlu-Gourides, Gourides 2008, 31)
Çizim 50: Dolga Rada, Bulgaristan, Curkoğlu Najden'in mezar çaprazı (Ljubenova 1996, 192)
Çizim 51: Haskovo Müze Koleksiyonu, Bulgaristan, Miniksia'nun mezar levhası, 1837 (Ljubenova 1996, 252)
Çizim 52: Haskovo Müze Koleksiyonu, Bulgaristan, Kolios ve babasini Hristos'un mezar levhası, 1853 (Ljubenova 1996, 252)

RESİM LİSTESİ

Burada sunduğumuz resimler bu eserin yazarına aittir (aksi belirtilmedikçe).

Resim 1: İskeçe, Ayios Yeorgios Kilisesi (Tütün Ticaretcileri - Tütüncüleri), Davidovits Eftalya'nun mezar anıtısı (batı yüzü), 1866……

Resim 2: İskeçe, Ayios Yeorgios Kilisesi (Tütün Ticaretcileri - Tütüncüleri), Davidovits Eftalya'nun mezar anıtısı (güney yüzü), 1866……

Resim 3: Gümülcine, Panayia Kilise, G-GB sında görüntülemek, 1950'lerin başında...

Resim 4: Gümülcine, Panayia Kilise, G-GB sında görüntülemek, mevcut durum…

Resim 4b: Gümülcine, Panayia Kilise, mermer impost Bizans dönemi……

Resim 5: Gümülcine, Panayia Kilise, kurucu kitabesi, 1832……

Resim 6: Gümülcine, Panayia Kilise, mezar taşlari temizlenir ve düzenlenir……

Resim 7: Gümülcine, Panayia Kilise, beş tip B (stelinler) mezar taşı……

Resim 8: Gümülcine, Panayia Kilise, narteksin dış ve batısındaki zemine gömülü mezar taşları….....

Resim 9: Gümülcine, Panayia Kilise, Kiryadina'nın stelin, 1751……

Resim 10: Gümülcine, Panayia Kilise, Boyacı Yanis'in mezar çaprazı, 1763……

Resim 11: Gümülcine, Panayia Kilise, Rusos kızı İrinudi'nin steli, 1772……

Resim 12: Gümülcine, Panayia Kilise, Kiryadina Ksanthuda'nın steli, 1780……

Resim 13: Gümülcine, Panayia Kilise, Atanasis Samaras [saraç]'in mezar çaprazı, 1[7]92.....

Resim 14: Gümülcine, Panayia Kilise, fragman steli, (1738-)1802……

Resim 15: Gümülcine, Panayia Kilise, Stavropulos Topre'sın mezar çaprazı, 1802…

Resim 16: Gümülcine, Panayia Kilise, Vasilis Naftis [gemici]'in steli, 180[.]……

Resim 17: Gümülcine, Panayia Kilise, Dimitrios Gunaris [kürkçü]'in levhası, 1806…

Resim 18: Gümülcine, Panayia Kilise, Aleksandris'in steli, 1809……

Resim 19: Gümülcine, Panayia Kilise, Kiryadina'nın steli, 1809……

Resim 20: Gümülcine, Panayia Kilise, Dimitris Samaras [saraç]'un steli, 1809……

Resim 21: Gümülcine, Panayia Kilise, "Tanrının kulu'nun" steli, 1809……

Resim 22: Gümülcine, Panayia Kilise, Asteris Hristoforos oğlunun mezar çaprazı, 1739……

Resim 23: Gümülcine, Panayia Kilise, Pirzialu' nun steli, 18[..]……

Resim 24: Gümülcine, Panayia Kilise, "Tanrının kulu uydu" steli, [18..]……

Resim 25: Gümülcine, Panayia Kilise, Triantafilos'un steli, [17..]……

Resim 26: Gümülcine, Panayia Kilise, "Burada ölmüştür tanrının kulu…", mezar çaprazı, [17..]..

Resim 27: Gümülcine, Panayia Kilise, kitabesiz fragman mezar steli……

Resim 28: Maronya, Panayia Kilise, Virginia Ksenos kızısı steli, [180.]……

Resim 29: Zvërnec, Panayia Manastırı, Arta, Vlorë (Αὐλών), Arnavutluk, Tsioukali Ekaterini'nin kaide ve büst, 1894 (Vocotopoulos, 402 [Fig. 6])…….

Resim 30: Maronya, Panayia Kilise, Kutulis'in mezar taşı, [17..]……

Resim 31: Maronya, Ayios Yanis Kilise, Dimitris Kyr-Yanis oğlusun mezar çaprazı, 1753……

Resim 32: Maronya, Ayios Yanis Kilise, Panayiotis'in mezar çaprazı, [180.]……

Resim 33: Gümülcine, Panayia Kilise, Nidiazu'nun mezar çaprazı, 1809……

Resim 34: Gümülcine, Panayia Kilise, son ayetin yalnizca bir kısmı steli, 1803 veya 1805….....

Resim 35: Gümülcine, Panayia Kilise, alt kısmı esas olarak korunmuş olan iki mezar steli parçalari.....

Resim 36: Gümülcine, Panayia Kilise, alt kısmı esas olarak korunmuş olan üc mezar steli parçalari.....

Resim 37: Gümülcine, Panayia Kilise, Maria gülcini Tensos'un kızısı mezar çaprazı, 18[..]…….

Resim 38: Gümülcine, Panayia Kilise, Panayotis'in ve Aleksandrini'nin mezar çaprazı, [17..]...

Resim 39: Gümülcine, Panayia Kilise, Mila[……] Vasilis'in steli, [18..]……

Resim 40: Gümülcine, Panayia Kilise, "Burada uzanıyor kulu tanrının…", mezar çaprazı, [18..]……..

Resim 41: Gümülcine, Panayia Kilise, "Burada uzanıyor kulu tanrının Haci-…", mezar çaprazı, [18..]..

Resim 42: Gümülcine, Panayia Kilise, kitabesiz tamamen kaydedilmiş stelin……

Resim 43: Gümülcine, Panayia Kilise, Markos'un mezar çaprazı, 1802……

Resim 44: Gümülcine, Panayia Kilise, Mitaksu'nun steli, 1807……

Resim 45: Maronya, Panayia Kilise, Yeorgitza'nun mezar çaprazı, 1796……

Resim 46: Maronya, Ayios Yanis Kilise, frag. mezar çapr., haç dikey antenin alt kısmı kaydedilir.....

Resim 47: Gümülcine, Panayia Kilise, Maria'nun steli, 1802……
Resim 48: Marasia, tekkyeci Apostolis'in mezar levhası, 1738……
Resim 49: Marasia, Zimarayida'nun mezar levhası, 1739……
Resim 50: Marasia, Anastasis'nin mezar levhası, 1739……
Resim 51: Marasia, papazin eşi (presvytera) Vasiliki'nin mezar levhası, 1765……
Resim 52: Marasia, Anastasis'nin mezar levhası, 1770……
Resim 53: Marasia, Tanasakis'in mezar levhası, 1771……
Resim 54: Marasia, Nerantzia'nun mezar levhası, 1862……
Resim 55: Marasia, Nastasiya ve Ankilis Netiu, mezar levhası, 1867……
Resim 56: Marasia, Nikolaos ve onun kızı Mariyo, Dimitros ve Elenko, mezar levhası, 1896….....
Resim 57: Marasia, Atanasis Konstantinos oğlu, Anastasya karısı ve çocuğusu Hriso, 1902.....
Resim 58: Marasia, Büküci Panayotis'in mezar levhası, 1909……..
Resim 59: Patayi, Ayios Nikolaos Kilise, batı-güneybatı manzarası……
Resim 60: Patayi, Ayios Nikolaos Kilise, kilisenin iç……
Resim 61: Patayi, Ayios Nikolaos Kilise, kilisenin iç……
Resim 62: Metaksades, Ayios Atanasios Kilise, güney tarafı……
Resim 63: Metaksades, Ayios Atanasios Kilise, doğu tarafı……
Resim 64: Metaksades, Ayios Atanasios Kilise, kuzey tarafı……
Resim 65: Metaksades, Ayios Atanasios Kilise, papaz eşini Yerakina, 1724……
Resim 66: Alepochorion, Ayios Atanasios Kilise, doğu tarafı……
Resim 67: Didymoteichon, Ayios Atanasios Kilise, Mihail Y. Hekimoğlu mezar levhası, 1883.....
Resim 68: Didymoteichon, Ayios Atanasios Kilise, Paraskevu mezar levhası, 1823…
Resim 69: Didymoteichon, mezar levhası……
Resim 70: Didymoteichon, mezar levhası……
Resim 71: Semadirek, Nikolaos Fardys'in mezar taşı , 1901……
Resim 72: Semadirek, Antonios oğlu Kiryakos'un mezar taşı, 1908……
Resim 73: Semadirek, K. Margariti kızı Zafiruda'nun mezar taşı……
Resim 74: Edirne Rum Mezarlığı, restorasyonu kitabeleri ölü kemiklerin koyulduğu yeri. Bağışlar Doulas Stavris ve Christodoulos tarafından sağlandı (Türk İslam Eserleri Müzesi)….....

Resim 75: Edirne, Türk İslam Eserleri Müzesi, Kesarya'da taşci Pavlis'in mezar levhası, 1711….....

Resim 76: Edirne, Ayios Yeorgios Kilise, Maro'nun steli, 1793……

Resim 77: Edirne, Arkeoloji Müzesi, bakal Polihronis ve babasi Nikola'nun levhası, 1844…….....

Resim 78: Edirne, Arkeoloji Müzesi, Mavridis'in eşi Smaragda'nun ve onların çocuğunun kaidesi….....

Resim 79: Edirne, Arkeoloji Müzesi, 19.yüzyılın sonlarina mermer mezar kaidesi….

Resim 80: Karacaköy**,** Rodaki Hrisula'nun mezar taşı, 1887……

Resim 81: İstanbul, Pangaltı Erpını Ermeni Mezarlığı……

Resim 82: İstanbul, Pangaltı Erpını Ermeni Mezarlığı……

Resim 83: Šumen, Panayia Ermeni Kilisesi Mezarlığı, Ermeni mezar levhası, 1785…

Resim 84: Šumen, Panayia Ermeni Kilisesi Mezarlığı, Ermeni mezar levhası……

Resim 85: Šumen, Panayia Ermeni Kilisesi Mezarlığı, Ermeni mezar levhası……

Resim 86: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 87: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası, 1817/18…

Resim 88: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 89: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 90: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 91: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 92: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 93: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 94: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 95: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 96: Gümülcine, Ermeni Kilisesi (Panayia), Ermeni mezar levhası……

Resim 97: Selanik'te (1917-18?) Zeitinlik'teki Müttefik Mezarlıklarının Sırp kesimi için mezar taşlarını oymaya çalışan bir Sırp taşcilari ekibini……

Resim 98: İfantes (Çohacilar), Zotikos'un erken hıristiyan haç tipi mezar taşı.....

Resim 99: Melissohori (Bağlica), Selanik bölgesi, Ayios Trifon mezarlik, Haci Hristos'un mezar çaprazı, 1854…….....

Resim 100: Melissohori (Bağlica), Selanik bölgesi, Ayios Trifon mezarlik, Panayiotu Aleksandros'un mezar çaprazı, 1883……

Resim 101: İskeçe, Atanasis'in mezar çaprazı (C2 Tipi), 1797……

Resim 102: Mandriça, Bulgaristan Lampos'un stelin, 1886 (Ljubenova, res. 83)……

Resim 103: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, güneydoğudan göster……

Resim 104: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, kurucu kitabesi, 1852……

Resim 105: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, içerinde, kadınlar mahfili……

Resim 106: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, avlusunda, fragman kitabelerini...

Resim 107: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Hrisana'nun steli, 1717……

Resim 108: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Eleni'nin steli, 1717……

Resim 109: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Culeta'nun steli, 1717……

Resim 110: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Nikolis'in steli, 1717……

Resim 111: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Rali'nin steli, 1717……

Resim 112: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Tanasis'in steli, 1717……

Resim 113: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Yanis'in steli, 1717……

Resim 114: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Stergios'un steli, [1717]……

Resim 115: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, stelinler kilisenin zeminine koydu.....

Resim 116: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Afendra'nun steli, [17 . .]……

Resim 117: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Paraskevo'nun steli, 1720……

Resim 118: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Dimitros'un steli, 1740……

Resim 119: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Vasiliki'nin steli, 1765……

Resim 120: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Ceneta' nun steli, 1792……

Resim 121: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Sultana'nun steli, 1797……

Resim 122: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Todoris'in steli, 1829……

Resim 123: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Manolis'in steli, 1832……

Resim 124: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, kilise katında döşeme levhası olarak kullanılan mezar taşlar……

Resim 125: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Dimitris'in steli, 1809……

Resim 126: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, 1918'te stelin……

Resim 127: Patayi (Pazarli), bugünün köyü mezarlığı, Argiru'nun steli, 1899 [Gourides 2008, 25).....

Resim 128: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Karefilis'in steli, 1655 [Gourides 2008, 26)…..

Resim 129: Patayi (Pazarli), Ayios Nikolaos Kilise, Papaz Theologos ve karısı Eleni'nin bir teklifi….....

Resim 130: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlığında geleneksel ve modern mezar taşlari…….....

Resim 131: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlığında geleneksel ve modern mezar taşları.....
Resim 132: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Pulizus'un steli, 1824…….
Resim 133: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Paraskevo'nun steli, 1840……
Resim 134: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Aleksis'in steli, 1842……
Resim 135: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Yorgis'in steli, 1848……
Resim 136: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Vasilakis'in steli, 1864……
Resim 137: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Cianis'in steli, 1876……
Resim 138: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Papayoris'in steli, 1880……
Resim 139: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Çauşina İrinuda'nun steli, 1886……
Resim 140: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, İoannis'in steli, 1897……
Resim 141: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Lampirni'nin srelini, 1897……
Resim 142: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Dimos'un steli, 1900……
Resim 143: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Apustulakis'in steli, 1900……
Resim 144: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Stuyanulu'nun steli, 1901……
Resim 145: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Thoduris'in steli, 1902……
Resim 146: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Papayannis'in steli, 1905……
Resim 147: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Lefteris'in steli, 1925……
Resim 148: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Vangilini'nin steli, 1932……
Resim 149: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Marta'nun steli, 1933……
Resim 150: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Hristos'un steli, 1933……
Resim 151: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Arminakis Dimitrios'un steli, 1937...
Resim 152: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, aynı ailenin modern mezar taşlarıyla Arminakis Dimitrios'un steli, 1937……
Resim 153: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Dedikas Argiris'in mezar çaprazı, 1952.....
Resim 154: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, Aleksakis eşi Maria'nun mezar çaprazı, 1958…….....
Resim 155: Kiani (Çavuşlu), bugünün mezarlık, [….] mezar çaprazı, 1965……
Resim 156: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık……
Resim 157: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlığında geleneksel ve modern mezar taşları…….....
Resim 158: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlığında geleneksel ve modern mezar taşları…….....

Resim 159: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Yovanis'in mezar steli, 1808……..
Resim 160: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Amalta'nun mezar steli, 1831……
Resim 161: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Stuiku'nun mezar steli, 1834……
Resim 162: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Dimitris'in mezar steli, 1853……
Resim 163: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Maria'nun mezar steli, 1854……
Resim 164: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Mariya'nun mezar steli, 1863……
Resim 165: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Thanasis'in mezar steli, 1867……
Resim 166: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Sultana'nun mezar steli, 1872……
Resim 167: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Stamu'nun mezar steli, 1872……
Resim 168: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Kosta'nun mezar steli, 1873……
Resim 169: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Stalahti'nin mezar steli, 1873……
Resim 170: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Dimos'un mezar steli, 1878……
Resim 171: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Panayotis'in mezar steli, 1885……
Resim 172: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Triantafilia'nun mezar steli, 1888……
Resim 173: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Konstantis'in mezar steli, 1893……
Resim 174: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Leni'nin mezar steli, 1900……
Resim 175: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Thanasu' nun mezar steli. 1901……
Resim 176: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Theodosis oğlu Dimos'un mezar steli, 1902….....
Resim 177: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Yeorgios'un karısı Maria'nun mezar steli, 1904…….
Resim 178: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Miniksia'nun mezar steli, 1905……
Resim 179: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Panayotis'in mezar steli, 1911……
Resim 180: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Stampulidis Athanasios'un mezar steli, 1939.....
Resim 181: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Karayurgudis Konstantinos'un mezar çaprazı, 1951.....
Resim 182: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Mangiras Stavros'un mezar çaprazı, 1956…….....
Resim 183: Ladi (Eblettin), bugünün mezarlık, Antunakudis Sotirios'un mezar çaprazı, 1962…….....
Resim 184: Metaksades (Tokmakköy), Ayios Athanasios Kilisesi eski mezarlığı, Kilisenin batı tarafında, 1924 yenileme kitabesın bulunduğu yer.....

Resim 185: Metaksades (Tokmakköy), Ayios Athanasios'un eski mezarlığı, kilisenin güney tarafı….....

Resim 186: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlik, doğuya bakan kilisenin iç.....

Resim 187: Metaksades (Tokmakköy), Ayios Athanasios Kilise, narteksin kapısından ana kiliseye kadar olan kapının üzerindeki yazıt, kilisenin duvar boyamalarının yapımından söz eder.....

Resim 188: Metaksades (Tokmakköy), Ayios Athanasios'un etrafındaki eski mezarlık

Resim 189: Metaksades (Tokmakköy), Ayios Athanasios'un etrafındaki eski mezarlık

Resim 190: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlıkta çeşitli dönemlerin stelinler.....

Resim 191: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlıkta kilisenin duvarlarına yaslanan stelinler.....

Resim 192: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, presvitera Neranco'nun mezar levhası, 1691.....

Resim 193: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, presvitera Neranco'nun mezar levhası, 1691.....

Resim 194: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, papaz eşini presvitera Yerakina'nun mezar steli, 1724……....

Resim 195: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, papaz Stambolis'in eşini presvitera Lemonia'nun mezar steli, 1742…….....

Resim 196: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Triantafilia'nun mezar steli, 1785.....

Resim 197: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, papaz Vergos'un eşini İleni'nin mezar çaprazı 1786…….....

Resim 198: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Lanpirini'nin mezar steli, 1805

Resim 199: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Triantafila'nun mezar steli, 1816.....

Resim 200: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, papaz Avgerinos'un mezar steli, 1819.....

Resim 201: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Anula ve çocuğu Argyrakis'in mezar levhası, 1820…….....

Resim 202: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Anula ve çocuğu Argyrakis'in mezar levhası, 1820, (detay)…….....

Resim 203: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Mariğa'nun mezar steli, 1830…….....

Resim 204: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Kostantis'in mezar steli, 1833…….....

Resim 205: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Tanasis'in mezar steli, 1840…..

Resim 206: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Dimitris'in mezar steli, 1844…

Resim 207: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, arabaci Kostantini'nin mezar steli, 1847.....

Resim 208: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Vinitya'nun mezar steli, 1857...

Resim 209: Metaxades'in geleneksel kadın giyimindeki gerdan ve gerdanlık……

Resim 210: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Papaz eşi Soltana'nun mezar steli, 1860….....

Resim 211: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Aliksandra'nun mezar steli, 1864…….....

Resim 212: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Stamata'nun mezar steli, 1870..

Resim 213: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Asimina'nun mezar steli, 1877.

Resim 214: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Kustantis'in mezar steli, 1878..

Resim 215: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Kustantis'in mezar steli, 1878..

Resim 216: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Kostantis'in mezar steli, 1885...

Resim 217: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Yani ve Sultana'nun mezar steli, 1892.....

Resim 218: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Stambolis'in mezar çaprazı, 1893.....

Resim 219: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Zografina'nun mezar steli, 1893.....

Resim 220: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Hristos'un mezar steli, 1903….

Resim 221: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Zgourafina'nun mezar steli, 1906…….....

Resim 222: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Stambolis Suliud oğlu Athanasios'in mezar steli, 1907…….....

Resim 223: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Triantafilia'nun mezar steli, 1907.....

Resim 224: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Triantafilia'nun mezar steli, 1908…….....

Resim 225: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Çiminudis oğlu Hristos ve oğlu Yeorgios'un mezar steli, 1909…….....

Resim 226: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Hristos Yanudis'in karısı Ekaterini'nin mezar steli, 1909.....

Resim 227: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Hristoforos Suliudis oğlu Apostolos'un mezar çaprazı, 1940…….....

Resim 228: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Dimudis Apostolos ve Katina'nun mezar steli…….....

Resim 229: Alepochorion (Tilkiköy), Ayios Athanasios Kilise, güneyden kilisenin görünümü…….....

Resim 230: Alepochorion (Tilkiköy), Ayios Athanasios Kilise, doğu tarafı…….....

Resim 231: Alepochorion (Tilkiköy), Ayios Athanasios mezarlık, eski mezar taşları mezarlığın kenarında kümelenmiş…….....

Resim 232: Alepochorion (Tilkiköy), Ayios Athanasios mezarlık, eski mezar taşları hala mezarlıkta dağılmış hâlâ in situ…….....

Resim 233: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, aynı aile mezarından yan yana geleneksel ve modern mezar taşları (Kamburudis aile mezari)…….....

Resim 234: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, geleneksel ve modern mezar taşları…

Resim 235: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, sözde "bogomilik" tipindeki (C4) haç şeklindeki mezar taşı…….....

Resim 236: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, sözde "bogomilik" tipindeki (C4) haç şeklindeki mezar Taşı (önceki fotoğraf ile aynı no 235)…….....

Resim 237: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Maçiaris Apustolis'un mezar steli, 1932.....

Resim 238: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Arvan(i)tuda Ap. Maria'nun mezar steli, 1934…….....

Resim 239: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Nikudis Panayotis'in mezar steli, 1945…….....

Resim 240: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Arabaci Zisi Katerini'nin mezar steli, 1925…….....

Resim 241: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Yorgiadis Dimitris'in mezar steli, 1925…….....

Resim 242: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Polihru'nun mezar steli, 1932…….....

Resim 243: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, 18 Şubat 1945'de mezar steli……..

Resim 244: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Arabaci Y. Zisi karısı Eleni'nin mezar steli, 1955….....

Resim 245: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Kazak Hristos'un mezar steli, 1830…
Resim 246: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Stamu'nun mezar steli, 1834……..
Resim 247: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Panayu'sun mezar steli, 1838……....
Resim 248: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Angelis'nin mezar steli, 1838……
Resim 249: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Zisis'in mezar steli, 1848……....
Resim 250: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Kustantis'in mezar steli, 1863……
Resim 251: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Panayotis'in mezar steli, 1875……
Resim 252: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Zilatu'sun mezar steli, 1877……
Resim 253: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Yanakis'in mezar steli, 1880……
Resim 254: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Nirantzia'sın mezar steli, 1880……
Resim 255: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Dimitrakis'in mezar steli, 1880……
Resim 256: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Stifanis'in mezar steli, 1881……
Resim 257: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Maria'nın mezar steli, 1881……
Resim 258: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Lambrini'nin mezar steli, 1883……
Resim 259: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Yanis'in mezar steli, 1889……
Resim 260: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Sultana'nun mezar steli, 1891……
Resim 261: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Argiru'nun mezar steli, 1899……
Resim 262: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Zisios oğlu Hristos'un mezar steli, 1902.....
Resim 263: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Sultana'nun mezar steli, 1902……
Resim 264: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Maria'sın mezar steli, 1919……
Resim 265: Alepochorion (Tilkiköy), mezarlık, Vasiliki Kamburuda'sun mezar steli (B Tipi), 1935.....
Resim 266: Marasia [Marasli], Nirantza'nun mezar levhası, 1862……..
Resim 267: Marasia [Marasli], Stifan'ın mezar levhası, 1872……....
Resim 268: Marasia [Marasli], Nikolaos ve onun kizi Mariyo, Dimitros ve Elenko mezar levhası, 1896.....
Resim 269: Herson, Kirimden, haç şeklindeki Erken Hıristiyan tipi yazıtlı mezar taşı, "Aziz Şehit Anastasia'nun anıtı" (Yashayeva 2010, 310)…….....
Resim 270: Didymoteichon [Dimotika], Ayios Atanasios Kilise, Hacı Nikolaos Vasilis'in oğlu mezar levhası, 1847.....
Resim 271: Didymoteichon [Dimotika], Ayios Atanasios Kilise, Hacı Nikolaos Vasilis'in oğlu mezar levhası, 1847.....

Resim 272: Didymoteichon [Dimotika], Lise'nin avlusu, Konstanstinos oğlu Dimitrios'un mezar levhası, 1851……....

Resim 273: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Papaz Vergos'un eşini İleni'nin mezar çaprazı, 1786…….....

Resim 274: Metaksades (Tokmakköy), eski mezarlık, Kostantis'in mezar steli, 1879...

Resim 275: Kornofolia [Karabunar], mezarlik, papaz esi [presvitera] Kalu'nun mezar steli, 1797.....

Resim 276: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon, güneydoğudan kilisenin görünümü.....

Resim 277: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon, içinde fresklerının donörlerinin isimleri.....

Resim 278: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon, içinde fresklerının donörlerinin isimleri.....

Resim 279: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon, İkinci Tanıtım'in narteksinin fresklerinden alıntı…….....

Resim 280: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon, mezarlik…….....

Resim 281: Paliurion [Çalıköy] Ayios Pandeleimon, mezarlik…….....

Resim 282: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon Kilisesi mezarlik, Avgerini'nin antropomorfik mezar çaprazı…….....

Resim 283: Paliurion [Çalıköy], Ayios Pandeleimon Kilisesi mezarlik, Pulihronis'in antropomorfik mezar çaprazı…….....

Resim 284: Paliurion [Çalıköy], çalı ve ağaçların ortasında Mnimatoudia'daki mezarlık.....

Resim 285: Paliurion [Çalıköy], Mnimatudia mezarlik, Sutiris'in mezar steli, 1884….

Resim 286: Paliurion [Çalıköy], Mnimatudia mezarlik, Despo'nun mezar steli, 1889..

Resim 287: Paliurion [Çalıköy], Mnimatudia mezarlik, Triantafilia'nın mezar steli, 188[.].....

Resim 288: Paliurion [Çalıköy], Mnimatudia mezarlik, Sotiris'in mezar steli, 1908….

Resim 289: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, güneybatıdan görüntüle……

Resim 290: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, kurucu kitabesi, güney girişinin üstünde…….....

Resim 291: Vrysika [Karapinar], Panayia, mezar taşları kilisenin doğu duvarına monte edilmiştir….....

Resim 292: Vrysika [Karapinar], Panayia, mezar taşları kilisenin doğu duvarına

monte edilmiştir….....
Resim 293: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz Konstantinis'in mezar steli, 1816.....
Resim 294: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Yanakis'in mezar steli, 1844.....
Resim 295: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Kostas'un mezar steli, 1860……....
Resim 296: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz esi (presvitera) Maria'nın mezar steli, 1867.....
Resim 297: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Vangelis'nin mezar steli, 1877…….
Resim 298: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz Hristos'un mezar steli, 1888...
Resim 299: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz Apostolis'in mezar steli, 1890
Resim 300: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz karısı Linitsa'nin mezar steli, 1889.....
Resim 301: Maronya, Panayia'dan Kilisesin avlusunda, Angelidis Stamatis karısı'nin mezar levhası, 1859…….....
Resim 302: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Apostolakis'in mezar steli, 1889….
Resim 303: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Yiannis'in mezar steli, 1889……....
Resim 304: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Karafilis'in mezar steli, 1897……....
Resim 305: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Lemonia'nun mezar steli, 1894……
Resim 306: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Vlasakis'in mezar steli, 1894……
Resim 307: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz Hristos'un mezar steli, 1894..
Resim 308: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Thanasis'in mezar steli, 1986……..
Resim 309: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Polihronis oğlu Konstantinos'un mezar steli, 1898.....
Resim 310: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Yeorgis'in mezar steli, 1899……
Resim 311: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Konstantinos'un mezar steli, 1905…
Resim 312: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Haralampis'in mezar steli, 1906…
Resim 313: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Moshos'un mezar steli, 1906……
Resim 314: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Nerantzia'nın mezar steli, 1907……
Resim 315: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Lamprini'nin mezar steli, 1907……
Resim 316: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Kostas oğlu Polihronis'in mezar çaprazı, 1907……..
Resim 317: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Papaz karısı Theodora'nın mezar çaprazı , 1907….....
Resim 318: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Dimitros'un mezar steli, 1908……..

Resim 319: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Vasilis oğlu Yeorgios'un mezar steli, 1908.....

Resim 320: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Spanudis oğlu Moshos'un mezar steli, 1911……...

Resim 321: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Pehlivanidis Apostolos'un mezar steli, 1942…….....

Resim 322: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Theodoridis Theologos oğlunun mezar çaprazı, 1942.....

Resim 323: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Tsioulakoudi Anastasia'nın mezar steli, 1942…….....

Resim 324: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, Dimpirudi Asimina'nın mezar steli, 1943…….....

Resim 325: Vrysika [Karapinar], Panayia Kilise, kitabesız mermer bir stelin……

Resim 326: Filibe, Panayia Kilise, Agrafa'dan Dimitrios oğlu Ioannis Sitsanis'in mezar levhası, 1857.....

Resim 327: Filibe, Panayia Kilise, Agrafa'dan Dimitrios oğlu Ioannis Sitsanis'in mezar levhası, 1857.....

Resim 328: Filibe, Panayia Kilise, Dimitriadis Panayotis'in mezar levhası, 1838…...

Resim 329: Filibe, Panayia Kilise, Dimitriadis Panayotis'in mezar levhası, 1838……

Resim 330: Filibe, Panayia Kilise, Sarakinou Konstantinos'un mezar levhası, 1859…

Resim 331: Filibe, Panayia Kilise, Anastasia'nın mezar levhası, 1852…….....

Resim 332: Filibe, Panayia Kilise, ailenin bir mezar levhası, 1864…….....

Resim 333: Filibe, Panayia Kilise, Mihail oğlu Dimitrios Pastiryanis mezar levhası, 1858…….....

Resim 334: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Haci-Margaritis ve babasinin mezar levhası, 1795.....

Resim 335: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Haci-Margaritis ve babasinin mezar levhası, 1795.....

Resim 336: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Haci-Margaritis ve babasinin mezar levhası, 1795

Resim 337: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Haci-Margaritis ve babasinin mezar levhası, 1795.....

Resim 338: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Dimitrios ve karısının Theodosya'nın mezar levhası, 1801…….....

Resim 339: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Dimitrios ve karısının Theodosya'nın mezar levhası, 1801…….....

Resim 340: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Dimitrios ve karısının Theodosya'nın mezar levhası, 1801…….....

Resim 341: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Dimitrios ve karısının Theodosya'nın mezar levhası, 1801…….....

Resim 342: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Lefteris, Anastasis ve Morfula, Haci-Hristos'un coçuklarini mezar levhası, 1795…….....

Resim 343: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Lefteris, Anastasis ve Morfula, Haci-Hristos'un coçuklarini mezar levhası, 1795…….....

Resim 344: Filibe, Azizler Konstantinos & Eleni, Lefteris, Anastasis ve Morfula, Haci-Hristos'un coçuklarini mezar levhası, 1795…….....

Resim 345: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Dimitris'in mezar steli, 1840……...

Resim 346: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Kostantis'in mezar levhası, 1844.....

Resim 347: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Papaz Xristos'un mezar levhası, 1874….

Resim 348: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Papaz Yeorgios'un mezar levhası, 1844..

Resim 349: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Atanasis'in mezar levhası, 1843…….

Resim 350: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Yemeneci Xristos'un mezar taşı, 1863…

Resim 351: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Skorafina'nın mezar steli, 1762……

Resim 352: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Kamburoğlu Takos'un mezar steli, 1849…….....

Resim 353: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Hristos'un mezar steli, 18[. .]…….....

Resim 354: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Theodoris'in mezar steli, 18[.]1……..

Resim 355: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Papaz Kostantinis'in mezar levhası, 1841…….....

Resim 356: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Thanasis'in mezar levhası (A2 Tipi), 1857…….

Resim 357: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Amuruğlu Nikolas'in mezar levhası, 1857 (?)…….....

Resim 358: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Zlatinis'in mezar levhası, 1862…….....

Resim 359: Ortaköy, Metamorphosis Kilise, Albanis Hristos'un mezar levhası (A2 Tipi), 1841…….....

Resim 360: Sözde Bogomil haçlar ile eski mezarlık, Bulgaristan, Pernik bölgesinde, Grlo köyünde (Ljubenova 1996, res. 2)…….....

Resim 361: Sözde Bogomil mezar haçlar, eski mezarli, Chalkidona köyünde, Selanik bölgesinde

Resim 362: Sözde Bogomil mezar haçi, eski mezarli, Parthenion köyünde, Selanik bölgesinde

Resim 363: Sözde Bogomil haçi eski mezarlık, Bulgaristan, Pernik bölgesinde, Viskjar köyünde (Ljubenova 1996, res. 4)

Resim 364: Filibe, Bulgaristan, Azizler Konstantinos & Eleni Kilisesi, iki mezar levhası A1 Tipi

Resim 365: Dolno Lukovo, Bulgaristan, Mitru'nun mezar steli, 1882 (Ljubenova 1996, 34)

Resim 366: Dolno Lukovo, Bulgaristan, papaz esi Thodora'nun mezar steli, (Ljubenova 1996, 55)

Resim 367: Arbanasi, Bulgaristan, Yeorgios oğlu Dimitrios'un ve anesının Kyrkya'nın mezar levhası, 1746 (Ljubenova, 1996, 23).

Resim 368: Svistov, Bulgaristan, Nizegkos'un aileninin mezar levhası, 1759 (Ljubenova 1996, 24)

Resim 369: Arbanasi, Bulgaristan, Buletzu Ianis'in mezar levhası, 1780 (Ljubenova 1996, 25)

Resim 370: İstanbul Şişli'deki Rum Mezarlığı.

Resim 371: İstanbul Balukli'deki Rum Mezarlığı

Resim 372: Sveta Trojca, Karapelit köyü, Dobriçka Belediyesi, kuzeydoğu Bulgaristan, bir Post Bizans mezarlıkta bulgar kazıları

Resim 373: Levka köyunden, Haskovo, Bulgaristan, Thudoris ve Zlato'nun mezar levhası, 1822 (Ljubenova 1996, 32)

Resim 374: Fakija köyunde, Bulgaristan, Stoyanko'nun mezar çaprazı, 1775 (Ljubenova 1996, 178)

Resim 375: Fakija köyunde, Bulgaristan, Vulkos oğlu Nikos'un mezar çaprazı, 1775 (Ljubenova 1996, 177)

Resim 376: Štip, Haskovo, Bulgaristan. Nikolakis'un mezar levhası, 1812 (Ljubenova 1996, 181)

Resim 377: Dolno Lukovo, Bulgaristan, Stano'nun mezar steli, 1839 (Ljubenova 1996, 192)

Resim 378: Dolno Lukovo, Bulgaristan, satıcı (πριματάρης) Hristus'un mezar steli, 1878 (Ljubenova 1996, 197)

Resim 379: Dolno Lukovo, Bulgaristan, Paguna ve coçuğusu Thanasis'in mezar steli, 1889 (Ljubenova 1996, 199)

Resim 380: Ortaköy, Azizler Konstantinos & Eleni Manastiri (Lititza Manstiri), Maltuda'nun ve diğerlerinin mezar taşı

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Vilayet d' Adrinople, Istituto Geografico di Agostini, Roma, 1909

Harita 2: Thrakien, Tabula Imperii Byzantini, Band 6, Wien 1991 (Peter Soustal)

Harita 3: La Thrace (Diocèses Grecs, divisions administratives Turques, ligne ethnographique de San Stephano), Echelle 1: 1:200.000

Harita 4: Batı Trakya, Evros bölgesinin kuzey kesiminin modern haritası

Harita 5: Harita 1 Detayı: Edirne Kazası

İSİMLERİN LİSTESİ

(Orijinal yazımlarında, bu çalışmada sunduğumuz kitabelerde yer alan Trakyalıların isimlerini listeliyoruz).

Ἀβγηρηνὸς (Αὐγερινὸς) ὑγερέας (ἱερέας) (†1819)
Ἀβγηρινὴ
Ἀγγελίδης Σταμάτης
Ἀθανάσης (†1797)
Ἀθανάσης (†1843)
Ἀθανάσιος Σταμπολῆ Σουλιούδ[η] (†1907)
Ἀθανάσιος Σταμπουλίδις (†1939)
Ἀθανάσις (Κωνσταντίνου) (†1902)
Ἀθανάσις (Σαμαρᾶς) (†1792, ἡ †1802)
Ἀλεξάκης
Ἀλεξανδρινὶ (†17 . .)
Ἀλεξανδρὶς (†1809)
Ἀλέξης (†1842)
Ἀληκξαντρα (†1821)
Ἀληκσάνδρα (†1864)
Ἀλπάνης Χρῆστος (†1841)
Ἀμάλτα (†1831)
Ἀμούρογλου Νηκόλας (†1857?)
Ἀναστάσης (†1739)
Ἀναστάσης (†1770)
Ἀναστασία (†1852)
Ἀναστασία (karısı Ἀθανάσης Κωνσταντίνου)
Ἀναστασία Τσιαλακούδη (†1942)
Ἀναστάσις, παιδὶ τοῦ Χατζη-Χρήστου (†1795)
Ἀνδρέας ὑερεὺς (papaz) (†1889)
Ἀνκελὴς (Ἀγγελὴς) (†1838)
Ἀνκηλής (Ἀγγελής) Νέτιου (†1867)
Ἀννίτσα (Μπικιτζίδου)
Ἀνούλα (Ἀννούλα) (†1820)

Ἀντώνιος (Μπικιτζίδης)

Ἀντώνιος Ἀρμινάκης

Ἀποστολάκης υἱὸς Θεωδοσίου προσκινητοῦ (†1815)

Ἀποστόλης (Τακετζής, Δημήτρης oğul) (†1738)

Ἀποστόλης Τσολάκης (baba Θανασάκης)

Ἀπόστολος Δημούδης

Ἀπόστολος Πεχλιβανίδης (†1942)

Ἀπόστολος Χριστοφόρου Σουλιούδη (†1940)

Ἀπουστόλις ἱερέος (†1890)

Ἀπουστόλις Μάτζιαρης (†1932)

Ἀπουστουλάκις (†1889)

Ἀπουστουλάκις (†1900)

Ἀραμπατζῆς Γ. Ζήσις

Ἀραμπατζῆς Ζίσης

Ἀργηράκης (Ἀργυράκης) (τοῦ τέκνους Ἀνούλας) (†1820)

Ἀργύρης Δέδικας (†1952)

Ἀργυρήτζα

Ἀργύρου (†1899)

Ἀργύρου (†1899)

Ἀρμινάκης (Ἀρμενάκης)

Ἀσμήνα (Ἀσημίνα) (†1877)

Ἀσμίνα (Ἀσημίνα) Διμπηρούδη (†1943)

Ἀστέρης (Χριστοφόρου) (†1739)

Αὐξέντιος, ἡγούμενος Κορνοφωλιᾶς (†1771)

Ἀφέντρα (†17 . .)

Βανγκέλω (Μπικιτζίδου)

Βανκέλης (Βαγγέλης) (†1877)

Βαρσάμης

Βαγγιλινὴ (†1932)

Βασηληκή (†1765)

Βασιλάκις (†1864)

Βασίλειος

Βασιληκὴ (papaz karısı) (†1765)

Βασίλης

Βασιλική Δημ(ητρίου) Καμπουρούδα (†1935)

Βασήλις Νάφτις (†180.)

Βασίλ[ις] (†18 . .)

Βέργος (παππᾶς)

Βηνητγὰ (Βενετιὰ) (†1857)

Βιργινία (Ξένου) (†18[0.])

Βλασάκης (†1894)

Γεμενετζῖς Χρῆστος (†1863)

Γεόργης (†1899)

Γεοργίτζα (†1796)

Γεώργιος Βασίλη (†1908)

Γεώργιος Χρίστου Τζιμηνούδης (†1909)

Γερακύνα (Γερακίνα, papaz karısı) (†1724)

Γηανάκης (†1844)

Γηανάκης (†1880)

Γηάνης (†1889)

Γηάνις († 1717)

Γηάνης (Πογηατζίς) (†1763)

Γηάνης (†1889)

Γηρακήνα (†1804)

Γιάνη (†1858)

Γηόργης (†1848)

Γηόργης (†1860)

Γιοργιάδης Δημήτρης (†1925)

Γιάνκου (Γιάνκω Λόζογλου) (†1900)

Γιανούδις Χρίστος

Γιωργούδης (Χατζηγιαννούδη) (†1803)

Γοβάνης (Γιοβάνης) (†1808)

Δαμασκηνὸς ἱερεὺς (papaz) (†1830)

Δέδικας

Δέσπου (†1889)

Δημ(ήτριος) Καμπουρούδης

Δημήτριος Μηχαὴλ ὁ Παστηργηάνης (†1858)

Δημητράκης

Δημητράκης

Δημητράκης (Μπικιτζίδης)

Δημήτρης (Κὴρ-Γηάνης oğlu)(†1753)

Δημήτρης (Σαμαρᾶς) (†1809)

Δημήτρης (†1809)

Δημήτρης (†1840)

Δημήτρης (†1844)

Δημήτρης (†1853)

Δημήτρης Γιοργιάδης (†1925)

Δημήτριος Ἀντωνίου Ἀρμινάκης (†1937)

Δημήτριος, γαμβρὸς Χατζῆ-Μίτζου (†1801)

Δημήτριος Κωνσταντίνου (†1851)

Δημήτρις Ἰωάννου Οἰκονόμου Ἠπηρώτις (Epirde, Laista koyü) (†1872)

Δημητρὸς († 1740)

Δημητρὸς (Χατζῆ-Ζάχου) (Gümülcine'nin çorbaci, 1832)

Δημητρὸς (†1908)

Δημιτριάδης Παναγιώτης (†1838)

Δῆμος (†1878)

Δῆμος (†1900)

Δῆμος Θεοδοσίου (†1902)

Διμιτράκης (†1880)

Διμίτριος (Γούναρης) (†1806)

Διμιτρὸς (†1896)

Δῖμος (Δῆμος) (†1897)

Διμπηρούδη Ἀσμίνα (Ἀσημίνα) (†1943)

Δούλας Σταυρὴς ve Χριστόδουλος

Ἑκατερίνι, σύζυγος Χρίστου Γιανούδι (†1909)

Ἑλένη (†1717)

Ἑλένη (πρεσβυτέρα)

Ἑλένη, σύζυγος Ζήσι Γ. Ἀραμπατζῆ (†1955)

Ἑλένκου (Ἑλέγκω) (†1896)

Εὐγένιος (İskeçe Piskoposu, Silivri kökenli, †1848)

Εὐθαλία (Δαβίδοβιτς, eşin soyadı, †1866)

Ζαφειρούδα Κ. Μαργαρίτη

Ζάχος (Χατζῆ-) (Gümülcine'nin çorbaci, 1832)

Ζημαράγιδα [Ζμαράγδα, Σμαράγδα] (†1739)

Ζηρήνης Παναγιώτης (†1867)

Ζήσηος

Ζήσης (†1848)

Ζήσις Γ. Ἀραμπατζῆς

Ζιλάτου (Ζλἀτου-Ζλάτω) (†1877)

Ζίσης Ἀραμπατζῆς

Ζκουραφίνα (Ζγκοραφίνα<Ζωγραφίνα) (†1906)

Ζλατήνης (†1862)

Ζογραφήνα (†1893)

Ζοΐτσα (Παναγιότης Μπικιτζίδης karısı) (†1917)

Ἠρινούδι (Ρούσου) (†1772)

Θανασάκης (oğul Ἀποστόλη Τσολάκη) (†1771)

Θανάσης (†1717)

Θανάσης (†1840)

Θανάσης (†1857)

Θανάσης (†1896)

Θανασοὺ (Θανασὼ) (†1901)

Θε[οδό]ρα πριζβιτέρα (†1907)

Θεοδόσης

Θεοδοσία, θυγάτηρ Χατζῆ-Μίτζου, σίζυγος Δημητρίου (†1799)

Θεοδοσίου Δῆμος (†1902)

Θεοδωρίδης Θεολόγος (†1942)

Θεοδώσιος προσκινητής, πατὴρ Ἀποστολάκη

Θεολόγος (ἱερεύς, papaz)

Θεολόγος Θεοδωρίδης (†1942)

Θεωδουρὴς (†1801)

Θοδορὴς (†1829)

Θοδουρὶς (†1902)

Ἰλένι (Ἑλένη) πριζβιτέρα (τοῦ παππᾶ) Βέργου (†1786)

Ἰρινούδα Τζιαούσινα (†1886)

Ἰωάνης (Γαλίπης) (Gümülcine'nin çorbaci, 1832)

Ἰωάννης Δημητρίου Σιτσάνης, ἐξ Ἀγράφων (†1857)

Ἰωάννης (†1897)

Ἰωάννου Λεονταρῆς (†1857)

Καζάκ(ης) Χρῆστος (†1830)

Καλοῦ πρεσβιτέρα (†1797)

Καμπουρούδα Βασιλικὴ (†1935)

Κανπόρολου (Καμπούρογλου) Τάκους (†1849)

Καραφίλης (†1897)

Καρεφίλης (†1655)

Κατερήνα

Κατερήνη Ζίση Ἀραμπατζῆ (†1925)

Κατίνα Δημούδη

Κέντζιου Πρόδρομος (†1855)

Κηρηγακήτζα (Κυριακήτζα) (†1835)

Κηργιάκης ἱερεύς (papaz) (†1864)

Κιργια{γιά}δινα (†1809)

Κόμγιανε (†1780)

Κωνσταντῖνος Καραγιουργούδης (†1951)

Κονσταντίνους (†1905)

Κονσταντὶς (†1893)

Κόστας (†1860)

Κόστας (†1873)

Κοσταντήνης ἀραπατζὴς (†1847)

Κοσταντήνης ἱερέος (†1841)

Κοσταντήνης ὑερέας (†1816)

Κοσταντὴς (†1833)

Κοσταντὴς (†1844)

Κοσταντὴς (†1879)

Κοσταντὴς (†1885)

Κοσταντῖνος Πουληχρόνη (†1898)

Κουσταντὴς (†1783)

Κουσταντὴς (†1863)

Κουσταντὴς (†1878)

Κωνσταντῖνος Ἀνδ(ρέου) (Σαρακηνοῦ) (†1859)

Κώστας

Κούτουλις (ἡ Κουτούλις)

Κυργιάδινα (†1751, †1780)

Κυρειακούλα, θυγάτηρ Παναγιώτου Β. Τζηρήνη (†1857)

Κυριάκος Ἀντωνίου (†1908)

Λαμπηρνὴ (Λαμπρινὴ) (†1897)

Λαμπιρνὴ (Λαμπρινὴ) (†1907)

Λάμπους (†1886)

Λανπηρηνὴ (Λαμπρηνὴ) (†1805)

Λαπηρνὴ (Λαμπρινὴ) (†1883)

Λασκαρῆς Ταβανιώτης (†1860)

Λεγμονὰ, πρεσβυτέρα (τοῦ Παππᾶ Σταμπολῆ) (†1742)

Λένη (†1900)

Λεονταρῆς Ἰωάννου (†1857)

Λευθέρης, παιδὶ τοῦ Χατζη-Χρήστου (†1795)

Λεφτέρις (†1925)

Λημουνὰ (Λεμονιὰ) (†1894)

Ληνήτσα πρεσβιτέρα (†1889)

Λόζογλου

Μαλτούδα

Μανόλης (†1832)

Μάντσιος Α. Πέτηου (Πέτιου)

Μαργό (Μαριγὼ) (kızısı Νικόλαος) (†1896)

Μαρήα (†1802, †18..)

Μαρήα (†1854)

Μαρήα πρισβιτέρα (†1867)

Μαρήα Τένσ{σ}ου Γηούλτ[ση] (†18..)

Μαρήγα (†1830)

Μαρήγηα (Μαρίγια) (†1863)

Μάρθα, ἡ σύζυγος Πετρίδη (†1933)

Μαρία (†1881)

Μαρλια (†1919)

Μαρία Ἀπ. Ἀρβαν(ι)τούδα (†1934)

Μαρία Γεωργίου (†1904)

Μαρία, σύζυγος Πασχάλη Ἀλεξάκη (†1958)

Μάρκος (†1802)

Μάρω (†1793)

Μαστρα[…..]

Μάτζιαρης Ἀπουστόλις (†1932)

Μαυρίδης

Μηταξοὺ (†180.)

Μηταξοὺ (†1807)

Μηχαὴλ

Μιλα[…..](†18..)

Μινηξιὰ (Μενεξιὰ) (†1905)

Μιραντζὰ (Νιραντζὰ) (†1862)

Μιχαὴλ Γ. Χεκίμογλου (†1883)

Μόσχος (Παρασκευᾶ) (Gümülcine'nin çorbaci, 1832)

Μόσχος Σπανούδη (†1911)

Μόσχους (†1906)

Μροφούλα (Μορφούλα), παιδὶ τοῦ Χατζη-Χρήστου (†1795)

Ναστασήγια (Ἀναστασία) Νέτιου (†1867)

Νεραντζὸ (Νεραντζὼ) πρεσβητέρα (†1691)

Νέτιος

Νηδ[ιά]ζου (†180[9])

Νηκόλας Ἀμούρογλου (†1857?)

Νικόλαος (†1896)

Νικόλαος Β. Φαρδὺς (†1901)

Νικόλας (Πολυχρόνης bakalin babasi)

Νικολῆς (†1717)

Νικούδης Παναγιώτης (†1945)

Νιρανζιὰ (†1880)

Νιραντζὰ (†1862)

Νιραντζιὰ (†1907)

Ξανθούδα (†1780)

Οὐσ[……] (†17.5)

Παβλῆς (Παυλῆς) (Kesarya'da) (†1719)

Πανα[……]

Παναγηότης (†17..)

Παναγηότης (babası Βασιλικὴ papaz karısı)

Παναγηώτης Β. Τζηρήνης

Παναγιότης (†180.)

Παναγιότις (†1875)

Παναγιότις (†1885)

Παναγιότις (†1911)

Παναγιοῦ (†1838)

Παναγιώτης Δημιτριάδης (†1838)

Παναγιώτης Ζηρήνης (†1867)

Παναγιώτης Μπιουκιουτζὴς (veya Μπικιτζίδης) (†1909)

Παναγιώτης Νικούδης (†1945)

Παπαγηόρης (Παπαγιώργης, Παπαγεωργίου) (†1880)

Παπαγιάννης (†1905)

Παρασκευᾶς (Κυριακοῦ) (Gümülcine'nin çorbaci, 1832)

Παρασκευοὺ (†1823)

Παρασκευὸ (†1840)

Παρασκευὼ ((†1720)

Παστηργηάνης Δημήτριος (†1858)

Πασχάλης Ἀλεξάκης

Πέτιος

Πετρίδης

Πεχλιβανίδης Ἀπόστολος (†1942)

Πιρζιάλου (†18..)

Πολιχρόνης Κώστα (†1907)

Πολιχρόνης πακάλ (†1844)

Πολίχρου (Πολύχρω) (†1932)

Πουλήζους (†1824)

Πουληχρόνης

Πουλιχρόνις (?)

Πρόδρομος Κέντζιου (†1855)

Προδρόμου Μ.

Ραλή (†1717)

Ροδάκης

(Σαρακηνὸς) Ἀνδ(ρέου)

Σιτσάνης Ἰωάννης Δημητρίου ἐξ Ἀγράφων (†1857)

Σκοραφίνα (Ζωγραφίνα) (†1762)

Σμαράγδα Χρ. Μαυρίδου

Σολτάνα πρεσβετέρα (†1860)

Σουλιούδης Σταμπολῆς

Σουλιούδης Χριστόφορος

Σουλτάνα (†1797)

Σουλτάνα (†1872)

Σουλτάνα (†1891)

Σουλτάνα (†1892)

Σουλτάνα (†1902)

Σουτήρ(ης) (†1884)

Σπανούδης

Στάβρης ὑερέας, τοῦ ποτε Δημητράκη (†1793)

Στάβρος Μανγκύρας (†1956)

Σταλαχτὴ (†1873)

Σταμάτα (†1870)

Σταμάτης Ἀγγελίδης

Στάμου (Στάμω) (†1834)

Στάμου (Στάμω) (†1872)

Σταμπολῆς παππᾶς

Σταμπολῆς Σουλιούδης

Σταμπολὶς (†1794)

Σταμπολὶς (†1893)

Σταυρὴς Δούλας

Στέργιος [†1717]

Στηφανὴς (†1881)

Στιφάν (Στέφανος) (†1885)

Στουγιανούλου (Στωγιαννούλω) Μάντσιου (†1901)

Στούϊκου (Στώϊκω) (†1834)

Σωτήριος Ἀντουνακούδης (†1962)

Σωτήρις Χρήστου (†1908)

Ταβανιώτης Λασκαρῆς (†1860)

Τάκους Κανπόρολου (Καμπούρογλου) (†1849)

Τζαν[…] ΤΝ, μάστουρης

Τζενέτα (†1792)

Τζηάν'ς (†1876)

Τζηρήνης Β. Παναγηώτης (†1867?)

Τζιαούσινα Ἰρινούδα (†1886)

Τζιμηνούδης

Τζουλέτα (†1717)

Τιανιοὺ (Θεανὼ) (†1905)

Τόπρου (annesi Βασιλικὴ papaz karısı)

Τρανταφιλὰ (Τριανταφυλλιὰ) (†1816)

Τραταφιλὰ (Τριανταφυλλιά) (†1785)

Τριαντά[φηλος] (†18..)

Τριανταφιλιά (†1888)

Τριανταφιλιὰ (†188[.])

Τριανταφιλιά (†1907)

Τριανταφιλιά (†1908)

Τριανταφύλλου θυγάτηρ, σύζυγος Σταμάτη Ἀγγελίδου (†1859)

Τσιαλακούδη Ἀναστασία (†1942)

Τώπρε (Σταβρόπλου)(†1802)

Φαρδὺς

Χαραλάμπης († 1906)

Χατζη[…...](†18..)

Χατζῆ-Μαργαρίτης (†1795)

Χατζῆ-Μίτζος

Χατζῆ-Μπόσχος Καυταντζῆς

Χατζῆ-Νικόλαος Βασιλείου (†1847)

Χατζῆ-Χρῆστος Βαρσάμη (†1854)

Χεκίμογλου Γ. Μιχαὴλ (†1883)

Χουβρ[..]μ[….] (ἱερεὺς)

Χουρμούζης (Παππᾶ-, Papaz-) (koca Τόπρου, annesi Βασιλικὴ papaz karısı)

Χρισάφο (Χρυσάφω) (†1727)

Χρηστόδουλος Δούλας

Χρήστους (†18 ..)

Χρῆστος (†1878)

Χρῆστος Ἀλπάνης (†1841)

Χρῆστος Δ. (†1903)

Χρῆστος Γεμενετζῖς (†1863)

Χρῆστος Ζήσηου (Ζήσιου) (†1902)

Χρῆστος ἱερέος πρωσκηνητὴς (†1874)

Χρῆστος Καζάκ(ης) (†1830)

Χρῆστος Πετρίδη (†1933)

Χρῖστος [.]ιπ[…] Τζιμηνούδης (†1893)

Χρῖστος Γιανούδις

Χρῖστος ἱερέος (†1894)

Χρῖστος ἱερεὺς (†1888)

Χριστόφορος Σουλιούδης

Χρυσάνα († 1717)

Χρύσο (Χρύσω, çocuk Ἀθανάσης Κωνσταντίνου ve Ἀναστασία)

Χρυσοῦλα Ροδάκη (†1887)

MESLEKLERİN LİSTESİ

(Orijinal yazımlarında, bu çalışmada sunduğumuz kitabelerde yer alan Trakyalıların mesleklerini listeliyoruz).

ἀλπάνης (nalbant)
ἀραπατζῆς (arabacı)
γεμενετζῖς (yemeneci)
γιούλτσης (gülcü)
γούναρις (kürkçü)
ὑγερέας (ἱερέας, papaz)
ὑερέας (ἱερέας, papaz)
καπνέμπορος (tütüncü)
καυταντζῆς (kaftancı)
μάστουρης (usta)
νάφτις (gemici)
νομεύς (=çoban, piskopos)
πακὰλ (bakal)
παππᾶς (papaz)
πογηατζῖς (boyacı)
πριματάρης (πραγματευτὴς, satıcı)
σαμαρᾶς (saraç)
ταζηντζῆς τερελῆς (taş ustası, heykeltraş?)
τακετζῆς (tekkeci)

GİRİŞ

Amaç:

Bu çalışma, bugüne kadar yeterince çalışılmamış bir Osmanlı dönemi fenomenini görme girişimidir. Kentsel ve kırsal mezarlıklarda 17. yüzyılın sonlarından beri Trakya bölgesinde çok sayıda Yunan oyulmuş mermer sütun ve mezar taşları bulunmaktadır ve bu fenomenin yayılması ve gelişim söz konusudur. Bu çalışma, 17. yüzyıl ortasından 20. yüzyılın başı arasındaki, geç dönem Türk egemenliğindeki Trakya toplumunun anlaşılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ayrıca mümkün olduğu kadar, özellikle mezarlara ait kitabelerın teşkil ettiği önemli malzemeye yansımasıylabu toplumun gelişimininanlaşılmasına ışık tutmak amaçlanmaktadır. Burada bu eserin hiçbir şekilde Trakya ve Batı Trakya‘daki, Bizans sonrası dönem Yunan, Osmanlı, Ermenilere ait epigrafik malzemenin tamamının incelendiğini iddia etmediğini; amacınbir Bizans sonrası Trakya tarihi eserleri anayasası mahiyetinde, dil ve sınıflandırmaya göre belirleyici bir Trakya kitabelerı corpus’unun yayımlanması olduğunu belirtmek zorundayız. Bu durumda ortaya konacak en önemli şey, aynı topraklarda bir arada yaşayan-bir toplumun en belirleyici özelliği olan ölüm karşısında benzer gelenekler sergilediklerini söylemeye de cesaret ettiğim- tüm bu toplulukların ortak adetleridir.

Batı Trakya (Yunanistan Trakya’sı) bölgesi baz alınarak Türkiye Trakya’sı ve Bulgaristan Trakya’sında 17. yüzyılın ikinci yarısından sonra, 20. yüzyılında başlarına kadar bölgede hayatlarını sürdürmüş ve bu bölgede vefat etmiş kişilerin günümüzde şehirlerde ve kırsal kesimde kalmış mezar taşlarındaki kitabelerin post-bizans Yunanli, Osmanlı (Türk), Ermeni ve Yahudilere ait yerleşim alanlarında bulunan ve günümüze gelmeyi başarmış Osmanlıca (Türkce), Grekce veya Yunanca, Ermenice ve İbranice yazılmış kitabelerin okunması, mezar taşlarının morfolojik yapısı, mezar kültürleri arasındaki benzerlikleri ortaya koymak.

Amacımız burada Batı Trakya'daki Yunanca kitabelerde bulunan mevcut birincil malzemenin büyük bir bölümünü toplamak ve sunmaktır. İkincisi, Kuzey Trakya'dan (Bulgarca) ve birkaçını Doğu Trakya'dan (Türkçe) karşılaştırmalı materyaller olarak topluyıp sunarız. Ardından, bu malzemenin ilk tipolojik sınıflandırmasını yapın. Fenomenin evrimini şekillendiren herhangi bir yerel

atölyeleri arayın. Fenomenin evrimi ve seyri üzerine mümkün olduğunca fazla gözlem, sonuç ve varsayım çizmek.

Önem:

Bu çalışmanın tamamı, Geç Osmanlı döneminde, 17. yüzyılın yarısından 20. yüzyılın başlarına kadar, Trakya toplumunun gelişiminin anlaşılmasına katkıda bulunmaya çalışmakta. Ayrıca bu gelişmenin, arkasında bıraktığı somut eserlerden vazgeçilmez bir parçayı teşkil eden kitabelerin özellikle de mezar kitabelerinin yansıması aracılığıyla, söz konusu toplumun ne şekilde geliştiğini de algılamaya – mümkün olduğu kadar- katkıda bulunmaya çalışmakta. Bu tezin yazımında kesinlikle, Batı Trakya'dan veya Trakya'nın tamamından Rum, Osmanlı, Ermeni, Yahudilere ait, Bizans Sonrası kitabelerin tamamını kapsayan bir çalışma yapılmadığının ve amaçlananın dil ve kategorilerine göre bir çeşit Bizans Sonrası Trakya Kitabeleri Envanteri görevi görecek bir Trakya kitabeleri yayını sunmak olmadığının baştan ifade edilmesi zaruridir. Eğer böyle bir envanter teşkil etseydi, ilk göze çarpan, aynı topraklarda yaşayan hatta bence ölüme karşı benzer geleneklere sahip tüm bu toplumların davranış biçimi ve gelenekleri arasındaki bağlantı olurdu. Bu davranışların bir toplumu diğerlerinden ayıran en önemli özellik olduğuna inanmaktayım.

Batı Trakya (Yunanistan Trakya'sı) bölgesi baz alınarak Türkiye Trakya'sı ve Bulgaristan Trakya'sında 17. yüzyılın ikinci yarısından sonra, 20. yüzyılında başlarına kadar bölgede yaşamış olan kişilerin önemli kişilerin mezar taşlarını belirlemek ve arşiv belgelerinde karşımıza çıkan ve çıkacak kişilerin varlıklarını salt olarak kanıtlamak. Bu bölgede yaşamış olan Müslümanların dışında Rum, Ermeni ve Yahudilere ait mezar taşı kitabeleri hakkında Türkiye'de yapılmış çalışma olmadığında dolayı bu mezar taşları çalışması aynı zamanda bir literatür çalışma özelliğine sahip olacaktır. Yapılacak çalışma ile mezar taşlarının morfolojisi ve etkilendiği kültürel temalar göz önüne serilecek ve Trakya Bölgesinde farklı dinlere ait mezar taşı kültürü hakkındaki bilgiler tek bir kaynak çatısı altında toplanacaktır.

Taşların üzerindeki ve her zaman kitabeların altındaki[1] gravürlerin dikkatlice incelenmesi, geleneksel meslekler, geleneksel araçlar ve geleneksel kostümler için yararlı bilgiler sağlayacaktır. İsimlerin çokluğu, Trakya deyiminin incelenmesi için

[1] Bir durumda hariç, nesneler (atributa) haçın her iki tarafında da gösterilmiştir – bkz. Res. 256, Alepochorion'den Stifanis'in mezar steli, 1881'de (4.7.12).

bir adlandırma[2] ve dil hazinesi sağlar. Çok önemli bir Trakya etnografyası ve Bizans sonrası arkeoloji dalı önümüzde açılıyor. Mezarların çoğu gömülü olduğundan ve mezarlıkların çoğu hala bilimde bilinmediğinden, bu fenomenin bu araştırmasının ne kadar uzun bir geleceği olduğunu biliyoruz. Elbette herkesin bu birincil materyali korumanın öneminin farkında olması yeterlidir.

Araştırma yöntemi:

Trakya Bölgesi'nde 17. yüzyıldan, 20. Yüzyılın başlarına kadar, bölgedeki etnik kökenli nüfusun arşivlerden araştırılarak sınıflandırılması. Müslümanların ve diğer dine mensup kişilerin yaşadıkları bölgelerdeki mezarlıklarının tespiti, bu mezarlıklarda günümüze gelmeyi başarmış Osmanlı Dönemi mezar taşlarının tespiti ve fotoğraflanması. Bulunan mezar taşlarının kitabelerinin okunması, okunan kitabelerdeki ismi geçen kişilerin iş alanları, devlet görevlisi ise rütbe ve görevleri, din adamları ise statüsünün belirlenmesi, mezar taşı kültürü üzerine literatürde yayınlanmış eserlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi. Elde edilen literatür çalışması ve yüzey araştırması değerlerine göre sonuç bölümünün hazırlanması.

Trakya'nın geniş kapsamlı Osmanli Müslüman mezarlıkları, özellikle de İstanbul ve Edirne'nin mermer stelinlerin ormanları gibi Batı Avrupalı gezginlerin ilgileri ve merakları çok uzun zaman aldı. Bu mezarlıkları sıklıkla Doğu'daki gezi raporlarında rapor ediyorlar.[3] Bununla birlikte, bu gezici metinlerde, meraklı ve cazip bir şey olarak Müslümanların gömülme yerlerinin ve yollarının başka bilimsel kaygılar olmadan dile getirilmiştir. Müslüman mezarlıklarının yanı sıra, özellikle şehir merkezlerinde geniş Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler vardı. Ermeni ve Yahudi

---

[2] Kitabelerın çalışmasından oluşturulabilecek isimlerin listeleri, Patrik Kudüs Chrysanthos Notaras Yolculuğunda listelenen abonelerin isimleri ile karşılaştırılabilir (bkz. Stathi Pinelopi, *Τό ἀνέκδοτο ὁδοιπορικὸ τοῦ Χρύσανθου Νοταρᾶ*, Atina Akademisi - Ortaçağ ve Modern Helenizm Araştırma Merkezi, Atina 1984).

[3] D'Ohsson, Mouradgea. Tableau Général de l'Empire Othoman, divisé en deux parties, dont l'une comprend la Législation Mahométane; l'autre l"Histoire de l'Empire Othomane, vol. I, Paris, De l'imprimerie de Monsieur, M.DCC.LXXXVII [=1787] [Cimetières d'Eyub, à Constantinople]; Castellan, Antoine-Laurent. *Lettres sur la Morée et les iles de Cérigo, Hydra et Zante; Par A.L. Castellan. Avec vingt-trois dessins de l'auteur, gravés par lui-même, et trois plans*. Première Partie, Paris: chez H. Agasse, 1808, 78 (Pl. 11), 79 (Pl. 12); Pardoe, [Julia]. *The Beauties of the Bosphorus; by Miss Pardoe, Author of "The City of the Sultan", illustrated in a Series of Views of Constantinople and its Environs, from original Drawings by W.H. Bartlett*, London, George Virtue, 1838, 12, 50 [Cemetery of Scoutari], 94, 130; Lewis, John F. Lewis's Illustrations of Constantinople made during a Residence in that City in the Years 1835-6. Arranged and drawn on Stone from the Original Sketches of Coke Smyth by John F. Lewis, London, T. Mc.Lean, D & P. Colnaghi and John F. Lewis [1838][Great burial ground, Pera]; Brindesi, Jean. Souvenirs de Constantinople, Paris, [Imp. Lemercier, 1845] [Cimetiere turq].

nüfusu kent merkezlerinin dışında nadir olduğundan, mezarlıklar kırsal yerleşimlerde bulunmaz. Kırsal yerleşimlerde çoğunlukla Müslümanların ve Rumlaların mezarlıklarının, kiliselerin ve camilerin ya da tekeslerin çevresini buluruz.

Yine de, 19. yüzyılın sonlarından beri, Ortaçağ çalışmalarının ve ortaçağ arkeolojisinin gelişmesi başlar, Osmanlı ve post Bizans kitabelere olan mezarlıklarda ilgi ihmal edilebilir.[4] İlginçtir ki, savaşlar arası yıllar boyunca, Yahudi alimler tarafından Yahudi mezarlıklarına yazı atmaya değer. Selanik'teki büyük Yahudi mezarlığının mezarları kaydedildi.[5] Tarihsel, etnografik, isimlendirme bilgisi ve yazının gelişmesi için bir kaynak olarak Müslüman ve Rum mezarlıklarının kitabelerine bilimsel ilgi, yalnızca 20. yüzyılın son çeyreğinde başlayacaktır. Bu arada, siyasi ayaklanmalar, savaşların imhası, nüfus hareketleri, zaman kaybı, önyargılar[6] ve korunmalarına duyulan ilgi eksikliği, Trakya'daki birçok kentsel ve kırsal mezarlığın toplam yıkımına yol açtı.

Trakya'daki post-Bizans Rumepigrafilerine ilişkin bu çalışmamız, esas olarak günümüz Batı Trakya'sından, Bizans sonrası döneme ait bir dizi mezar yazıtını konu almaktadır. Çalışmada bu yazıtlar, zorunlu olarak özet halinde verilmiştir. Mezar yazıtlarıbölgelere (mahalle mezarlıkları) göre ortaya konacak ve sınıflandırılmaya çalışılacaktır. Araştırmanın büyük bölümü, zamanın Maroneia Metropolitliği (Komotini-Maroneia-Makri-Samothraki) bölgesini içermektedir. Birçoğunda burada gösterilen mezar kitabeleri yayınlanmamıştır.

Mezar taşının yerleştirilmesi, cenaze töreninin geleneksel ritüelinin son hareketlerinden biridir ve rahmetlin hatırasını sürdürmeyi amaçlar. Mezar taşı geleneksel olarak "taş" olarak adlandırılır (ἡ πέτρα).[7] Sonuçta, Yunanca mezar kelimesi, "μνῆμα" dır, bu da hafızayı koruyan anlamına gelir (μνήμη=hafiza).

---

[4] Bir istisna küçük çalışmadır: H., A. 1898-1899. Les cimetiéres en Turquie, *Échos d'Orient* 2, 180-184.

[5] Molho, Michael Shelomo, *Beit ha'almin shel yehudei Saloniki*, Saloniki-Tel Aviv 1932; Molho, M., *Beveit ha almin shel yehudei saloniki*, Thessaloniki, 1932-1933; Emmanuel, I. S., *Matsevot Saloniki*, cilt 1-2, Jerusalem 1963; Molho, Michael Shelomo, *Matsevot beit ha'almin shel yehudei Saloniki*, Tel Aviv, 1974.

[6] Petersen, Andrew, ""Under the Yoke": The Archaeology of the Ottoman Period in Bulgaria", *Journal of Islamic Archaeology*, cilt 4, No 1 (2017), 23-48.

[7] Bkz. Gourides 1967, 255. "Cenazeden bir yıl sonra taşı mezara yerleştirir. Taş yerleştirilmeden önce en az 40 gün kilisede kalmalıdır. Ondan sonra onu mezarlığa götürür ve mezara yerleştirirler. Üç yıl sonra, ölü adamı çıkarırlar ve kemikleri şarapla yıkadıktan sonra, onları bir bez torbasında toplarlar ve ailesinden ölen bir kişi ile geri getirirler. Mezar çıkarma, ailede başka bir kişinin cenazesi vesilesiyle gerçekleşir" (Gourides 1967, 255). Ayrıca bkz. Vrysika'dan kitabe örneğini No. 4.11.16, 1898 yılından, 11-12 ayetler (Res. 309): "*…μόνον πέρνου μήα πέτρα…* /*… yanımda sadece bir taş alıyorum…*".

I. BÖLÜM

Ia. Osmanlı dönemine ait mezar taşı kitabeleri ve anıt kitabelerine genel bakış.

Sorulması gereken ilk soru şudur: Taş üzerine kabartma veya oyma mezar taşı kitabelerinin kökeni nedir? Mezar taşı yazıtlarının ortaya çıkış nedenleri nelerdir? En eski mezar taşı kitabeleri hangileridir ve bu gelenek ne kadar süre devam eder? Müslüman mezar taşı kitabelerinin diğer toplumların mezar taşı kitabeleri üzerinde ve özellikle Trakyalı Yunan mezar taşlarının geleneğinin görünümünde herhangi bir etkisi var mı?

Trakya'dan Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi mezar kitabelerine ait kalıntılar, Roma Dünyasının diğer yerlerinden de gördüğümüz olağan kalıntılardır. Trakya'da, Roma ve Erken Bizans Dönemi'nde, bugüne dek yapılan araştırmalara dayanarak, İmparatorluğun diğer bölgelerinin halklarının mezar anıtlarında hiçbir farklılık olmadığını belirtmek mümkündür. Batı Trakya'daki yazıtların ilk koleksiyonu, Meimaris I. & Bakirtzis H. toplamıştır.Bakınız: *Ἑλληνικές ἐπιγραφές Ὑστεροῤῥωμαϊκῶν καί Παλαιοχριστιανικῶν Χρόνων ἀπὸ τή Δυτική Θράκη* [=Batı Trakya'dan Yunan Kitabeleri Geç Roma ve Erken Hristiyan Dönemleri], Gümülcine 1994. Başta İstanbul'da bulunan haç şeklindeki İlk Hıristiyan tipi yazıtlı mezar taşı,[8] Trakya post-bizans yazıtlı mezar taşlarının C1 Kategorisi tipine ilham vermiş gibi görünmektedir (aşağıya bakınız). Bu durumda iki olasılık vardır: ya aynı tip çağlar boyunca geçmiştir ya da 17. taş ustaları, zamanlarında hala görülebilen Erken Hıristiyan mezar taşlarından ilham almıştır. Bununla birlikte, Erken Hristiyanlık döneminde Trakya ve Karadeniz bölgelerinde haç biçimli mezar taşlarının yayıldığını

[8] Feissel, D. 1983, 156-157. Yfantes (Cohacilar) köyünde Rodop'dan bir örnek bulundu ve bu düşüş muhtemelen İstanbul'un çevresinden geldi (A. K. Βαβρίτσας, "Ἀρχαιότητες καὶ μνημεῖα Θράκης", *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον* 19 [1964][yayınlanan 1967], Β΄3, Χρον., 388, Tabl. 455γ). Bak. Meimaris I. & Bakirtzis H. (1994), No 32: Mosynopolis'den Zotikos peratikos'un mezar taşi (ss. 40-41, Tabl. XI), Loukopoulou (2005), 469-490, Tabl. 81. Yashayeva 2010, 310. Bati Trakyalilar Erken Bizans dönemi Loukopoulou da yayinladi: Louiza D. Loukopoulou, et alii, *Επιγραφές της Θράκης του Αιγαίου (μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου: Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου) / Inscriptiones antiquae partis Thraciae quae as ora Aegaei sita est (praefecturae Xanthes, Rhodopes et Hebri)*, Ἐθνικὸν Ἵδρυμα Ἐρευνῶν / Κέντρον Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιότητος, Ἀθῆναι 2005. Doğu Trakya'dan gelen yazıtlar için (Marmara Denizi'nin kuzey kıyısı, doğruluk için), bkz. Mustafa Hamdi Sayar, *Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung (Geschichte, Testimonien, Griechischen und Lateinischen Inschriften)*, Wien 1998.

belirtmeliyiz – bkz. Res. 98: Zotikos mezar taşı, Cohacilardan, Gümülcine bölgesi, ve Res. 269: "Aziz Şehit Anastasia'nun anıtı", Herson, Kirimden.[9] Bunun nedeni, 17. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan öncül örneklerin Bizans sonrası tip C1 ile sınıflandırmamıza göre, (aşağıya bakınız) çok büyük benzerlikleri olmasıdır. Antik çağın sona ermesinden sonra, birçok nedenden dolayı toplumun bir kısmında mezarlara mezar taşı koyma alışkanlığı giderek azalmıştır. Kentsel merkezlerin çöküşünün 7. yüzyıldan sonra Balkanlar'daki demografik değişimleri, kale kiliselerinin avlusu etrafındaki mezarlıkların kısıtlanması, eski taş ocağının terk edilmesi ve diğer bilinmeyen faktörlerin ortaya çıkması Akdeniz çevresinde yaklaşık 1500 yıl neredeyse ortadan kalkmıştır.. Devletin ve kilisenin yüksek kademelerdeki memurları için kiliseler ve manastırlarda içerisinde taş plakalar üzerinde yazılı mezar taşları kullanma alışkanlığı devam etmiştir (bkz. Kitabe: 1.2, Çiz. 1b). Tabii ki, yüksek rütbeli devlet görevlileri ve yüksek rütbeli dini şahsiyetler söz konusu olduğunda gelenek hiçbir zaman kesintiye uğramamıştır. Bu alışkanlık, Osmanlı döneminde yalnızca en yüksek din adamlarıyla ilgili durumlarda ve üst düzey yöneticiler için devam etmiştir. Resmi kişiler ve üst düzey askerlere ait mezar taşı kitabelerinin yanı sıra papazlara,[10] zenginlere, tüccarlara ve toplumun ileri gelenlerine ("çorbacılar") ait mezar taşı kitabeleri mevcuttur. Bu örneklerin burada bizi ilgilendirdiğini belirtmek gerekir. Ancak, 17. yüzyıldan itibaren kurulacak olan 16. yüzyıldan beri gelişen bir alışkanlık olan Trakya mezarlıklarına yazıtlı mezar taşlarını yerleştirme alışkanlığının ve bu alışkanlığın geniş bir alana hızlı bir şekilde yayılma nedeni ve nasıl geliştiği bilinmemektedir.[11] Bu geleneğin yeniden ortaya çıkmasına neden olan sebepler çok fazla olmalıdır. Diğer taraftan, Müslüman mezar taşlarının Rum alışkanlığının ortaya çıkmasına etkisi açık değildir.

17. yüzyıldan önce mezarlarda tahtadan yapılmış haçlar bulunduğu tahmin edilmektedir. Günümüze ulaşan Bati Trakya'dan en eski örnekler Patağı'deki Karefilis'in (1655, Καρεφίλης, No. 4.3.18) ve Metaxades'teki Nerantzios'nın (1691, Νεραντζιώ, No. 4.6.1) mezar taşlarıdır. Günümüzde Bulgaristan'da 17. yüzyılın 3. İlk

[9] Önceki dipnota bakınız.

[10] Örneğin mezar levhaşı, Evros bölgesindeki Kornofolia Manastırı Barınakı gömülmüştür. Yayınlanmamış. Kitabe aşağıdaki gibi okur: "Ἐνθάδε κεῖται σῶμα τοῦ Αὐξεντίου / τοῦ κ(αὶ) ἡγουμενεύοντος τῆς μονῆς ταύτης / ὅστις καὶ δέεται πάντας τοὺς παριόντας / λέγοιν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς συγχωρήση / 1771 Ὀκτωμβρίου 25" [=Bu manastırın sonuncusu Afksentios'un işte vücut yatıyor. Kim ona "Tanrı seni affet" diyecek olan herkese yalvarır. 1771 25 Ekim]. Standart tanıtım "Burada yatiyor…" ifadesinden ayrı olarak, bu kitabenın metninin zamanının mezar taşlar ile ilgisi olmadığı açıktır.

[11] Maproc, Apa (1986), 113, Tabl. V, 9: Statis Atanasi'nin oğlü mezar taşi, 1686 yilinde.

çeyreğinden itibaren hala Yunanca yazıtlardan bazı örnekler bulunmaktadır (bkz. dipnot 7). Dalgalanmalara rağmen, maceralar ve dış etkiler özellikle neoklasik akımla 17. yüzyılın ortalarında başlayan bu gelenek, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında şehirlerde devam etti. Ancak bu durum mucizevi bir şekilde, 1960'lara kadar köylerde üç yüzyıldan fazla bir süre devam etti.

Yunanistan'da ve Yunan dünyasında Trakya hariç diğer bölgelerde mezarlara yazılı mezar taşı koyma geleneğine rastlamıyoruz? Çünkü oralarda, Trakya'nın dışında, mezarın genellikle kalıcı ve uzun ömürlü bir karakteri yoktu. Genellikle mezardan çıkarma geleneği yaygındı. Osmanlı döneminde mezardan çikarma için yunan sözcük "*τὸ ξανάχωμα*" idi. Diğer bir deyişle, mezarın üzerine, ölülerin adı ve hatta adı olmayan basit bir tahta haç koyuyorlardı. Ölen kişi mezar yerine gömülünce tekrar mezardan çıkarma ritüeli gerçekleşene kadar çıkarma üç yıl ya da biraz daha fazla zaman geçiyordu. Daha sonra ölen kişinin yerine bir başkası gömülürdü.[12] Yani, Trakya ve Pontus hariç, ailenin mezar geleneği o kadar yoğun değildir.

Bunun nedenleri, belki de yeni tütün ekiminin yayılmasından dolayı temel olarak ekonomik koşulların iyileştirilmesiydi.

Trakya bölgesi içerisinde günümüze ulaşan örnekler eşit olmayan şekilde dağıtılmıştır. Mezar taşları ile ilgili bu fenomenin merkezi Doğu Trakya'dır, fakat konu ile ilgili az sayıda araştırma yapılmıştır. Balıklı Manastırı mezarlığı ve başka yerlerden örnekler ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Batı Trakya'da Evros ilçesi köylerindeki örnek mezarlıklarda çok sayıda mezar taşı (örneğin: Marasya [Marasli], Metaksades [Tokmaköy], Patağı [Pazarlı], Alepohori [Tilkiköy], Lefkimi [Kavacık], Lavara [Saltiköy], Paliuri [Çaliköy], Kiani [Çavuşlı], ve benzeri, Gümülçine'deki Panağia Kilisesinin mezarlığı, Maronya'dan az sayıda örnekler ve İskeçe'den yalnızca 3 adet mezar taşı bulunmaktadır). Batı Trakya'da iki-üç çalışma yayınlanmıştır, bölgenin büyük bir bölümü ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Daha iyi araştırmaları Bulgarlar yapmıştır, Post Bizans dönemine ait mezarlıklarda bulunan Yunanca ve Ermenice yazılı mezar taşları kazı sonucu ortaya çıkarılmıştır (Res. 372: Sveta Trojca, Karapelit köyü, Dobriçka Belediyesi, kuzeydoğu Bulgaristan, Bulgar arkeologların Post Bizans bir mezarlıkta kazı çalışmaları).

[12] Karastergiou E. Aristeides, *Δρυμός (Χωριό τῆς Ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης) (Ἠθογραφία)*, Selanik 1975, 37.

Neoklasik etkinin yeni kurulmuş olan Yunan devletinden kaynaklandığı ve esas itibariyle 19. yüzyılın ortasından itibaren etkilenildiği anlaşılmaktadır (bkz. Res. 370: İstanbul Şişli'deki Rum Mezarlığı). Bu dönemden, Dünya Savaşları arası döneme kadar, mezar taşı gelişimi, Yunanistan içerisinde ve dışında mezar taşları gelişimi ile paralel olarak süregelmiştir. Bu sanatsal Fenomen, 20.yüzyılın ilk yarısında Yunanistan sanayisinin seri üretime etkisi ile kaybolmuştur. Aynı dönemde mezar taşları dışında ikona ve kilise içerisinde yer alan diğer sanat ürünleri de sanayinin sonucu olarak değerini kaybetmiştir.

Ib. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Trakya dışındaki bölgelerde bulunan mezarlıkların durumu ve görünümü.

Elde edilen verilere göre, Trakya yazıtlı mezar taşları olgusu, sadece Trakya'da ifade edilmektedir. Trakya terimi altında kuzeye Tuna kıyılarına kadar uzanan geniş bir alana yayılamıştır.[13] Trakya çevresindeki mezar taşlarının tanımına başlamadan önce, Makedonya, Epir ve Üsküp'teki örneklerin Trakya'dakiler ile çok benzer olduğunu belirtmek gerekir.[14] Günümüze sadece 10'a yakın örneğin ulaştığı bilinmektedir, bu örnekler kilisenin arka cephesinde, doğuda ve apsisin yanında yer almaktadır. Söz konusu örnekler topluluğun ileri gelenleri olan papazlar, papazların aile üyeleri ve bir örnek te bir kaptana aittir. Trakya bölgesi dışındaki kalabalık mezarlıklarda yer alan mezar taşları ile ilgili yapılan çalışma sayısı oldukça azdır. Hakkında çalışma yapılan örneklerin yarısı Kuzey Bulgaristan ve Güney Sırbistan'da yer almaktadır. Yazılar Kiril alfabesi ile yazılmış olmasına karşın mezar taşları üzerinde Yunan isimleri yer almaktadır.[15]

Trakya dışında, taş haç ve mezarlık stelinle en etkileyici ve geniş olan Rum Post-Bizans mezarlıkları, Güneybatı Bulgaristan, Eski Sırbistan, Povardarije ve Makedonya bölgelerinde yaklaşık 25 köyde bulunmaktadır ki yanlış olduğuna inanılan ve "Bogomil" olarak adlandırılan. Üzerinde yazı yer almayan 25 örnek

---

[13] Маргос, Ара (1986). Късносредновековните църкви «Св. Димитър» и «Св. Никола» в село Пороище, Разградско, *Известия на Народния Музей-Варна*. книга 22 (37), 107-132, табл. XIX-XXXII.

[14] Bkz. örneğin, Oreovica ve Tsetereze köyünlar, Zabari belediyesi, doğu-kuzeydoğu Sırbistan.

[15] Bkz. Dipnotu No. 14 ve Beli Brod köyü, Vraca bölgesi, Kuzeybatı Bulgaristan (Ljubenova 1996, res. 3).

Yunan Makedonya'sı, Bulgaristan'ın güneybatısı ve Makedonya Devleti'nin güneyinde bulunmaktadır. Bu örneklerde yazı olmamasına karşın üzerlerinde haç motifi yer almaktadır, bu nedenle bazı araştırmacılar bu mezar taşlarının Bogomililere ait olduğuna dair yanlış bir sonuca varmıştır. Ancak bu cenaze törenleri genellikle kitabe taşımamaktadır. Bu mezarlıklara örnek olarak Chalkidon (Yajilancik) (Res. 361), Parthenion (Cohalar) (Selanik) (Res. 362) ve Polypotamon (Nereti), Vevi (Banica)'deki (Florina) Yunan Makedonya'sı vardır.[16] Bulgaristan örneğin: Viskyar köyü, Pernik bölgesi, batı Bulgaristan (Res. 363), Grlo köyü, Pernik bölgesi, batı Bulgaristan (Res. 360). Bu mezar taşları 18, 19 ve 20.yüzyıllarada yaşamış olan Ortodoks Hristiyanlara aittir.

Özellikle Makedonya'daki, Tesalya'daki ve Epir'daki diğer birçok köyde, paroşial kiliselerin etrafında kitabeli mezar taşları bulabildik, ancak bu mezar taşları çok az sayıda, yalnızca birkaç tane ile sınırlıdır. Bu gibi durumlarda, bu mezar taşları toplumun önde gelenleri ve bölgenin hristiyan yöneticilerine ait oldukları düşünülmektedir.[17]

Kitabeli Mezar taşı yerleştirme geleneği, Osmanlı döneminin sonlarında, Trakya dışında ve geleneğin kendi yolunu takip ettiği Kiklad'larda yaygındı.[18] İyonya Adaları'ndaki kitabeli mezar taşları geleneği farklıdır.[19] Bu bölgede, Kuzey Sporades'inde olduğu gibi, hayatta kalan örneklerin çoğu yeni kurulan Yunan devletin başkentinin neoklasik etkilerini takip ediyor. Ne de olsa, bu devletinde Kiklad Adaları ve Kuzey Sporades eyaletleri kurulduğun itibaren Yunan devletine dahil

---

[16] Bkz. aşağıdaki dipnota No 21.

[17] Bkz., Papathanassiou 2005, 13-15.

[18] Bkz., örneğin, Lambakis, Y. 1892, Περιηγήσεις: Πάρος, *Δ.Χ.Α.Ε.*, Α΄ (1892), Atina, 106 (1617 yilinde); Moutsopoulos 1977, 107 (kitabe No. 283: mezar taşı 1674 yilinde, Ayia Marina Kilise'nden, Paros'den Paroikia), 111 (kitabe No. 298: kitanbeli mezar levhası 1687 yilinde, Ayia Marina Kilise'nden, Paros'den Marmara); Pashalis P. Dim. 1925, Χριστιανικὴ Ἄνδρος: ANDROS SACRA, *Δ.Χ.Α.Ε.*, 2. Dönemi - 2. Cilt, 1. ve 2. Konu, 1925, Atina, 33: "Δεξιᾷ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν ναόν εὑρίσκεται ἕτερος τάφος, ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου καλύμματος τοῦ ὁποίου σῴζεται κομψῶς ἐγγεγλυμμένη ἡ ἐπιγραφή*: Γιανάκη τοῦ / Κοτάκη / 1756*" (Andros'da, Ayios Nikolaos kilisenin, Mesaria,1732-1734 yıllarından). Andros adasındaki, Hora, Ayia Palatiani'den, 1809 yılının mezar taşı çizımı da Moutsopoulos tarafından yayınlandı, op. cit., 225 (566); kendisi, op. cit., 109 (290), ayrıca bize Chora Amorgos'un Yaşam Kaynağı kilisinden tarafından 1683'teki "mezar höyük" planını veriyor; Gouēl-Badieritakēs 1993, 65-85; Korre-Zografu, Katerina & Olumpitu, Evdokia 2003, *Άνθρωποι και Παραδοσιακά Επαγγέλματα στο Αιγαίο*, (Enstitüsyon Majörun Helenizmi), Atina, 210 (Foto. 5, 6, 7).

[19] Bkz. taslaklara: Hondroyannis Stamatios, *Μουσείο Αντιβουνιώτισσας, Κέρκυρα*, (Kültür Bakanlığı broşürü / 8. Bizans Dönemi Antikalarinin Müze Müdürü): "Meryem Ana Kyra Antivouniotissa'ya adanmış kilise, şehirdeki en eski ve en zengin kilise anıtlarından biridir ve muhtemelen 15. yüzyılın sonunda inşa edilmiştir…Ana kilisenın tabanındaki döşemeler ve diş narteksler olanlar taştandır. Bu plakların çoğu, kazınmış veya kabartmalı isimleri ve soylu, büyük büyükanne ve büyük papazlarini ve genellikle Korfu önemli kişilerden arması olan mezar taşlarıdır. Buraya gömülerek Antivouniotissa'yı yerin tarihi ile ilişkilendirdiler…".

edildi.[20] Trakya dışında, Bizans sonrası döneme ait Yunanca kitabeli mezar taşları ya da levhalar, Selanik,[21] Manastır ve Üsküp gibi büyük kent merkezlerinin mezarlıklarında da bulunabilir. Trakya dışındaki kırsal alanlarda, hem Doğu Makedonya'da (bkz. örneğine Palaiochorion Pangaion Dağı'nda), hem de Orta Makedonya'da (bkz. Bağlica [Μπάλτζια] koyu[22] ve Pieria/Flabouron Dağı'nda[23]), hem de Batı Makedonya'da,[24] Pelion Dağı'nda,[25] ve Epirus bölgesi.[26] Bir kez Sterea'da,

---

[20] Örneğin, Skopelos'ta, "modern Yunan" olarak adlandırdığımız türden mezar taşları, Hora Skopelos'un Panagia Faneromeni kilisesinde (ya da daha Akathistos Kilise), eski Athos Dağı'nın Dionysios Manastırı'nın halefi olan) bulacağız – bkz., papaz Kallianos N. K. (1999), *Αρχείο της Νήσου Σκοπέλου: Τεύχος Α΄*, Skopelos: "Νησίδες" Yayınlar, 40, 42-26. Başlangıçta bu plakalar narteks zemin üzerine döşenir ve ölülerin kalıntılarını kaplardı; İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, bu plakalar narteks kattan batı modern terazinin başlığına taşındı. Ancak, bu levhaların bazıları daha önce Panagia Faneromeni kilisesini çevreleyen mezarlıktan gelmiş olabilir (bkz., papaz Kallianos N. K., op. cit., 43). 19. yüzyılın 4. çeyreğine aitler, kitabeler oldukça yıpranmış, neoklasik anıtsal yazılar ve çerçeveler kendileri. Skopelos, Hora, Meryem Ana Varsayım (Papaz Meletios'in Panayia) kilisesinde, yerde, piskopos tahtının önünde, bir Skopelos'ta ölen bir makedonyali'nin (aslen Ayia Paraskevi köyünden, Makedonya) bir mezar taşı bulunur (1814-1878); bu levha Panayia Faneromeni diğerleriyle aynı dönem ve tarza sahiptir.

[21] Bkz., Hogarth D., "Inscriptions from Salonica", *Journal of Hellenic Studies* VII (1887) (Ciltte yeniden basıldı: *Θεσσαλονίκην Φιλίππου Βασίλισσαν: Μελέτες για την αρχαία Θεσσαλονίκη*, Selanik 1985); bu cilt üzerinde ve sayfada 688 okuruz: "*1887'de D. Hogarth, antik kalıntıların durumunu yakından incelemek için şehri ziyaret eder…Daha sonra fırsatı yakaladı ve Yahudi Mahallesi evlerinin temellerinde ve yeni mezar taşları yapmak için taşcilari avlularda bulunan başta mezar taşları olan kitabeleri kopyaladı*".

[22] Bkz. aşağıdaki dipnota No 22.

[23] Mezar taşı kitabeleri Balkanların diğer bölgelerinde, Trakya dışında, ancak istisnai durumlarda bulunabilir. Bunlar gezici zanaatkarların eserleriymiş gibi görünüyor. Böyle bir örnek, Eski Elatochori (Skouterna) Aziz Nikolaos Kilisesi'nin Pieria Dağı'nın nişinin arkasındaki kitabeli haç şeklindeki mezar taşıdır; kitabesi aşağıdaki gibidir: "*1791 / Τώλιος*" (*1791 / Tolios*). (Bu Tolios muhtemelen, aynı kilisenin güney girişinin üzerindeki 1906 tarihli yazıtta belirtilmiş olandır: *Ο πάνσεπτος ούτος ναός του Αγίου Νικολάου εκτήσθη δι'* / εξόδων *του Πετροτόλιου εν έτει σωτηρίω 1779 έτι δε* / …). Ayrıca, Kato Milia "Laziler" Eğitim ve Kültür Derneği Folklor Koleksiyonunda, Pieria Dağı'nın Ano Milia'sından iki mezar çaprazlar tuttu; Bunlardan biri, Ayios Athanasios Kilisesi'nin mezarlığında bulundu ve kitabesi şöyle okuyor: "*γεώργηος (;)* / *μελησ* / *ετος 1805*"; diğeri 1994 yılında Ayia Paraskevi Kilisesi Kutsal Barın arkasında bulundu ve kitabesı şöyle: "*Τώλι(ο)υ* / *1795*"; bu mezar taşları hakkında ayrıca bakınız: Handolias M. Yeorgios, Η Μηλιά στα τέλη του 19ου αι. και στις αρχές του 20ου αιώνα-Η Κοινότητα Μηλιάς (1918-1998), Kongre Bildirileri: *Η Μηλιά στη διαδρομή των αιώνων*, 7-8 Nisan 2001, Katerini 2004, 132 (ve res. 8 α, β, s. 138).

[24] Bkz., örneğin, Ayii Apostoli, Kastoria, 1893'ten bir papazın karısına ait haç tipindeki kitabeli mezar taşını (Moutsopoulos 1977, 299, kitabe No. 741), aynı kiliseden, ayrica, Voultzios Yannis'in (1777), diğerinin ise 1787'deki mezar çaprazi kitabelerıne (Moutsopoulos 1977, 186 [No. 494] ve 194 [No. 504] sırasıyla); ayrıca bkz. 1890'da, Kastoria'daki Aziz Thomas Kilise'sın Anastasis Christodoulou'nun mezar taşı (Moutsopoulos 1977, 297, kitabe No. 735). Bondas Y., Siatista'da "ΠΟΥΛΙΟ ΜΑΡΚΟ" [=Markos oğlu Pulios] kitabeli ve 1755 tarihli mermer bir haç bulunduğunu yazıyor (bkz. Bondas Y., Οι πρόδρομοι της ελληνικής δημοσιογραφίας…Σιατιστινοί αδελφοί Μαρκίδες Πούλιου, *Ελιμειακά*, 23 [Aralık 1989], 65-66). Yukarıdaki kronoloji, bu yıl Siatista'da bir Pulios Marcou ailesi olduğu konusunda güvenli bilgi sağlar. Tüccar ailesinin zenginliği, Siatista'da bulunan haç malzemesiyle kanıtlanmaktadır. Bu mezar haçı, 1755 yılında Siatista'da ölen Markides Pouliou kardeşlerin büyükbabasına ait (bkz. Ksiradaki Kula'nın kitabına: *Οι ξακουστοί πραματευτάδες*, Atina 1977, 140-141). Ayrıca Vevi'deki (Banitsa) Aziz Nikolaos Kilisesi mezarlığındaki mezar haçlara bakınız (Moutsopoulos K. N., *Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά Μνημεία της Μακεδονίας: Εκκλησίες του Νομού Φλωρίνης* / *Bizans ve Post Bizans Makedonya'nin Anıtları: Florina Bölgesi Kiliseleri*, Selanik 2003, sayfa 177 sonrası ve özellikle: s. 177: res. 548, s. 178: res. 549, 550, 551, 552, 553). Aynı zamanda, yukarıda belirtilen Moutsopoulos'un aynı kitabında, Florina Bölgesi'ndeki Platypotamos

Atina'da olduğu gibi, Aziz Georgios (Theseion) kilisesinde, 18. ve 19. yüzyıl başlarında kilisenin içinde yabancıların gömüldüğü mezarlarının üzerinde mermer levhalar kitabeliydi.[27] Not: Yurt dışındaki Yunanlıların mezar taşları, özellikle Orta Avrupa ve Eflâk ve Boğdan şehirlerinin mezarlıklarındaki mezar taşarı. Makedonya kökenli, ancak aynı zamanda Trakya'nın kuzeyinde Plovdiv-Filibe yaşayan tüccarlara aittir. Bu mezar taşlarının yazıtları, çoğu zaman, Osmanlı şehirlerinin ve köylerinin mezarlıklarındaki çağdaşlarıyla benzerlik gösteren bir nazım ölçüsüne sahiptir, bazen belirli bir ölçü varken, bazende serbest nazım ölçüsü ile basit ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Avrupa kentlerindeki bu mezar taşlarının yazıtları, çoğunlukla, gevşek ve bazen de konuşkan ve bilginliği ılımandır, Osmanlı şehirlerinin ve köylerinin mezarlıklarındaki çağdaşlarının titiz kemer sıkılığının aksine.[28]

Aşağıdaki örnek, Trakya'daki mezarlıklarda bulunmayan, bazı kitabeli stelinlerin ve levhaların bulunduğu bir köydeki örneklerindendir: Melissohori (Bağlica) hakkında (Selanik bölgesi).

Melissohori – Bağlıca Köyü Selanik : Yalnızca iki kitabe 1900 yılından öncesine aittir. İkisi de Aya Trifon köy mezarlığında yer almaktadır.[29]

1.En eski kitabe Hacı Hristos'ya aittir (Kudüs'te Hacı olmuştur) ve 1854 tarihlidir (Res. 99).

---

köyündeki Agios Athanasios kilisesi tarafından bir daireye (sözde-Bogomil standartlarına göre) yazılı mezar çaprazi'ne de bakınız (Moutsopoulos 2003, s. 255: res. 923). 18. yüzyıldan kalma bir sözde-Bogomil kitabelı mezar haçı, muhtemelen Selanik Bölgesi'nde, Koulakia köyündeki, kitaba bkz.: Vocotopoulou Ioulia, Papangelos Ioakim (et alii), *Χαλκιδική / Chalcidice*, Ormylia 2002, 173. Benzer sözde-Bogomil haçlar Vogatsiko (Kesri Bölgesi) ve Aiani (Kozani Bölgesi) köylerinde var.

[25] Bkz. Zagora'dan Sotiros kilisesinden papaz esi Kiratsa'nun (+1704) mezar levhası (Moutsopoulos, op. cit., 116 [No. 313]).

[26] Bkz. Poulitsas İ. Panayotis (1928), Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου, *Ε.Ε.Β.Σ.* 5 (1928), 88, Premeti'nin Ayios Nikolaos kilisesinde iki mezar taşı yazıtı bulunur: 14 ayetten biri, bir rahip ailesinin üyelerinin yığınlarının çikarması, 1746'da papaz Christos Economou Tzelios Houri'nin oğlu Constantinos tarafından yapılan ve 1761'den sadece bir ayetin.

[27] Bkz. Stavropoulos K. Aristot. – Stathi Pinelopi, "Η επίσκεψη και ο θάνατος στη Λειβαδιά το 1784, του Σουηδού πάστορα A. F. Startzenbecker", *1. Uluslararası Boeotian Çalışmaları Kongresi*, Thiva, 10-14 Eylül 1986, [Bildiriler Kitabi=*Epetiris Etaireias Boiotikon Meleton*, 1. Cilt, 2. Konu, Atina 1988], 924.

[28] Bkz. Ödön Füves, «Επιτύμβιοι επιγραφαί Ελλήνων εις την Ουγγαρίαν», *Ελληνικά* 19 [1966], Τεύχ. 2ον, 296-347, και του ιδίου, «Eine unbekannte Grabinschrift in Vác», *Ελληνικά* 24 [1971], 151-153).

[29] Vid. Helenik Kültür Bakanlığı / Selanik Bizans Dönemi Antikalarinin Müze Müdürü [Τετράδια Αρχαιολογίας / Arkeoloji Defterleri 2], *Κατάλογοι εικόνων, λειτουργικών αντικειμένων, παλαιών βιβλίων: Νομός Θεσσαλονίκης, Δήμος Μυγδονίας [Δρυμός, Λητή, Μελισσοχώρι]*, Selanik 2004, 14 [Makropoulou D.]: 1802, 1806 ve 1814 yıllarına ait üç mermer kitabelı mezar taşı ve 1854 mermer mezar taşı, mevcut Bağlica'da Agios Tryfonos Baltzas mezarlık tapınağının dış duvarlarına gömülüdür. Mayıs 2018'de kilisede yaptığımız otopsi sırasında sadece iki kitabelı mezar taşı bulduk.

1 1854 Φεβρουαρίο(υ) 15
2 ἀναπάφικεν Χρίσ(τ)ο(υ)ς
3 προ(υ)σκινιτο(ῦ) ΔΕ ΕΤΑ-[ΦΗ]

"*15 Şubat 1854 Hacı Hristos YAKARIŞ*"

Bu kitabede geleneksel özellikler görülmektedir. Söz konusu geleneksel özellikle 19.yüzyılın birinci çeyreğinde görülmektedir. Kitabede yer alan cümlelerde büyük ve küçük harfler karışık olarak kullanılmıştır. S ve e harfleri küçük olarak kullanılmıştır. E harfi köşeli ve büyük olarak kullanılmıştır. Mezar taşı açık haç biçimindedir. Haç kollarından üçü loblar şeklindedir ve biçimi 19.yüzyılın 4. çeyreği ve 20.yüzyılın ilk çeyreğinde kullanılan loblar biçimlerinde olduğu gibi yuvarlak kollara sahiptir. (Yayınlanmamış).

2. Mezarlıkta aynı haç şekline sahip 1883 tarihli başka bir mezar taşı bulunmaktadır. Mezar Panagiotu Aleksandru'ya aittir (Res. 100):

1 [..] ΧΑ Παναγιώτου Ἀλεξάνδρου
2 Ἀπέθανε τῇ […] Μαρτίου 1883
3 ἐτῶν 70

"*[..] XA Panagiotu Aleksandros' oğlu Mart 1883 tarihinde ölmüştür 70 yaşında*".

Bu mezar taşında kullanılan harfler, çağdaş Yunan harfleri ile aynıdır. Yalnızca bir yazım hatası mevcuttur. Panagiotu ismi yazılırken hata yapılmıştır fakat sözü edilen dönem içerisinde hata olarak kabul edilmiyordu (Παναγιώτου yazarken η harfi yerine ι kullanılması gerekliydi). Mezar taşlarında kullanılan harfler, Yunan alfabesi ile paralel olarak gelişmiştir.[30]Yayınlanmamış. Tip ve formattaki fark açıktır. Bağlıca'nın iki mezar taşı birbirinden uzak bir kuşaktır.

[30] Bu konuda, bkz. Moutsopoulos 1997, 7-8.

Bağlıca'nın komşu köyü **Liti**'den (**Ayvatlı**) ve parosya ait Agios Athanasios kilisesinin etrafındaki eski mezarlıktan sadece bir taş stel kalmıştır. Bu, 1793 yılından itibaren Theodora'nın çapraz stelidir.[31]

[31] Bkz. Helenik Kültür Bakanlığı / Selanik Bizans Dönemi Antikalarinin Müze Müdürü [Τετράδια Αρχαιολογίας 2], *Κατάλογοι εικόνων, λειτουργικών αντικειμένων, παλαιών βιβλίων: Νομός Θεσσαλονίκης, Δήμος Μυγδονίας*…, op. cit., 70.

II. B Ö L Ü M

II. ELDE EDİLEN MALZEMELERİN İNCELENMESİ

IIa. BÖLGELERE GÖRE KİTABELER

IIaA. Rumca kitabeler:

1.XANTHI (İSKEÇE)

İskeçe'den yalnızca üç mezar tane kitabeli mezar taşı günümüze ulaşmayı başarmıştır: Bunlardan ilki, 18. yüzyılın sonlarına (1797) ait bir Atanasis'nin mezar taşı ve C2 Kategorisine Ait (Gümülcine Panayia'ndan gördüğümüz gibi) olan bir kitabeli mezar taşıdır. (1.1). İkincisi, bir mezar taşı 1848'de İskeçe Piskopos'u Evgenios kitabeli mezar taşıdır. (1.2.) Üçüncüsü, bir tütün tüccarının karısı olan Eftalia 1866'de üzerinde heykeli bulunan bir mezar taşıdır (1.3.).

1.1. Atanasis'nin mezar taşı (Res. 101):

1 ΑΘΑΝΑΣΗ
2 1797

"*Atanasis'nin [mezar taşı]. [Sene] 1797*".

1.2. Xanthi (İskeçe) Eski Şehriden, Timios Prodromos kilisesi. Evgenios Piskoposunun mezar kitabesi, 1848 (Çizim 1b)[32]:

1. Ἥδε κόνις νομέως ξάνθης δέμας ἀμφικαλύπτει
2. Εὐγενίου ἱεροῦ Εὐσεβίας προμάχου·

[32] Eugenios'un bu mezar taşını bunlardan ilki Georgios Lambakis'in anlatıyor: Lampakis, Y., "Περιηγήσεις Ξάνθη-Ἄβδηρα-Μπουλούστρα-Γιενιτζέ", *Deltion Christianikis Archaiologikis Etaireias*, ΣΤ΄, Ἐν Ἀθήναις 1906, 39-40. Vid. ayrica, Ιωακείμ (Μητροπολίτου Ξάνθης και Περιθεωρίου), "Ο Μητροπολίτης Ξάνθης και Νεαπόλεως Ευγένιος 1831-1848", *Θρακικά Χρονικά* 6 (1966), 35-37, Papathanassiou (2005), 63-64.

3. Ὦ Σηλυμβρία ἐσκε πατρίς· Νῦν δ’ αἰθέμονα
4. Ἐν Μακάρον θαλἄμοις τερπόμενος θαλιῆς·
5. Πέντε καί ἐξή ἐτη δ’ ἐβίω Ἐπὶ γαιαν
6. Ἐσθλὰ δὲ πολλ’ Ἐρδεν πᾶσι φίλα φρονέω[ν]
7. Ἐν μηνὴ τής 14 Σεπτεμβρίω 1848

“*Bu mezar tozu Xanthi çobanının, dindarlığın destekçisi olan kutsal Eugenios'un vücudunu kapsıyor. Onun vatani Silivriydi. Şimdi müreffeh, Tanrıların odalarına sevinir. Elli altı yıl yeryüzünde yaşadı. Çok iyiydi ve herkes özgürdü. 1848’de, 14 Eylül’de*”.

Bu yazı, despotik mezarı kaplayan levha, ilk olarak güney koridorun zeminine gömülmüş olan mezarın üzerini kapatmak amacı ile oyulmuştur. Daha sonra, bu döşeme yerden çıkarıldı ve güney duvarına, tapınağın içine, orjinal konumundan uzak olmayan bir yere monte edildi.

Yedi satırlı kitabe, başpiskoposluk sembollerinin oyulmuş rölyefinden önce gelir: gönye, piskoposluk çubuk, Kutsal Poterion, kutsama mumları, omofor. Bu semboller, bu dönemin diğer başpiskopos mezarlarında da oyulmuş olarak bulunur.[33] Çağına uygun kitabe, minik yazılarda ve on iki heceli epik şiir ölçüsüne göre yazılmış ve levhanın üzerine oyulmuştur.

Bununla birlikte, bu epigram, seçkin kişilerin, tüccarların, toplumun yaşlılarının ve üst düzey din adamlarının mezarlık kitabelerinin özel bir kategorisidir. Tekniğe ve morfolojik özelliklere ilişkin bu epitaph, 19. yüzyılın ortalarında çağına sorunsuz bir şekilde entegre edilmiştir. Ancak üslup ve fiile göre, Osmanlı egemenliği boyunca karşılaşılan kitabeli mezar taşlarının gelişimine dahil edilemeyen bir grup epigrama aittir.

1.3. İskeçe Eskişehir Aya Yorgos Kilisesi’nde Eftalya’sın mezar kitabesi (Res. 1-2, Çizim 1)[34]:

- (kaidenin güneyindedir)

[33] Papathanassiou (2005), 63, dipnot 144.
[34] Papathanassiou (2005), 23-25.

1 Τῇ προσφιλεστάτη

(bir zeytin dalı üzerinde iki güvercin)

2 ΕΥΘΑΛΙΑ

3 Γεννηθείσῃ ἐν Ξάνθῃ

4 καὶ

5 τελευτησάσῃ ἐν Κιέβῳ

6 τὸ 1866

7 Τόδε σῆμα

8 ὁ τεθλιμμένος σύζυγος

9 ΣΤΑΥΡΟΣ ΔΑΒΙΔΟΒΙΤΣ

10 ἀνήγειρε

1 Sevgili

(zeytin dalındaki iki güvercin)

2 EFTALYA

3 İskeçe doğumlu

4 ve

5 Keiev'de ölen

6 1866 yılında

7 Bu mezar

8 Hüzünlü eşi

9 STAVROS DAVİDOVİTZ

10 Yaptırdı

"*Sevgili Eftalya İskeçe doğumlu ve Keiev'de 1866 yılında ölülmüştür. Bu mezar taşı hüzünlü eşi Stavros Davidovitz yaptırdı.*"

- (kaidenin kuzeyindedir:)

1 Ἔθαλλες φίλη Εὐθαλία, ὡς θάλλει
2 Δένδρον νεαρὸν οὗ τινος ἀεννάως,
3 Ῥύαξ σιγανὸς καταβρέχει τὰς ῥίζας,
4 Ἀλλ' ὡς ἐκεῖνο, ὑπὸ νότου ἀγρίου
5 Αἴφνης προσβληθὲν. πίπτει καὶ οἱ καρποί του
6 Ἄχρωοι ἰσχνοὶ ἐπὶ γῆς κυλινδοῦνται.
7 Οὕτω φεῦ! καὶ σὺ εὐθαλὴς Εὐθαλία,
8 Ἔπεσες θῦμα βροτολοιγοῦ χολέρας.
9 Ἔρημος δ' ὁ σὸς καταλέλειπται γόνος.
10 Οἵα συμφορά! Πῶς ὑποίσω φιλτάτη,
11 Τὸν σὸν χωρισμὸν τὸν αἰώνιον τοῦτον!...
12 Ἀλλ' ὦ τῆς ἐμῆς παραφόρου ἰδέας!...
13 Ουχί. ο θεὸς τῆς ἀπείρου ἀγάπης,
14 Ψυχὰς ἐν τῇ γῇ δεδεμένας ἀλλήλαις
15 Ἔρωτι ἁγνῶ συνενώσει καὶ αὖθις
16 Ἐν τοῖς ουρανοῖς δεσμοῖς ἀδιαῤῥήκτοις,
17 Υμνούσας αὐτὸν εἰς αἰῶνας αἰώνων!
18 Ὁ τεθλιμμένος συζυγος.

"*Gelişmişsin, sevgili Eftalia, kökleri sakin bir dere tarafından sürekli sulanan çiçekli bir genç ağaç gibi. Fakat bunun gibi, aniden sıcak ılık hava ile dövüldüğü zaman düşer ve meyvesi toprakta renksiz ve gevşek olur, bu yüzden, siz de, güçlü Euthalia'm ölümcül bir koleraya kurban oldunuz. Ve böylece çocuğunuz yalnız kaldı! Bu ne felaket! Sevgili arkadaşım sonsuz ayrılığına nasıl dayanacak! Ama hayır! Ben aptalım. Sonsuz sevgi Tanrısı, yüzyıllarca kendisini övmek için cennette tekrar saf sevgi ile sıkıca bağlanmış olan ruhları, cennetteki tekrar kırılmaz zincirlerle birleştirecek. Üzgün koca."*

Bununla birlikte, 1866'da Rusya'daki kolera salgını 90.000 kişinin ölümüne neden oldu.[35] Tüccar Stavros Davidovic, 19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde Selanik'teki Hıristiyan toplumunun önde gelen bir üyesiydi ve Selanik Erkekleri'nin Zarif Kardeşliği'nin (Φ.Α.Α.Θ.) kurucu üyesi.[36] Sevgili karısı Eftalya'nın, Kiev'de bir yere gömülü olduğu iddiasıyla alçakgönüllü kocası Stavros Davidovich, ebedi hafızası için mahallesinde olduğu gibi memleketinde de bir anıt dikilmesinin iyi bir şey olduğunu düşündü. Bir dizini yere koymuş ve düzene eliyle başını yaslamış şekilde ölen kadın yasının betimlendiği heykel, Atina'da bir atölyeye sipariş edilirken, kaide bir Trakya atölyesinde oluşturuldu.

2. KOMOTİNİ (GÜMÜLCİNE)

Panagia Kilisesi Mezarlık

"Kumucinon" Kalesi içerisinde Koimesis Meryem Ana Kutsal Kilisesi yer almaktadır (Res. 3-4, Çizim 2, 2b). Bu kilise Hattı Humayun ilan edilene kadar, 16. yüzyıldan itibaren Gümülcine içerisinde yer alan tek kiliseydi.[37] Hattı Humayun ilan edildikten sonra 1863 yılında Aya Yorgos Kilisesi inşa edilmiştir.[38] Gümülcine'de günümüze ulaşan Koimesis Meryem Ana Kilisesi iki inşa dönemine sahiptir. İlki 1800 yılında, ikincisi ise 1863 yılındadır, bu tarihte güneyde bir nef daha eklenmiştir. Bu bilgi hem iç narteksteki kitabede hem de aşağıda açıklaması yapılacak olan arkeolojik görüşlerde yer almaktadır. (Res.5, Çizim 3).[39]

---

[35] https://kehilalinks.jewishgen.org/Myadel/Pandemics.htm Η επιδημία υπήρξε σχεδόν πανευρωπαϊκή, άρχισε στα 1865 και κράτησε ως τα 1867 (βλ. J. Netten Radcliffe, Report on the recent epidemic of Cholera [1865-1866], *Transactions of the Epidemiological Society of London*, Vol. 3, Part 1, 1869, 232-245).

[36] http://www.faath.org.gr/archive/search/resource.html?tab=01&id=462

[37] Dr Aleksandar Stojanovski (ed.), *Turski Dokumenti za Istroijata na Makedonija: Opširen popisen defter za Paša Sancakot (Kazite Demir Hisar, Jenice Karasu, Gumulcina i Zihna) od 1569/70 godina*, Tom X: Kniga 1, Državen Arhiv na Republika Makedonija [sic], Skopje 2004, 321-322: Hristiyan sakinleri bir azınlık oluşturmaktadır. Sadece 21 aile ve 11 bekar kişi, yaklaşık 100-120 kişi. Ayrıca 20 Yahudi aile ve dört bekar vardı. Hıristiyanlar çoğunlukla profesyoneller ve zanaatkarlar. Dört fırıncı vardı (belki Epir'den?). Tipik Hıristiyan isimleri: Giorgos Samaras (Saraç), Giorgos fırıncı, Giorgos…, Dimos Giorgi, Nikolas fırıncı, Yannis…, Yannis meyhaneci, Argyros terzi, Yannis mutafçı, Stodulos papaz, Maglavinos kiramici, Giorgos bostanci, Stamatis bostanci, Stamatis fırıncı, Kyriazis kepčeci, Stamatis terzi, Vasilis celinger, Yannis pasmakci, Yannis dulgeri, Mihalis fırıncı, Thodoros saraç, Mihalis kakaver, Galiyannis Mihali, Dukas Mihali, Kamukis Mihalis, Enis Bakaris, Andronis Bakari, Selanikli demirci, Yannis oğlu, Yannis Leka, Angelaris Yanni.

[38] Molottos Zotos, *Δρομολόγιον τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου (ἀρχαιολογικόν, ἱστορικόν, ...), Τεῦχ. Ε΄ Θράκη καὶ Μυσία*, Atina 1904, 5.

[39] Kitabede şunlar yazılıdır (Çizim 3):

1 Ο ναός ούτος ανηγέρθη εκ

Anagnostidis Manolis: «Meleti-Protasi Anastilosi ke Anapaleosis Mitropolitiku Nau Kimiseos Teodoku Komotinis» adlı kitabında (*Θρακικὴ Επετηρίδα / Trakiki Epetirida* 2, 1981 yılında) şunları yazmıştır: Avluda yer alan mezar taşı ve harap durumdaki kitabeleri lise baş öğretmeni Ksirea almış ve arkeoloji müzesine koymuştur. Mezar taşı ve kitabelerde tarih ve isimler yazılıdır. Kitabelerden biri, yekpare sütun parçası üzerine oyulmuştur, başka bir yekpare sütun mermer malzemeden yapılmıştır, sütun başlığı üzerinde haç ve basit dekorasyon yer almaktadır. Avluda bulunan malzeme, Belon'un da söylediği gibi bize güzel inşa edilmiş Bizans kilisesi bakış açısını gösterir, bu kilisede bir mezarlık bulunmaktadır. Fakat arkeoloji kültür müdürü (Eforos) Diamandis Triantafilos'un çalışmaları « Epitimvia epigrammata apo tin Thraki » adlı makalesi aynı dergide yayınlanmıştır, Trakiki Epetirida 2, 1981 yılında, şu bilgiler verilmiştir: (1981 tarihli Trakya köyleri kataloğunda mezar taşları) ; «… 2 Gümülcine. Bizans Kalesi içerisinde Meryem Ana Baş Kilisesi mezar taşları günümüze ulaşmıştır. Kilisenin batı kesimindeki yenileme ve restorasyon sırasında bu alan yeniden şekillendirilmiştir. Mezar taşları koruma amacı güdülmeden uzaklaştırılmıştır. Günümüzde naos arkasında iki veya üç mezar taşı bulunmaktadır. Diğer mezar taşları kaybolmuştur, yerleri bilinmemektedir. Sonuç olarak Diamandis Triantafilos mezar taşlarının sayısının üç adetten fazla olduğunu, Yaptığı araştırmalarına dayanarak onlarca olduğunu söylemektedir. 28 mezar taşı vardır. Bütün olarak ve ya parçalar halinde harap durumda olan taşlar mevcuttur. Bazılarında yazılar mevcutken bazılarında bulunmamaktadır, yazısız olan mezar taşlarındaki harfler günümüze ulaşamamıştır. Bulunan 26 mezar taşından sadece 5 adetindeki kitabeler günümüze ulaşamayı başarmıştır, birinin üzerine hiçbir zaman yazı yazılmamıştır. Sonuç olarak 26 farklı kitabe bulunmaktadır (Res. 6-7).

---

2 βάθρων τω 1800[ω s.l.] επιστασία το(υ)
3 Χ(ατζη-)Ζάχο(υ) και Παρασκευά Κυριακο(ύ)
4 αύθις δ' ανωκοδομήθη τη επιστα-
5 σία Γαλίπη Ιωάνο(υ) Παρασκευά
6 Κυριακο(ύ)° Δημητρο(ύ) Χ(ατζη-)°Ζάχο(υ)°και
7 Μόσχου ° Παρασκευά 1832° απριλ(ίου) / 25

" Bu kilise 1800 yılında yeniden inşa edilmiştir Hacı Zahos ve Paraskevas Kiriakos oglu yönetici olarak görev almıştır yapıldı Galipis İoannis oglu Paraskevas Kiriakos oglu Dimitros Hacı Zahos oglu ve Moshos Paraskevas oglu 25 Nisan 1832 yılında yapıldı"

Bana göre büyük ihtimalle naosun arkasında yer alan mezar taşları Metropolit Vasilio'nun yaptırdığı restorasyon döneminde buraya yerleştirilmiş olmalıdır (Arkeologlar da bu işlemler sırasında yardım etmiş olabilir, belki de bu arkeolog, kültür müdürü Vavriça'dır). Bu mezar taşlarının yanı sıra, 1982 tarihinde naosta kilise ofisinin dış duvarında stilobatın inşası sırasında malzeme olarak kullanılan mezar taşları mevcuttur. (Res. 8). Bildiğimiz kadarıyla bu mezar taşları batıda yeni eklenen bölümden, galeri katının güney kesimine çıkan çift merdivenlerin inşasında kullanılmıştır. 1982 yılında restorasyon sırasında bu bölümün yıkılmasına karar verilmiştir. Mezar taşları bu tarihte çıkmıştır.

Sonuç olarak en az 36 adet yazılı ve yazısız mezar taşı yaklaşık 40 ölüye aittir. Beş-altı tanesi 1800 yılından öncesine aittir. Geri kalan 30 mezar taşı 1802-1809 arasında ölen ve Gümülcine'ye gömülen kişilere aittir. Hesaplama yapacak olursak diğer merdivenin parçası büyük ihtimalle aynı sayıda mezar taşı içermektedir. Bu tez bize Gümülcine Hristiyan topluluğundan 8 yıl içerisinde ölen herkesin mezar taşının burada olduğunu göstermektedir. Bulunan mezar taşında 25 adet kitabe vardır. Günümüze ulaşan mezar taşı sayısı daha azdır.

2.1. Panagia Kilisesi'nin etrafında eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı (Res. 33, Çizim 17**).**

Mezar steli, kategori A, bir kitabedir. Bozulmadan korunmuştur (kama bölgesinden belki bazı kısımlar eksiktir). Mermer gri-mavi ("yerel"). Boyutlar: Yüksekliği 84 cm, bunun 30 cm'i topraklama için kullanılır (5: 3 oranı). Maksimum genişlik (sonun eğrisine göre ölçülür): 25,5. Maksimum kalınlık (başlangıçta görünür kısımda): 7 cm (yeraltında, görünür olmayan kısım: 12.5 cm). Kama başında küçük bir kaplumbağa izi kurtarılır.

2.2. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 9, Çizim 4).

Mezar taşi, kategori A, kabetli. Hiçbir haç çizilmez.İsim ve rakamlardan oluşmaktadır, kama parçası eksik. Mermer beyazımsı ("yerel olarak"), ince taneli. "İyi" yüzeyde beyaz sıva izleri var.

1 Κυριάδ-
2 ινα 1751

1 Kiryad-
2 ina 1751

“ Kiryadis’nin eşi 1751 yılında ölmüştür”.

Bu dönemde diğer kitabelerde olduğu gibi (18. yüzyıl), yazıt bilgileri basittir: sadece ölüm adı ve adı verilir. "Kyrgiadina" ana isim olarak gözüküyor. N baş aşağı çizilir: И.

2.3. Günümüzde Gümülcine’deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 10, Çizim 5).

1 Εν<θ>ά<δι> Ο(Υ)

2 κε[ί]<τ>η ο δο(ύ)<λ>ος τ-

3 ο(υ) θεο(ύ) Ποgηα-

4 τζ̌ίς

5 Γηάνης

6 1763 - α(υγ)ο(ύ)-

7 σ{ο(υ)}το(υ) 15

1 Burada

2 ölmüştür tanrının

3 kulu boya

4 cı (mesleği)

5 Yanis

6 1763 ağustos

7 on beş

“Tanrının kulu Yanis Boyaci on beş ağustos 1763 yılında burada ölmüştür”.

2.4. Günümüzde Gümülcine’deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 11, Çizim 6).

Mezar taşi, A Kategorisi. Mermer çiçeği gri-yeşil ("yerel"). Neredeyse tamamen kaydedildi. Tokmakun eksik kısmı.

†

1 17 72

2 Ηριvο(ύ)δ-

3 υ Ρο(ύ)σο(υ)

†

1 17 72

2 İrinudi

3 Rusu

“Rusos kızı İrinudi 1772 yılında ölmüştür.”

Oyma tekniği kaba özensiz ve belirli bir düzen içermez. Kitabenın şekli, dönemine göredir. Kitabede olü ile ilgili temel bilgiler verilir: isim, babanın ismi, ölüm yılı. Adı: Eirinoudi (yani, "küçük Irini"). Ve burada "N" baş aşağı, "S" yaya ile: "σ".

2.5. Günümüzde Gümülcine’deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 12, Çizim 7).

†

1 Κιργιάδινα

2 Κόμγιανε

3 Ξανθο(ύ)δα 1780

†

1 Kiryadina’nin eşi

2 Komyane

3 Ksanthuda1780

“Kyryadina’nin eşi Komyane Ksanthuda 1780 yılında ölmüştür”.

2.6. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 38, Çizim 22).

1 [17 † ..]
2 […..10…..]
3 […6… Παναγη-]
4 ό?τ?η?ς?
5 καὶ Ἀλε-
6 ξανδρινί

“….Panagiotis ve Aleksandrini 17[..] yılında öldü”

2.7. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı (Res. 47, Çizim 18).

1 †
2 Μαρήα
3 1802

"*Maria, 1802 öldü*".

2.8. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 39, Çizim 23).

1 [†]
2 Ἐνθ[άδε κιτ-]
3 τι δο(ύ)[λος το(ῦ) Θε-]
4 ο(ῦ)] Μιλα?[……]
5 Βάσ<ι>λ?[ι..]
6 καὶ [……]
7 [……]
8 [18..]

2.9. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 13, Çizim 8).

†

1 Αθανάσις

2 Σαμαράς⁝ το(ύ) πο(υ)τε

3 Σκο(ύ)ρτη⁝ εν έτη

4 [1]8[0]2 ή: [179]2

"*Merhum Scourtis'in oğlu Athanasis Samaras [Saraç], 1802'de [veya 1792'de] öldü.*"

2.10. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 37, Çizim 21).

1 †
2 Ἐνθάδη κήτ[η δο(ύ)-]
3 λης το(ῦ) Θεο(ῦ) Μα[ρή-]

4 α Τένσ{σ}ο(υ) Γηο(ύ)λτ[ση]
5 [18..]

“Burada ölmüştür kulu tanrının Maria gülcini Tensos’un kızı 18[..]’de öldü.”

2.11. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 40, Çizim 24).

1 †
2 Ἐνθάδε
3 κίτιτι ὁ
4 δο(ύ)[λ]ο(υ)
5 [ς το(ῦ) Θεο(ῦ)]]
6 […….]
7 […….]
8 [18..]

“Burada ölmüştür kulu tanrının...[18..]’de öldü.”

2.12. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 41, Çizim 25).

1 Ἐνθάδι κῆτε ὁ δο(ύ)-
2 λος το(ῦ) Θεο(ῦ) Χατζη?-
3 […..]
4 […….]
5 [……..]
6 [18..]

“*Burada ölmüştür kulu tanrının Haci-.....[18..]’de öldü.*”

2.13. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Çizim 26).

1 [†]
2 [Ἐνθάδη]

3 [κί]τη ἡ δο(ύ)-
4 [λη το(ῦ) Θε]ο?(ῡ?)
5 […….]
6 [180.]

"*Burada ölmüştür kulu tanrının .....[180.]'de öldü.*"

2.14. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 43, Çizim 27).

1 †
2 Ἐνθάδε ὁ δ-
3 ο(ύ)λος Μητα-
4 ξο(ύ) : 1?8?0?[.]

"*Burada ölmüştür kulu tanrının Metaksú…..180[.]'de öldü.*"

2.15. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 14, Çizim 9).

1 [†]

2 [- - - - -]

3 [I]ή 738 ···

4 1802

Bu mezar taşını diğerlerinden ilginç kılan bir durum söz konusu neredeyse eşi olmayan bir mezar taşı ölen kişinin, doğum tarhi ve ölüm tarihi mezar taşına oyulmuştur. Doğum yılı (1738) ve ölüm yılı (1802).

2.16. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 43, Çizim 20).

1 †
2 Κημήθηκη ὁ? [δο(ύ)-]
3 λος Μᾶρκος

4 1?[8]0?2

"*1802'de kulu Markos uyuyordu*."

2.17. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 15, Çizim 10).

[†]

1 Σταβρό-

2 πλο(υ): Τώπρε

3 1802

"*Stavros oğlu Topre 1802 yılında ölmüştür*".

2.18. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 16, Çizim 11).

†

1 [Ενθάδι κιτ]-

2 [ι ο δο(υ)λ]ος [το(υ)]

3 [θ]εο(υ)> Βασή[λ]-

4 ις ν]άφτις

5 [180 .]

"Tanrının kulu gemici Vasilis 180[.]'de yılında burada ölmüştür".

2.19. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 17, Çizim 12).

†

1 Ενθάδε κή-

2 τε ο δο(ύ)λος

3 το(υ) θεο(ύ) Διμί-

4 τριος· Γο(ύ)να-

5 ρις ∴ Εν <ε>τι

6 ∴ 1806 ∴

7 Ιανο(υ)αρίο(υ) ∴ 12

"*Burada gömülmüştür tanrının kulu kürkçü [Gunaris] Dimitrios. 12 Ocak 1806 yılında (ölmüştür)*".

Bu, Gümülcine'den bildiğimiz iki mezar plakasından biridir. Birinci mezar plakası mesleği Kürkçü olan Dimitrios'a aittir. Kürkçülük o zamanlar en kazançlı mesleklerdendir. Aşağıda belirtilen ikincisi, Aleksandris'' ait mezar plakasıdır.

2.20. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 18, Çizim 13).

†

1 [Ἀ]λ<ε>ξανδρί

2 1809

"*Aleksandris 1809 yılında öldü*".

2.21. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 44, Çizim 19).

1 †

2 Μηταξο(ύ)

3 1807

"Metaksú 1807 yılında öldü".

2.22. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 19, Çizim 14).

Mezar taşi, kategori A, yazılı. Tasos'ndan mermeri (?).

†

1 Ενθάδι κίτι

2 ι δο(ύ)λι{α} το(υ) θ-

3 εο(ύ) Κιργιά{γ(ι)ά}-

4 δινα εν έ<τ>ι

5 1809

"Burada gömülmüştür tanrının kulu Kiryadı'nın eşi (Kiryadina). 1809 yılında ölmüştür."

Taş ustası dikkatsiz veya deneyimsizdir. O yazıyor: *δούλη* yerine *δούλια* ve *Κυργιάδινα* yerine *Κιργιαγιάδινα*. EN ETEI sorunlu. Ve burada "N" baş aşağı. "Kiriadina" adı, Komotini'de bugüne kadar yıllarca korunarak günümüze ulaşan mezarlardan üç tane bulundu: 1751, 1780 ve 1809. Muhtemelen, üç farklı kuşağa ait **olan** bu üç kadının birbirini izleyen akrabalarına aittir. Akrabası, büyükanne ve torunu.

2.23. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı (Res. 20, Çizim 15).

1 Εν<θά>δε κημ-

2 ήθηκ<ε> Δη-

3 μήτ-

4 ρη Σαμα-

5 ρά : 1809⁝

"Burada uyuyor Dimitris Samaras (saraç). 1809 yılında ölmüştür".

2.24. Günümüzde Gümülcine'deki Koimesis Meryem Ana Kilisesi Çevresi Mezarlığı

(Res. 21, Çizim 16).

1 18 † 09

2 εκημιθι

3 ο(υ) δο(ύ)λο(υ)ς

4 [τ(ού) θεο(ύ) ca.3]

5 [----------]

"*Tanrının kulu ….1809 uyudu*".

2.25. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 33, Çizim 17).

1 [†]
2 Ἐνθάδε κή
3 τητη ὁ
4 δ]ο(ύ)λος το(ῦ)
5 Θε](ο)ῦ Νηδ[.]
6 [.]ζ(ο)υ 180?[9]

"Burada gömülmüştür tanrının kulu Nidiázu. 1809 yılında ölmüştür."

2.26. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Çizim 28).

Yazıtları kaydedilmemiş olan mezar plaka, A2 Kategorisi. Üst kısımda yazıt ve sol kenarın küçük bir kısmı eksik. Plaka'nın sağ tarafında bir süpürgelik çerçeve kalıntısı plakanın tamamen bu motifle çevrili olduğunu gösterir . İki stilize selvi ağacı sağ ve sol köşelere betimlenmiştir , Selvi ağaçlarının sağ tarafında içerisinde çiçekler olanbir vazo, vazonun solunda bir makas betimlenmiştir. Makas hayatın ipliğini kestiğini. Saksı üstünde ahşap sandık (terzi) On iki alt bölüm ile tasvir edilmiştir. Kurşun yerine, her insanın hayatının ölçüsünü sembolize eder.

2.27. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı **(**Res. 34).

Son satırın yalnızca bir kısmı 1803 veya 1805 yılı ile korunan A Kategorisi bir mezar taşi. Mermer beyazı (adali?).

1 [ ]

2 [ ]

3 [ ]

4 [ ]1?803?

2.28-2.32. Alt kısmı esas olarak korunmuş olan mezar parçaları ve bir tokmak. (Res. 35, 36).

Panagia Kilisesi'nin etrafından kitabilerden sonra yapılan arkeolojik kazılarlar ve açıklamalar:

2018 yılının ilk aylarında Gümülcine kalesi içerisinde kazı esnasında, Meryem Ana Kilisesi'nin güneyinde ve güney duvarları çevresinde Post- Bizans mezar taşları aynı mezarlıkta ortaya çıkmıştır.

2.33. Mermer malzemeden inşa edilmiş olan Haç şeklindeki mezar taşı zemine dikey olarak konumlandırılmıştır. Haç, Malta tipidir. Haçın tepesi ve sol kolu günümüze ulaşmıştır. Haçın tepe koluna 1739 tarihi kazınmıştır. Dolayısıyla Gümülcine Hristiyan topluluğuna ait en eski mezar taşı burada bulunmaktadır (Res. 22).

1 1739
2 ACTEPHC […][X]
3 PIϚOΦ[OPO(Y)]
4 […]

"*HRİSTOFOROS OĞLU ASTERİS 1739 YILINDA [ÖLMÜŞTÜR]*".

2.34. Mermer malzemeden inşa edilmiş zemine dik konumlandırılmış Pirzialu mezar taşı (Res. 23).

1. 18 † [..]

2. [ΕΚΙΜΗΘΗ Ι Δ]
3. Ο(Υ)ΛΙ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) • ΠΙ
4. ΡΖΙΑΛΟ(Υ) 81 ΧΡ

"*TANRININ KULU PİRZİALU 81 YAŞDAYKEN 18[..] UYUDU*".

2.35. Mermer malzemeden yapılmış zemine dik konumlandırılmış isimsiz mezar taşı (Res. 24).

1 †

2 ΕΚΙΜΙΘΗ

3 Ο(Υ) ΔΟ(Υ)ΛΟ(Υ)Σ ΤΟ(Υ)

4 [ΘΕΟ(Υ)……]

5 [18..]

1 †

2 Ἐκιμίθη

3 ο(υ) δο(ύ)λο(υ)ς το(ῦ)

4 [Θεο(ῦ)……]

5 [18..]

"*Tanrının kulu ....[18..] tarihinde uyudu*."

Tipoloji, işçilik ve metnin yazı karakteri 19.yüzyılın ilk yirmi yılına tarihlendirilmektedir.

2.36. Triantaphilos mezar taşı. Çok kalabalık bir metne sahiptir. Aşağıdaki parça tarihsizdir (Res. 25).

1 †
2 EKHMHΘ
3 H O ΔO(Y)ΛO(Y)C TO(Y)
4 ΘEO(Y) TPIAN-
5 TA?[ΦYΛOC HOC] T?O(Y)
6 [……...]T?O?
7 K?[……]O(Y)
8 [18..]

"*Tanrının kulu Triantafilos ....[18..] yılında uyudu*."

2.37. Malta tipi haçlı mezar taşının, alt kolu günümüze ulaşmıştır. Sekiz adet cümle günümüze ulaşmıştır. Ölünün ismi günümüze ulaşamamış veya daha doğru söylemek gerekirse okunaklı değildir. Mezar tipi ve yazı karakteri Maronya'daki Aya Yuhanna Kilisesi 3.5. numaralı mezar taşı ile uyumludur. Öyleyse bu mezar taşı 18.yüzyıl ortasına tarihlendirilebilir. (1755 veya 1765) (Res. 26).

1 [ENΘAΔE]
2 [KHTE O]
3 [ΔO(Y)ΛO(Y)]S
4 TO(Y) ΘEO(Y)
5 O(Y)S […6…]
6 K?A?I? YH?OC…..]
7 […….ETOS 17.]5
8 […….]

"*Tanrının kulu .....oğlu burada gömülmüştür. Tarih [17.]5'de*".

2.38. Mezar taşının yalnızca alt kısmı günümüze ulaşabilmiştir, yani sadece kolonad bölümü günümüze ulaşabilmiştir. 18.yüzyıla ait olmalıdır (Res. 27).

2.39. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı.

B tipi mezar: Yazıtın sonundan tokmakın başlangıcına kadar sadece orta bölüm korunur. Kronolojiyi getiren son ayetin küçük bir kısmı korunur.

1 [†]

2 [……..]

3 [……..]

4 [……]

5 [180]3?

2.40. Panagia Kilisesi'nin etrafından eski Gümülcine mezarlığından oyulmuş mezar taşı (Res. 42).

Kitabesiz tamamen kaydedilmiş stelin (B tipi).

3. MARONEİA [Maronya]

Meryem Ana (Panayia) Kilise:

3.1. Maronya'daki Meryem Ana Kilisesi'nin narteksi zeminindeki yazı (Res. 28).

[+]

1 Εν[θάδ-]

2 [ι] δο(ύ)λι το[υ]

3 θεο(ύ) Βιργι[νί-]

4 [α] Ξένο<υ> 18[0.]

"*Tanrının kulu Virginia Ksenos'un kizi burada (gömülmüştür). Tarihi 18[0.]'de*."

3.2. Maronya'daki Meryem Ana Kilisesi'nin güneydoğu nişi içinde bulunan yazıtı.

1 [Ενθάδε κίτι]

2 [ου δού]λους του Θεού

3 Γιω]ργούδης Χα[τζι-

4 γιαννούδη 1803

5 Ιουνίου 26

"*Tanrının kulu Yorgudis Hacı Giannoudis oğlu burada gömülmüştür. 26 Haziran 1803 yılında (ölmüştür)*".

3.3. Maronya'daki Meryem Ana Kilisesi'nin narteksi zeminindeki yazı (Res. 30).

1 [Ενθάδι] κίτε

2 [ο δο(ύ)λος το(υ)] θεο(ύ)

3 [ca.3] Κο(ύ)το(υ)λις [ή Κο(υ)το(ύ)λις]

4 [ca.8]

"*Tanrının kulu Kutulis burada gömülmüştür…*".

3.4. Bir haç şeklinde, C1 kategorisi Yeorgitza hanım'ın mezar taşı, Panayia kilisesinin avlusunda bulundu. Bozulmadan korunmuştur. (Res. 45).

1 †

2 Ἀναπαύει ἱ δο(ύ)λι

3 το(ῦ) Θεο(ῦ): Γεοργί-

4 τ?ζα : 1796

5 Φευρο(υ)αρίο(υ) : ι΄

"*Tanrının kulu Yeorgitza 1796'de Şubat 10 uyudu*".

Aynı usta tarafından oyulmuş, mezar taşları da mevcuttur. No 2.10 ve No 2.11, Gümülcine'nin Panayia'sı kilisesi.

Maronya: Aya Yohannis Kilise.

3.5. Malta tipi haçlı mermer malzemeden mezar taşı. Günümüzde kilisesinin narteksinde bulunur. Alt kolu günümüze ulaşamamıştır. Mezar taşının üst kolunda metin şu şekilde başlamaktadır (Res. 31):

1 Ἐνθάδε
2 κῆτε ὁ δο(ύ)-
3 λος το(ῦ) Θε-
4 ο(ῦ)] Διμήτρης ֍ ἡὸς το(ῦ)
5 Κὴρ-Γηάνη □ Ἔτος 1753
6 Μαρτήο(υ): 18

"*Tanrının kulu Kir Yannis oğlu Dimitris burada gömülmüştür. 18 Mart 1753 yılında ölmüştür*".

Yayın: Triantaphyllos (1981), 348-349. Dukata-Dermeci (2005), 474.

Burada önemli olan ters şekilli N harfidir N→И. Triantaphyllos'a göre 1753 yılına aittir. Fakat harflerin stili Gümülcine'de 19.yüzyıl başlangıcında görülen kitabeler ile uyumludur. Öyleyse taş üzerinde kazıma işlemi aynı atölye tarafından yapılmış olmalıdır. Ben ayın 18. gününü okudum, Triantaphyllos ise 10.günü okumuştur.

3.6. Metnin yazılı olduğu, mermer malzemeden Panayotis'in mezar taşı dikdörtgen şekillidir. Mezar taşının alt parçası üzerinde metin yer almaktadır ve üst kesiminde Malta tipi haçın üç kolu yer almaktadır, kollar üzerinde çiçekli dekoratif motifler yer almaktadır. Bu haçın tam ortasında, yüzeyde Malta tipi bir haç motifi yer almaktadır. Metnin alt kısmı günümüze ulaşamamıştır ve burada ölünün ismi ve ölüm tarihi olmalıdır (Res. 32):

1 †

2 Ἐκιμήθη

3 ὁ δο(ύ)λο(υ)ς⁝ το(ῦ) Θε-

4 [ο(ῦ) Πανα]γ?ι?ό?της

5 [180.]

"*Tanrının kulu Panagiotis burada gömülmüştür [180.] yılında ölmüştür (uyudu)*".

Yayın: Triantaphyllos 1981, 349.

Triantaphyllos "Panayotis" dördüncü cümledeki ismi okumamıştır. Mezar taşı oyma, dekorasyon, kaligrafi ve yazım hataları, kelime içeriği, kitabe şekli Gümülcine'deki Meryem Ana mezarlığındaki örneklere benzemektedir. Öyleyse taş üzerinde kazıma işlemi aynı atölye tarafından yapılmış olmalıdır. Merkez atölye Maronya'da veya Gümülcine'de olmalıdır. İki yerleşim de aynı piskoposluk bölgesininden kapsamı altındadır. Tahminime göre Aya Yuhanna'ya ait olan bu mezar taşı 19.yüzyıla tarihlendirilmektedir.

3.7. Aziz Ioannis kilisesinin güneyindeki arsada yarı gömülü bulduğumuz bir mezar taşı. Haç şeklinde, C kategorisi. Sadece elmas şeklindeki haç alt bacağı ve pistonun bir kısmı kurtarıldı. Onun özelliği, küçük istiridye şeklinde bir mum koyma yerinin oyulmuş olması ve üstüne bir haç çizilen İslami bir yayla bitmesidir. Maroneia metropolünün mezarlarında şimdiye kadar ilk ve tek defa bulunan bu istiridye şeklinde mumluk oymalı mezar taşı, Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer yerlerinden bilinmektedir. İçerisine mum yerleştirilirdi (Res. 46).

Maronya kitabelerına eklemeler:

3.8. Panayia'dan, Narteks, Tzirinis V. Panayotis'in kızı Kiriakula'nun mezar levhası, 1857 (A Tipi).[40]

Ἐνθάδε <κ>ῆτε ἡ δούλυ τοῦ Θεοῦ Κυρειακούλα
θυγά<τ>ηρ τοῦ Παναγηώτου Β. Τζηρήνη
γυνή τοῦ Κωστῆ Παναγιώτου ζήσας τά
πάντα ἔτη : 20 : τελευτήσας ἐν Μαρώνεια τής 2
5 Μαΐου 1857 : ἦλθον και ἀπῆλθον.
Ματεώτης ματαιοτήτον τά πάντα
ματαιότη<ς>.
Ἄρχοντες καί μεγηστάνη καί λοιπεῖς πτοχολογηά

[40] Triantafillos 1981, 351-353.

θά<να>τος μᾶς περειμένη νέοις, γέρους καί πεδηά.
[…..] μήν πλανηθῆται εἰς τήν πρόσκερον ζωήν
[…..] λόπισμα τοῦ κόσμου καί ματέας ἡδονήν
[…..] τά σώματά μας καί στήν γῆν θάνά φθαρθοῦν
[…..] δευτέρα παρουσία εἰς τόν θρόνον θά κρηθοῦν.
[…….]νοδέον τότες πλοῦτος, δόξα καί τημή
ἀλλά δῶ τά᾽φήνομ᾽ὅλλα καί πηγένομεν γεμνή.
[…..]θῆτ[..] την ζωήν σας πάντες Ἄρχοντες τῆς γῆς
ἀπό τοῦ σπαθή τοῦ Χάρου δέν γλητόνομαι κανής.
[…] ος ἔρχεται τό θέρος κέ θερήζη μηά ζωή
[…]υ θερήζη ἕνα κάλος, μήα δόξα καί τημή.

“Panagiotis V. Tzirinis'in kızı ve Kostis Panagiotou'nun karısı olan Tanrı'nın kulusu Kyriakoula burada yatıyor. 20 yıl yaşadı ve 2 Mayıs 1857'de Maroneia'da öldü. - Geldim ve ayrıldım. Kibir kibri tüm kibir. Lordlar, kozlar ve gerisi, yoksulluk, ölüm bizi, gençleri, yaşlıları ve çocukları bekliyor. Dünyanın güzelliğinden ve boşun boş zevklerinden, bu geçici hayata yanlış girmeyin. Dünyadaki bütün bedenlerimiz yıpranmış olacak ve Son Yargılamada Tahtın önünde yargılanacak. O zaman zenginlik, şeref, onur yok, ama burada her şeyi bırakıp çıplak gidiyoruz. Hayatın için üzgünüm, dünyanın tüm efendileri, Ölüm'un kılıcından, hiçbirimiz kurtarmadık. O yaz aylarında gelir ve bir hayata hasat etir, bir güzellik, şan ve şeref kazanır.”

3.9. Panayia’dan Kilisesin avlusunda. Angelidis Stamatis karısı’nin mezar levhası, 1859 (A Tipi) (Res. 301).[41]

Ἐνθάδε κεῖται σύζυγος Σταμάτη Ἀγγελίδου
ἥν θάνατος ἐκ ζωφεροῦ καί μέλανος Ἄΐδ<ου>
ἀφήρπασε σκληρότατα ἀφοῦ εἶχε γε<ννήσει>
καί μέτ᾽ὀξύ του δρέπανον πικρῶς νά τήν θε<ρίση>.
Τριανταφύλλου ὄνομα εἶχεν ἡ τεθνηκυῖα
πατρίδα τήν Μαρώνειαν ἡ εὐσεβής κυ<ρία>.
Ὥς τρία ἔτη ἔζησε μετά τοῦ Σταματίο<υ>
εἶθ᾽ἐμαράνθη πάραυτα ὡς ρόδον τοῦ<Μαΐου>.
Πόσον δέ τότ᾽ἐλύπησε τόν φίλον σύνευν<όν της>
μάρτυς το δάκρυ τό θερμόν πάντων τῶν συγγε<νῶν της>.

[41] Triantafillos 1981, 357-359.

Ὦ θάνατε σκληρότατε, αἴτιε τῆς πικ<ρίας>
πῶς δέν ἐφείσθης εὐειδές γύναιον Μαρω<νείας>;
Τί ἔσφαλλε κοράσιον μόλις ἐτῶν δεκά<ξη>
κ᾽ἠνάγκασας αὐτό σκληρῶς πάραυτα νά π<ετάξη>
ἐκ τῶν ἀγκάλων τῆς μητρός, πάντων των συ<γγε>-
νῶν<τῆς>,
ἀφῆσαν δεκαήμερον τό<ν> φίλτατον υἱόν<της>;
Πῶς δέν ἐφείσθης εὐειδήν κόρην τρυφερ<οτάτην>,
ἀλλ᾽ἔπληξας αὐτήν τόσον θανατοτάτ<ην>;
Πλήν τοῦτ᾽ἐστί τό τέλος μας, πάντες νά νεκρ<ρω>-
θῶμε<ν>
καί τῶν γηΐνων ἀγαθῶν σκληρῶς νά στ<ερη>-
θῶμεν.

1859

Τῇ αη Ἰουλίου τοῦ ,αωνθ΄ου{ς}.

“Stamatis Angelidou'nun karısı burada yatıyor. Kasvetli ve kara ölüm, pişmanlık duymadan doğurduğu zaman onu yakalip ve ona keskin tırpanı ile biçti. Ölen kişinin soyadı Triantafyllou idi. Dindar bayanın memleketi Maroneia idi. Stamatios ile üç yıl yaşadı sonra hemen Mayıs ayında bir gül gibi soldu. O zaman sevgili kocası ne kadar üzgündü tanık, tüm akrabalarının sıcak gözyaşlarıdır. Ey zor acılara neden olan ölüm. Bu güzel kızı Maroneia'dan nasıl kurtarmadın? On altı yaşında küçük bir kızın ve annesinin ve tüm akrabalarının sarılmasından uzaklaşıp on günlük sevgili oğlunu terketmek için onu ezmek neydi? Neden bu güzel genç bayanı boş bırakmadın ama ölümcül bir darbe ile ona vurdun? Ama bu bizim sonumuz, ölmek ve tüm dünyasal mallardan mahrum kalmak. 1859, 1 Temmuz.”

3.10. Panayia’dan, narteks. Tavaniotis Laskaris’in mezar levhası, 1860 (A Tipi).[42]

Τῆς Μαρωνείας τῆς κλεινῆς ἀνδρός καλύπτω τάφον
καί ἐπ᾽ἐμοῦ ἐχάραξαν την ἀρετήν του μόνην.
Ἐπί τῆς γῆς ἐβίωσε ὀκτώ δεκάδας χρόνων,
τήν ματαιότητα αὐτῆς ἀφήσας ἤδη μόνον.
Ἐνταῦθα κεῖται ἄλυπος <ὁ> γόνος Ταβανιώτου,
ὁ Λασκαρῆς καπνέμπορος ἴνδαλμα πατριώτου.

[42] Triantafillos 1981, 356-357.

Χριστιανοῦ φιλογενοῦς τύπος τῆς εὐγενείας.
Τά τέκνα του οἱ ἔγγονοι φόρον γλυκείας μνήμης
Τόν λίθον τον δ᾽ἀνέθηκαν.
Αἰωνία ἡ μνήμη σου χριστιανική ψυχή.
Ἐγενήθη τῷ 1780 ἀπέθανεν τῷ 1860.

"Ben görkemli Maroneia'lı bir adamın mezarını korurum. Sadece onun erdemleri üzerime kazındı. Sekiz yıl yaşamış ve sadece kibirini bırakmış. Tütünci ve bir yurtseverlik idolü olan Laskaris Tavaniotis yavrularına hiç pişmanlık duymadan yalan söylüyor. Çocukları ve torunları bu taşı tatlı hafızasına bir hediye olarak adadı. Hafızanın sonsuz olmasına izin ver, Hıristiyan ruhu. 1780'de doğdu ve 1860'da öldü."

3.11. Panayia'dan, narteks. Ioannou Leontaris'in mezar levhası, 1857 (A Tipi).[43]

Λεονταρῆς Ἰωάννου

Ὁ χείμαρρος τοῦ βίου
μου ἤδη τέλος ἐκβάλλει
καί εἰς αἰωνιότητα ἐκ τούτου
πάντας ἄγει. Πλήρεις ἐτῶν πεν-
τήκοντα<σ>τροφάς ἡλίου εἶδα, τόν
ἄωρόν μου θάνατον ἀπήντησα ἐν
βίᾳ. Ὑπῆρξα εὐηπόληπτος κανών φι-
λοτιμίας, μουσίφθογγος φιλόπατρις μετά φι-
λοκαλίας. Ἀλλ᾽ὦδε νῦν ἐνθάπτομαι ἀφείς ἄ-
ληκτον λύπην, τά τέκνα μου μοναχικά, εὔ-
χομαι χαίρων λειπών την ὕλην, τιμαί δό-
ξαι καί πλούτη κατασταλάζουν στην πλάκα
τούτην. 1857 Ἀπριλίου 6.

"Leontaris Ioannou. Hayatımın selesi zaten sona eriyor ve bu herkesi sonsuzluğa götürüyor. Güneşin elli tam dönüşünü gördüm ve şiddetle erken ölümümle tanıştım. Saygın, bir cömertlik kanonu, bir müzik ve vatan aşığı olan sanatsal bir ruhaniyette. Ama şimdi buraya gömülüyorum, hüzün sonsuz kalıyor, çocuklar yalnız. Onları iyi diliyorum, konuyu neşeyle bırakıyorum. Şeref, şan ve servet hepsi bu levhaya geliyor. 1857, 6 Nisan."

[43] Triantafillos 1981, 350-351.

3.12. Panayia'dan, narteks. Zirinis Panayotis'in mezar levhası, 1867 (A Tipi).[44]

Τῆς εὐσεβείας ἀνέβης τά ὕψη ἐν ἀρετῇ <ἐργων>
καί σέ ἠμείψατο ὅλβῳ Θεός Παναγιώτα Ζηρήνη
νῦν δ'ἀνθρωπίνως ἐνθάδε ὀλίγη ἰδοῦ κεῖσαι κόνις
δέκα ἑπτάκις καί πέντε βιώσας χρηστότητος ἕτη
σύζυγος δέ εὐσεβόφρων καί τέκνα φιλόστοργα τρία
ἔστησαν τάφον ἀγάπης καί μνήμης μαρτύριον τούτον.
Ἀνεπαύθη τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1867
ἐν Μαρωνείᾳ.

"Dindarlığın doruklarını erdemin eserleri ile yükseltin. Ve Tanrı sizi mutlulukla ödüllendirdi, Panagiotis Zirini. Şimdi burada bir insan olarak yetmiş beş iyi yıl yaşadıktan sonra küçük bir toprak gibi yalan söylüyorsunuz. Sadık kocanız ve sevdiğiniz üç çocuğunuz bu mezarı, sevgi ve hafızanın bir kanıtı olarak kurdular. 5 Eylül 1867'de Maroneia'da dinlendi."

4. EVROS [MERİÇ] BÖLGESİ

Meriç Vilayeti'nin aşağıda belirtilen yerleşmelerine ait mezarlıklarda görülen mezar taşlarındaki Rumca kitabeler: Marasia [eski Marasli] (4.1), Levkimmi [eski Kavacik] (4.2), Patagi [eski Pazarlı] (4.3), Kyani [eski Çavuşlu] (4.4), Ladi [eski Eblettin] (4.5), Metaxades [eski Tokmakköy, Agios Athanasios Kilisesi Mezarlık] (4.6), Alepohorion [eski Tilkiköy] (4.7), Didymoteichon [eski Dimotika] (4.8), Lavara [eski Saltıköy] (4.9), Paliourion [eski Çalıköy] (4.10), Vrysika [eski Karapinar] (4.11).

Evros bölgesinde, Tespit edilmiş eski mezar taşlarının bulunduğu eski köy mezarlıkları olduğu gibi daha araştırması yapılmamış başka köyler var. Mesela şu sekiz köy: Pythion [eski Kuleli Burgaz], Suflion [eski Siuflu], Kornofolia [eski Karapınar], Makri [eski Miria, Agia Anastasya Kilise], Asvestades [eski Arvanitisi], Rizia [eski Duçaraz], Sterna [eski Tatari], Petrades [eski Taşçi-Arnautköy]. Bu köylerden mezar taşları henüz tarafımızdan araştırılmamış ve mezar taşaları kayıt altına alınmamıştır. Bu malzeme aynı zamanda hala yayınlanmamıştır.

[44] Triantafillos 1981, 354-356.

4.1. Marasia [eski Marasli], eski mezarlik:

Marasia'da mezarlığınındaki mezar taşları toplam 13 tanedir veya bu sayıda mezar taşı günümüzde mezarlıkta bulunmaktadır. Bu, temizlik veya kazı yapılmayan mezar taşı sayısıdır. Büyük ihtimalle bu mezar taşları topluluk içerisinde ayan ve zengin ailelere ait olmalıdır. Marasia'nun mezar taşları 40 sene önceki fahri arkeoloji kültür müdürü Diamantis Triantaphyllos tarafından incelenmiş ve sonuçta bu konuda bir çalışma yazmıştır.[45] Bu mezar taşları Atanasios Marifis tarafından çalışılmıştır. Kitabının ismi *Μαράσια Έβρου (Λίγα λόγια για την ιστορία του Χωριού),* (=Marasia Evros'dur [Birkaç Kelime İle Köyün Tarihi]), Marasia 2017. Mezar taşları No 4.1.1-4.1.6 Triantaphyllos'ya göre A kategoridir. Şunlardır:

4.1.1. Dimitrios oğlu Takkeci Apostolis'in mezar levhası, 1738. Mezar taşı dikey konumlandırılmıştır. Çok erken tarihli bir örnektir ve bunun gibi mezar taşları Gümülcine'de 19.yüzyılın ilk çeyreği veya 18.yüzyılın ilk yarısı ile tarihlenen Ayanların mezarlarında bulunmaktadır (Res. 48).

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΕ Ο ΔΟΥΛΟΣ

2 ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΤΑΚΕ

3 ΤΖΗΣ ΥΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ

4 ΕΤΟΣ 1738

"*TANRININ KULU DİMİTRİS OĞLU TAKKECİ APOSTOLİS BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR 1738 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Apostolis tekkyeciydi yani takkeler yapıyordu. İnce ve beyaz kumaşı kırmızı fesin altına koyuyordu.

[45] Triantaphyllos 1981, 367-383.

4.1.2. Smaragda'nın (Zimaragida'nin) yatay mezar taşı, 1739 (Res. 49).[46]

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΕ Υ ΔΟ(Υ)ΛΗ

2 ΤΟΥ ΘΕΟ(Υ) ΖΗΜΑΡΑΓΙΔΑ

3 ΕΤΟΣ 1739 ΕΝ ΜΗΝΗ ΦΕΥΡΟ(Υ)ΑΡΗΟ(Υ) 8

"*Burada Zimaragida Tanrı 'nın kulu gömülmüştür. 8 Şubat 1739 Yılında ölmüştür* ".

Boyutlar: yükseklik 1.31 m, genişlik 0.47 m, kalınlık 0.13 m. Mezarlık girişinin yanında, çimento delikli. İki üst açıda çap 0.103 m yuvarlak boşluklar ΖΜΑΡΑΓΔΑ'nın adının, aynı cümlenin sözleşmeleri arasında ünlü olan söz dizimi ile ΖΗΜΑΡΑΓΙΔΑ olarak listelenmesi, bizi taş ustalarının Türkçe konuştuğu, belki de Karamanlı olduğu varsayımına götürür. Edirne'de mermer heykel atölyeleri geliştirecekleri yerlere yerleşeceklerdi çünkü büyük talep olurdu. Bu nedenle, Edirne'den gelen Marasyalı mezar taşlari hakkında Triantaphyllos D. vakası doğru gibi görünüyor.

Normalde bu tip mezar taşları üst kısımda sol ve sağ tarında kabartmalı birer çeşme bulunmaktadır. Yazıt altında dekorasyon iki bölüm ayırılır. Yazının üst kısmında iki selvi ağacı arasında, çiçeklerle dolu bir saksı motifi kazınmıştır. Her selvi ağacının tepesinde bir kuş bulunmaktadır; üst kısmında dekorasyon dikdörtgen çerçeve içerisinde yer almaktadır. Çerçeve içinde çiçek sapları alt köşelerde yer almaktadır ve aralarında dik bir makas vardır.

4.1.3. Anastasis'nin mezar levhası 1739'de (Res. 50).

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΕ Ο ΔΟ(Υ)ΛΟΣ

2 ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΤΟΣ

3 1739 ΕΝ ΜΗΝΗ ΦΕΥΡΟ(Υ)ΑΡΗΟ(Υ) 28

[46] Triantafillos 1881, 376-377

"*BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR TANRININ KULU ANASTASİ 28 SUBAT AYINDA 1739 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

4.1.4. Papazin eşi (presvytera) Vasiliki'nin mezar tasi, 1765'de (Res. 51).[47]

1 ΕΝΘΑ ΚΗΤΕ Η ΔΟ(Υ)ΛΗ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ)

2 ΒΑΣΙΛΗΚΗ ΠΡΕϹΒΗΤΕΡΑ ΚΑ(Ι)

3 Ο ΠΑΤΕΡΑϹ ΤΗϹ ΠΑΝΑΓΗΟΤΗϹ ΚΑ(Ι)

4 Η ΜΗΤΗΡ ΑΥΤΗϹ ΤΟΠΡΟ(Υ) ΓΗΝΗ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

5 ΧΟ(Υ)ΡΜΟ(Υ)ΖΗ • ΕΤΟϹ 1765 ΜΑΡΤΙ(ΟΥ) 25

"*BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR TANRININ KULU PRESVİTERA VASİLİKİ , PAPAZIN EŞİ HURMUZİ, BABASI PANAYİOTİS VE ANNESİ TOPRU 25 MART 1765 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Yazıt büyük harflerden oluşmasına rağmen, harflerin üzerinde işaretler bulunmaktadır. Aşağıda aynı metin küçük harflerin üzerinde işaretlerle yazılmış:

1 Ἔνθα κήτε ἡ δο(ύ)λη το(ῦ) Θεο(ῦ)
2 Βασιληκὴ πρεσβυτέρα κα(ὶ)
3 ὁ πατέρας της Παναγηότης κα(ὶ)
4 ἡ μήτηρ αὐτῆς Τόπρο(υ) γηνὴ το(ῦ) παπᾶ
5 Χο(υ)ρμο(ύ)ζη. Ἔτος 1765 Μαρτί(ου) 25

Boyutlar: yükseklik 1.16 m, genişlik 0.55 m, kalınlık 0.20 m. Mezarlık girişinin yanında, çimento delikli. Bir ip çerçevesi ile çevrilidir. İki açıda, ağızlarının üzerinde oyulmuş bir daire bulunan ve merkezdeki tomurcukları olan çap 0.107'in m yuvarlak oyukları. Kitabesin altında, dekorasyon, kalıplanmış selvi ile çevrili iyi bilinen saksıyı içerir. Papazın karısı Vasiliki'nin mezarı aile mezarıdır. Aynı mezara, yapıldığında veya levhası konulduğunda, daha önce ölen babasının ve annesinin kemikleri yerleştirildi. Vasiliki'nin annesinin adı Topro (ya da Topro ya da Dobro) idi. Ayrıca "Topre" adını Panayia Gümülcine'nin bir mezarında bulduk (vid.

[47] Triantafillos 1981, 372-373.

2.17). Görünüşe göre slav adı "Dobre" den geliyor. Marasia, Slavca konuşan bir köydü. Öylese Triandaphillou'nun düşüncelerine göre bu mezar taşları Edirne'de sipariş edilmiş ve üretilmiştir; bu düşünce doğru olabilir.

4.1.5. Anastasis'nin mezar taşı, 1770'de (Res. 52).

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΕ Ο ΔΟ(Υ)ΛΟΣ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ)
2 ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΤΟΣ 177<0>

"*TANRININ KULU ANASTASİ BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR 177<0> YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Bu tip mezar taşı kitabeleri köşelerinde halat biçimli çerçeveler yer almaktadır. Kitabenin alt kısmındaki köşelerde yer alan halat biçimli çerçeveler kesilmiş haldedir. Mezar taşının tepesinde sağ ve sol bölümlerde, olağan koşullarda kavisli nişler yer almaktadır. Mezar taşının alt kısmında, bilindiği üzere iki adet selvi ağacı arasında saksı bir çerçeve içerisindedir. Ağaçların tepe noktaları, karşı karşıya gelecek şekilde yapılmıştır. Saksı üzerinde makas yerine bir çekiç bulunmaktadır.

4.1.6. Apostolis Tsolakis oğlu Tanasakis'in mezar taşı kitabesi, 1771'de (Res. 53).[48]

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΕ Ο ΔΟ(Υ)ΛΟΣ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ)
2 ΘΑΝΑΣΑΚΗΣ ΥΗΟΣ ΤΟ(Υ) ΑΠΟΣΤΟ
3 ΛΗ ΤΣΟΛΑΚΗ • ΕΤΟΣ 1771

"*TANRININ KULU APOSTOLİS TSOLAKİS OĞLU TANASAKİ BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR. 1771 YUILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Halat biçimli çerçevenin üst kısmında iki adet kavisli niş bulunmaktadır. Yazıtın arkasında bildiğimiz üzere saksı içerisinde iki adet selvi ağacı bulunmaktadır.

[48] Triantafillos 1981, 375.

Kategori A2 Mezar Levhaşı 4.1.7 – 4.1.13 numaralarında aittir:

4.1.7. Mirantza'nun mezar taşı, 1862'de (Res. 54, 266).[49]

1 †
2 ΕΝΘΑΔΕ ΚΙΤΕ Η ΔΟ(Υ)ΛΙ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ)
3 ΜΙΡΑΝ(Τ)ΖΑ 1862

"*TANRININ KULU MİRANTZA BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR. 1862 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Boyutlar: yükseklik 1.07 m, genişlik 0.57 m, kalınlık 0.125 m. Mezarlık girişinin yanında, çimento delikli. Üst taraf üçgendir. Alt kısım kavislidir. İnce bir bant tarafından çerçevelenmiştir. İki üst köşede yuvarlak oyuklar (sağ yarısı). Ortasında kalıplanmış bir Calvary ile oyulmuş bir haç. Çapraz antenlerin uçları üçgenle bitiyor. Triantafillos occur: Μηράνζα. Görünüşe göre usta yanlıştı ve "N" yerine "M" oyulmuş, doğru adı şudur: "Νιραν(τζ)ά" (Νεραντζιά-Nerantzia). Mezar taşının alt kısmında bir makara ve bir makas, iki selvi ağacı arasında bulunmaktadır.

4.1.8. Netios'un kizi Nastasiya ve Angelis mezar taşı, 1867 (Res. 55).[50]

1 ΕΔΟ ΚΙΤΕ Η ΔΟ(Υ)ΛΗ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) ΝΕΤΙΟΥ
2 Ι867 : ΝΑΣ(Τ)ΑΣΗΓΙΑ : ΚΕ ΑΝΚΗΛΗ

"*TANRININ KULU NETİOS KIZI NASTASİYA VE ANKİLİS BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR. 1867 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

İki selvi ağacı arasındaki nesnenin ne olduğu anlaşılmamaktadır.

4.1.9. Stifan'ın mezar taşı, 1872 (Res. 267).[51]

[49] Triantafillos 1981, 376-377.
[50] Triantafillos 1981, 377.

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΙΤΕ Ο ΔΟ(Υ)ΛΟS ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) ΣΤΙΦΑΝ
2 1885 ΜΑΓΙΟ(Υ) 29 Ο ΓΙΟΥ 1872

"*TANRININ KULU STİFAN BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR 29 MAYIS 1872 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Ölünün tarımcı geçmişi oyma tekniği ile temsil edilmiştir. İki öküz tarlayı sürerken tasvir edilmiştir. Sağ tarafta bir pulluk var. Sağdaki nesneyi tanıyamıyorum.

4.1.10. Nikolaos ve onun kizi Mar<i>yo, Dimitros ve Elenko mezar taşı, 1896 (Res. 56, 268).[52]

1 †
2 ΚΙΤΑΙ Ο ΔΟ(Υ)ΛΟΣ ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) ΝΙΚΟΛΑΟΣ
3 ΣΙΝ ΤΗ ΘΙΓΑΤΡΙ ΜΑΡ<Ι>ΓΟ ΕΤΟS 1896
4 [ΔΙ]ΜΙΤΡΟ ΕΤΟS Ι896 ΕΛΕΝΚΟ(Υ)

"*TANRININ KULU NİKOLAOS VE ONUN KIZI MARIYO BURADA GÖMÜLMÜŞLER 1896 YILINDA ÖLMÜŞLERDİR. 1896 YILINDA DIMITROS VE ELENKO ÖLMÜŞLERDİR*".

Boyutlar: yükseklik 0.915 m, genişlik 0.55 m, kalınlık 0.16 m. Mezarlık girişinin yanında, çimento delikli. Altı köşeli yıldızların iki üst köşesinde, 0.093'un m çaplı. Ortada basamaklı bir çarpı. Antenleri yonca biçimli uçlara sahiptir. Buradaki bir aile mezar taşıdır. 1896 yılı içerisinde ailenin dört üyesi: baba Nikolaos ve çocukları Mariyo, Dimitros ve Elenku buraya gömülmüştür. Büyük ihtimalle öncelikle Nikolaos ve Mariyo gömülmüş, ardından Dimitros ve Elenku gömülmüş olmalıdır. Belki de son iki isim Nikolaos'un ebeveynlerine ait olabilir. Yazının alt kısmı oyma tekniği ile, iki selvi ağacı arasında çiftçiliği tasfir eden; öküz tarlayı

[51] Triantafillos 1981, 378.
[52] Triantafillos 1981, 378-379.

sürerken tasvir edilmiştir. Sağ tarafta muhtemelen bir bebek beşiği var.53 Ölümler o yıl salgını olmuş olabilir. Belki de kolera salgını.

4.1.11. Yangos Lozoğlu'nun ve Tianio'nun mezar taşı, 1900 ve 1905.[54]

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΝΤΑΙ ΟΙ ΔΟΥΛΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

2 ΛΟΖΟΓΛΟΥ ΓΙΑΝΚΟΥ

3 ΑΠΕΘΑΝΕ ΤΩ 1900

4 ΚΑ[Ι] ΤΗΝ ΤΙΑΝΙΟΥ

5 ΑΠΕΘΑΝΕ ΤΩ 1905

"*TANRININ KULLARI BURADA GÖMÜLMÜŞLER. LOZOĞLU YANGOS 1900 YILINDA ÖLMÜŞTÜR. VE TİANİO 1905 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Tianio, muhtemelen Teano (Θεανώ) isminden geliyor. Nikolaos ve Mariğos'un mezar taşlarında olduğu gibi burada da bir öküz tarlayı sürerken oyma tekniği ile tasvir edilmiştir.

4.1.12. Athanasis Konstantinos oğlu, eşi Anastasya ve kızı Hryso (Χρύσω) mezar taşı (Res. 57).[55]

1 †

2 ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ

3 Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4 ΑΘΑΝΑΣΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

5 1902

6 ΣΥΖΙΓΟΣ ΤΟΥΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

7 ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ ΧΡΙΣΟ

"*TANRININ KULU ATHANASİS KONSTANTİNOS OĞLU BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR. 1902 YILINDA ÖLMÜŞTÜR. EŞİ ANASTASYA VE ÇOCUĞU HRYSO*".

---

[53] Triantafillos'a göre, burada perspektif olarak tasvir edilen bir araba (Triantafillos 1981, 379).
[54] Triantafillos 1981, 379-380.
[55] Triantafillos 1981, 379.

4.1.13. Panayoti Büküci [>büyükci] (Bikicidis) mezar taşı kitabesi, 1909 (Res. 58).[56]

Mezar taşı kitabesi üzerinde hece ölçülü ağıt şiir ve çiftçi geçmişinden bir sahne bulunmaktadır. Bu şiiri ölünün çocukları babalarına adamışlardır.

1 ΟΔΙΤΑ ΣΥ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΜΟΥ
2 ΤΟ ΒΛΕΠΕΙΣ Κ' ΕΝΘΥΜΗΘΕΙΣ
3 ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΝ ΜΠΙΟΥΚΙΟΥΤΖΗΝ
4 Κ ΑΜΕΣΩΣ ΕΛΥΠΗΘΕΙΣ
5 ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΕΚΟΙΜΗΘΗΚΕΣ
6 ΑΞΙΠΝΗΤΕ ΠΑΤΕΡΑ
7 ΔΥΟ ΒΡΥΣΕΙΣ ΕΓΕΝΝΗΚΑΝΕ
8 ΤΑ ΜΑΤΧΙΑ ΜΑΣ ΓΙΑ ΣΕΝΑ
9 ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΣΟΥ ΔΕΝ ΧΑΡΙΚΕΣ
10 ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΩΝ ΑΝΔΡΑΣ
11 Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΕ ΗΡΠΑΣΕΝ
12 ΑΠΟ ΠΑΙΔΓΙΩΝ ΑΓΚΑΛΑΣ.
13 ΕΣΥ ΤΗΝ ΓΗΝ ΤΗΝ ΕΣΠΥΡΝΕΣ
14 ΣΙΤΑΡΙ ΝΑ ΒΛΑΣΤΗΣΗ
15 Κ' ΑΥΤΗ ΠΑΛΙΝ ΣΟΥ ΕΣΤΕΙΛΕ
16 ΤΟΝ ΧΑΡΟΝ ΝΑ ΣΕ ΠΝΙΞΗ.
17 ΚΑΙ ΚΕΙΣΑΙ ΚΕΙΣΑΙ ΕΔΩ ΒΑΘΧΙΑ
18 ΣΤΟ ΜΝΗΜΑ ΞΑΠΛΩΜΕΝΟΣ
19 ΣΥΝΧΩΡΗΣΙΝ ΠΑΡΑΚΑΛΩΝ Ο ΣΥΓΚΕΧΩ
20 ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΤΩ 1845 ΡΗΜΕΝΟΣ
21 ΑΠΕΒΙΩΣΕ ΤΗ 7 ΖΑΝΟΥΑΡ. 1909

"*Mezarımı göreceksin ve Panagiotis Boukioutzis'i hatırlıyorsun ve çok üzgünsün. Şimdi uyudun ve babamızı uyandırmadın. Senin için gözlerim iki çeşme oldu. Altmış yaşında bir erkek çocuğunuzu memnun etmediniz. Melek*

[56] Triantafillos 1981, 380-382.

seni çocukların kollarından aldı. Buğdayı çimlenmek için dünyaya çarpıştın, ve seni boğması için seni Haros'u yolladı. Ve sen burada derinden mezarda yatıyorsun. Ve affettiğin affedilme için dua ediyorsun. 1845'te doğdu, 7 Ocak 1909'da öldü."

Daha sonra ölünün akrabalarından dört kişinin ismi oyma tekniği ile yazılmıştır. DİMİTRAKİS, ANNİTSA, ANTONİOS, VANGELO.[57]

Triantaphyllos Marasia'nun mezar taşları kitabelerini iki gruba ayırmıştır. İlki, 1700 -1800 arasındakiler, ikinci 1800 sonrasıdır.

1. Grup özellikleri şunlardır:

(a) Oyma tekniğinde büyük harfler, Bizans-Kilise geleneklerine benzer şekil ve üst üste yazılmış kompleks harfler olarak benzemektedirler.

(b) Mezar taşı kitabesinde yazının altında kalan bölüm tamamen dekorasyon için ayrılmıştır. Mezar taşlarında konu ortak olmasına karşın aralarında küçük farklı detaylar da bulunmaktadır. Mezar taşlarında bazı yerlerde oyma tekniği bazı yerlerde kazıma tekniği kullanılmıştır.

2. Grupta kitabelerde yazı ve sahneler daha sade oyulmuştur. Her zaman büyük harfler kullanılmıştır ve 1900 yılına kadar Bizans gelenekleri devam etmiştir. Fakat daha sadedir. Son mezar taşları günümüzdeki mezar taşları gibidir.

1902 yılına kadar mezar taşları arasında bir ortak unsur bulunmaktadır. Mezar taşı kitabesinin köşeleri ovaldir. Bazıları sade, bazıları göz kapağı şeklinde, bazıları yıldız şeklindedir.

Özenlince yapılmış kaligrafi harfleri ve güzel tasarımın işlendiği mezar taşları o dönemdeki çok önemli bir atölye tarafından yetenekli ve deneyimli ustalarca

[57] Aynı mezarda, yazıtlı mermer bir haç vardır: "ΕΝΘΑΔΕ ΚΙΤΕ Η ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΖΟΙΤΣΑ ΠΑΝΑΓΙΟΤΟΥ ΜΠΙΚΙΤΖΙΔΟΥ ΓΕΝΗΘΙ ΤΩ 1852 ΚΑΙ ΑΠΟΒΙΟΣΑΣΑ ΤΩ 1917".

yapıldığını göstermektedir. Triantaphyllos'a göre bu atölye komşu ve çok yakın mesafede görünen Edirne'de olmalıdır.[58]

4.2. Levkimmi (eski Kavaçik):

4.2.1. Evros bölgesi'daki Levkimmi (eski Kavaçik) mezarı:

1 Κίτε ο δο(ύ) †

2 λο(υ)ς τ(ου) θεο(ύ)

3 Κο(υ)σ(τ)αντή

4 1783

"*Tanrını kulu Kustandis gömülmüştür. 1783 yılında ölmüşütr*".

4.2.2. Levkimmi Mezarı:

†

1 Ο ΔΟ(Υ)ΛΟS ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ)

2 ΧΡΗSΤΟ(Υ) 1878

3 ΙΟ(Υ)ΛΙΟ(Υ) 23

"TANRININ KULU HRİSTOS 23 TEMMUZDA 1878 TARIHINDA ÖLMÜŞTÜR"

4.2.3. Levkimmi Mezarı:

†

1 ΚΙΤΕ ΔΟ(Υ)ΛΟ(ΥS)

2 ΤΟ(Υ) ΘΕΟ(Υ) ΔΙΜΟ(Υ)

3 ΕΤΟS : 1897

"*TANRININ KULU DIMOS 1897 TARİHİNDE GÖMÜLMÜŞTÜR*"

---

[58] Eski günlerde köylüler arabalarıyla sabah başladılar, Edirneye gittiler, ev işleri yaptılar, alışverişlerini yaptılar ve akşam geri döndüler. Bu nedenle plakaları oradan taşımak çok kolaydı.

4.3. Patayi [eski Pazarlı ya Pazarli Tatar].

Dimotika kazasının Tatar köylerinden biri olan Pazarlı Tatar'ı, 15. yüzyılın ortalarında, ve 1543'te Pazarlı olarak bulduk. 1560/70'ten sonra Tatar nüfusu azalır, 17. yüzyıldan bu yana Hıristiyan unsur baskındır ve kilise olarak Didymoteichon Metropolisine bağlıdır.[59]

a. Ayios Nikolaos Kilise. Patagi'deki Aziz Nikolaos kilisesi,[60] eskiden Aziz Athanasios'a adanmış bir kiliseydi[61] (Res. 59, 103). İki düzensiz neflı olan küçük bir kilise ve kadınların batıda kullanılması için enine bir nef (mahfil) (Çizim 49, Res. 60, 61, 105). Kadınlar mahfili alt katta yüksek kotta yer almaktadır, kilisenin ana bölümü kadınlar mahfilinden bir paravan (ahşap kepenkler) ile ayrılmaktadır. Batı tarafında bir narteks var. Batı girişinin üstündeki kurucu kitabesine göre, kilisenin son inşaat aşaması 1852 yılına aittir[62] (Res. 104). Gourides kilisenin üç ana yapısal evresini kaydetmiştir (1705, 18. yüzyılın sonu ve 1852).[63]

Birkaç örnek dışında buradaki kitabeli mezar taşlarının büyük çoğunluğu kilisenin ana bölümü zeminine döşenmiştir, kilisenin içinde bulunur. Ancak, zeminin kilisenin etrafındaki eski mezarlıktan kaynaklanan mezar taşları ile döşenmesi, zemine gömülmüş bir mezar taşı üzerinde bulunan en son tarih olduğu için 1918 yılından sonra yapılmıştır (Res. 126). Gouridis 1918'de steli görmüyor ve 1832 steli – bkz. 4.3.17 - kilisede en yenisi olarak görüyor.[64] Ancak, cenazelerin kilisenin tabanındaki ana kaplamasının 1832-1852 arasında yapılması gerektiğine inanıyoruz. 1918 tarihine sahip stel, daha sonra zemini kalpamak için buraya yerleştirilmiştir.

Buradaki kitabeli mezar taşlarının birçoğundaki metin, kilise cemaatinin üzerlerine basmaları sonucunda yıpranarak okunmaz hale gelmiştir. Kilisenin zeminine yerleştirilmiş yaklaşık 57 B tipi mezar taşı kaydedilmiştir. Büyük çoğunlukta bunlar çeşitli türlerdeki mermerlerden yapılır. Zeminin döşenmesi sırasında, kitabelerin görülmesine hiç dikkat edilmedi, bu yüzden bu mezar taşlarının

[59] Gourides 2008, 11.
[60] Patayi'deki Aziz Nikolaos kilisesi hakkında bir monografi 2008'de Gourides Athanasios tarafından basıldı – bkz. Gourides 2008.
[61] Gourides 2008, 12.
[62] Gourides, 15.
[63] Gourides, 2008, 18-20.
[64] Gourides, 14.

çoğu basit plakalar olarak kullanıldı, zeminde aşağı bakacak şekilde zemine sabitlendiler (Res. 115, 124). Çoğu durumda kullanılan mezar taşlarının dikdörtgen olması ve yüzeyinin düz olmasına dikkat edilirdi, kavisli üst kısmı genelde kesilirdi. Kilisenin kuzey avlusunda beş mezar taşı daha bulunur. Bunlardan biri üzerinde yazıt kitabeli B tipi mermerdendir. Gerisi stel tipinin bir versiyonunun gözenekli mezar taşlarının parçalarıdır, kitabeleri yoktur, fakat dairelerin içinde oyulmuş haçlar vardır. Bu stelinlerın ortasına mum yerleştirmek için küçük bir oyuk oyulmuştur[65] (Res. 106). İkincisi muhtemelen oldukça yaşlı. Bu mezar taşları kilisenin kuzey duvarının dış yüzüne gömülü restorasyon çalışmaları sırasında bulundu.[66]

Gouridis, kilisenin içinde tutulan fakat zemine gömülmeyen 1655'ten kalma bir mezar taşından bahsediyor ve monografisinde kitabesinden bir fotoğraf yayınladı.[67] Batı Trakya'dan bir mezar taşı keşfeden ve bugüne kadarki en eski olanıdır. Gouridis'in fotoğrafıyla çekilmiş yazıt aşağıdadır (bkz. 4.3.18). Burada, çoğu 18. yüzyılın başlarına dayanan bu kitabelerden bazılarını sunacağız. Bu mezar taşları örneğinden, özellikle de görülebilir bir tarihe sahip olanlardan, aynı yıldan gelen en az 9 (4.3.1-4.3.9) parçadan oluşan bir gruptur: 1717. Bunun ötesinde, hepsi aynı usta tarafından yapılmıştır. Eski mezarlığın aynı noktasından tesadüfen çıkarılmışlar ya da bu köyde bu yıl bazı salgın hastalıklar olduğunu güçlü bir göstergesidir. Çiçek hastalığı salgını olduğunu sanıyorum.[68] Bu grubun özellikleri şunlardır: Harfler daha kare, aksanı yuvarlatılmış veya kare şeklindedir ve ana özelliği, kronolojinin Arap rakamları değil Yunan harfleriyle oluşturulmasıdır. Harfleri ve kronolojiyi vermenin benzer bir yolu, Caesarea'dan gelen Pavlis'un mezar levhası 1711'deki Adrianople'deki Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan durumundadır (bkz. II.B.a.1, Res. 75).

4.3.1. Hrisana'sun mezar stelin (B Tipi) (Res. 107).

†

1 ΕΚ<Ι>ΜΙΘΗ υ ΔΟΥ-

2 λυ ΤΟΥ ΘΕΟΎ χΡυ-

[65]Trakya boyunca benzer küçük nişler yaygındı, örneğin Maronya'ya bkz. 3.7., Res. 46. Vid. ayrıca Gourides, 13-14.
[66] Gourides 2008, 13, 28.
[67] Gourides 2008, 14, 26.
[68] Buradaki salgınla ilgili otopsi sırasındaki şüphelerimiz, ilgili sözlü geleneği kurtarmış olan Gouridis tarafından doğrulandı (bkz. Gourides 2008, 14).

3 CΆNA ΄ETOC

4 AΨIζ

"*Tanrının kulu Hrisana uyudu, 1717'de*".

4.3.2. Eleni'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 108).[69]

†

1 ETOC – AΨIζ

2 EKIMΊΘI H ΔOYΛH

3 TOY ΘEOY ELENH

"*Tanrının kulu Eleni uyudu, 1717'de*".

4.3.3. Culeta'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 109).[70]

[†]

1 E]KIMYΘH I ΔOY-

2 ΛI TOY ΘEΌY TZOY-

3 ΛΆETA ETOS

4 AΨIζ

"*Tanrının kulu Culeta uyudu, 1717'de"*.

4.3.4. Nikolis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 110).[71]

†

1 ETOS - AΨIζ

2 EKIMΊΘH O ΔΌYΛ-

3 OC TOY ΘEΌY NI-

4 KOΛΉ

[69] Bu mezar taşının bir fotoğrafı ayrıca bkz. Gourides 2008, 25.
[70] Bu mezar taşının bir fotoğrafı ayrıca bkz. Gourides 2008, 25.
[71] Bu mezar taşının bir fotoğrafı ayrıca bkz. Gourides 2008, 24.

"*Tanrının kulu Nikolis uyudu, 1717'de*".

4.3.5. Rali'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 111).

†

1 ΕΚΗΜΊΘΗ Ι ΔΟΥ-
2 ΛΙ ΤΟΥ ΘΕΟΎ ΡΑ-
3 ΛΊ ΈΤΟS ΆΨΙζ

"*Tanrının kulu Rali [Ῥαλῆ, ἡ] uyudu, 1717'de*".

4.3.6. Tanasis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 112).

†

1 ΕΚΙΜΗΘΙ Ο
2 ΔΟΥΛΟS ΤΟΥ
3 ΘΕΟΥ ΘΑΝΑ-
4 σι ΕΤΟS Α{Ψ}-
5 Ψ[Ι]ζ

"*Tanrının kulu Tanasis uyudu, 1717'de*".

4.3.7. Yanis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 113, 124).

†

1 ΕΤΟS – ΑΨΙζ
2 ΕΚΙΜΙΘΗ Ο ΔΟΥ-
3 ΛΟS ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΓΗ-
4 ΆΝIS

"*Tanrının kulu Yanis uyudu, 1717'de*".

4.3.8 Stergios'un mezar steli (B Tipi) (Res. 114)

†

1 ETOS – [AΨIζ]
2 EKIMΊΘH O Δ[OYΛOS]
3 TOY ΘEOΎ ϚEPIOS

"*Tanrının kulu Stergios uyudu, [1717'de]"*.

4.3.9. Afendra'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 115, 116).

[†]

1 EKIMHΘH Y
2 ΔOYΛH TOY ΘE-
3 ΟΎ AΦENTPA
4 [AΨ..]

"*Tanrının kulu Afendra uyudu, [17..]"*.

4.3.10. Paraskevo'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 117).

[†]

1 ΠAPAΣKEBO
2 1720

"*Paraskevo (Παρασκευώ), 1720'de*".

4.3.11. Dimitros'un mezar steli (B Tipi) (Res. 118).

[†]

1 [ΔHMH]TPO
2 1740

"*Dimitros, 1740'te*".

4.3.12. Vasiliki'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 119).

[†]
1 ΒΑCΗΛΗΚΗ
2 1765

"*Vasiliki, 1765'de*".

4.3.13. Ceneta'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 120).

[†]
1 TZENETA
2 1792

"*Ceneta (Τζενέτα), 1792'de*".

4.3.14. Sultana'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 121).

[†]
1 COYΛTA[NA]
2 1797

"*Sultana, 1797'de*".

4.3.15. Dimitris'in mezar steli (B Tipi) (Res. 125).

[†]
1 ΔΗΜΗΤΡΗ
2 1809

4.3.16. Todoris'in mezar steli (B Tipi) (Res. 122).

[†]
1 ΘΟΔΟΡΗ
2 1829

"*Todoris, 1829'de*".

4.3.17. Manolis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 123).

[†]
1 ΜΑΝΟΛΗ
2 1832

"*Manolis, 1832'de*".

4.3.18. Karefilis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 128).[72]

1 ⁜Εκυμίθη ἔν
2 Κύρίω · ο Δού-
3 λῶς · τοῦ Θ(εοῦ) · Καρε-
4 φίλΗς :~
5 1655

"*Tanrının kulu Karefilis [<karanfil] Rabinde yatti. 1655'de*".

Burada Yunan dilinin küçük harflerinin kullanılması karakteristiktir. Bu özelliği 19. yüzyılda ve esas olarak 19. yüzyıl ortalarından tekrar karşımıza çıkıyor.

4.3.19. Papaz Theologos ve karısı Eleni'nin bağış kitabesin (Res. 129).[73]

1 ΜΝΙΣΘ-
2 ΗΤΗ
3 ΚΥΡΙΕ
4 ΘΕΟΛΟ-
5 ΓΟΥ ΗΕΡΕ-

[72] Gourides 2008, 14, 26.
[73] Ayrica bkz. Gourides 2008, 26.

6 ΟΣ ΕΛΕΝΙΣ
7 ΠΡΕΣΒΙΤΕΡ-
8 ΑΣ ΚΕ ΤΟΝ = [ΤΕΚΝΩΝ]

"Rab, papaz Theologos ve karısı [presvitera] Eleni'ya ve onlarin [çoçuklarına] unutmayin!"

Bu parçanın, papaz Theologos, karısı Eleni ve çocuklarının Ayios Nikolaos kilisesine yaptığı iki mermer şamdanlari bağışının karşılığı olduğunu düşünüyoruz. Gouridis yanlışlıkla düşündüğü gibi, bir mezar taşı bölümü değildir.[74] Biz 18. yüzyılın ortalarına tarih veriyoruz.

b. Bugünün köyü mezarlığı.

4.3.20. Argiru'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 127).[75]

†
1 Η ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ
2 ΘΕΟΥ · ΑΡΓΥΡΟΥ
3 ΕΤΩΣ · 1899
4 ΙΟΥΛΙΟΥ ~ · 15

"*Tanrının kulu Argiru. Sene 1899, Temmuz 15'de*".

Kitabenın altında, sol elinde, yanında yürüyen bir bebeği tutan bir kadın figürü vardır.

4.4. Kiani [Κυανή, eski Çavuşlu]

Köy mezarlığı köyün dışında ve batısında yer almaktadır. Ve burada köyün mezarlığında eski bir kilise yok. Geleneksel ve yeni mezar taşları burada aynı aile mezarlarında bulunur (Res. 130). Açıkçası, burada da mezarlık, başlangıçta olduğu

[74] Gourides 2008, 26.
[75] Gourides 2008, 25.

orta bölge kilisesi olan Ayios Dimitrios'un çevresindeki alandan taşındı. Bu, bugünün mezarlığında bulduğumuz en eski mezar taşının tarihlendiği yıl olan 1824'ten önce olmuş olmalıydı.

Çağdaş mezar taşları arasında mezarlığın içinde yer alır ve geleneksel yollarla, tekniklerle ve desenlerle yapılan iki tür geleneksel mezar taşı bulunur: yalniz haç tipi (C1) ve stelin tipi (B) (Res. 131). Tüm zamanların görülebilir geleneksel mezar taşlarının toplam sayısı 123'tür. Bunlardan 30'u yalniz haç tipine, 93'ü stel tipine aittir. Diğer bir deyişle, stel tipindeki mezar taşları haç tipi tiplerinin sayısının neredeyse üç katıdır. Bahsettiğimiz en eski mezar taşı 1824'ten kalmadır ve gelenek 1960'lara kadar devam eder.

4.4.1. Pulizus'un steli (B Tipi) (Res. 132).

†

1 ΠΟΥΛΗΖΟΥ

2 1824

"*Pulizus. 1824'te*"

Adı açıkça: Πολύζος (Polizos).

4.4.2. Paraskevo'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 133).

†

1 ΠΑΡΑΣΚΕΒΟ

2 1840

"*Paraskevo. 1840'te*".

Onun adı: Παρασκευώ.

4.4.3. Aleksis'in steli (B Tipi) (Res. 134).

†

1 ΑΛΕΞΗ

2 1842

"*Aleksis. 1842'de*".

Malta tipi haçı. 19. yüzyılın ortasına yaklaşmamıza rağmen, kitabelerdeki mısralarda ritim bozukluğu ortaya çıkıyor. 19. yüzyılın ortasından itibaren, kitabeler genellikle basit ve kesik bir şekilde verilmiştir, 18. yüzyılın sonlarına kadar ve daha önce var olan bir tekniktir.

4.4.4. Yorgis'in steli (B Tipi) (Res. 135).

†

1 ΓΗΟΡΓΗ

2 1848

"*Yorgi. 1848'te*".

Malta tipi haçı. Harfler kesi ile verilir.

4.4.5. Vasilakis'in steli (B Tipi) (Res. 136).

†

1 ΒΑCΙΛΑΚΙ

2 1864

"*Vasilaki. 1864'te*".

Özel bir dekoratif ve stilistlik örneği olarak harfleri, özellikle A, B ve C, 19. yüzyılın başlarından beri karşılaştığımız benzer karakterlerin gelişimidir (bkz. Çiz. 20, 21, Res. 23, 37, 43).

4.4.6. Cian'in steli (B Tipi) (Res. 137).

†

1 Τ(Ζ)ΗΑΝ

2 1876

"*Cian'. 1876'de*".

4.4.7. Papayori'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 138).

†

1 ΠΑΠΑΓΙΟΡΗ

2 1880

"*Papayori [=Παπαγιώρ(γ)η]. 1880'te*".

Kitabesın altında ahşap bir pulluk ana parçaları kesilmiş: χερουλάτης (kol), ἀλετροπόδα (pulluk ayakkabısı), ὐνί (pulluk demiri), σταβάρι (demet), σπάθη (pulluk kulağı), ζυγός (pulluk tartıları).

4.4.8. Çiauşina İrinuda'sun steli (B Tipi) (Res. 139).

†

1 IPINOYΔA

2 TZIAOYCINA

3 1886

"*İrinuda Çavuşina [Çavuşin eşi]. 1886'de*".

4.4.9. İoannis'in steli (B Tipi) (Res. 140).

†

1 Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

2 ΙΩΑΝΝΗΣ 1897

"*Tanrının kulu İoannis. 1897'de*".

Haç, iki şekilli selvi ağacının eski sembolik motifiyle çevrilidir.

4.4.10. Lampirni'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 141).

†

1 ΛΑΜΠΗΡ-

2 NH 1897

"*Lampirni [=Λαμπρινή]. 1897'de*".

Haç ve kitabe arasında bilinen oyulmuş: boyun, kolye, omuz, kadınlar mezar taşları için olağan bir durumdur.

4.4.11. Dimos'in steli (B Tipi) (Res. 142).

†

1 ΔΗΜΟΥ · 1900

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙ · 24

"*Dimos. 1900, Şubat 24*".

4.4.12. Apustulakis (Apostolakis)'in steli (B Tipi) (Res. 143).

†

1 ΑΠΟΥΣΤΟΥΛΑΚΙ

2 1900 ΜΑΗΟΥ 5

"*Apustulaki. [Sene] 1900, Mayis 5*".

Gelenek, 20. yüzyıl boyunca, 1960'lara kadar devam ediyor. İşte bazı örnekler:

4.4.13. Stuyanulu'sun mezar steli (B Tipi) (Res. 144).

†

1 ΣΤΟΥΓΙΑΝΟΥΛΟΥ

2 ΜΑΝΤΣΙΟΥ Α. ΠΕΤ-

3 ΗΟ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 10

4 1901

"*Mantsiu A. Petyu'nun karısı Stuyanulu 1901'de Şubat 10 [öldü]*".

4.4.14. Toduris (Theodoris)'in steli (B Tipi) (Res. 145).

†

1 ΘΟΔΟΥΡΙ 1902

"*Toduri 1902*".

Kitabesinin altında bir trakyalı figürü kesilmiştir. Onun önünde iki öküz pulluk çeker. Çiftçinin sol eli pulluktayken, sağ elinde öküzleri dürtmek için dizginleri tutar.

4.4.15. Papayianni'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 146).

†

1 ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ 1905

2 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 20

"*Papayannis. 20 Ocak 1905'de*".

4.4.16. Lefteris'in steli (B Tipi) (Res. 147).

†

1 ΛΕΦΤΕΡΙ

2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙ

3 10 – 1925

"*Lefteri. Eylül 10, 1925'de*".

Kitabesin altında bir trakyalı figürü kesilmiştir. Onun önünde iki öküz pulluk çeker. Çiftçinin sol eli pulluktayken, sağ elinde öküzleri dürtmek için bir örende tutar.

4.4.17. **Vangilini'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 148).**

†

1 ΒΑΓΓΙΛΙΝΗ

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

3 30 - 1932

"*Vangilini [Εὐαγγελινή]. Aralık 30, 1932'de*".

Kitabenin altına bir kadın figürü oyulmuştur. Iki eliyle pulluk tahta milini tutar.

4.4.18. Petridis Marta'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 149).

†

1 ΜΑΡΘΑ Η ΣΖΓ.[=ΣΥΖΥΓΟΣ]

2 ΠΕΤΡΙΔΗ Α-

3 ΠΕΒΙΩΣΕ

4 28 ΜΑΙΟΥ

5 1933

"*Petridis eşi Marta. 28 Mayis 1933'te öldü*".

4.4.19. Petridis oğlu Xristos'un mezar steli (B Tipi) (Res. 150).

†

1 ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΕ-

2 ΤΡΙΔΗ ΕΓΕΝΥ-

3 ΘΗ 1932 ΑΠΕΒΙ-

4 ΩΣΕ ΗΟΥΛΗΟΥ 25

5 1933

"*Petridis Hristos. 1932'de doğdu ve 25 Temmuz 1933'te öldü*".

4.4.20. Arminaki (Armenakis) Dimitrios'un steli (B Tipi) (Res. 151, 152).

†

1 ΔΗΜΗΤΡΙΟS

2 ΑΝ(ΤΩΝΙΟΥ) · ΑΡΜΙ-

3 ΝΑΚΗ ΜΑΡΤΙΟΥ

4 7 ΕΤΟS 1937

"*Antonis oğlu Dimitrios Arminaki. Mart 7, sene 1937'de*".

Kitabenin altında, yatağa yerleştirilmiş bir insan figürü vardır.

4.4.21. Dedika Argiris'in mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 153).

†

1 ΑΡΓΥΡΗ

2 ΔΕΔΙΚΑ ΑΠΕ-

3 ΒΙΩΣΕ 6-9

4 1952

5 ΕΤΩΝ

6 38

"*Argiris Dedika. Öldü 6 Eylül 1952, 38 yaşında*".

Hacın eşkenar dörtgen tabanındaki kitabesin altında, oraya bir mum koymak için küçük bir oyuk bulunmaktadır. 18. yüzyıldan beri Trakya'da gördüğümüz benzer taşları hatırlatıyor - bkz. Örneğin 3.7 (Maronya'da, Res. 46). İki defne dalı istiridye şekilli oyma mezar taşı haç ile taçlandırılır.

4.4.22. Aleksaki Maria'nun mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 154).

†

1 ΜΑΡΙΑ ΣΥΖΥΓΟΣ

3 ΤΟΥ ΠΑΣ.[ΧΑΛΗ] ΑΛΕΞΑΚΗ

4 ΑΠΕΒ.[ΙΩΣΕ] 23-9-

5 1958

6 ΕΤΩΝ

7 55

"*Pashalis Aleksakis'in eşi Maria. Vefat etti 23-9-1958. 55 yaşındayıdı*".

Kitabenin altında oyulmuş bir kadın figürü vardır. O kadın öreke tutar. Bu iyi ev hanımı sembolüdür. Eski gelenek, 20. yüzyılın ortalarında hala devam etmektedir.

4.4.23. Mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 155).

1 […….]

3 […]ΠΑ[

4 […..ΑΠ]ΕΒΙΩΣ-

5 Ε 4 - 1965

6 ΕΤΩΝ 72

Malzeme kumtaşı. 1960'lara kadar geleneğin devamı: Kitabenin altında ölülerin şekli oyulmuştur.

4.5. Ladi [eski Eblettin]

Şimdiki köyün mezarlığında, Kiani köyünde de belirttiğimiz gibi eski bir kilise yoktur (Res. 156). Başlangıçta, köy mezarlığı her zamanki gibi cemaat kilisesinin etrafında olacaktır. Kiani mezarlığı'nda gördüğümüz gibi, Ladi mezarlığı'ndaki modern mezar taşları arasında geleneksel mezar taşları da vardır (Res. 157, 158). Bulabildiğimiz en eski kitabe, 1808 yılına kadar uzanıyor. Bu, mezarlığın o yıldan önce mevcut konumuna taşındığı anlamına gelir. Mezarlıkta toplam 120 adet Post-Bizans mezar steli bulunmaktadır. Bunların 113'ü stelin tipine aittir (B Tipi) ve 17'si haç tipine aittir (C Tipi). Bulunan en eski kitabeler 1808, 1812, 1831, 1834, 1840 tarihlidir. Gelenek, 20. yüzyıl boyunca devam eder. Daha sonraki stelinlerın tipik örnekleri aşağıdaki gibidir: 1939, 1941, 1946, 1951, 1952, 1956, 1969.

4.5.20. Yovanis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 159).

†

1 Γ[Η]ΟΒΑΝΗ

2 1808

"*Yovanis. 1808'te*".

4.5.21. Amalta'nun, mezar steli (B Tipi) (Res. 160).

†

1 ΑΜΑΛΤΑ

2 1831

"*Amalta. 1831'de*".

Malta'dan Amalta.

4.5.22. Stuiku'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 161).

†

1. ÇΤΟΥΗΚΟΥ
2. ΕΤΟΥS
3. 1834

"*Stuiku. Sene 1834'te*".

Stuiku<Stoiku<Stoiko (Στώϊκω). Mezar bir kadına aittir. Stelin, karakteristik omuz, boyun ve kafa oymacılığını taşır. Haçı, kafa pozisyonundaki bir daireye yerleştirilmiştir. Harflerin şekli, 1820, 1830, 1840 ve 1850'ların daha geniş bir alanında belirli bir atölyeden çıktığını götermektedir.

4.5.23. Dimitris'in mezar steli (B Tipi) (Res. 162).

†

1 ΔΗΜΗΤΡΗS

2 ETOYS 1853

"*Dimitris. Sene 1853'te*".

Stelin, önceki örnekteki ile (4.5.3) aynı omuz, boyun ve çapraz oymaya sahiptir. Aynı atölyeden değilse de aynı usta ve ya çırağının elinden çıkmadır. Kitabenin altında tahta bir pulluk vardır.

4.5.24. Maria'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 163).

†
1 MAPHA
2 1854

"*Maria. 1854'te*".

Örnekleri yapan aynı ustadan veya aynı atölyeden geliyor: 4.4.2 (Res. 133) ve 4.4.5 (Res. 136) Kiani'den.

4.5.25. Mariya'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 164).

[†]
1 MAPHΓHA
2 1863

"*Mariya. 1863'te*".

4.5.26. Tanasis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 165).

†
1 ΘANAΣH
2 ETOS
3 1867

"*Tanasis. Sene 1867'de*".

4.5.27. Soultana'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 166).

1 ΣOYΛTAN[A]

2 1872

"*Sultana. 1872'de*".

4.5.28. Stamu'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 167).

†

֍ ֍

1 ΣTAMOY

2 ETOS 1872

"*Stamu. Sene 1872'de*".

Haç Malta tipindedir. Başlıkta bulunan, kitabenin üzerindeki stelin antropomorfikbir oyma süslemesi vardır. Yakada, Trakya geleneksel kadın kıyafetlerinin tüm özellikleri ile kazınmış iki sıra lira ve mücevher şeridi vardır. Omuz bölgesinde iki rozet oyulmuştur. Belki de bu mücevherlerin varlığı ölülerin sosyal durumunu yansıtıyor mu? Ölen kişinin evli veya bekar olması.

4.5.29. Kostas'un mezar steli (B Tipi) (Res. 168).

†

1 ΚΟΣΤΑ

2 ETOS

3 1873

"*Kostas. Sene 1873'te*".

Haç Malta tipindedir.

4.5.30. Stalahti'nin mezar steli (B Tipi) [5] (Res. 169).

†

1 ÇΑΛΑΧΤΗ
2 ETOS
3 1873

"*Stalahti [Σταλαχτή]. Sene 1873'te*".

Stelin üstüne oyulmuş haç Malta tipindedir. Haç altında, "boyun" da, sadece bir lira zinciri var.

4.5.31. Dimos'un mezar steli (B Tipi) (Res. 170).

[†]
1 ΔΟΥΛΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
2 ΔΗΜΟΣ
3 ETOS · 1878

"*Tanrının kulu Dimos. Sene 1878'de*".

4.5.32. Panayotis'in steli (B Tipi) (Res. 171).

†
1 ΠΑΝΑΓΙΟΤΙ
2 1885

"*Panayotis. 1885'de*".

4.5.33. Triantafilia'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 172).

†
1 ΤΡΙΑΝΤΑΦΙΛΙΑ
2 ΑΠΡΗΛΙΟΥ
3 1888

"*Triantafilia. Nisan, 1888'te*".

Başlangıçta 1878 idi, ancak 7 daha sonra 8 olarak düzeltildi.

4.5.34. Konstantis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 173).

†
1 KONÇANTI
2 1893
3 ΦΕΒΡ[ΟΥΑΡ]ΙΟΥ 9

"*Konstanti. 9 Şubat, 1893'te*".

4.5.35. Leni'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 174).

†
1 ΛΕΝΗ
2 1900

"*Leni. 1900'te*".

Kitabesın altında geleneksel kostüm ve fularlı kadın figürü oyulmuştur. Sol eliyle bir sürahi tutuyor.

Gelenek, 20. yüzyıl boyunca, 1960'lara kadar devam ediyor. İşte bazı örnekler:

4.5.36. Thanasu'un mezar steli (B Tipi) [23](Res. 175).

†
1 ΘΑΝΑΣΟΥ 1901
2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 21

Kitabenin altında geleneksel kostüm ve kafasında eşarp ile kadın figürü yer almaktadır. Sol eliyle bir dalı tutuyor, sağ eliyle muhtemelen torba tutuyor. Haç ile kitabe arasında liraların asılı olduğu bir gerdanlik vardır. Bunun her iki tarafında çiçekler var.

4.5.37. Theodosis oğlu Dimos'un mezar steli (B Tipi) (Res. 176).

†

1 ΔΗΜΟS · ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ · 1902
2 ΗΛΘΑ · ΙΔΑ · ΚΕ ΑΠΙΛΘΑ · 38
3 ΕΤΟΝ · ΑΦΗΣΑ · ΤΟΝ ΣΙΖΙΓΟ-
4 Ν ΜΟΥ · ΜΗ ΘΡΙΝΗΤΗΚΟΝ · ΚΛΑΘ-
5 ΜΟΝ · ΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ ΠΗΔΓΙΑ ΜΟΥ
6 ΙΟΝΑΡΙΟ · 19

"*Dimos Theodosis oğlu. Sene 1902'de. Geldim, gördüm ve gitirdim. 38 yaşındayken karımı derin yasta ve reşit olmayan çocuklarımda bıraktım. 19 Ocak*".

Kitabe şiirsel ruh halinde yazılmış. Usta, C tipi mezar taşlarından aldığı "geldim, gördüm ve çıktım" veya "ağlayan yas" gibi parçalayıcı ve sakarca bir şekilde bilimsel ifadeler kullanıyor. Kitabesın üstünde omuzlar, boyun ve kafa ile olağan antropomorfik gravürler. Kitabesın altında geleneksel kostümlü erkek figürü yer almaktadır. Sol eliyle bir tüfek ve sağ eliyle bir çift öküz çeken tahta bir pulluk sapı tutuyor. Bu, ölen kişinin iyi bir çiftçi olmaktan başka iyi bir avcı olduğu anlamına gelir.

4.5.38. Yeorgios'un karısı Maria'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 177).

†

1 Η ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΑ-
2 ΡΙΑ · ΤΟΥ ΓΕΟΡΓΙΟΥ Α-
3 ΠΕΘΑΝΕ ΜΑΡΤΙΟΥ
4 3 · ΕΤΟΥS – 1904

"*Yeorgios'un karısı Tanrının kulu Maria 3 Mart 1904'te öldü*".

Kitabenin altında geleneksel kıyafetli bir kadın figürü vardır. Kafasına bir eşerp takıyor ve kulaklarına küpeler takıyor. Sağ eliyle dalı yüksek tutuyor. Sol eliyle tuttuğu şey belli değil.

4.5.20. Miniksia'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 178).

†

1 Η ΔΟΥΛΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
2 ΜΙΝΗΞΙΑ ΕΤΟS
3 1905 · ΦΕΥΡΟΥΑ-
4 ΡΙΟΥ 2[.]

"*Tanrının kulu Miniksia. 2[.] Şubat, Sene 1905'de*".

4.5.21. Panayotis'in mezar steli (B Tipi) [3] (Res. 179).

†

1 ΠΑΝΑΓΙΟΤΙ
2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2
3 1911

"*Panayotis. 2 Kasım 1911'de*".

4.5.22. Stampulidis Athanasios'un mezar steli (B Tipi) (Res. 180).

†

1 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
2 ΣΤΑΜΠΟΥΛΙΔΙΣ
3 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1939

"*Stampulidis Athanasios. 13 Temmuz 1939'da*".

Kitabenin altında, sağ eliyle tırpan tutan bir erkek figürü dikkatlice oyulmuştur.

4.5.23. Karayurgudis Konstantinos'un mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 181).

†

1 ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
2 ΚΑΡΑΓΙΟΥΡΓΟΥΔΗΣ
3 ΕΤΩΝ · 62 · ΑΠΕΒΙ[ΩΣΕ]
4 4 ΑΠΡ-
5 ΗΛΙΟΥ

6 1951

"*Karayorgudis Konstantinos 62 yaşında. 4 Nisan 1951'de öldü*".

Kitabesın altında, bir makas ve tahta bir önkol ile garip bir şekilde işlenmiş erkek figürü bulunur. Bu nesneler, bu özel durumda, ölülerin mesleği anlamına gelmez: bir terzi. Kesilmiş hayatının ölçüsünü sembolize ediyorlar. 17. yüzyılda daha önce karşılaştığımız aynı sembollere sahip olan nesneler ve 20. yüzyılın ortalarında hala hayatta kalmaları şaşırtıcı.

4.5.24. Mangiras Stavros'un mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 182).

†
1 ΣΤΑΒΡΟΣ
2 ΜΑΝΓΚΥΡΑΣ
3 ΜΑΙΟΥ 27
4 1956

"*Mangiras Stavros. 27 Mayis 1956'de*".

4.5.25. Antunakudis Sotirios'un mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 183).

†
1 ΣΩΤΗΡΙΟΣ Χ. ΑΝ-
2 ΤΟΥΝΑΚΟΥΔΗΣ 20
3 6 - 1962

"*Antunakudis Sotirios. 20 Haziran 1962'de*".

4.6. **Metaksades [eski Tokmakköy].** Ayios Athanasios Kilisesi Mezarlık.

Metaksades'ta Ayios Atanasios Kilisesi, günümüzde Evros'un kuzeyindeki Post-Bizans kiliselerden biri[76] (bkz. Çizim 34, Res. 62, 63, 64, 184, 185, 186, 187).

[76] Kilisenin duvar resimleri 1697 / 98'de tarihlenmektedir – bkz. Gourides 2008, 20.

Diğer üç kilise aşağıdaki köylerde bulunmaktadır: Oresteias Belediyesi Patayi köyünde ve Didymoteichon belediyesinde Paliourion ve Alepochorion köylerinde. Ayios Athanasios Kilisesi, köyün kenarında bulunur ve eski mezarlıklarla çevrilidir (Res. 188, 189). Kilisenin kuzeyine, güneyine ve doğusuna uzanan mezarlık, Evros'ta en eski ve en iyi korunmuş olarak kabul edilir. En eski kitabe 1691 yılına kadar uzanıyor. Bugün kilisenin etrafında 60'tan fazla mezar taşı görülmektedir. Bunlardan haç şeklinde en az üç mezar taşı ve iki mezar levhası vardır. İlk mezar taşları şunlardır: 1691, 1724, 1742, 1765, 1785, 1819. En yeni mezar taşları: 1926, 1940, 1943. Bu mezarlıkta yan yana duran çeşitli dönemlerin mezar taşları bulunur (Res. 190). Mezar taşlarının çoğu orijinal konumlarından çıkarılmış ve kiliselerin etraflarındaki duvarlara yerleştirilmiştir (Res. 191).

4.6.1. Papaz eşi [presvytera] Nerantzo'nun mezar levhası (A Tipi) (Res. 192, 193).

†

1 ΕΚΟΙΜΗΘΕΙ Η ΔΟΥ-
2 ΛΗ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ ΝΕΡ[Α]ΝΤΖΟC
3 ΠΡΕCΒΗ<Τ>ΕΡΑC :~
4 ΕΝ ΜΗΝΗ ΑΥΓΟΥϚΟΥ
5 ΕΙC ϚΑC ΙΘ :~
6 ΕΝ ΕΤΕΙ 1691

"*Tanrının kulu papaz eşini [presvitera] Nerantzo [Νεραντζιώ] uyudu. Ağustos ayında 19 Sene 1691'te*".

Levhanın alt kısmında dikdörtgen bir çerçeve ve içinde bir makas vardır. Aynı motiv Komotini'den bir Ermeni mezar levhasında da bulduk (bkz. Çizim 41, Res. 87). Bu motif o dönem için olağandı,çok iyi bir yayılım göstemiştir ve merhum kişinin hayatının aniden kesilmesini sembolize etmektedir.

4.6.2. Papaz esi [presvytera] Yerakina'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 65, 194).

†

1 Ἐκιμήθοι
2 ἡ δούλι το(ῦ) Θ(εο)ῦ
3 Γερακύνας
4 πρεσβυτέρα
5 1724 Ἰο(υ)-
6 νίου 27

"*Tanrinin kulu papaz eşini [presvitera] Yerakina 27 Haziran 1724 yillinda uyudu*".

B kategorisi bir mezar taşı, sağlam ve belki de orijinal konumunda korunmuş. Bu mezar taşı ve önceki levhası (4.6.1) birbirlerinden ayrılmış olsalar da 33 yıllık bir aralığın boşluklarını harflerin şeklinin gösterdiği gibi aynı atölyeye aittirler.

4.6.3. Papaz Stambolis'in eşini Lemonia'nun mezar steli (B Tipi), 1742 (Res. 195).

1 ΕΝΘΑΔΗ ΚΕΤΕ
2 Υ ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ ΘΕ-
3 ΟΥ ΛΕΓΜΟΝΗΑ
4 ΠΡΕCΒΗΤΕΡΑ
5 ΤΟΥ ΠΑΠΑ · ϚΑΜ-
6 ΠΟΛΗ 1742

"*Burada tanrının kulusu Lemonia papaz Stambolis'in eşini [presvitera] uzanıyor söylüyor. [Sene] 1742'de*".

4.6.4. Triantafilia'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 196).

1 ΤΡΑΤΑΦΙ-
2 ΛΑ 1785

"*Tratafila [Triantaphylia]. [Sene] 1785'de*".

4.6.5. Papaz Vergos'un eşini İleni'nin mezar çaprazı (C2 Tipi) (Res. 197, 273).

†

1 ΙΛΕΝΗ

2 ΠΡΙΖΒΙΤΕΡΑ

3 1786 ΒΕΡΓΟΥ

"*Papaz eşini [presvitera]Vergos'un İleni [Eleni]. [Sene] 1786'de*".

4.6.6. Lanpirini'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 198).

†

1 ΛΑΝΠΗΡΗΝΗ

2 1805

"*Lanpirini [Lamprini-Λαμπρηνὴ]. [Sene] 1805'de*".

4.6.7. Triantafilia'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 199).

†

1 ΤΡΑΝΤΑΦΙΛΑ

2 ΕΤΗ

3 1816

"*Trantafila [Trianatafilia]. Sene 1816'de*".

4.6.8. Papaz Avgerinos'un mezar steli (B Tipi) (Res. 200).

†

1 ΑΒΓΗΡΗΝΟC

2 ΥΓΕΡΕΑ ΕΤΗ

3 1819

"*Papaz Avgirinos (Avgerinos-Αὐγερινός). Sene 1819'te*".

Ayette 1'de -OC sonu, bir minoid C'ye gömülmüş kompakt bir küçük eşkenar dörtgene benzer bir O'dan oluşur. Kitabenin altında, bir papazın haç ile süslenmiş kıyafetinin parçası olduğunu ve ölen kişinin bir papaz olduğunu gösterir.

4.6.9. Anula ve çocuğu Argyrakis'in mezar levhası (A2 Tipi) (Res. 201, 202).

†

1 ΕΝΘΑ[]ΔΕ ΚΗΤΗΤΗ Υ ΔΟΥΛΗ
2 ΤΟΥ ΘΕΩΙ Η ΑΝΟΥΛΑ ΚΗ ΤΟΥ
3 ΤΕΚΝΟΥC ΑΡΓΗΡΑΚΗ
4 1820

"*Burada tanrının kulusu Anula ve çocuğu Argyrakis uzanıyor. [Sene] 1820*".

Levha, bilinen A2 tipinde olup, alt kısmında bir saksı, iki şekilli selvi ile çevrilidir. Buradaki selvi ağaçlarının tepekısımları içe doğru değil dışa doğru eğilir. Levhanın üst ve alt kısımları yamuk şeklindedir. Her iki tarafa oyulmuş iki dairesel tas burada asteroitlerdir. Haç altında madeni paralı bir gerdanlik vardır.

4.6.10. Mariğa'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 203).

†
1 ΜΑΡΗΓΑ
2 ΕΤΗ 1830

"*Mariğa. Sene 1830'te*".

Aynı usta 1819 yılında oyulmuş ve 4.6.8 stelin.

4.6.11. Kostantis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 204).

†
1 ΚΟϹΑΝΤΗ
2 1833

"*Kostantis. [Sene] 1833'te*".

Mezar taşını usta oymuştur.: 4.6.8. ve 4.6.10.

4.6.12. Tanasis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 205).

†
1 ΘΑΝΑCΗ
2 ΕΤΟΥS

3 1840

"*Tanasis. Sene 1840'te*".

4.6.13. Dimitris'in mezar steli (B Tipi) (Res. 206).

†

1 ΔΗΜΗΤΡΗ

2 1844

"*Dimitris. [Sene] 1844'te*".

Omuzları, boynu ve başını (Malta tipi bir haç oyulmuş yer) temsil eden antropomorfik çizgi ile belirtilmiştir. Yapıldığı yıldan daha sonra oyulmuş gibi görünüyor, yani mezar taşı belki de ölen kişinin hayatta olduğu zamanlarda sipariş edildi.

4.6.14. Arabaci Kostantinis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 207).

†

1 ΑΡΑΠΑΤΖΗ

2 ΚΟϚΑΝΤΗΝΗ

3 ΕΤΟΥS

4 1847

"*Arabaci Kostantinis. Sene 1847'de*."

4.6.15. Vinitya'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 208).

†

1 ΒΗИΗΤΓΑ

2 ΕΤΟΥS · 1857

Malta haçı altına bir boyun oyulmuş. Kadın mezarının bir göstergesi olarak, bu boyun üzerinde her zamanki gibi liralardan yapılmış geniş kolye vardır. Trakya'daki bu kolyeye "gerdanlık" adı verilir ve bu kadın mezar taşlarında gelenek haline gelmiştir. "Gerdan" altın, madeni liralar ile sıralanmış bir gerdanlik vardır.[77]

[77] Gerdan ve gerdalnik'te bkz. Gurides 1967, 230, 279.

“Gerdan” ve gerdanlık, Metaxades'in geleneksel kadın kıyafetlerinde görülebilir (Res. 209).

Kitabenin altında, kundağında bebeğin bulunduğu bir beşik vardır. Bu belki de kadının doğum sırasında veya doğumdan kısa bir süre sonra öldüğünü ya da arkasında küçük bir bebek bıraktığının bir göstergesidir.

4.6.16. Papaz eşi Soltana’nun mezar steli (B Tipi) (Res. 210)

†
1 ΣΟΛΤΑΝΑ
2 ΠΡ<Ε>SΒΕΤΕΡΑ
3 1860

“*Papaz eşi [presvitera] Soltana. [Sene] 1860’te*”.

4.6.17. Aliksandra’nun mezar steli (B Tipi) (Res. 211).

†
1 ΑΛΗΚCΑΝΔΡΑ
2 1864

“*Aliksandra. [Sene] 1864*”.

Burada Malta haçı altında antropomorfik çizgi.

4.6.18. Stamata’nun mezar steli (B Tipi) (Res. 212).

†
1 ϚΑΜΑΤΑ
2 ΑΠΕΘΑΝΗ · ΕΤΟΝ
3 22 ΕΤΟS · 1870
4 ΔΕΚΕΒΡΗΟΥ
5 30

“*Stamata, 30 Aralık 1870 tarihinde 22 yaşında öldü*”.

Stelının rölyef dekorasyonu çok detaylı ve ayrıntılı. Haç bir Crosslet türüdür (Her kolun uçları ile bir haç geçti). Bu tür haçları diğer birçok mezar taşında gördük. Burada antropomorfik çizgi de haçın altına çekiliyor. Omuzlarda" sağda (bir rozet şeklinde) ve solda hilal vardır. Kadın figürünün karikatürü boyuna kazınmış. Bu karikatürü figürü bir gerdanlik takıyor. Antropomorfik çizgi ile stelin sınırları arasında çiçek dekorasyonu vardır.

4.6.19. Asimina'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 213).

†

1 ΑΣΜΗΝΑ
2 ETOS 1877
3 MAHOY 26

"*Asmina [Asimina-Ἀσημίνα], 26 Mayis 1877 tarihinde [öldü]*".

4.6.20. Kustantis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 214, 215).

□ † □

1 ΚΟΥΣΤΑΝΤΗ
2 18 - 78

"*Kustantis. [Sene] 1878'te*".

Haç bir Crosslet türüdür (her kolun uçları ile bir haç vardır). Haç iki şekilli selvi ile çevrilidir. Kitabenin altında erkek sakallı bir figür tasvir edilmiştir. Geleneksel Trakyalı kostümü giyiyor ve trakya gaydası çalıyor. "Poturia" adı verilen keçeden yapılmış, gevşek Trakya pantolonu giyiyor. Kafada, "sali" veya "serveta" adı verilen geleneksel erkek tralya kıyafetinin bir parçası olan başlık giyiyor. Bilindiği gibi gayda iki boruya sahiptir. Üzerinde oyuncunun hareket ettiği deliklere sahip en küçük boru "gaidanitsa" olarak adlandırılır.[78] Gaidanitsa'nın tabanına uyarlanmış dekoratif püsküllerin tasvir edilmesi şaşırtıcı. Bu süs eşyalarına "piskiulia" denirdi ve bir muska gibi hareket ettiler.[79] Müzisyenin üstünde, başka el işlerinde kullanılan araçlar

[78] Anoyeianakis, Foibos [2]1991, 184.
[79] Anoyeianakis, Foibos [2]1991, Fig. 77 (s. 188).

gösteriliyor: keser ve balta. Constantis, bir gaydacı ek olarak bir marangoz veya bir dogramacı olacaktır.

4.6.21. Kostantis'in mezar steli (B Tipi) (Res. 216).

†
1 ΚΟΣΤΑΝΤΗ
2 1885

"*Kostantis. [Sene] 1885*".

Yine bir antropomorfik çizgi. Malta haçı solunda yapraklı bir dal oyulmuştur.

4.6.22. Yani ve Sultana'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 217).

†
1 ΓΙΑΝΗ 1858
2 ΣΟΥΛΤΑΝΑ
3 1892

"*Yani 1858 tarihinde [öldü]. Sultana 1892 tarihinde [öldü]*".

Birbirlerinden 34 yıl farkla ölen karı koca gibi görünüyor. Her durumda, stel Sultan'ın ölümünden sonra yapılmıştır.

4.6.23. Stambolis'in mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 218).

†
1 ΔΟΥΛΟS ΤΟΥ ΘΕΟΥ
2 ΣΤΑΜΠΟΛΙS
3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 14
4 1893

"*Tanrının kulu Stampolis 14 Şubat 1893'te [öldü]*".

1. ve 2. mısraların arasına eşit olmayan bir şekilde bir saksı oyulmuştur.

4.6.24. Zografina'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 219).

†

1 ΖΟΓΡΑΦΗΝΑ
2 1893 ΣΕΠΤΕΜ-
3 ΒΡΙΟΥ 13

"*Zografina 13 Eylül 1893'te [öldü]*".

4.6.25. Hristos'un mezar steli (B Tipi) (Res. 220).

†

1 ΧΡΗΣΤΟΣ Δ
2 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 29
3 1903

"*D. Hristos 29 Ocak 1903'te [öldü]*".

4.6.26. Zgourafina'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 221).

†

1 ΖΚΟΥΡΑΦΙΝΑ
2 ΙΟΥΛΙΟΥ 24
3 1906

"*Zgurafina [Zografina] 24 Temmuz 1906'de [öldü]*".

Haç altında yapraklı dekorasyon.

4.6.27. Stambolis Suliud oğlu Athanasios'in mezar steli (B Tipi) (Res. 222).

†

1 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΤΑΜΠΟΛΙ

2 ΣΟΥΛΙΟΥΔ 1907

3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 8

"*Stambolis Suliud[is] [oğlu] Athanasios 8 Eylül 1907'de [öldü]*".

Kitabenin altında geleneksel Trakyalı kostümü giymiş, poturia (trakyali pantalonu) ve sarık olan bir erkek figürü tasvir edilmiştir. Sağ elinde bir değnek var. Sol elinde bir nargile tutuyor. Her ikisi de soylu bir kili olduğu göstergesidir.

4.6.28. Triantafilia'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 223).

†

1 ΤΡΙΑΝΤΑΦΙΛΙΑ

2 1907 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 15

"*Triantafilia 15 Kasım 1907'de [öldü]*".

Aşağıdaki geleneksel kostümlü bir kadın figürü. Stelin büyük kısmı toprak altında kalmış, sadece başı görünür durumdadır.

4.6.29. Triantafilia'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 224).

†

1 ΤΡΙΑΝΤΑΦΙΛΙΑ

2 ΑΠΡΗ – ΛΙΟΥ 25

3 1908

"*Triantafilia 25 Nisan 1908'te [öldü]*".

Aşağıdaki, oldukça geleneksel olmayan bir kostümü giymiş son iki satırın arasına girmiş bir kadın figürü görünmektedir. Giysilerinin çoğu, başlık gibi avrupalılaşmıştır. Sol elinde bir sürahi ve sağ elinde bir çiçek tutar. Bu stelin ustası bir öncekiyle (4.6.28) aynı kişidir.

4.6.30. Çiminudis oğlu Hristos ve oğlu Yeorgios'un mezar steli (B Tipi) (Res. 225).

†

1 ΧΡΙΣΤΟΣ. [.]ΙΠ[

2 ΤΖΙΜΗΝΟΥΔΗ. Α[ΒΓ]ΟΥ

3 ΣΤΟΥ 15 Ε 1893. ΚΑΙ
4 ΙΥΟΣ ΤΟΥ. ΓΕΩΡΓΙ-
5 ΟΣ 1909 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2

"*Çiminudis [oğlu] Hristos 15 Ağustos s(ene) 1893'te [öldü]. Ve oğlu Yeorgios 2 Nisan 1909'de [öldü]*".

20. yüzyılın başlarından beri Trakya taş ustasıları atölyelerinde mermer sıkıntısı vardır. Bu, Osmanlı idaresinin uyguladığı arkeolojik alanlardan mermerin yağma yasağı nedeniyle olabilir. Kumtaşı içine oyulmuş mezar taşları görünmeye başlamıştır. Ancak bu durumlarda, kitabenin harflerinin görünür olması için siyah renkle vurgulanmaları gerekiyordu.

4.6.31. Hristos Yanudis'in karısı Ekaterini'nin mezar steli (B Tipi) (Res. 226).

†
1 (melek) 1909 (melek)
2 ΤΑΦΟΣ ΜΑΥΡΟΣ ΚΑΙ
3 ΣΚΟΤΕΙΝΟΣ ΩΝ ΚΑ-
4 ΛΥΠΤΗ ΥΠΟ ΚΑΤΩ
5 ΣΩΜΑ ΔΟΥΛΙ ΣΟΥ Ω
6 ΘΕΕ · ΕΚΑΤΕΡΙΝΙ ΣΥΖ
7 ΤΟΥ ΧΡ ΓΙΑΝΟΥΔΙ
8 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 29

"*Tanrım, siyah ve karanlık bir mezar, kulunuzun vücudu altını kaplıyor. Christos Yanudis'in karısı Ekaterini 29 Ağustos 1909'te [öldü]*".

Boyutlar: yükseklik 0.77 m, genişlik 0.38 m, kalınlık 0.055 m. Burada ilk defa,taşın her iki tarafında stelin tepesinde oyulmuş bulutların üzerinde iki melek görüyoruz.

4.6.32. Hristoforos Suliudis oğlu Apostolos'un mezar çaprazı (C Tipi) (Res. 227).

†

1 ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ
2 ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟ-
3 ΦΟΡΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥΔΗ
4 ΑΠΕΒΙ-
5 ΩΣΕ 8
6 ΟΚΤΟΜΒΡΙΟΥ
7 1940

"*Burada, Hristoforos Suliudis oğlu Apostolos uzanıyor. 8 Ekim 1940'te öldü*".

4.6.33. Dimudis Apostolos ve Katina'nun mezar steli (B Tipi) (Res. 228).

†
1 ΑΠΌΣΤΟΛΟΣ
2 ΔΗΜΟΎΔΗΣ ·
3 ΚΑΙ · ΚΑΤΙΝΑ
4 ΔΗΜΟΎΔΗ

"*Apostolos ve Katina Dimudis*".

Karı koca olmalı. Garip bir şekilde ölüm yılı yok.

4.6.34. Kostantis'in mezar steli (B Tipi), 1879 (Res. 274).

†
1 ΚΟΣΤΑΝΤΗ
2 ΕΤΟS 1879
3 ΙΟΝΑΡΗΟΥ 10

"*Kostantis 10 Ocak 1879 tahirinde [öldü]*".

4.6.35. Trakya Demokritus Üniversitesi profesörü Tsouris Konstantinos'a göre, bulamadığımız Metaksades mezarlığında Aleksandra'nın ilginç bir mezar steli yapıldı. Bu mezar taşı üzerindeki kitabe: "<A>ΛΗΚΞΑΝΤΡΑ / ΕΤΟΥS 1821".

4.6.36. Eski Metaksades mezarlığında bulunan ancak bulamadığımız diğer bir mezar taşı (Profesör Tsouris bilgileri): “ΕΚΥΜΗΘΗ / Υ ΔΟΥΛΙ ΤΟΥ ΘΕ- / ΟΥ ΧΡΙΣΑΦΟ / ETOS 1727” [=Tanrının kulu Hrisafo 1727 tarihinde uyudu].

4.7. Alepohorion [eski Tilkiköy].

Kitabeli mezarlar, Ayios Athanasios[80] mezarlığı tapınağının etrafına yerleştirilmiştir (Çizim 35, Res. 66, 229, 230).

Genel yorum: Burada da Alepohorion'da, geleneksel mezar taşları ile modern mezar taşları karıştırılır (Res. 233, 234). Günümüzde halen kullanılan Ayios Athanasios mezarlığında, geleneksel teknikler kullanılarak yapılan ve post-Bizans geleneğe ait 130 Post-Bizans mezar taşı sayılabilir (Res. 231, 232). Bu mezartaşlarından 118'i stelin (B tipi) ve geri kalan 12'si ise çapraz tip mezar taşı olduğu belirlenmiştir. (C tipi). Bu haç biçiminde mezar taşlarından biri "bogomil tipi" olarak adlandırılan, yani dairenin içine yazılmış bir haç (C4) (Res. 235, 236).

İzlenim, geleneksel Post-Bizans teknikleri kullanılarak yapılan mezar taşlarının daha sonraki zamanlarda, II. Dünya Savaşı ve sonrasında da üretilmeye devam ettiğidir. Tipik örnekler: 1925 (Res. 240 ve Res. 241), 1932 (Res. 237 ve Res. 242), 1934 (Res. 238), 1935 (Res. 233), 1945 (Res. 239 ve Res. 243), 1955 (Res. 244). Aynı zamanda modern aletlerle modern mezar taşları motorlu tekerlekle yapıldı.

Örnek olarak 130 mezar taşılardan 21'ini burada sunmayı seçiyoruz. Bugün tespit edilebilecek en eski mezar taşı 1830 yılından geliyor.

4.7.1. Kazak Hristos’un mezar steli (B Tipi), 1830 (Res. 245).

†
1 KAZAK
2 ΧΡΗϹΟΥ
3 1830

[80] Kurucu kitabesına göre kilise 1729'da yapılmıştır – bkz. Gourides 2008, 20. Kilise için monografı görmek: Depastas 1975. Kilese hakkında görmek ayrıca: Kourkoutidou-Nikolaidou 1972 ve Pennas 1973. Kilisenin kurucu kitabesi: “† Ἀνεγέρθη ἐκ βαράθρον κ(αὶ) ἀνεστορίθη ὁ θῆος / οὗτος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Ἀθανασίου / ἀρχηεπισκόπου Ἀλεξανδρύας τοῦ Μεγάλου δι’ἐξό- / δων κ(αὶ) δαπάνις τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέον κ(αὶ) εὐ- / γενεστάτων ἀρχόντων τῆς αὐτῆς χόρας / ….. / ἀρχηερατεύοντος τοῦ πανη{ι}εροτάτου κυρίου Με- / θοδίου / ἐν ἔτη ͵ΑΨΚΘ΄ ͵ΖΧΛΖ΄ Ὀκτοβρίου Κ΄”.

"*Kazak Hristos [sene] 1830'te [öldü]*".

4.7.2. Stamu'nun mezar steli (B Tipi), 1834 (Res. 246).

†
1 ϚAMOY
2 ETOYΣ
3 1834

"*Stamu 1834 tarihinde [öldü]*".

Antropomorfik çizgi çizilir.

4.7.3. Panayu'sun mezar steli (B Tipi), 1838 (Res. 247).

†
1 ΠANAΓHOY
2 1838

"*Panayu 1838 tarihinde [öldü]*".

4.7.4. Angelis'nin mezar steli (B Tipi), 1838 (Res. 248).

†
1 ANKEΛH
2 ETOYΣ
3 1838

"*Angelis 1838 tarihinde [öldü]*".

Antropomorfik çizgi çizilir. Haç Malta tipinde değil, Crosslet tipindedir. Bu, 1834 yılında 4.7.2. numaralı mezar taşını oyan aynı ustadır. O zaman haç Malta tipindeydi.

4.7.5. Zisis'in mezar steli (B Tipi), 1848 (Res. 249).

†

1 ΖΗΣΗ ΕΤΟΥΣ

2 1848

"*Zisis 1848 tarihinde [öldü]*".

Kronolojinin her iki tarafında bir alet oyulmuştur: Taş ustalığının araçları. Yunanca bu araçlara denilen: matrakas (ματρακᾶς) ve macakoni (ματσακόνι). Muhtemelen Zisis bir taşçıydi veya taş ocağı işçisiydi.

4.7.6. Kustantis'in mezar steli (B Tipi), 1863 (Res. 250).

†

1 ΚΟΥϚΑΝΤΗ

2 ΕΤΟΥS 1863

3 ΦΛΗΒΑΡΗΟΥ

4 20

"*Kustantis 20 Şubat 1863 tarihinde [öldü]*".

Antropomorfik çizgi ile çizilir. Bu mezar taşını oyan usta, hem 4.7.2 hem de 4.7.4 numaralarını oyan ustadır.

4.7.7. Panayotis'sin mezar steli (B Tipi), 1875 (Res. 251).

֍ † ֍

1 ΠΑΝΑΓΙΟΤΙ – 1875

"*Panayotis 1875 tarihinde [öldü]*".

Geleneksel kostümlü bir adam vardır. Onun önünde bir çift öküzle pulluk. Sol elinde bir sürtmek tutuyor. Sağ omzunun yanında bitki bulunan bir saksı var. Yukarıdaki iki düğün taçları ve bir düğün bayrağı (flamburon-φλάμπουρον). Bu, Panagiotis'in yeni evli öldüğü anlamına gelebilir.

4.7.8. Zilatu'sun mezar steli (B Tipi), 1877 (Res. 252).

†
1 ΖΙΛΑΤΟΥ
2 1877

"*Zilatu [Zlato-Ζλάτω]1877 tarihinde [öldü]*".

Düzenli adı Slav kökenli "Zlato", Slav kökü "zlat-" (altın) ve Yunanca "-ω" ile bitiyor. Orijinal ünsüzler arasına bir sesli harf eklenmesi, Zilato yerine Zlato, Türkçeye etki eder.

4.7.9. Yanakis'in mezar steli (B Tipi), 1880 (Res. 253).

†
1 ΓΗΑΝΑΚΗΣ ·
2 18 · - 80 ·

"*Yanakis 1880 tarihinde [öldü]*".

Geleneksel kostümlü bir adam vardır. Yuvarlak başlık (kalpak), geniş kemer, yükseltilmiş yakalı gömlek özelliklerine sahiptir. Bir bastona dayanırken, diğer yandan bir meyve ağacına meyillidir. O unutkanlık ağacıdır ve meyvesini tatmak için keser. Öte yandan 6 araçlarla çevrilidir: testere, balta, çıta çekiç, orak, çekiç, matkap. Bu muhtemelen bir marangoz.

4.7.10. Nirantzia'sın mezar steli (B Tipi), 1880 (Res. 254).

†
1 ΝΙΡΑΝΖΙΑ
2 1880

"*Niranzia [Nerançia] 1880 tarihinde [öldü]*".

4.7.11. Dimitrakis'in mezar steli (B Tipi), 1880 (Res. 255).

†
1 ΔIMITPAKH
2 1880

"*Dimitrakis 1880 tarihinde [öldü]*".

Bu mezar taşını oyduran usta, hem No 4.7.10 oymuş aynı usta.

4.7.12. Stifanis'in mezar steli (B Tipi), 1881 (Res. 256).

†
1 ΣTHΦANH
2 1881

"*Stifanis 1881 tarihinde [öldü]*".

Haç solunda, tespih ve anlaşılamayan bir şekil oyulmuştur.

4.7.13. Maria'nın mezar steli (B Tipi), 1881 (Res. 257).

†
1 MAPIA 1881
2 ΔEKEMBPIOY 6

"*Maria, 6 Aralık 1881 tarihinde [öldü]*".

Aşağıda geleneksel kostümlü bir kadın figürü. Sağ eliyle bir sürahi tutuyor. Yukarıda bir makas var. Haç ve kitabe arasında bir gerdanlık çizildi.

4.7.14. Lambrini'sin mezar steli (B Tipi), 1883 (Res. 258).

†
1 ΛAΠHPNH
2 1883 AΠP-
3 HΛHOY 10

"*Lapirni [Lambrini], 10 Nisan 1883 tarihinde [öldü]*".

Antropomorfik çizgi ile çizilir. Haç altında bir gerdanlık ve bir gerdan çizilidir. Normal isim "Lambrini" dir, ancak, Trakya yerel lehçesinde genellikle "Lambirni" olarak okunur.

4.7.15. Yanis'in mezar steli (B Tipi), 1889 (Res. 259).

†
1 ΓΗΑΝΗ
2 ΕΤΟΣ · 1889

"*Yanis, 1889 tarihinde [öldü]*".

Antropomorfik çizgi ile çizilir. Aşağıda, geleneksel kostümlü bir adam, pulluklu bir çift öküzle tarla sürüyor. Sol elinde bir tüfek tutuyor.

4.7.16. Sultana'nun mezar steli (B tipi), 1891 (Res. 260).

†
1 ΣΟΥΛΤΑΝΑ · ΕΤΟΣ ·
2 1891 · ΜΑΡΤΗΟΥ · 9·

"*Sultana, 9 Mart 1891 tarihinde [öldü]*".

Çapraz, crosslet tiptedir ve iki şekilli selvi ile çevrilidir. Haç ve kitabe arasında bir bant oluşur. İçlerinde bir "gerdan" ve iki parali gerdanlik ya da para taklitler ile oyuluyor. Bu unsurlar iki bitkiyle çevrilidir. Alt katta, ortada, geleneksel kostüm ve fularlı kadın figürü. Yün ve parlaklık tutar.

4.7.17. Argiru'nun mezar steli (B Tipi), 1899 (Res. 261).

□ † □
1 Η ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ
2 ΘΕΟΥ · ΑΡΓΥΡΟΥ
3 ETOS · 1899

4 ΙΟΥΛΙΟΥ ~ 15

"*Tanrının kulu Argyru, 15 Temmuz 1899 tarihinde [öldü]*".

Haç bir kaide üzerinde ve hacın köşe noktalarında yarım daire biçimli bölümleri var. Çapraz duran bitkilerin her iki tarafında. Alt kısımda, merkezde geleneksel kostüm ve eşarplı kadın figürü. Sol tarafında küçük bir çocuğu var (küçük bir kız). Stel yeni somut bir temel oluşturmuştur, bu nedenle figürler tamamen ayırt edilemez.

4.7.18. Zisios oğlu Hristos'un mezar steli (B Tipi), 1902 (Res. 262).

□ † □

1 ΧΡΗΣΤΟS · ΖΗΣΗΟΥ
2 ΕΤΟS · 1902 ΑΠΡΙ-
3 ΛΙΟΥ · 3 · ΑΠΕΒΙΩΣΕ

"*Zisios oğlu Hristos 3 Nisan 1902 tarihinde öldü*".

Haç bir kaide üzerinde. Çapraz duran bitkilerin her iki tarafında. İçinde iki öküzyan yana çift sürdüğü bir pulluk ile tarım yapan erkek figürü vardır. Bu mezar taşını oyan usta, hem No 4.7.17 taşalrı oyan ile aynı ustadır.

4.7.19. Sultana'nun mezar steli (B Tipi), 1902 (Res. 263).

†

1 ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
2 ΣΟΥΛΤΑΝΑ 1902
3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 28

"*Tanrının kulu Sultana 28 Nisan 1902 [tarihinde öldü]*".

Haç çevresinde çiçek dekorasyonu. Onun sağ elinde o bir çiçek tutar. Ona göre bir torba. Aşağıda geleneksel kostümlü bir kadın figürü vardır.

4.7.20. Maria'sın mezar steli (B Tipi), 1919 (Res. 264).

†

1 ΜΑΡΙΑ ΑΠΕΘΑ-

2 ΝΕ 13 ΜΑΡΤΙΟΥ
3 ΕΤΟΣ 1919

"*Maria, 13 Mart 1919 tarihinde öldü*".

4.7.21. Vasiliki Kamburuda'sun [Vasiliki Kamburis'in karısı) mezar taşı, 1935 (Res. 265). [2]

†
1 ΗΛΘΟΝ. ΟΙΔΟΝ · ΑΠΗΛΘΟΝ
2 ΑΦΗΣΑ . ΤΟΝ ΣΥΖΥΓΟΝ.
3 ΜΟΥ. ΤΟ ΑΝΙΛΙΚΟΝ. ΠΑΙΔΙ
4 ΜΟΥ. ΚΑΙ ΠΟΡΕΥΟΜΑΙ. ΣΤΟ
5 ΜΝΗΜΑ. ΒΑΣΙΛΙΚΗ. ΔΗΜ
6 ΚΑΜΠΟΥΡΟΥΔΑ. 12 ΦΕΒΡΟΥ-
7 ΑΡΙΟΥ. 1935

"*Geldim, gördüm ve ayrıldım. Kocamı ve küçük çocuğumu bıraktım ve mezara yürüdüm. Vasilikı Dimitrios Kambouris'in karısı, 12 Şubat 1935*".

Haç dibinde, yapraklı süslemelerle çevrili bir gerdanlik var. Geleneksel kostümlü bir kadın figürü. Sol eliyle çiçekleri tutuyor.

4.7.22. Trakya Demokritus Üniversitesi profesörü Sayın Tsouris Konstantinos'a göre, Alepohori'nin mezarlığında bulunamadığımız en eski Papaz Stavris mezar taşı vardı. Bu mezar taşı üzerindeki yazıt: "ϹΑΒΡΗ ΥΕΡΕΑ / ΤΟΥ ΠΟΤΕ / ΔΗΜΗΤΡΑΚΗ / 1793".

4.8. Didymoteichon [eski Dimotika].

a. Ayios Athanasios Kilisesin mezarlik.

4.8.1. Ayios Atanasios Kilisesi'nde Mihail Y. Hekımoğlu mezar taşı, 1883 (Çizim 38, Res. 67).

1 ֍ † ֍

2 ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ

3 ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΕΝ ΕΤΕΙ

4 ~1825~

5 ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ

6 ΑΠΟΘΑΝΩΝ ΤΗ 3Η$_{I}$

7 ΜΗΝΟΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

8 ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ

9 ~1883~

1 ֍ † ֍

2 Μιχαὴλ Γ. Χεκίμογλου

3 Γεννηθεὶς ἐν ἔτει

4 ~1825~

5 ἐν Ἀδριανουπόλει

6 ἀποθανῶν τῇ 3ῇ

7 μηνὸς Φεβρουαρίου

8 σωτηρίου ἔτους

9 ~1883~

"*Mihail G. Hekımoğlu Edirne'de 1825 yılında doğdu 3 Şubat 1883 yılında ölmüştür*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No. 719.

Tüm kitabelerde 8 satır yer almaktadır. İlk satır yarı dairesel biçimdedir. Harfler ve harflerin yazıldığı satırlar kabartma ile vurgulanmıştır.

4.8.2. Hacı Nikolaos Vasilis'in oğlu mezar taşı kitabesi (1847) (Çizim 36, Res.

270, 271).

Ayios Atanasios Kilisesi'nin avlusunda. Boyutlar: 2,24 X 0,91 μ. Kitabe, metin, kesim kalitesi ve kabartma kalitesinde dikkat çekicidir.

†

1 Στήθ᾽ ω οδοιπόρε στήθι καὶ ἴδε τήν πλάκαν ταυτην

2 ὁποῦ κεῖμαι ὑπό ταυτης τί ταράττεσαι εἰς μάτην

3 ὦ ὀδοιπορ᾽ ἐπέρασα ὡς σύ ὀδοιπορήσας

4 τόν φόρτον μ᾽ ἐναπέθεσα κ᾽ἐγὼ εδώ καθήσας,

5 ῶ κάθησ᾽ εἰς τό μάρμαρον αὐτό το ἐγλυμμένον

6 κ᾽ ἐλάφρωσε το σῶμα σου το καταβαρημένον

7 ἔνθα ἡ πλάξ τοῦ μνήματος ποῦ τά ὀστά μου κρίπτει

8 καί ὑπὸ κάτω ὑπ᾽αὐτὴν την τεφραν μου καλυπτει

9 μή ἴδης δέ τό μνημα μου με αδιαφορίαν

10 ἐπεί καί σύ θά καταβῆς αὐτήν τήν πολιτείαν,

11 εἰς τὸν τάφον τοῦτον κεῖται το ταλαίπωρόν μου σῶμα

12 ἡ ψυχή μου δέ ἀπέπτη εἰς τοῦ πλάστου μου τό δῶμα,

13 κ᾽ ἐντρυφῶ τοῦ παραδείσου ἡδονάς τάς οὐρανίας

14 και δοξολογῶ τόν Κτίστην μέ ἀπαύστους ὑμνωδίας,

15 τί φροντίζεις καὶ ἐλπιζεις κι᾽ ὡς ἀθάνατος πασχίζεις

16 ὁσα κάμεις κι᾽ ἀποκτήσεις ᾽δώ σ᾽ τόν κόσμον θὰ τ᾽ ἀφίσης

17 κι᾽ ἄν ῥωτᾶς δέ ποῖος ὖμαι ᾽δώ σ᾽ τόν τάφον ὁποῦ κεῖμαι

18 Χατζῆ Νικόλαος καλοῦμαι Βασιλείου τέκνον εἶμαι

19 ἐς τούς – 1847 – Αὐγούστου -15

"*Kal, yürü, dur ve levha gör. Ben onun altındayım çünkü sen boşuna çekinsin? Yaya yolcu yürüdüm, sende yürürken gibi. Yükümü düşürdüm ve buraya oturdum, oturduğunuz bu kabartma mermere, ve yüklü vücudum hafiflettim, nerede mezarın levhası kemiklerimi saklıyor ve bu küller altında beni korusun. Ilgisizlik ile türbemi görmüyorsun, çünkü siz de bu durumda aşağı ineceksiniz. Bu mezarda, zayıf bedenim uzanıyor, ruhum Yaradan'ın evine uçtu. Cennetin cennetsel zevklerini ve Yaratan'ı yüceltmeyi bırakmayan ilahileri tadacağım. Neye değer veriyor ve umut ediyorsun ve ölümsüz olarak mücadele ediyorsun, buradaki dünyadaki yaratımlar ve kazanımlar ne bırakacak. Kim olduğumu sorarsanız, burada kim olduğumu mezarda benim adım Haci Nikolas ve ben Vassilis'in çocuğuyum. 15 Ağustos 1847'de*".[81]

19 mısra onbeş heceli kelimelerden oluşan zengin bir ailenin mezar taşıdır. İlk 18 mısra, her ikisi de kafiye yapar. İçerikte kederli ifadeler bulunmaktadır. Metin oluşturma şekli, noktalama işaretlerini kullanım tarzı, tonlamalar üslup olarak 19. yüzyılın ortalarına işaret etmektedir.

Dekorasyon: Dekoratif bant levhanın çerçevesidir. Bu band, yapraklı sürgünler ve üzümlerle süslenmiş zengin bir bandı çevreliyor. Bu sürgünler, levhanın dibinde çapraz bağlı bir şerit ile birleştirilir ve üstte sona ermek için yanlara tırmanır. Kitabe, süpürgelik tahtası tarafından tanımlanan ve düşük bir eğriyle sona eren dikdörtgen levhanın çoğunu kaplar. İçinde üçgen bir kaide üzerinde ince bir Latin haçı. Kitabenın altında bacaklı bir kutu vardır; kutu üç eşit bölüme ayrılmıştır ve her bölümün bir kilidi vardır. Anahtar kutunun bacaklarının arasında bulunur.

Harfler yüksek, ince ve büyük harftir. Genellikle iç içe geçerler ancak özerkliklerini korurlar. Bazıları daha küçük, bazıları ise yerden tasarruf sağlar. Çoğu durumda doğru olan ruhlar, tonlar ve noktalama işaretleri kullanılır.

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 641. Moutsopoulos, mezarın Lavara'da nasıl

[81] İşte kitabenın içeriğinin alternatif çevirisi: "Yaya yürüyen bir yolcuydum, senin gibi. Hayat yükümü bıraktım, hafifledim ve seninde oturduğun bu işlenmiş mermerde ikamet ediyorum. Mezarım kemiklerimi saklıyor ve ve beni toprağın altında korusun.Mezarımla ilgilenmiyorsun ancak sizde bu buraya geleceksiniz. Mezarımda ki bedenime aldanma, ruhum Yaradan a uçtu. Cennet zevklerini tadacak ve Yaradanı öven ilahileri dinleyeceğim.Ölümsüz olmayı umuyorsun ama Dünya da yaptıkların sana bunu kazandıracak mı. Bu mezarda ki kim mi. Ben Vassilis in çocuğu Hacı Nikolas ım. 15 Ağustos 1847'de".

bulunduğunu yanlış bir şekilde yazar.

4.8.3. Paraskevu mezar levhası, Ayios Atanasios'un kilisesin avlusunda, 1823 (Res. 68).

1 ΤΑΦΟΣ
2 ΠΕΝΗΧΡΟΣ ΚΑΛΛΥΠΤΕΙ ΜΟΥ ΤΟ
3 ΣΩΜΑ ΤΟΥΝΟΜΑ ΜΟΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΥ
4 CΥΖΥΓΟ[Σ] [.]Ν[.]ΡΝ[….]ΜΠΟΛΗ
5 Ο [……]ΚΕΙΜΑΙ
6 CΕ Ε[..]ΟΥ[……]
7 ΕΝ ΕΤΕΙ 1823 Φ(εβ)Ρ. Ζ

"*Acımasız bir türbe vücudumu kapsıyor. Benim adım Paraskevu, karısı……Sene 1823, Şubat 7*".

Plaka A1 kategorisine aittir. Dekorasyonu Filibe bölgesinde geliştirilen Geç Barok döneminin özelliklerine sahiptir. Bu levha muhtemelen Filibe'de üretildi ve Dimotika'ya getirildi.

4.8.4. Prodromos Kentzios'un mezar levhası, 1855 (Çizim 39).

1 Ε?ΝΘΑΨΑΤΕ ΜΑΙ ΈΝΓΚΟΝΟΙ Ο΄ΥS ΔΕΞΟ-

2 ΜΙΑ ΜΕΤΑ ΜΗΚΡΟΝ. ἈΛΛ' Ω ΘΑΝΆΤΟΥ ΚΑΙ ΖΟΗΝ̃S □□□

3 ΧΡΙϚ῾Ε ΤΑ ΣΚΉΠΤΡΑ ΚΥΒΕΡΝΟΝ ΕΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

4 Ο'ΥΡΑΝΌΝ ΣΙΝΤΑΞΟΝ ΤΑS ΨΥΧΑS ΉΜΟΝ ΑΜΉΝ

5 ΚΈΝΤΖΙΟΥ ΠΡ[ΟΔΡΟΜΟ]Σ ΕΤΟS 1855 ΗΟΥΝΗΟΥ 3

"N" baş aşağı verilmiştir. "Σ", "Prodromos" adının kısayolu olması dışında "S" olarak verilir. Taş sert ve kat editörü de doğru yazıyı bilmiyor. İlk dört mısra, dua biçiminde on altı bir kısa bir uzun hece ölçüsü üç on altı heceden bulunur:

«Ἐνθάψατέ με ἔκγονοι, οὕς δέξομαι μετὰ μικρόν·

ἀλλ’ ᾧ θανάτου καὶ ζωῆς, Χριστέ, τὰ σκῆπτρα κυβερνῶν,

ἐν Βασιλείᾳ Οὐρανῶν σύνταξον τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἀμήν».

“*Bana torunlarımı gömün. Bir süre sonra sizi karşılayacağım. Mesih, yaşamı ve ölümün manzaralarını yöneten sizsiniz, ruhum cennete aittir. Amin*”.

Yayin: Moutsopoulos (1997), yazit No 661. Moutsopoulos, mezarın Lavara'da nasıl bulunduğunu yanlış bir şekilde yazar.

4.8.5 & 4.8.6. Aynı yerden diğer mezarlar (Res. 69, 70).

b. Lise.

4.8.7. Lise’nin avlusu. Konstanstinos oğlu Dimitrios’un mezar levhası, 1851 (Res. 272).

Beyaz mermer döşeme. Boyutları: 1.70 X 0.66 / 0.69 X 0.20 m. Çok iyi korunmuştur. Kitabe’nin alanı boyutları: 0.53 X 0.55 m. Champlevè kitabe, 13 mısrada mükemmel şekilde korunmuş. Levhanın iki üst köşesinde, oyulmuş iki oyuk vardır. Bunların arasında yazıtın üstünde, taçlanmış çift başlı kartallı oval bir madalyon vardır. Madalyonun iki tarafında da Cherubeim var. Düz süsleme bandı her iki tarafı ve alt tarafını çevreler. Kitabenin altında üç eşit olmayan tablo var; Soldan sağa bu paneller şunları içerir: bir cep saati, kantharos (κάνθαρος) şeklindeki bir vazodan filizlenen, çiçek ve meyvelerle dolu bir ağaç ve bir hokka. Alt köşelerde bir Cherubim var. Harfler: yükseklik 0.03, aralık 0.015 m.

1 † Διαβάτα στάσου ἴδε νέον ἐνθάδε
2 κῖτε τέκνον Κωνσταντίνου ὁ Δημήτριος
3 καλῆτε, ἐνῶ ηὔξανε καὶ ἤνθη κακὸς
4 τις δέμον φθονήσας ἐπέπεσε με-
5 τὰ ξίφους γονεῦσι λύπας ἀφή-
6 σας. Διήνυσε λοιπὸν ζωὴν
7 εἰκοσαετή, πλὴν τὸ πτῶμα του
8 μέν ἔνδον αὕτης τῆς πλα-
9 κὸς ἐτάφθη, ἡ ψυχὴ τοῦ Δη-

10 μητρίου ἰς Ἀβραὰμ τοὺς κόλπους
11 συνανεπαύθη, κῖτε δε ἀμερίμνω-
12 ς ἄν κὲ πέταξεν ἀρίμως
13 ἔτος : 1851 : Νοεμβρίου : 8

Okuyucuya hitap eden ve ölüler hakkında rapor veren mezar kitabesi kategorisine aittir. Genç Demetrios'un erken ölümüne verilen açıklama doğaüstüdür, çünkü saçmalığı haklı çıkarmanın tek yolu budur. Ebeveynler için kalan teselli, oğullarının "εἰς Ἀβραὰμ τοὺς κόλπους / İbrahim'in kollarında" olduğu şeklindedir. Şiirsel ölçü birçok usulsüzlükle trokaiktir. Yazım oldukça iyi. Oymacı özenle çalışmıştır.

Yayin: Triantafyllos 1981, 387.

4.8.8. Lise'sin avlusu. Haci Teodosis oğlu Apostolakis'in ve Dimitrakis'in ve Aryiritza'sun ve Katerina'sun mezar levhası .[82]

1 † Ἐνθάδε ὁ κήμαινος Θεοῦ

2 ὁ δοῦλος Ἀποστολάκης ἡός

3 Θεοδωσίου προσκινητοῦ

4 ἔτος 1815 Μαγίου 9

5 Δημητράκης, Ἀργυρήτζα, Κατερήνα

Θεοδόση

Beyaz mermer. Boyutlar: 1.88 X 0.70 / 0.68 X 0.23 m.

Dekorasyon: Levhanın iki üst köşesinde, oyulmuş iki oyuk vardır. oyuklar, taç biçiminde bir çift başlı kartalı içeren oval şekilli bir madalyonun her iki tarafında bulunur. Çift başlı kartal göğsünde bir haç taşıyor. Kitabenin altındaki yüksek katlı sütunlar, levhanın yüzeyini üç parçaya böler. Sütunlar armut biçimli tabanların üzerinde durmakta ve çiçek benzeri yüksek sütunlar ile sonlanmaktadır. İki merkez başkent griffins kızıl akbaba ile taçlandırılmıştır. İki yan bölme, yüksek üçgen bir tabanda oturan bir selvi ağacı ile çevrilidir. Ağaçların tepesi içe doğru eğildi. Orta

[82] Triantafyllos 1981, 385-6. Lydakis Stelios, *Ἡ Νεοελληνική Γλυπτική (Ἱστορία-Τυπολογία-Λεξικό Γλυπτῶν*, Dizide: Yunan Heykeltraşları, çilt 5, Atina: "Melissa" 1981, 242 (dekorasyon hakkında).

bölmede, üç yüksek oyulmuş bacağı ve aralarında bir anahtar bulunan kapalı göğüs. İnce ve uzun bir gövdeye basılan yüksek üçgen şase üzerinde. Alt kısımda bir disk vardır, üst ucu kulplu bir vazo ve çiçek içeren uzun bir sapı destekliyor. Dört benzer kap vardır, sadece iki tanesi çiçek içeren bileşimin düz kısmını doldurur.

Kayda değer kitabenin sonundaki isimlerdir. Ölenlerin ailesine ait olduğu düşünülebilir, çünkü harfler ana yazıtın harfleriyle aynıdır ve diğer ölülerin aynı mezara yerleştirilmesiyle daha sonra tamamlanmadıkları görülmüştür. O yıl salgın kurbanı olabilirler.

4.9. Lavara (eski Saltıköy). Ayios Atanasios Kilisesi Mezarlık.

4.9.1. Papaz-Damaskinos'un mezar taşı kitabesi (1830) (Çizim 37).

†
1 ΔAMASKHNO<Y>
2 IEPEOS
3 1830

"*Papaz-Damaskinos'un [mezari] / 1830*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 593.

4.9.2. Hacı Hristos Varsami'nin mezari (Çizim 33).

†
1 O ΔOYΛOS TOY ΘE-
2 OY· XATZH XPHΣTOY
3 BAPΣAM<H> 1854

"*Tanrı'nın sunucusu Haci Hristos, Varsami'nin oğlu. 1854*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 660.

4.9.3. Yorgis'in mezari (Çizim 32).

†

1 ΔΟΥΛΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕ-
2 ΟΥ Ι ΓΗΟΡΓΗ
3 ΕΤΟΥS 1860
4 ΜΑΗΟΥ 5

"*Tanrı'nın sunucusu Yorgis, yıl 1860, 5 Mayıs*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 676.

İlk mısraların arasında bir kalem ve mürekkep kabı oyulmuştur. Ölü bir yazman olmalıydı.

4.9.4. Papaz Kiryakis'in mezari (Çizim 39).

†

1 ΚΗΡΓΙΑΚΗ
2 ΙΕΡΕΩS
3 1864

"*Papaz Kiryakis'in (mezari), 1864*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 681.

4.9.5. Ioannis'in oğlu epir Dimitris Εκonomu'sun mezar taşı (Çizim 30).

†

1 ΔΗΜΗΤΡΙS · ΙΩΑΝΝΟΥ
2 ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ· ΗΠΗΡΩ
3 ΤΗS · ΧΟΡΙΟΝ · ΛΑ
4 ΪΣΤΑ · ΕΤΟΥS · 1872
5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ · 28

"*Epir'den, Laiste köyü, Ioannis'in oğlu Dimitris Economou'nun (mezari). 1872 Yılı 28 Nisan*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 702.

4.9.6. Papaz Andreas'un mezar taşi (Çizim 29).

†
1 ΑΝΔΡΕΑ ΥΕ-
2 ΡΕΩΣ 1889
3 ΓΥΟΝΑΡΗΟΥ 20

"*Papaz Andreas'un (mezari). 1889, 20 Ocak*".

Yayin: Moutsopoulos 1997, kitabe No 734.

Yazıtın üstünde ve çarmıhın her iki yanında rahiblik göstergesi olan fonksiyonel nesneler gösterilmektedir: buhurluk, petrakil, air, tespih.

4.10. Paliurion [eski Çalıköy]

Köyün kenarında, köyün kuzeybatı eteklerinde eski bir Post-Bizans Ayios Panteleimon kilisesi var (Res. 276, 277, 278, 279). Kilisenin etrafında Post-Bizans bir mezarlığın bulunduğunu gösteren bazı mezar taşları korunmaktadır. Köyün orta cemaat kilisesi ile, mezarlık kiliselerinde kullanılan aynı isimde olan Ayios Athanasios'a adanmıştır. Köyün modern mezarlığı, Ayios Panteleimon kilisesinin yakınında yer almaktadır. Bununla birlikte, köyün doğu eteklerinde "Mnimatoudia" [=Kücük Mezar Taşlari] alanında eski geleneksel mezar taşlarıyla terk edilmiş, çitlerle çevrili olmayan bir mezarlık var. "Mnimatoudia" daki mezar taşlarına yaklaşmak ve burada çalışmak kolay değil çünkü burası çalılıklarla doludur. Anlaşılan, "Mnimatoudia"daki mezarlık 1949 yılına kadar kullanıldığı fikri ortaya çıkar.

Bence köy mezarlığının yerleri zaman içerisinde aşağıdaki sırayla değişmiştir:

(1). İlk mezarlık, Aziz Athanasius kilisesinin etrafında yer almaktaydı.

(2). Bir noktada, mezarlık Aziz Panteleimon kilisesinin etrafına geçti.

(3). Aziz Panteleimon kilisesinden, etrafındaki muhtemelen düzgün ve geniş bir alan bulunmamasından dolayı, mezarlık "Mnimatoudia" alanına taşındı.

(4). Son olarak, "Mnimatoudia" alanından, mezarlık 1950'den sonra, şimdiki yerine, Aziz Panteleimon'un kuzeyinde ve Aziz Paraskevi ayiazma'nın kuzeybatısına taşındı.

a. Aziz Pandeleimon Kilisesi mezarlik (Res. 280, 281).

Muhtemelen terkedilmiş mezarlığın etrafında Bizans sonrası yerleşim olacaktır. Bugün kilisenin etrafında sadece 7 mezar taşı var. Bunlardan 4'ü çapraz şekillidir (bu bölgedeki çapraz mezar taşlarının oranı orantılı olarak çok yüksektir). Ne yazık ki, mezar taşlarının korunma durumu çok kötü olduğu için, çoğunun okunması çok zordur. Haç şeklindeki mezar taşlarin bazılarında haçların yatay bacakları kırılmıştır, böylece yazılar tamamen korunmamıştır.

4.10.1. Avgerini'nin antropomorfik mezar çaprazı (C3 Tipi) (Res. 282).

1 EKIṂḤΘI
2 O ΔOYΛ-
3 OS TOY ΘE]OY ABΓ-
4 EPIN]H ETOS [….]

"*Tanrının kulu Avgerini [….] tahirinden uyudu*".

Buradaki adın olma olasılığı daha düşük: Αὐγήτζα / Avgitza.

4.10.2. Pulihronis'in antropomorfik mezar çaprazı (C3 Tipi) (Res. 283).

1 EKIMHΘI
2 O ΔOYΛOS
3 TOY Θ(Ḛ)OY
4 [Π]OY[ΛIXPONIS [….]
5 KE [TON TEKNON ….]
6 [.5.]

7 [.4.]

"*Tanrının kulu Pulihronis [?] [….] ve onun çocukları […..] [tahirinden] uyudu*".

Bu mezar taşları aşağıdaki özelliklere sahiptir: İnsan başının taklitinde haçların üst ucu dairesel bir parça halinde sona ermektedir. Böylece üstteki çarpı bacağının geri kalanı bir boynu andırırken, çaprazın yatay kolu uzanmış kollara benzemektedir.

Her iki mezar taşlarin de üreticisi aynı.

Trakya Demokritus Üniversitesi'nden (Komotini) profesörü Bay Tsouris Konstantinos'a göre, burada üç eski mezar taşı daha vardı, ancak bulamadık (2019'daki araştırma sırasında). Bunlar: (1) Yerakina'nın mezar taşı (ΓΗΡΑΚΗΝΑ / 1804), (2) Stampolis'in mezar taşı (ϚΑΜΠΟΛΙS / 1794), ve (3) Kiryakitza'nın mezar taşı (ΕΝΘΑΔΗ ΚΗΤΕ / Η ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ / ΚΗΡΗΓΑΚΗΤΖΑ / ΑΠΡΗΛΗΟΥ 28 / ΕΤΟΥS 1835).

b. Mnimatudia (Res. 284).

Burada yaklaşık 25 mezar taşı bulunur. Dördü haç şeklindedir. Terkedilmiş mezarlığın durumu bakımsız. Çit yok, bitki örtüsü yoğun ve her tarafı kaplamış, havyaların otlak alanı haline gelmiş,bu yerde mezar taş kalmamış gibi görünüyor.

İşte bu mezar taşlarının bir seçim:

4.10.3. Sutiris'in mezar steli (B Tipi), 1884 (Res. 285).

†

1 ΣΟΥΤΗΡ

2 1884

"*Sutir(is), 1884 [tarihinde öldü]*".

Stelin antropomorfik bir çizgisi var.

4.10.4. Despo'nun mezar steli (B Tipi), 1889 (Res. 286).

†

1 ΔΕΣΠΟΥ

2 1889

"*Despu, 1889 [tarihinde öldü]*".

4.10.5. Triantafilia'nın mezar steli (B Tipi), (Res. 287).

†

1 ΤΡΙΑΝΤΑΦΙΛΙΑ

2 ΟΚΤΟΒΡΙΟΥ [.]

3 1[8]8[.]

"*Triantafilia, 1[8]8[.] [tarihinde öldü]*".

Yapraklı sürgünler haçı çevreler.

4.10.6. Sotiris'in mezar steli (B Tipi), 1908 (Res. 288)

1 ΣΩΤΗΡΙΣ ΧΡΗΣ[ΤΟΥ]

2 1908 - […….]

"*Hristos oğlu Sotiris, 1908 [tarihinde öldü]*".

Yapraklı sürgünler haçı çevreler. Bu ve önceki stelin (4.10.5) aynı usta tarafından yapıldığı aşikardır. Kitabenin altında bir insan figürü vardır, ancak sütun zeminde derin olduğu için iyi ayırt edilemez.

4.11. Vrysika [eski Karapinar], Panayia Kilise.

Eski mezarlık, Meryem Ana Varsayım'ın (Panayia'nin) cemaat kilisesinin etrafına yerleştirildi (Res. 289). Mevcut Kitabeye göre bu kilisenin son inşa aşaması 18 Mayıs 1850'de tamamlanmıştır (Res. 290). 2019 yılında orada yapılan aratırmalara göre, kilisenin dış doğu duvarında toplam otuz iki (32) mezar var (Res. 291, 292). Anlaşılan kilisenin bitişik mezarlığından geliyorlar. Bunlardan 29'u stelin türünde (B Tipi), 3'ü çapraz tiptedir (C1 Tipi).[83]

[83] Περί των επιτυμβίων των Βρυσικών, vid. Voutsinas, Nikolaos 2010. *Οι επιτύμβιες στήλες των*

4.11.1. Papaz Konstantinis'in mezar steli (B Tipi), 1816 (Res. 293).

†
1 KOϚTANTHNH
2 YEPEA 1816

"*Papaz Konstantinis, 1816*".

Stelin antropomorfik bir çizgisi var. Kitabenin altında bir papazın şalı oyulmuştur.

4.11.2. Yanakis'in mezar steli (B Tipi), 1844 (Res. 294).

†
1 ΓHANAKH
2 1844

"*Yanaki'nin [mezar taşı], 1844'te*".

4.11.3. Kostas'un mezar steli (B Tipi), 1860 (Res. 295).

1 †
2 KOϚA
3 1860

"*Kostas'un [mezar taşı]. Sene 1860*".

Stelin üst ucu, İslami bir yay şeklindedir.

4.11.4. Papaz esi (presvitera) Maria'nın mezar steli (B Tipi), 1867 (Res. 296).

†
1 ΔOYΛH TOY ΘE[OY]
1 MAPHA ΠPIΣBI-

Βρυσικών (Τριάντα ένα χρόνια μετά). Ζάκυνθος.

2 ΤΕΡΑ ΕΤΟS
3 1867 ΑΒΓΟΥ-
4 ΣΤΟΥ 13

"*Tanrının kulu Maria rahip karısı [burada gömülmüştür]. Sene 1867, Ağustos 13*".

Bir dairenin içinde bir haç, daireyi selvi ağaçları eğik olarak çevrelenmiştir. Dairenin altında, insan başı olarak kabul edilen bir boyun oyulmuş ve her iki taraftan da omuzlar oyulmuştur. Boynun etrafında bir kolye kesiği ve bir de gerdanlık var. Bunun gibi kolyeler, ölülerin yerel toplulukta önemli bir yer tuttuğu kadın mezarlarında yaygındır.

4.11.5. Vangelis'nin mezar steli (B Tipi), 1877 (Res. 297).

†
1 ΒΑΝΚΕΛΗ
2 1877

"*Vangelis, 1877 [tarihinden öldü]*".

4.11.6. Papaz Hristos'un mezar steli (B Tipi), 1888 (Res. 298).

†
1 ΕΔΩ ΚΥΤΕ ΕΝΔΟΝ ΕΝ ΤΑ-
2 ΦΩ ΙΕΡΕΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΝ ΤΗ
1 ΣΙΝΗΚ(Ι)Α – ΠΡΑΒΟΥΝΑ-
2 ΡΙ ΕΤΟΣ - 1888
3 […. ΟΚΤ] - ΟΒΡΙΟΥ
[….] 15

"*Burada mezardaki papaz Christos yatıyor. Pravounari semtinde [bir papaziydi]. Sene 1888'te, Ekim 15*".

Kitabenin altında bir papaz figürü betimlenmiştir. Papazın baş kısmı son üç

mısranın içine girer. Sağ elinde buhurluk tutar. Mermerde gelişen koruzyon nedeniyle sol elinde ne tuttuğu belli değil. Öyleyse açık İncil'deki papazın sağındaki kelimeler farkedilemez.

Sultana'nın (4.7.16, Res. 260, 1891) ve Yannakis'in (4.7.9, Res. 253, 1880) Mezar taşları ile aynı atölye çalışmasına aittir.

4.11.7. Papaz Apostolis'in mezar steli (B Tipi), 1890 (Res. 299).

†

1 ΕΝΘΑΔΙ ΚΙΤΕ Ο ΔΟΥ<ΛΟ>Σ ΤΟΥ
2 ΘΕΟΥ · ΑΠΟΥΣΤΟΛΙ · ΥΕΡΕΟς
3 ΕΤΟΣ - 1890
4 ΙΟΥΝΑ - ΡΙΟΥ 20

"*Burada tanrinin kulu papaz Apustolis uzanıyor. Sene 1890, Ocak 20*".

Kitabenin altında bir papaz figürü kesilmiştir. Başı son iki mısranın arasına girer. Çaldı giyiyor ve sağ elinde buhurluk kullandı. Sol elinde bir kitap, muhtemelen İncil'i tutar. Arka planda: bir ekmek çapraz ve bir demet fesleğen filizi. Papazlik makamının bütün sembolleri.

4.11.8. Papaz karısı Linitsa'nin mezar steli (B Tipi), 1889 (Res. 300).

†

1 ΛΗΝΗΤΣΑ
2 ΠΡΕΣΒΙΤΕΡΑ
3 ΕΤΟς · 1889 · ΜΑΡ
4 ΤΗΟΥ · 7

"*Linitsa [Elenitsa] rahip karısı [burada gömülmüştür]. Sene 1889, Mart 7*".

Stel İslami bir yayla sona ermektedir. Oyulmuş haç, şekilli selvi ile çevrilidir.

4.11.9. Apostolakis'in mezar steli (B Tipi), 1889 (Res. 302).

†

1 ΑΠΟΥΣΤΟΥΛΑΚΙ · 18

2 89 · ΜΑΡ – ΤΙΟΥ · 9

Kitabenin altında geleneksel Trakya kıyafetleri giyen dik bir erkek figürü vardır. Kafasına sarık, poturlar (Trakya pantolonu) ve bir jamadan (Trakya ceketi) giyiyor. Sağ elinde bir çubuk tutuyor, sol elinde tespih (kordon, boncuk) tutuyor.

4.11.10. Yiannis'in mezar steli (B Tipi), 1889 (Res. 303).

†

1 ΓΗΑΝΗ – ΕΤΟΣ · 1889

2 ΔΗΚΕΜΒΡ<Ι>ΟΥ · 19

"*Yani'nin [mezar taşı]. Sene 1889'te, Aralik 19*".

4.11.11. Karafilis'in mezar steli (B Tipi), 1897 (Res. 304).

†

1 ΚΑΡΑΦΙΛΗ · 1897

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΗΟΥ · 2

"*Karafilis, 2 Şubat 1897 [tarihinde öldü]*".

4.11.12. Lemonia'nun mezar steli (B Tipi), 1894 (Res. 305).

†

1 ΛΗΜΟΥΝΗΑ : 1894

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ : 7

"*Limunia, 7 Şubat 1894 [tarihinde öldü],*".

4.11.13. Vlasakis'in mezar steli (B Tipi), 1894 (Res. 306).

†
1 ΒΛΑΣΑΚΗ · ΕΤΟS
2 1894 : ΜΑΗΟΥ · 1 ·

"*Vlasakis'in [mezar taşı]. Sene 1894, Mayis 1*".

4.11.14. Papaz Hristos'un mezar steli (B Tipi), 1894 (Res. 307).

†
1 ΧΡΙΣΤΟΥ · ΥΕΡΕΟΣ
2 ΕΤΟΣ · 1894 · ΑΒΓΟΥSΤΟΥ
1

"*Papaz Hristos'un [mezar taşı]. Sene 1894'te, Ağustos 1*".

Kitabenin altında bir papaz figürü kesilmiştir. Çaldı giyiyor ve sağ elinde buhurluk kullandı. Arka planda: bir ekmek çapraz, bir demet fesleğen filizi ve bir kitap, muhtemelen İncil. Papazlik makamının bütün sembolleri. Papazın görüntüsü neredeyse 4.11.7 (Res. 299) mezar taşı (1890'te) ile aynıdır ve muhtemelen aynı usta tarafından yapılmıştır.

4.11.15. Thanasis'in mezar steli (B Tipi), 1986 (Res. 308).

†
4 ΘΑΝΑΣΗ · 1896
5 ΔΙΚΕΜΒΡΙΟΥ · 15

"*Tanasi'nin [mezar taşı]. [Sene] 1896, Aralık 15*".

4.11.16. Polihronis oğlu Konstantinos'un mezar steli (B Tipi), 1898 (Res. 309).

†

1 ΚΟΙΜΑΣΑΙ – ΑΣΤΡΟΝ ΜΟΥ ΓΛΥΚΟ
2 ΜΕ ΒΛΕΦΑΡΑ – ΚΛΕΙSΜΕΝΑ ΗΜΕ-
3 ΡΑ ΕΙΜΑΙ ΦΥΛΑ – ΚΗ ΤΟΥ ΥΠΝΟΥ ΣΟΥ
4 ΕΓΩ ΑΚΟΥ ΤΗS – ΜΑΝΑS ΤΗΝ ΛΑΛΙΑ.
5 ΗΜΑΝ ΠΟΛΙ – ΚΙ ΠΕΤΑΣΑ ΑΠ
6 ΤΟΝ ΗΚΟΝ – ΤΟΥ ΠΑΤΡΟS ΜΟΥ
7 ΑΓΓΕΛΩS ΜΕ ΞΙΧΟΡΙΣΗ ΑΠ ΤΑS
8 ΑΓΚΑΛΑS · ΤΗS ΜΗΤΡΟS ΜΟΥ · ΚΕ
9 ΠΑΤΡΟS ΜΟΥ · ΚΕ ΠΟΡΕΒΟΥ · ΗS ΤΟ
10 Μ[Ν]ΗΜΑ · ΜΕ ΧΟΡΙS · ΚΑΝΕΝΑ · ΚΤΗ-
11 ΜΑ · ΜΟΝΟΝ · ΠΕΡΝΟΥ · ΜΗΑ · ΠΕ-
12 ΤΡΑ · ΚΕ ΣΗ · ΛΑΒΗ · ΜΕΤΡΑ
13 ΚΟΣΤΑΝΤΙΝΟS · ΠΟΥΛΗ-
14 ΧΡΟΝΗ · ΕΤΟS 1898
15 ΑΠΡΙΛΗΟΥ · 16 · ΖΗΣΑS · 15

"- Uyuyorsun, tatlı yıldızım, kirpiklerin kapalı. Ben gün boyunca uykunun koruyucusuyum, annenin sesini dinle. –Ben bir kuştum ve babamın evinden uçtum. Bir melek beni annemin ve babanın kucağından ayırdı. Ve ben hiç bir şey olmadan mezara iniyorum. Yanımda sadece bir taş alıyorum ve siz benim önlemleri almalısınız. Polychronis'in oğlu Konstantinos. 1898, 16 Nisan. 15 yıl yaşadım."

İlk altı mısra arasında bir erkek figürü oyulmuştur. Sağ elinde, bir öğrencinin simgesi olan açık bir kitabı tutarken, göğsüne gelen sol elinde, "hayatının çiçeği" olan bir çiçek tutar. Bu çiçek kestirme hayatının sembolü olarak. 11-12 mısrada kullanılan "taş" kelimesi Trakya'daki cenazeyi tanımlamak için kullanılan kelimedir.[84] 12. ayette "κὲ σὴ λάβη μέτρα / ve alınan önlemler" ifadesi, aşağıdaki mezar geleneğine atıfta bulunur: Ölülerin yüksekliğine eşit bir iplik ölçerler ve onunla birlikte mumu yaparlar. Mum, ölü adamın katlanmış kollarının üstünde cenaze töreninden önceki gece yanıyor. [85]

4.11.17. Yeorgis'in mezar steli (B Tipi), 1899 (Res. 310).

[84] Bkz. dipnotuna No. 7.
[85] (Συνεργασία Διδασκάλων Δημοτικοῦ Σχολείου / İlkokul Öğretmenlerinin İşbirliği), Ἱστορία-Λαογραφικὰ Δαδιᾶς Σουφλίου, *Θρακικὰ* 41 (1967), 173.

†

1 ΓΕΟΡΓΗ · 1899

2 ΝΟΕΜΒΡΗΟΥ · 17

"*Yeorgi'nin [mezar taşı], Kasım 17, 1899'te*".

4.11.18. Konstantinos'un mezar steli (B Tipi), 1905 (Res. 311).

†

1 ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΣ

2 1905 · ΑΒΓΟΥΣΤΟΥ 20

"*Konstantinus, 1905, Ağustos 20*".

Kitabenin üzeri çapraz çiçekler ile çevrilidir. Kitabenin altında, saban itekleyen erkek figürü oyuludur.

4.11.19. Haralampis'in mezar steli (B Tipi), 1906 (Res. 312).

1 ΧΑΡΑΛΑΜΠΗS

2 1906

3 ΜΑΡΤΗΟΥ 26

"*Haralambis, 1906, Mart 26*"

4.11.20. Moshos'un mezar steli (B Tipi), 1906 (Res. 313).

†

1 ΜΟΣΧΟΥΣ 1906

2 ΙΟΥΝΗΟΥ 24

"*Moshus, 1906, Haziran 24*".

4.11.21. Nerantzia'nın mezar steli (B Tipi), 1907 (Res. 314).

†
1 NIPANTZIA
2 1907
3 IANOYAPIOY 12

"*Nirantzia'sın [mezar taşı]. 1907'de, Ocak 12*".

4.11.22. Lamprini'nin mezar steli (B Tipi), 1907 (Res. 315).

†
1 ΛΑΜΠΙΡΝΗ
2 1907
3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 15

"*Lampirni [Lambrini], [yil] 1907, 15 Şubat*".

4.11.23. Kostas oğlu Polihronis'in mezar çaprazı (C Tipi), 1907 (Res. 316).

1 †
2 ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
3 Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
4 ΠΟΛΗΧΡΟΝΗΣ
5 ΚΩΣΤΑ 1907
6 ΑΠΡΗΛΙΟΥ 10

"*Tanrının kulu Kostas oğlu Polihronis burada uzanıyor. 10 Nisan 1910 [tahirinden öldü*".

4.11.24. Papaz karısı Theodora'nın mezar çaprazı (C Tipi), 1907 (Res. 317).

1 ΕΝΘΑΔΕ
2 ΚΕΙΤΕΤΑΙ

3 Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
4 ΘΕ[ΟΔΟ]Ρ[Α] ΠΡΙΖ[ΒΙ]ΤΕ[ΡΑ]
5 [. .]ΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝα[
6 [ΠΡ]ΙΖΒΙΤΕΡΑ ΤΟΥ ΧΟΥΒΡ[..]Μ[
7 ΗΔΕ [.] ΑΠ
8 ΡΙΛΙΟΥ [..]
9 1907

4.11.25. Dimitros'un mezar steli (B Tipi), 1908 (Res. 318).

†
1 ΔΗΜΗΤΡΟΥ
2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ : 6
3 1908

"*Dimitros, 1908, Şubat 6*".

4.11.26. Vasilis oğlu Yeorgios'un mezar steli (B Tipi), 1908 (Res. 319).

†
1 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΗ
2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 22
3 1908

"*Yeoryios Vasili'nin oğlu, sene 1908 Şubat 22*"

Haç, "Malta haçı" tipindedir.

4.11.27. Spanudis oğlu Moshos'un mezar steli (B Tipi), 1911 (Res. 320).

†
1 ΜΟΣΧΟΣ
2 ΣΠΑΝΟΥΔ[Η] 1911
3 ΔΕΚΕΜΒΡ[Η]ΟΥ 15

"*Moshos, Spanou oğlu, [yil] 1911, Aralık 15*".

Haçın altında yapraklı bir dekorasyon var.

4.11.28. Pehlivanidis Apostolos'un mezar steli (B Tipi), 1942 (Res. 321).

†
1 ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
2 ΠΕΧΛΙΒΑΝΙ-
3 ΔΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙ-
4 [ΟΥ] 22 · ΕΤΟΣ 1942

"*Pehlivanidis Apostolos. Ocak 22, Sene 1942*".

4.11.29. Theodoridis Theologos oğlunun mezar çaprazı (C1 Tipi), 1942 (Res. 322).

1 […..]ΥΣ
2 ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΘΕΟΔΩ-
3 ΡΙΔΗΣ ΑΠΕΒΙΩΣΕΝ
4 ΣΕΠΤΕΒΡΙΟΥ [.]
5 1942

"*Teodoridis Teologos oğlu…. 1942'de, Eylül …öldü*".

4.11.30. Tsioulakoudi Anastasia'nın mezar steli (B Tipi), 1942 (Res. 323).

†
1 ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
2 ΤΣΙΟΥΛΑΚΟΥΔΗ
3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 28
4 ΕΤΟΣ 1942

4.11.31. Dimpirudi Asimina'nın mezar steli (B Tipi), 1943 (Res. 324).

†

1 ΑΣΜΙΝΑ

2 ΔΙΜΠΗΡΟΥ-

3 ΔΗ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

4 15 ΕΤΟΣ 1943

"*Asmina [=Asimina] Dimpirudi. Nisan 15, Sene 1943*".

1942 ve 1943'teki gibi geç örnekleri vermemizin nedeni, şu anda geleneğin düşüşünü göstermektir. Stelin oyulmasına dikkat edilmez. Eskiden yaprak şekli olan sütun şimdi bir eşkenar dörtgen şeklini almaya meyillidir. Haç artık konturlu yok, doğrusal olarak oluşturuluyor. Ölen kişinin soyadı verilir. Harfler söz konusu olduğunda, Post-Bizans yazının tek hatırlanması ligaturasin diftong "ου" nun seçici kullanımıdır.

4.11.32. İslami bir ucu olan kitabesız mermer bir steli **(Res. 325).**

Araştırma ve kayıt yapmadığımız ve mezarlıklarının yayınlanmadığı, Evros vilayetindeki üç köy hakkında bilgilerimiz mevcuttur:

Asvestades [eski Arvanitisi]. Kilisenin avlusunda tesadüfen keşfedilen eski mezarlıkta 17. ve 18. yüzyıllardan kalma Hıristiyan isimleri ve ölüm tarihleri ile mezar taşları ve haçlar vardı.

Petrades [eski Taşci-Arnautköy].

İasmos [eski Yassıköy].

Kornofolia [eski Karabunar]. Köy mezarlığında, diğerlerinin yanı sıra, 1797 tarihli papaz eşi (presvitera) Kalu'nun mezar taşı bulunmaktadır. Bu mezar taşının üzerindeki kitabe aşağıdaki gibidir: "ΚΑΛΟΥ ΠΡΕΣ - / † ΒΙΤΕΡΑ / ΥΟ(ΝΑ)ΡΙΟΥ – 28" [=Papaz esi Kalu, 28 Ocak 1797'e] (Res. 275). Stelin dekorasyonu, bu tür için oldukça sıradışı ve özgün: Stelin çoğu, ikinci mısranın başında haçı kesen çift başlı bir kartal figürü betimlenmiştir.

Soufli.

Rizia [eski Davutçaraz]. Köyün eski kilisesinde, yeni kilise henüz kurulmadan önce, bütün mezar taşlarının 1800'den 1850'ye tarihlendiği bir mezarlık vardı. Köyün erkekleri eski kilisenin temellerini açmak için kazmaya başladıklarında

bu eski mezar taşlarını buldular. Örneğin, "Yanko'lu Helen, 1835 Ağustos'unda öldü" yazan bir kitabeli mezar taşı vardır. Bu levhaların veya stelerin çoğu bugün hala mevcut olabilir.

5. SAMOTHRAKİ (SEMADİREK).

Horas'in mezarlari.

5.1. Nikolaos Fardys türbesi üzerinde mezar taşı kitabesi (1901) (Res. 71)

1 Α ☧ Ω
2 ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ
3 Ο
4 ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΦΑΡΔΥΣ
5 ΑΝΗΡ ΛΟΓΙΟΣ
6 ΙΑΤΡΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
7 ΚΑΙ
8 ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΣ ΑΡΙΣΤΟΣ
9 ΕΓΕΝΝΗΘΗ 2 ΜΑΪΟΥ 1855
10 ΑΠΕΒΙΩΣΕ 25 ΙΟΥΛΙΟΥ 1901

"*NİKOLAOS V. FARDYS BEY BİLİM ADAMI DOKTOR VE MÜKEMMEL MÜZİSYEN BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR. DOĞUDU 2 MAYS 1855, 25 TEMMUZ 1901 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

Bu tanınmış doktor, bilgin ve Samothraki belediye başkanı Nicolaos Fardys.

5.2. Kyriakos Antonios oğlunun türbesi üzerinde mezar taşı kitabesi (1908) (Res. 72).

1 †
2 ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
3 Ο ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

4 ΖΗΣΑΣ ΕΤΗ 22 ΚΑΙ ΑΠΟΒΙΩΣΑΣ
5 ΤΗΙ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1908

"*ANTONİOS OĞLU 22 SENE YAŞAYAN KİRİAKOS, BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR. 12 OCAK 1908 YILINDA ÖLMÜŞTÜR*".

5.3. Zafiruda K. Margaritis'in kızı türbesi üzerinde mezar taşı kitabesi (Res. 73).

1 †
2 ΕΝΘΑΔΕ - ΚΕΙΤΑΙ
3 ΖΑΦΕΙΡΟΥΔΑ – Κ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ

"*ZAFİRUDA K. MARGARİTİ KIZI BURADA GÖMÜLMÜŞTÜR*."

Semadirek mezar taşları diğer Trakya mezarlarının tipolojisi dışında bırakılmış.

IIB. BATI TRAKYA DIŞINDAKİ TRAKYA BÖLGELERİNDEKİ KARŞILAŞTIRMALI MEZAR TAŞLARI.

a. EDİRNE

Edirne'de merkez ve mahalleri: Yıldırım, Kıyık, Kirişhane, Yeni İmaret ve Karaağaç ve Edirne'nin merkezinde Yunanlar oturuyordu. Merkez çevreninde kale bulunmaktaydı. Türkler şehrin doğusundaki Tabakhane mahallesinde oturuyordu. Şehrin merkezinde tamamen Yunan unsuları hakkimdi ve Edirne Baş Kilisesi, Orta Eğitim Okulu, Zappeion Kız Okulu, Kentsel Erkek Okulu kiliseler ve diğer eğitim kurumları bulunmaktaydı.[86]

Şehir mezarlıkları, kiliselerin çevresindeki binlerce mezar taşları arasından

[86] Daha fazlasını vid. Κωνσταντίνου Κουρτίδου, «Η Αδριανούπολις», *Θρακικά* 25 (1956) 164-173. Γεωργίου Κωνσταντινίδου, «Ολίγα περί της Αδριανουπόλεως», *Θρακικά* 17 (1942) 294. Αθανασίου Καραθανάση, *Περὶ τὴν Θράκην*, Θεσσαλονίκη 1996, 191-192. Karaağaç hakkin, vid. dikkat çekici çalışmalari: Rabia Erdoğu, "Dünden bugüne (Edirne) Karaağaç", *Toplum ve Tarih*, Ağustos 1997, τ. 44, 29-35. Aynı: "Bir aykırı Edirne mahallesi: Karaağaç", ciltede: *Edime serhattaki payitaht*, İstanbul 1998, 193-203. Πασχάλης Βαλσαμίδης, «Η πυρκαϊά της Αδριανουπόλεως της 20ης Αυγούστου του 1905 και η μέριμνα της Μητροπόλεως Αδριανουπόλεως για τον Ελληνισμό της πόλεως (με βάση ανέκδοτο αρχειακό υλικό)», bilimsel Kongre Bildirilerinde: "*100 Μακεδονικός Αγών. 100 χρόνια από τον θάνατο του Παύλου Μελά*", Selanik'ta 12-13 Νοεμβρίου 2004, Selanik 2006, s. 250, dipnot. 11.

günümüze az sayıda örnek ulaşmıştır. Şehirde az sayıda ulaşan örneklerdeki üslup gelişimi Batı Trakya'daki mezar taşları kitabeleri gelişimi ile paraleledir.

Edirne Mezarlığı:

Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi'nde osteofylakeion'un (ölü kemiklerin koyulduğu yer) restorasyon kitabesi bulunmaktadır. Dula ailesi Edirne'deki en zengin ailelerden biriydi. Bu nedenle mezar taşı üzerinde at binerken tasvir edilmiştir.Bana göre büyük ihtimalle 19.yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmelidir (Res. 74):

Metin, at binen iki kişinin arasındadır:

1 . ΜΗΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΜΗΔΕΝ Η ΥΠΑΡΞΙΣ ΤΟΥ

2. ΜΗΔΕΝ Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΤΟΥ, ΜΗΔΕΝ Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ

3. ΜΗΔΕΝ ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ Κ' Η ΙΣΧΥΣ, ΜΗΔΕΝ Η ΩΡΑΙΟΤΗΣ

4. ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΟΝΑΡ ΚΑΙ ΣΚΙΑ, ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ

1. İNSAN BİR HİÇTİR, VARLIĞI BİR HİÇTİR

2. HAYAL GÜCÜ BİR HİÇTİR, GÜÇ BİR HİÇTİR

3. GÜZELLİK VE KUDRET BİR HİÇTİR, İHTİŞAM BİR HİÇTİR

4 HER ŞEYİ RÜYA VE GÖLGE, HER ŞEYİ BOŞUNA

Metin aşağıda, at binen kişi sol tarafında:

ΣΤΑΥΡΗΣ ΔΟΥΛΑΣ Ο ΥΙΟΣ

ΜΕΤΑ ΖΗΛΟΥ ΑΝΕΚΑΙΝΙΣΕ ΚΑΛΟΣ

ΧΑΡΙΝ Δ' ΕΥΡΟΙ ΕΚ ΘΕΟΥ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΕΡΓΟΝ ΑΥΤΟΥ

“STAVRİS DULAS OĞLU

MUTLUKUKLA RESTORASYON YAPMIŞTIR

TANRININ SELAMI

KAMU İŞLERİ YAPTI”

Metin aşağıda, at binen kişi sağ tarafında:

ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΝΕΚΡΟΔΟΧΕΙΟΝ

ΑΝΗΓΕΙΡΕΝ ΕΚ ΘΕΜΕΛΙΩΝ

Ο ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΔΟΥΛΑΣ ΖΩΝ

ΑΝΑΠΑΥΣΙΝ ΨΥΧΗΣ ΕΥΡΕΙΣ ΘΕΟΝ

Aşağıdaki mezar taşı örnekleri şunlardır:

a.1. Kayseri’den gelen Pavlis’in mezar taşı Edirne Türk İslam Eserleri Müzesi’nde bulunmaktadır. Pavlis sadece bir heykeltraş (taşcı) değil bit taşçıydı yani taş ustası. Mezar taşındaki özellikler, 18.yüzyılın sonunda görülen özelliklere sahiptir ancak 18.yüzyılın başlangıcı özellikleri görülmemektedir. Mezar taşının numaralarında son iki rakam okunaklı değildir; 1711 yılına aittir ve 1719 yılına ait değildir (Res. 75).

1 ⁎ ֍ † ΕΝΘΑ ֍⁎

2 ΔΕ ΚΗΤΕ Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕ

3 ΟΥ ΠΑΒΛΗ ΚΕΣΑΡΗΑ ΤΑ

4 ZHNTZH TEPEΛH ETOYΣ

5 AΨ1α · ΔEKEMBPIOY 10 · ~

1 * ֍ † Ἐνθά- ֍*

2 δε κῆτε ὁ δοῦλοςτοῦ Θε-

3 οῦ Παβλή Κεσάρηα Τα-

4 ζηντζή Τερελή ἔτους

5 ,αψια´ · Δεκεμβρίου 10 · ~

“Tanrının kulu taşcı derinli Pavli Kesarya’da burada gömülmüştür. 10 Aralık 1711 yilinda ölmüstür.”

Dikey mezar taşının tepe noktası İslami karakterli çift sivri alçak kemerlidir. Mezar taşı dikeydir boyutu nedeniyle yatay gibi görünmektedir. (yazıt bulutu ve oyma dekorasyon).

Beş satırdan oluşan metin mezar taşı kitabesinde üst kısmı doldurmaktadır. Harfler ve satırlar kabartmalıdır. OY dışında diğer harfler ΛH, HN, ΛH, MB bitişiktir. TZ harfler ise daha okunaklı görünmektedir.

Dekorasyon mezar taşı üzerinde büyük yer kaplamaktadır ve kabartmalıdır. Mezar taşı alt kısmı ortasında saksı bulunmaktadır ve içerisinden farklı çiçekler çıkmaktadır. Her iki tarafta selvi ağacının tepesi karşılıklı olarak gösterilmiştir, çünkü onların tepesinde iki kuğu oturmaktadır. Ağaçlar dışa bakan tarafında boşluk vardır, boşluk içerisinde ölünün hayattayken kullanılan aletler, nesneler mesleği alakalı olamalıdır. Sağ tarafta aletler arasında pergel, bir bıçak, yazı ve mürekkeplerin içinde olduğu hokka. Sol tarafta dikdörtgen üçgen seviye ölçer, seviye ölçümünde kullanılan ip, ne olduğu bilinmeyen alet. Bunlar geleneksel mimar (kalfaya) aittir.

Ölen kişi Kayseri kökenlidir. Büyük ihtimalle Edirne’ye iş için gitmiştir ve orada ölmüştür.

Tarihi yazarken aynı anda iki farklı şekilde yazmaktadır. İlki iki numara Yunanca harfleri ile yazılmıştır ve son iki numara Arapça rakamlar ile yazılmıştır.

a.2. Edirne'deki Ayios Yeorgios Kilisesi Maro mezar taşı kitabesi. Bu mezar taşı 18 yüzyıl sonu, mezar taşı özelikleri göstermektedir (Gümülcine'deki Meryem Ana Kilisesi mezarlığı mezar taşları gibidir) Sadece ismi ve ölümün tarihi yazılıdır. (basit bilgiler) (Res. 76).

†

1. Μάρω
2. 1793

"Maro 1793 yılında (ölmüştür)".

a.3. Bakal Polihronis mezar taşı kitabesi Edirne'deki Arkeoloji Müzesinin avlusunda bulunmaktadır. 1844 yılından öncesine tarihlendirilir (Res. 77):

1 ֍ † ֍

2 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΙ Ο ΔΟ(Υ)ΛΟΣ ΤΟ(Υ) Θ-

3 ΕΟ(Υ) : ΠΑΚΑΛ : ΠΟΛΙΧΡΟΝΙΣ

4 ΚΑΙ Ο ΠΑΤΙΡ · ΝΙΚΟΛΑ · ΕΤΟ

5 1844 ς

1 ֍ † ֍

2 Ἐνθάδε κῆτι ὁ δο(ῦ)λος το(ῦ) Θ-

3 εο(ῦ) : πακὰλ: Πολιχρόνις

4 καί ὁ πατῖρ · Νικόλα ·ἔτο

5 1844 ς

"*Tanrının kulu bakal Polihronis ve babasini Nikolas burada gömülmüştür. 1844 yılında ölmüştür*".

Dikey mezar taşının, üç satırdan oluşan metin mezar taşı kitabesinde üst kısmı doldurmaktadır. Harfler ve satır kabartmalıdır. Buradaki istisna rakamları 1884 ve ἔτος kelimesinin sonuna gelen ϛ harfinin oyma/kazıma tekniklidir.

Mezar taşının tepe noktası alçak kemerlidir. Mezar taşının üst kısmımda kaide üzerinde haç, her iki tarafta iki tane çeşme negatif rölyief olarak kazımıştır. Rölyiefin altında dört satır oluşan metin bulunmaktadır. Ölümün ismi Nikolaos oğlu bakal Polihrinis'tir. Yıl dört satırın ortasında yalnız kazınmıştır. Buradan anlamaktayız ki; mezar taşı Polihroni'nin ölümünde önce kendisi tarafından sipariş verilmiştir ve kullanma zamanı geldiğinde sadece tarihi kazınmıştır.

Geriye kalan 3/2 bölümünde ölümün mesleği ile ilgili görüntü bulunmaktadır. Üst kısmın sol tarafında Polihronis gişe arkasında müşteriye hizmet verirken, görünmektedir. Gişe önünde büyük ve büyük ihtimalle kil malzemeden yapılmış kaplar ve kapakları bulunur. Aşağısında divit kalem yer alır, ve bitişik divit kalemle bir mürekkep hokkası bulunur. Bakkalın eğitimli olduğu gösterir çünkü mağaza işleri yapıyordu. Altta sol tarafta bir satır dört lotus çiçeği bulunur. Sağ tarafta kefeli terazi bulunur, terazinin bir kefesinde bir kap ve diğerinde bir yuvarlak seklinde ağırlık bulunur.

a.4. Smaragda Hr. Mavridis ve oğlunun mezar taşı kitabesi Edirne'deki Arkeoloji Müzesinin avlusunda bulunmaktadır. 1880 yılından tarihlendirilir (Res. 78):

1 ----------
2 ----------
3 ----------
4 ……φοβε]ρὰν ψυχράν [……..
5 ……] ἄφησα τὸν ἀγαπητὸν
6 σύζυγόν μ]ου καὶ τὰ τρία φίλτατά
7 μου τέκνα] εἰς αἰώνιον πένθ[ος
8 ……..] μέγα καὶ ἀνίατ[ον]
9 ……..Σμ]αράγδα. Χρ. Μαυρί[δου

---------- • ----------

10 Ἐ]γεννήθην ἐν ἔτει 1871. Ἔπαθα ἀπὸ μ[ικ
11 ρὸς] τρομε[ρ]ὰν ἀσθένειαν τοῦ λαιμο[ῦ.]
12 Εἰς] τ[ὰ] 1878 ἐκαταδικάσθην νὰ χωρίσω
13 ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ ὑπεραγαπητο[ῦ]
14 Πατρὸς μου καὶ ἦλθον μὲ χεῖρας
15 καὶ πόδας δεδεμένας ἐκ τοῦ κόλπου
16 ……] Μ. Προδρόμου. Ἄχ θάνατε φαρ-
17 μακερὲ] πολλὺ τρυφερὰ μ᾽ ἀφήρπασες
18 ……..

Ç Tipi mezar taşı. Mermer malzemeden yapılmış ağır bir tabandır ve üzerinde bir kitabe yazılmıştır. Gümülcine'deki Aya Yorgos Kilisesi'nin avlusunda bulunan kitabedeki harfleri şekline benzemektedir. İki kitabede de küçük harfler ve çok sayıda satır bulunmaktadır. Ama bu kitabede biri annesi Smaragda Hr. Mavridu (mısra 1-9'da) diğeri oğlu [.....] M. Prodromos (mısra 10-18'de) olmak üzere iki ayrı kişinin adı yazılmıştır. Prodromos büyük ihtimalle annesinden sonra ölmüştür ve şimdi aynı mezarı paylaşıyorlar. Annesi 1871-1878 arasında ölmüş olmalıdır, oğlu 1878 yılında veya biraz sonraki tarihte ölmüştür. Tabanın tepesinde belki bir heykel veya anne ve çocuk heykel kompleksi bulunuyor olmalıdır.

a.5. 19. yüzyılın sonlarına doğru bilinen türden ağır mermer mezar, üst kısmında çelenk bulunan bir haç v ardır. Ancak bu kitabeli değildir. Ç Tipi mezar taşı (Res. 79).

b. PLOVDIV [FİLİBE, eski PHILIPPOUPOLIS]

b.1. Panayia Kilise (Maryem Ana'nın Varsayımı)

b.1.1. Agrafa'dan Dimitrios oğlu Ioannis Sitsanis'in mezar levhası (A1 Tipi), 1857 (Res. 326, 327).

1 ΚΡΥΠΤΕΙ ΤΑΦΟΣ ΜΕΝ ΣΩΜΑ
2 ΠΡΕΣΒΥΤΟΥ [..]ΛΗΤΟΥ ΕΞ
3 ΑΓΡΑΦΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΗΜΗ
4 ΤΡΙΟΥ ΣΙΤΣΑΝΗ ΤΕΤΕΛΕΥ

5 ΤΗΚΟΤΟΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 64[ω] ΤΗΣ
6 ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥΤΟΥ
7 ΔΕ [ΠΝ]ΕΥΜΑ ΟΥΡΑΝΟΙΣ ΝΥ[Ν]
8 ΜΕΤΕΒΗ · ΛΑΒΕΙ ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ
9 ΤΩΝ ΤΟΥΤΟΥ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩ[Ν]
10 ΟΝ [Κ]ΑΤΑΤΑ[Ξ]ΟΙ ΘΕΟ[Σ] ΕΝ ΣΚΗ
11 ΝΑΙΣ ΔΙΚΑΙΩΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 28
12 1857 ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΙ

"Bu mezar, 64 yaşındayken yaşamı sona eren Agrapha bölgesinden Dimitrios Sitsanis'in oğlu yaşlı Ioannis'in cesedini gizliyor. Ruhu şimdi cennete gitti. Yaptığı işler için ödülleri alacak. Tanrı, onu doğru olanların çadırlarında tutacak. 1857, 28 Kasım'da Philippoupolis'te".

Plakanın üst kısmının ortasında bir daire içinde çift biseps kartalı. Üst köşelerde iki istiridye (oyuk) vardır. Plakanın dibinde kemerli üç loblu bir açıklık bulunur (arc tréflé). Orta lobun içinde, lüks ve özenle hazırlanmış meyve dolgulu bir kaliks bulunur. Yan bölmelerde gelişen çiçekli filizler vardır.

b.1.2. Dimitriadis Panayotis'in mezar levhası (A1 Tipi), 1838 (Res. 328, 329).

1 † Γοῦνος μὲν πελοπείης χώρας Παναγιώτα
2 ἦς · Δημιτριάδη · ἀμφεκάλυψε δὲ σὲ
3 Θρῄκης ἥδε κόνις νῦν ἀριπρεπέα · σθλε-
4 ὴν ἀρετίσι μέγαν ὄντ'ἐνὶ πολλέεσιν
5 εἰ ζώους ουν εὐσεβέες μάτα τέρμα βίοιο
6 ναιετάωντες εἰν φωτὶ ἀκηρασίῳ
7 φίλε · Σὺ νῦν ζώεις, οὐ κάτθανες, ἀλλὰ σὲ τούτων
8 ἀθανάτων χώρη δέξατο ρ' ἀσπασίως.

9 Παρὰ τοῦ παροδίτου πρὸς τὴν Γῆν

10 Παμμῆτορ Γῆ χαῖρε · Σὺ τὸν πάρον οὐ βαρύν εἰς σὲ
11 Παναγιώτην · κ' αὐτὴ νῦν ἀβαρὶς ἐπέχοις ἄν.

12 Ἐν ἔτει · 1838ῳ · Νοεμβρί(ῳ) · 25ῃ ·

“Pelops [= Mora] Panagiotis Dimitriades ülkesinde doğdun ve şimdi bu Trakya'nın toprağı sana parladın. Şehrin erdeminden dolayı harikaydın. Arkadaş, dindar bir hayat yaşayanlar boş hayatın sonunda saf ışıkta yaşayacaklar. Ve yaşıyorsun, ölmedin, ama ölümsüzlerin ülkesi sevinçle seni karşıladı. Geçen kimse dünyaya diyor “Dünya hepsinin annesi, sevinin! Hafifçe üstüne düşersin!” Sene 1838, Kasım 25”.

Plakanın üst kısmının ortasında bir daire içinde çift biseps kartalı. Üst köşelerde iki istiridye (oyuk) vardır. Plakanın alt kısmında düşük bir yazı tablası ve üzerinde bir mürekkep hokkası, kalem ve kağıt vardır. Kitabe homeric şiir ile yazılmıştır.

b.1.3. Sarakinou Konstantinos’un mezar levhası (A1 Tipi), 1859 (Res. 330).[87]

1 Μῆτερ, Μῆτερ μου, φιλτάτη,
2 νὰ τοῦ κόσμου ἡ ἀπάτη
3 [εἰς] τὸν τάφον ἦλθεν νέος
4 τῶν ὠδίνων σου τὸ κλέος.
5 Κωνσταντῖνος [Ἀνδ. Σαρακηνοῦ]
6 [Γεννηθε]ίς 19 Μαΐου 1856
7 [Ἐ]τελεύτησεν 9 Ἰουνίου 1859

“Annem annem canım, işte dünyaya aldatmaca! Genç bir adam mezara geldi, doğum sancıların gururun. Konstantinos, Sarakinos oğlu, 19 Mayıs 1856'da doğdu, 9 Haziran 1859 öldü”.

Üç yaşında bir bebeğin mezarı.

[87] Bkz. Liubenova 1996, res. 95.

b.1.4. Anastasia'nın mezar levhası (A2 Tipi), 1852 (Res. 331).

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΕ Η ΔΟΥΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΑΝΑ
2 ΣΤΑCΙΑ [ ]ΗΜΟΥ[]ΤΖ[
3
4]ΔΗ[ ]21:[ ]ΛΗΟΥ 1852

b.1.5. Ailenin bir mezar levhası, 1864 (Res. 332).

1 ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΜ[ΑΙ][ ]
2 ΤΕΚΝΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟ[Σ][ ]
3 [..]Ι ΜΑΡ[ ]ΜΗΤΗΡΙΟ[]
4 ΑΝΑΒ[..]ΘΕΝ[…….]Υ[..]ΜΟΣ
5 ΦΕΒΡΟΥ[Α]ΡΙ[ΟΥ] 1864

b.1.6. Mihail oğlu Dimitrios Pastiryanis mezar levhası (A2 Tipi), 1858 (Res. 333).

1 ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ · ΜΗΧΑΗΛ · Ο ΠΑΣΤΗΡΓΗΑΝ[ΗΣ]
2 1858 ΙΟΥΛΙΟΣ 15

"Dimitrios Pastiryanis Mihail oğlu. Sene 1858, Temmuz 15"

b.2. Azizler Konstantinos ve Eleni Kilise

b.2.1. Haci-Margaritis ve babasinin mezar levhası (A1 Tipi), 1795 (Res. 334, 335, 336, 337, 364).[88]

1. ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ Ο ΔΟΥ·
2. ΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΧΑΤΖΗ-ΜΑΡΓΑ:
3. ΡΙΤΗΣ, ΣΥΝ ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΑΥΤΟΥ ΧΑ:

[88] Bkz. Liubenova 1996, res. 98 (burada Res. 364).

4. ΤΖΗ ΜΠΟΣΧΩ ΚΑΥΤΑΝΤΖΗ-
5. ΔΕΣ÷ 1795ω ΙΟΥΝΙΟΥ ·9÷

1. Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦ-
2. λος τοῦ Θεοῦ Χατζη-Μαργα-
3. ρίτης, σὺν τῶ πατρί αὐτοῦ Χα-
4. τζῆ Μπόσχω καυταντζῆ-
5. δες÷ 1795ω Ιουνίου ·9÷

"*Tanrının kulu Haci-Margaritis ve babasin Haci-Bosho, kaftanciler, 9 Haziran 1795'de burada uzanıyor*".

Levhanın üst kısmının ortasında bir daire içinde çift biseps kartalı. Üst köşelerde iki istiridye (oyuk) vardır. Plakanın dibinde, kemerli üçlü loblu bir açıklığın iyi bilinen bir deseni vardır. Trilob'un merkezi açıklığında bacaklı bir kutu var. Kutunun üstünde meyve dolu lüks bir meyve sepeti bulunur. Kutunun altında bir anahtar var. Meyve kutusunun üstünde ve yayın altında bir melek var. Açıklıkların yanında lüks çiçek kapları vardır. İşte cennetin tasvirleri. Kitabeli panel ve üçlü loblu açıklık arasında ayrı makaslar ve iki işaret flütleri vardır.

Bilinen tüm unsurlar son derece ayrıntılı ve lüks bir dekorasyonda geliştirildi. Bu levha ve benzerleri Filibe'deki atölyenin en sanatsal eserleridir. Geç Barok'un öğretileri burada tamamen yer almaktadır.

b.2.2. Dimitrios ve karısının Theodosya'nın mezar levhası (A1 Tipi), 1801 ve 1799 (Res. 338, 339, 340, 341).

1. ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΑΙ Ο ΔΟΥΛΟΣ
2. ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΓΑΜ-
3. ΒΡΟΣ ΤΟΥ · Χ : ΜΙΤΖΟΥ, 1801
4. ΙΑΙΝΟΥΑΡΙΟΥ : 18
5. ΚΑΙ Η ΣΙΖΥΓΟΣ ΑΥΤΟΥ, ΘΕΟΔΟ-
6. ΣΙΑ, 1799⁝ ΜΑΡΤΙ : 9

1. ΜΑΣΤΟΥ – ΡΗ

2. TZAN – TN

1. Ἐνθάδε κηται ο δοῦλος
2. τού Θεού, Δημητριος, γαμ-
3. βρος του · Χ(ατζῆ) : Μιτζου, 1801
4. Ιαινουαριου : 18
5. και η σιζυγος αυτου, Θεοδο-
6. σια, 1799⋮ Μαρτι(ου) : 9

1. Μαστου – ρη
2. Τζαν – τν

"*Haci Miçu damat Dimitrios ve karısı Theodosya 18 Ocak 1801 ve 9 Mart 1799 burada uzanıyor*".

Çift başlı kartal levhanın tepesinde oyukların bir çerçeve altında. Plakanın üst köşelerinde bir istiridye (oyuk) var. Plakanın dibinde üç ayaklı kemerli bir açıklık vardır. Merkez lobide bir sadirvan var. Yan kemerli açıklıklarda çiçek kapları vardır. Kitabe paneli ve üç renkli açıklık arasında üç aralıklı bir bölge vardır. Her bölmede bir adet meyve çalı vardır. Kaldırımların her birinde, meyveyi yiyen bir çift papağan var.

Üç yollu açıklığın merkezi arkının altında ve sadirvanin üst ucunun her iki tarafında levhanın ustası adını yazdı.

b.2.3. Lefteris, Anastasis ve Morfula, Haci-Hristos'un coçuklarini mezar levhası (A1 Tipi), 1795 (Res. 342, 343, 344, 364).[89]

1. ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΟΝ :
2. ΤΕ ΟΙ ΔΟΥΛΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
3. ΛΕΥΘΕΡΗΕ : ΑΝΑΣΤΑ :
4. ΣΙ · Κ ΜΡΟΦΟΥΛΑ · ΠΕ-
5. ΔΙΑ ΤΟΥ :Χ: ΧΡΗΣΤΟΥ :~

[89] Bkz. Liubenova 1996, res. 97 (burada Res. 364).

6. : 1795 : ΟΚΤΟΒΡΙ : \ΟΥ÷/ 23

1. Ἐνθάδε κεῖτον :
2. τε οἱ δούλι τοῦ Θεοῦ
3. Λευθέρηε : Ἀνὰστά :
4. σι · κ(αι) Μροφούλα · πε-
5. δια τοῦ :Χ(ατζη): Χρήστου:~
6. : 1795 : Ὀκτοβρι : \ου÷/ 23

"*Haci Hristos'un coçuklari Lefteris, Anastasis ve Morfula, 23 Ekim 1795'de burada uzanıyor*".

Levhanın üstünde her zamanki tip A1 levhalari bezeme yer alır. Sadece burada çift başli kartalı yerine bir kavanoz var, levhanın altında üç dikdörtgen panel var. Orta kısım dar ve bir makas ve bir ölçüm bandı, kaderin sembolleri ve yaşamın kesilmesi var. Yan bölmelerde ayaklı bir kutunun üstünde kavanozlar vardır. Kutuların bacaklarının arasında anahtarlar var.

c. DİĞER DOĞU VE KUZEY TRAKYA BÖLGELERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI MALZEMELER.

c.1. KARACAKÖY

Tirilois ve Serentiu'da yer alan Strantza yakınlarında olan Karacaköy, 23 tane köyden biri olmalıdır (günümüze Binkılıç).

c.1.1. Hrisula Rodakis kitabesi, 1887 yılına aittir. Kitabenin biçimi o dönemdeki özellikleri gösterir. Üst kısımda büyük ihtimalle kazıma/oyma teknik ile yapılmış, hale içinde haç bulunmalıydı. Günümüze ulaşamamıştır. Kitabenin alt kısmı çok satırlıdır/çok kalabalıktır ve şık görünümlü küçük harfler ile yazılmıştır (Res. 80):

[†]

1. Ἐνθάδε κεῖται ἡ δούλη
2. τοῦ Θεοῦ Χρυσοῦλα
3. Ροδάκη θανοῦσα τῇ δε-
4. κάτῃ ὀγδόῃ μαρτίου

------ • --------

5. 1887

"*Tanrının kulu Hrisula Rodaki burada gömülmüştür. 18 Mart 1887 yılında ölmüştür*".

c.2. MANDRIÇA [Μανδρίτσα]

c.2.1. Lampos'un mezar taşı, 1886 (Res. 102).[90]

1 †
2 ΔΟΥΛΟΥΣ · ΤΟΥ ΘΕΟΥ · ΛΑΜΠΟΥΣ
3 ΑΠΟΥ ΒΑΡΕ·ΘΙΚΙ ΜΙ ΤΟΥ ΡΗ
4 ΒΟΛΗ · 1886 · ΔΗΚΕΜΒΡΙΟΥ: 12

"*Tanrinin kulu Labos tabanca ile vurulmuş olan, 1886 y., Aralik 12*"

Mandrica'dan bir marangoz olan haksız yere öldürülen Lambos, çalışma araçlarıyla çevrili. Lampos, Trakya'nın geleneksel kıyafetlerini giyiyor ve sol eli belinde poz veriyor. Sağ elinde bir çiçek tutar, "hayatının çiçeği", hayatı kısa keser. "Ἀποῦ βαρέθικι μὶ τοῦ ρηβόλη" [apoú varethiki mi toú rēvolē], kim öldürüldü ya da intihar etti, yani tabanca [revolver ile] demek, stelin bize bildirir, 12 Aralık 1886'da. Stelin hala 18. yüzyılda mezar levhasında görülen bir Geç Barok tarzının baskın çiçek bezemesinin hatıralarını koruyor. Bu tarzın yayılmasının merkezi Filibe idi.

c.3. ORTAKÖY [İvailovgrad]

a. Metamorfosis Kilise

[90] Ljubenova, ss. 178, 259-260, resimler 83, 195.

c.3.a.1. Dimitris'in mezar steli (B Tipi), 1840 (Res. 345).

1 ΕΝΘΑΔΗ ΚΙΤΗΤΗ ΟΥ ΔΟΥ-
2 ΛΟΥC ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ
3 ΕΤΟΥΣ 1840
4 ΔΕΚΕΝΒΡΙΟΥ
5 22

"*Tanrının kulu Dimitris 22 Aralık 1840 tarihinde burada uzanıyor*".

c.3.a.2. Kostantis'in mezar levhası, 1844 (A Tipi), 1844 (Res. 346).

1 ΤΑΦΟΣ ΠΕΝΗΧΡΟC ΚΑΛΗΠΤΗΤΕ:
2 COMA ΤΟΥ ΟΔΕ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ
3 ΚΟCΤΑΝΤΗ ΕΤΟΥC 1844
4 ΑΠΡΗΛΗΟΥ 6

"*Zavallı bir mezar, adı Kostantis olan bu adamın bedenini kaplıyor. 6 Nisan 1844 tarihinde*".

Selvi ağacı yoktur, sağda ve solda şkş oyuk vardır.

c.3.a.3. Papaz Xristos'un mezar levhası (A2 Tipi), 1874 (Res. 347).

1 ΕΛΕΗΣΟΝ • ΚΗΡΗΕ • ΤΟΝ
2 ΔΟΥΛΟΥΝ • ΤΟΥ • ΘΕΟΥ • [Χ]ΡΗΣΤΟΥ
3 ΙΕΡΕΟΣ • ΠΡΩΣΚΗΝΗΤΟΥ • 1874
ΙΟΥΝΗΟΥ 26

"*Tanrım merhamet etsin kulusuna papaz Hristos hacini. 26 Haziran 1874'te*".

Papazin levhası. Plakanın üstünde antropomorfik çizgi ve çapraz tipi crosslet. Papazın insignia: Çaldı ve tespihi görebilirsiniz. "Christou" da "X", Bulgarca "Ristou" olarak görünmesi için hurdaya çıkarıldı.

c.3.a.4. Papaz Yeorgios'un mezar levhası, 1844 (Res. 348).

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΗΤΕΤΕ

2 Ο ΔΟΥΛΟS : ΤΟΥ ΘΕΟΥ
3 ΓΕΟΡΓΙΟΥ ΗΕΡΕΟC
4 ETOS 1844 ΟΙΟΥΝΗΟΥ 2

"*Tanrının kulu papaz Yeorgios 2 Haziran 1844'te burada uzanıyor*".

c.3.a.5. Atanasis'in mezar levhası (A Tipi), 1843 (Res. 349).

1 ΔΕΗCIS ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΗΩΝ
2 ΖΟΥΗS ΤΟΝ ΚΕΚΗΜΗΜΕΝ-
3 Ο ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟ • Α-
4 ΘΑΝΑCΗ – ΕΤΟΥS 1843
5 ΝΟΕΝΒΡΗΟ
6 26

c.3.a.6. Yemeneci Xristos'un mezar taşı, 1863 (Res. 350).

1 ΓΕΜΕΝΕΤΖΙ
2 ΧΡΗCΤΟΥ +
3 [Ε]ΤΟΥS 1863
4 [ΓΙ]ΟΥΝΑΡΙΟΥ [..]

Levhanın üst kısmında bir kadeh, tespih, buhurdan, bıçak (İlahi liturji sırasında ekmeğin hazırlanması için) oyulmuştur. Rahipin insignia. Kitabede bahsedilmemesine rağmen, kesinlikle bir papaz.

c.3.a.7. Skorafina'nın mezar steli (B Tipi), 1762 (Res. 351).

1 CΚΟΡΑΦΙ-
2 ΝΑ 1762

"Skorafina / Σκοραφίνα" adı, " Zografina / Ζωγραφίνα " adının bozulmasından türemiştir. "N" tam tersi: "И".

c.3.a.8. Kamburoğlu Takos'un mezar steli (B Tipi), 1849 (Res. 352).

1 ΕΝΘΑΔΙ ΚΗΤΗΤΗ
2 Ο ΔΟΥΛΟΥC ΤΟΥ ΘΕΟΥ
3 ΚΑΝΠΟΡΟΛΟΥ
4 TAKOYS
5 ETOYS
6 1849

"*Tanrini kulu Takos'un Kaburoğlu gömülmüştür. Sene 1849*".

Levhanın tepesinde antropomorfik çizgi ve çapraz tip crosslet.

c.3.a.9. Hristos'un mezar steli (B Tipi), 18[..] (Res. 353).

1 ΚΗΤΗΤΗ ΟΥ ΔΟΛΟΥC
2 ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΧΡΗϚΟΥC
3 ETOYS
4 [18..]

Levhanın tepesinde antropomorfik çizgi ve çapraz tip crosslet. Omuzlar üzerinde rozetler.

c.3.a.10. Theodoris'in mezar steli (B Tipi), 18[.]1 (Res. 354).

1 ΕΝΘΑΔΗ ΚΗΤΕΤΗ
2 Ο ΔΟΥΛΟS ▪ ΤΟΥ ΘΗΟΥ
3 ΘΕΩΔΟΥΡΗ ▪ ETOYS ▪ 18[.]1
5 ΝΟΕΜΒΡΗΟΥ ▪ 12

"*Tanrini kulu Teoduri burada gömülmüştür. Sene 18[]1, 12 Kasım*".

c.3.a.11. Papaz Kostantinis'in mezar levhası, 1841 (Res. 355).

1 Η ΜΗΝΜΗC [sic] ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΗΟΝ ΖΟΗΣ
2 ΤΟΝ ΚΕΚΗΜΗΜΕΝΟΝ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΥΝ
3 ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΟϚΑΝΤΗΝΗ ΗΕΡΕΟC
4 ETOYS 1841 - ΜΑΡΤΗΟΥ 24

"*Sonsuz yaşama yayan rahip tanrinin kulu Konstantini'nin anısına. Sene 1841, Mart 24*".

c.3.a.12. Thanasis'in mezar levhası (A2 Tipi), 1857 (Res. 356).

1 ΕΝΘΑΔΕ ΚΙΤΕ Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ
2 ΘΕΟΥ ΘΑΝASHS ETOS
3 1857 – ΑΠΡΙΛΙΟΥ 8

"Tanrının kulu Tanasis burada gömülmüştür. Sene 1857, Nisan 8".

c.3.a.13. Amuruğlu Nikolas'in mezar levhası, 1857 (?) (Res. 357).

1 Η ΜΗΝΜΗC [sic] ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΗ
2 ΟΝ ΖΟΥΗΣ ΤΟΝ ΚΕΚΗΜΗ
3 ΜΕΝΟΝ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΥΝ
4 ΤΟΥ ΘΕΟΥ ▪ ΑΜΟΥΡΟΥΓΛΟΥ
5 ΝΗΚΟΛΑ ▪ ΕΤΟΥS 1857 [?]
6 ΑΠΡΗΛΗΟΥ ▪ 10

Levhanın üst kısmında antropomorfik bir çizgi, crosslet şekilli bir çapraz ve köşelerde oyuk vardır.

c.3.a.14. Zlatinis'in mezar levhası, 1862 (Res. 358).

1 ΕΝΘΑΔΕ : ΚΗΤΕ Ο ΔΟΥΛΟS ΤΟΥ ΘΕΟΥ
2 ΖΛΑΤΗΝΗ : ΕΤΟS 1862 ΗΟΥΝΙΟΥ 17

Zlatinis, erkek ismi. Levhanın dibinde bir makas ve çapraz yerleştirilmiş iki tahta çatal, yaşamın sınırlarının sembolleri vardır.

c.3.a.15. Albanis Hristos'un mezar levhası (A2 Tipi), 1841 (Res. 359).

1 ΕΝΘΑΔΗ ΚΗΤΗΤΗ Ο ΔΟΥΛΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕΟΎ
2 ΑΛΠΑΝΗ ΧΡΗϚΟΥ : ΕΤΟΥS : 1841

"*Tanrini kulu nalbant Hristos burada gömülmüştür. Sene 1841*"

Levhaya, kitabe'nın hemen altında, nalbantün el sanatının iki aracı oyulmuştur: bir pense ve bir sadraç. Levhanın en büyük kısmında iki selvi ağacı ile çevrelenen vazo teması vardır.

c.3.b. Azizler Konstantinos ve Eleni Manastiri (Lititza Manstiri).

c.3.b.1. Maltuda'nun ve diğerlerinin mezar taşı (Res. 380).

1 Ο ΤΑΦΟΣ ΟΥΤΟΣ ΚΑΛΥΠΤΕΙ Σ[ΩΜΑ?
2 ΓΗΡΑΙΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ [
3 ΣΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ [
4 ΟΥ ΜΑΣΤΡΑ[.]Η ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΔ[
5 ΜΑΛΤΟΥΔΑΣ ▪ ΟΙ [
6 ΤΕΣ ▪ ΑΓΑΘΗΝΑ ΠΕΡΙΣ[
7 ΤΗΝΑ[..]ΙΑΝΟ[
8 ΗΔΕ ΤΗΝΕΣ[

IIC. TRAKYA'DAKİ ERMENİ MEZAR TAŞLARININ KARŞILAŞTIRMALI MALZEMESİ

IIC1. Genellikle

Trakya ve Balkanlardaki Post-Bizans Ermeni toplulukları genel olarak 17. yüzyılın başlarından itibaren oluşmaya başladılar. Metodija Sokolovski, ed., *Turski Dokumenti, Makedoskiot [sic] narod*, Serija prva: 1607-1699, Tom III (Ocak 1636'den 1639 yilinda kadar), Üsküp 1969, s. 67-70 (dok. 100, 18-06-1637 ve 18-06-1637).[91]

[91] Kuzey Yunanistan'daki Ermeniler hakkında, vid. Asadour H. Magarian, *Hushakirk Tragio yev Makedonio Hai Kaghutheru* [=Μνημόνιο για τις αρμενικές παροικίες της Θράκης και της Μακεδονίας], Θεσσαλονίκη 1929, Σ. Μερτζίδης, *Αἱ χῶραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμέναι τοποθετήσεις των*, Ἀθῆναι 1885, 38. Selanik'teki Ermeniler hakkında, vid. - Ι. Κ. Χασιώτης – Γκ. Κασαπιάν, «Η αρμενική παροικία της Θεσσαλονίκης», *Πρακτικά του Συμποσίου: «Η Θεσσαλονίκη μετά το 1912»*, Κέντρο Ιστορίας της Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 1986, σσ. … Ι. Κ. Χασιώτης, *Η Αρμενική Κοινότητα της Θεσσαλονίκης: Ιστορία, σημερινή κατάσταση, προοπτικές*, Θεσσαλονίκη 2005.

Ermeni mezarlıkları söz konusu olduğunda, Yahudilerde olduğu gibi sadece sütunlarda değil, yalnızca yatay levhalara veya mezar kapaklarına yazı vardır. Bunun özelliği Pangaaltı Erpını Mezarlığı'ndaki Ermeni mezarlığının fotoğrafları (Res. 81-82). Pangaaltı Ermeni Mezarlığı Mezarlıkları Istanbul'un Şişli ilçesinde bulunuyordu. İstanbul'deki en büyük gayrimüslim mezarlık olduğuna inanılıyor. Panglatı'daki Ermeni Mezarlığı aslen Surp Agop Ermeni Hastanesi'ne aitti. Ermeni cemaatinin isteği üzerine 1560 yılındaki salgınının ardından Sultan Süleyman'ın izni ile kuruldu. 1780 yılında genişletildi ve 1853 yılında mezarlığın etrafına bir duvar inşa edildi. 1865 yılında, kolera patladığında, hükümet mezarlıktaki mezarları yasakladı ve ölüler başka bir mezarlığa, Şişli Ermeni Mezarlığı Ermeni Mezarlığı'na gömüldü. 2013 yılında Taksim Meydanı'ndaki kazı çalışmaları sırasında Ermeni mezarlığından 16 mezar taşı bulunmuştur.[92]

IIC2. KOMOTİNİ (GÜMÜLCİNE)

Gümülcine Ermeni Kilisesi (Panagia) bahçesindeki mezar taşlarından en eski tarihli olanı 1834 yılına ait eski mezardır (Çizim 40), 19. yüzyıldan ve 20. yüzyılın başlarından kalma on bir mezar levhası vardır (Çizimleri 41-48, Resimleri 86-96).[93]

Çizim 41'deki ve resim 87'deki Ermeni yazıtı aşağıdaki gibi okunur: "*Bu, 1266 [=1817/18] yılında karısı Bayan Eve tarafından büyütülen bir tabernacle olan Gabriel'in mezarı.*"

---

[92] http://www.webcitation.org/6HHBtJOPA (Tamar NALCI - Emre Can DAĞLIOĞLU, "Bir Gasp Hikâyesi").

[93] Trakya'daki Ermeniler hakkında, bkz. Skordylis Kostas, "Μειονότητες και προπαγάνδα στη Βόρειο Ελλάδα κατά το Μεσοπόλεμο: Μιά έκθεση του Γ. Θ. Φεσσόπουλου", *Ίστωρ*, No. 7, Aralık 1994, s. 43-91; Mekos K. Zapheirios, *Μουσουλμάνοι, Αρμένιοι και Εβραίοι συμπολίτες μου Κομοτηναίοι (Πρόσωπα, χρονολογίες, συνεντεύξεις, τραγούδια, φωτογραφίες): Η αρμονική και ειρηνική συνύπαρξη διαφορετικών Κοινωνικών Ομάδων, Παραδόσεων, Θρησκειών και Πολιτισμών*, Selanik: Αντ. Σταμούλης 2008; Εκπολιτιστικός Μορφωτικός Όμιλος Αρμενίων Κομοτηνής / Gümülcine Ermeni Kültür Derneği, *Οι Αρμένιοι της Κομοτηνής / The Armenians of Komotini*, Bilimsel kurgu: Chatzopoulos Konstantinos, Επιμέλεια:Τζένη Κασαπιάν, Κωνσταντίνος Χατζόπουλος, Gümülcine 2009; Gouridēs Athanasios, *Διδυμότειχο, μία άγνωστη πρωτεύουσα*, Gümülcine 2006, 149 ss., 159 ss., 236; Ourdobozanis Theodoros, «Η Αλεξανδρούπολη το 1910-11», *Ο Φάρος της Αλεξανδρούπολης*, No. 63, Tem-Ağ.-Eyl. 2017, s. 11-13; Zapheiris Hristos, *Μνήμης Οδοιπορία: Ανατολική Θράκη*, Selanik 2008, s. 182-183 (στην Αδριανούπολη), 315 και 321 (χίλιοι Αρμένιοι στην χερσόννησο της Καλλίπολης); Μαρία Τολούδη, «Πρόσφυγες της Αρμενίας (Προσωπικές μαρτυρίες)», *Εξώπολις (Περιοδικό Λόγου και Τέχνης)*, Διπλό τεύχος: 12-13, Χειμώνας 1999-2000, Αλεξανδρούπολη, s. 105-110; [Ανωνύμου], «Μαρί Ατζεμιάν: Προσωπική μαρτυρία», *Εξώπολις (Περιοδικό Λόγου και Τέχνης)*, Διπλό τεύχος: 12-13, Χειμώνας 1999-2000, Αλεξανδρούπολη, s. 111-115. Trakya'daki Ermeni kitabeleri için literatür az: Ἠλία Πετρόπουλου, *Ἑλλάδος κοιμητήρια (Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ Κορνήλιου Καστοριάδη, μὲ τὴν ἐγκάρδια συμπαράσταση τοῦ Κώστα Τσόκλη)*, Atina 2005, s. 286.

IIC3. SUMEN

Ara Margos tarafından yayınlanan makalede, "Armenskata kolonija ve Šumen prez XVII-XIX v.", *Izvestija na Narodnija Muzej-Šumen* IV (1967), 103-112, Ermeni mezar taşları (sayfa 105-109) Bulgaristan'dan Šumen tarafından yayınlanmıştır. Birkaç düzine mezar taşı Şumnu'daki Ermeni Panagia tapınağının avlusunda buluyor. Kilise 1834 yılında Komotini'nin karşılığı olduğu gibi görünüyor. Yayınlanan yazıtlar 1757 - 1854 arasında değişmektedir (Res. 83-85):

1. 1757, mermer, 1,35 x 0,54 cm: "Bu, 1206 yılında sonsuza dek giden Hacı Aruthyan'ın karısı Miriam'ın dinlenmesinin mezarı" [1206=1757, s. 105].
2. 1785, mermer, 1,29 X 0,43 cm : "Chula'den Hatzi-Machansar'ın oğlu, Jienan'ın dinlenmesinin mezarı, 1234, 20 Kasım'da" [1243=1785, s. 105] (Res. 83-85).
3. 1805, mermer, 1,22 X 0,51 cm: "Bu, Hatzi Agop Kokosyan'ın oğlu Hatzi-Zakar'ın ve Martha'nın oğlu Garabed'in dinlenmesinin mezarı, 1254 Ermeni yılını terk eden" [1254=1805, s. 105-106].
4. 1811, mermer, 1,39 X 0,59 cm: "Bu, 1260 yılında Harangots'un oğlu karisinin Hatzi Mariam'ın dinlenmesinin mezarı" [1260=1811, s. 106].
5. 1811, mermer, 0,265 X 0,27 X 0,05 cm: "1260 yılını Şümen'den sonsuza dek terk eden Chazaros'un kızı Hatzi Eve" [1260=1811, s. 106]
6. 1813, mermer, 1,29 X 0,48 cm: " Bu, 1262'de terk eden Vartan'ın oğlu Abkar'ın dinlenmesinin mezarı" [1262=1813, s. 106-107].
7. 1813, mermer, 1,23 X 0,45 cm: " Bu, Mesih yılını, nisan ayının yedinci gününde bin iki yüz altmış iki olan Sumenli Hacı Agop Hazarossyan'ın oğlu Sartan'ın dinlenmesinin mezarı. [1262=1813, s. 107].
8. 1815, mermer, 1,23 X 0,52 cm: " Bu, 3 Ocak Tanri'nin 1264 yılında ayrılan Sümenli Hacı Agop Hazarossyan'ın oğlu Hatzi Ohanes'in dinlenmesinin mezarı" [1264=1815, s. 107].
9. 1819, mermer, 1,48 X 0,56 cm: "Bu sonsuza dek terk eden Hatzi-Yohannes'in karısı Hatzina Anna'nın dinlenmesinin mezarı. Burgazlıydı. 1268 yılı, 7 Ocak" [1268=1819, s. 107].
10. 1821, mermer, 1,16 X 0,51 cm: " Bu, 10 Mart 1270[94] türkesinden ayrılan

[94] Yanlışlıkla makale burada 1270 yerine 1236'da yazılmıştır.

Hatzi Pappas Pilibos'un karısı Hatzina Markarid'in dinlenmesinin mezarı" [1270=1821, s. 107] (Res. 85).

11. 1821, mermer, 1,24 X 0,56 cm: "Bu, 11 Şubat 1270 tarihinde Ermeni yılına bırakılan pazartzikli Bhakdasar Nazaryan'ın dinlenmesinin mezarı" [1270=1821, s. 107-108].
12. 1821, mermer, 1,13 X 0,48 cm: " Bu, 1270 yılında sonsuza dek ayrılan Hatzi Zacar Kosko Zade'nin karısı Hatzina Mairiam'ın dinlenme mezarı" [1270=1821, s. 108].
13. 1844, μάρμαρο, 1,07 X 0,52 εκ.: "Bu dur benim / mezarisdan / Toros ohlu haci Joh[ane-] / sian haci Toros aha- / sin 48 de aziz ruhine / vekat eledi / sene 1844 hunvar 6" [Ermeni harfleriyle Türkçe olarak, yedi ayetin kitabeşı, s. 108].
14. 1854, mermer, 1,10 X 0,55 cm: "Bu dur benim / mezarisdan / Torosian haci Ünan / ahanin zevcesi haci / Maki kadin sineyde / aziz rohini ve kadedi / sene abril 1" [Ermeni harfleriyle Türkçe olarak, yedi ayetin kitabeşı, s. 108].
15. Kronoloji yok, mermer: "Bu olanca mezardaki / alemde bir civan idi / Allahdan bir firman oldi / aman zaman ray vermedi / dohdu hu eer Burgazldi / simdi vefat bunda oldi / Mesrob udu ismi seri / ve Hamparzum dur pederi / verin buna hak rahmeti / cenneti alea olaeerdi" [Ermeni harfleriyle Türkçe olarak, on ayetin kitabeşı, s. 108-109].

Bunlar Ermeni Şümen topluluğunun önde gelen üyelerinin mezarları. Doğru sütun / işaret yerine levha seçimi, hem ölülerin hem de akrabalarının adlarının hemen hepsinde, "Haci", "Hacina" kelimeleri tanımlayıcısı hakkında bilgi verir. Kutsal Topraklara hac yapılabilmesi için ekonomik olarak güçlü olması gerektirir. Aynı boyutlardan, bunların aynı mermer heykel atölyesinin eserleri olduğu sonucuna varmak yeterli olacaktır. Yazıtlar çok uzun. Çiçekler (laleler, sümbüler) ve rozetler, 18. yüzyılda mezarların dekorasyonunu oluşturur.

IIC4**.** XANTHI (İSKEÇE). [Henüz İskeçe Ermeni mezarlarını inceleyemedik].

III. BÖLÜM

III. TEKNİKLER VE ÇEŞİTLER

IIIa. Kitabe imalatı yapan taş süsleme atölyeleri ve zanaatkârlar. Kullandıkları Teknikler ve Malzeme.

Mermerin kökenini nereden geldiğini tespit etmek her zaman mümkün değildir. Kullanılan mermerlerinin çoğu genellikle düşük kalitededir ve tespit edilmeye devam eden yerel (Trakya'da) ocaklarından gelmektedir. Eski, Roma ve Bizans spolyası, Tasos'dan ve hatta Prokones'ten (Marmara'dan) çıkarılan mermerlerin kullanıldığı fikrinde köklü şüpheler vardır.[95] Modern zamanlarda yerel kumtaşı da malzeme olarak kullanılır.

19. yüzyılın ortasına yaklaşmamıza rağmen, yazıtlar onları çevreleyen malzemenin ablasyonuyla ortaya çıkıyor. 19. yüzyılın ortasından itibaren, yazıtlar genellikle basit kesikle verilir, 18. yüzyılın sonlarına kadar daha önce var olan bir teknik (bkz. Res. 68: Filibe atölyesi [1823], Res. 76: Edirne [1793], Res. 69: Dimotika [1797]). Bu ikinci kazıma tekniği kesinlikle daha tutkulu.

20. yüzyılın başlarından beri Trakya taş ustasıları atölyelerinde mermer sıkıntısı vardır. Bu Osmanlı idaresinin uyguladığı arkeolojik alanlardan mermerin yağma yasağı nedeniyle olabilir. Kumtaşı içine oyulmuş mezar taşları bu şekilde görünmeye başlar. Ancak bu durumlarda, kitabenin harflerinin görünür olması için siyah renkle vurgulanmaları gerekiyordu.[96]

Bazı durumlarda eski kum taşından oyulmuş mezar taşları çıkarılın üzerindeki yazılar kazınır ve tekrar yeni bir kitabe yazılırdı (Res. 240, Sene 1925).

---

[95] Vid. D. Hogarth, "Inscriptions from Salonica", *Journal of Hellenic Studies* VII (1887), ciltte tekrar yayınlamak: *Θεσσαλονίκην Φιλίππου Βασίλισσαν: Μελέτες για την αρχαία Θεσσαλονίκη*, Θεσσαλονίκη 1985, 688: "1887'de, Hogarth, antik çağ kalıntılarının durumunu yakından incelemek için şehri ziyaret etti ... Daha sonra, Yahudi Mahallesi evlerinin temellerinde ve taş tezgahlarında bulunan, başta mezar olmak üzere gelen yazıtların fırsatlarını ve kopyalarını bulur. yeni mezar taşlarını kestiler."

[96] Bkz. örneği: 4.6.30.

Ancak bu bir istisna durumlarda görülmektedir. 20. yüzyılın ilk yarısında mevcut olan hammaddelerin azlığı nedeniyle olma ihtimali büyüktür.

Mezar taşları aracılığıyla bu dönemde yaşamış olan, en az iki taş ustası olduğuna dair göstergelere sahibiz: Birincisi, Tikilköy'den Zisis 1848'de ölen ve bir taşçıydı veya taş ocağı işçisiydi (ikincisi büyük olasılıkla) (No 4.7.5, Res. 249); Diğeri ise, Pavlis Kesarya'dan gelen (Kappadokya) ve 1711'de Edirne'de ölen ve derinli taşçıydı (No IIB.a.1, Res. 75). Bu uzmanlık, tasvir edilen araçlara göre bu meslekler heykeltıraş uzmanlığına, basit taş oymacılığından daha fazla uyuyor.

Bu zanaatkârlardan birinin izlerini kendi eserleri üzerinde bırakmak istemesi büyük bir servet. Filibe'deki Aziz Konstantinos ve Eleni kilisesinde bulunan Demetrios ve karısı Theodosia Hatzi Mitzou levhasının altında şunları okuduk (1801): "MACTOY-PH / TZAN- TN]", yani, plaka usta Τζαν[…] tarafından oyulmuştu. Muhtemelen onun adı: Tzannis / Τζανής vardı. Bu zanaatkar, isminin üzerine kazınmasını istemek için yaptığı işten gurur duymalıdır. Bunu yapmasına izin verenler eserin sanatsal değerini tanırlar.

Oyma, taş oymacılığının geleneksel aletler ile yapılır: çeşitli ebatlarda machekoni ve keskiler, harflerin arasındaki derinlik ise diken ile oyulmuştur. Selanik'te (1917-18?) Zeitinlik'teki Müttefik Mezarlıklarının Sırp kesimi için mezar taşlarını oymaya çalışan Sırp taş ustaları ekibini gösteren bir fotoğraf çekildi (Res. 97).

IIIb. Tipoloji. Kitabelerin şekilleri ve çeşitleri.

Trakyalı Post-Bizans Rum mezarları, alt kategorilere ayrılan üç temel kategori formunda ayırt edilebilir. Öncelikle, Trakya'nın her yerinden gelen malzemelerin tipolojik bir sınıflamasına geçtik ve bir tipolojik şema geliştirdik:

1. **Kısa tipoloji**

Tipler:

A Tipi: Yatay plakalar (levhalar).

Tip A1: Dekorasyonu ile Rokoko veya "Geç Barok" tarzında.

Tip A2: İki şematik selvi ağacının süslemesiyle, her birinin tepesinde bir kuş (ruh) ve çiçeklerle süslenmiş bir vazo vardır.

Tip A3: İki (Çift) başlı kartalla.

Tip A4: Haç ile ve merhumun mesleğinin bir örneği ile.

B Tipi: Dik mezar taşlar (steller).

C Tipi: Çapraz şekilli mezar taşlar.

Tip C1: Haçlar (her yerinde heykel).

Tip C1a: Çapraz anten toplantısında, bir dairenin içinde bir haç işareti bulunur.

Tip C2: Kabartmalı haçlar.

Tip C2a: Haç anteninin buluşmasında bir daire içinde bir haç vardır.

Tip C3: Antropomorfik çapraz mezar taşlari.

Tip C4: Sözde Bogomili tipi haç mezar taşı.

D [veya **Ç**] **Tipi:** Kaideler heykellerle.

2. Detaylı tipoloji

A tipi: Yatay mezar taşları.

Mezarın üzerinde yatay olarak yerleştirilen mezar plakaları, kiliselerin etrafındaki veya bitişiğindeki mezarlıklarda veya çoğunlukla narteksin içindeki kiliselerin iç tabanının bir parçası olarak. Kent merkezlerindeki ve büyük topluluklardaki bu mezarlar, yerel Hıristiyan topluluğunun en zengin üyelerini ilgilendirir. Çoğunlukla, mezar levhaları üst köşelerinde bir rölyef ya da istiridye taşır. Birçok form ve şekil alabilir.

A1: Geç Barok süslemeli. Filibe kökenli olmalıdır. Zaten 17. yüzyıldan itibaren ortaya çıkıyor [22-24]. Bu tür bir mezar anıtı, zenginlerin ve önemli kişilerin mezar türü. Karmaşık dekorundan dolayı tamamlanması aylarca sürüyor. Sonuç olarak, en pahalı mezar taşı sınıfına girene mezar taşlarıdır. Bu türün bir özelliği de pastoral bahçelerin, lüks çardaklar, fıskiyeler, çiçek tarhları, meyve bahçeleri, cennet kuşları ile temsilidir. Champs Elysées'in burada bir taklidi var. "Vakum korkusu" bu tarzın temel özelliğidir.Mezar taşları üzerindeki bu kabartmaya benzer bir dekorasyon, zamanın zengin evlerindeki freskleri veya ahşap oymaları süslüyordu. Böylece, ölü basitçe evini değiştiriyordu ve dünyanın saraylarından göklerin saraylarına doğru ilerliyordu. Plakanın üstünde çift başlı kartallar daire şeklinde veya başka bir dekoratif çerçevede. Bazen çift başlı kartalı bir kavanoz ile değiştirilir. Filibesin bölgesine ek olarak, bu tarz Ege Trakya'ya kadar olan alanları ve Ortaköy bölgesi gibi Edirne'nin etkisi altındaki bölgeleri de etkilemektedir. Bu alanlarda bu tarzın etkisi karışık tipler yaratır.

Örneğin: b.1.1, b.1.2, b.1.3, b.2.1, b.2.2., b.2.3. Res. 68, 327, 330, 334-344, 364, 367 (1746, Arbanasi, Bulgaristan, Yeorgios oğlu Dimitrios'un ve annesinin Kyrkya'nın mezar levhası), 368 (1759, Svistov Şehri'nden, Bulgaristan, Tuna Nehri'nin yanında), 369 (1780, Arnautköy veya Arvanitochori veya Arbanasi, kuzey Bulgaristan) 68 (4.8.3. Paraskevu'nun mezar levhası, Dimotika, Ayios Atanasios'un kilisesinin avlusunda, 1823).

A2: Selvi ağacı, kuşlar ve saksı ile süslü mezar levhaları. Bunlar muhtemelen Edirne bölgesinden. Edirne kökenli olmalıdır.

Örneğin: c.3.a.3, c.3.a.12, c.3.a.15. Res. 48, 50, 51, 52, 75, 201, 347, 359.

A3: Çift başlı kartallı mezar levhaları. İstanbul kökenli olmalıdır.

Örneğin: Res. 67, 272, 326, 328, 330.

A4: Haç ve ölünün mesleki sembolleri ile süslü mezar taşları.

Örneğin: Res. 373 **(**Levka köyunden, Haskovo, Bulgaristan, Thudoris ve Zlato'nun mezar levhası, 1822), 49, 54, 69, 70, 77, 266, 267, 268, 333, 376.

B tipi: Dikey mezar taşı (stel).[97] Baş bölgesinde, mezarın batı tarafında yer alan m ezar taşlarıdır. Şekilleri genellikle yaprak şeklinde veya kütük şeklindedir ve sütunun gövdesi genellikle iki bölüme (5:3 oranında) ayrılır: (a) (genellikle sivri uçlu) sondan oluşan ve yazıtın bulunduğu üst kısım çizgileri kabartmalı çizgiler halinde düzenlenmiş olup, (b) bir kama olacak alt kısım veya kabaca oyulmuş, aşağıya doğru küçültülmüş bir genişliğe sahip, üstten daha kalın olan bir tokmak, levhanın yere splanması ve desteklenmesi için . Yatay bir bölümde ise sütun kolay kırılmaması için arkada dışa doğru kavis şeklinde bir çıkıtıya sahiptir.

B Tipi mezar steli, mezar taşlarının büyük çoğunluğu bu tipte olduğundan, bunları detaylı olarak sınıflandırdık. B tipi mezar stelleri her zaman yaprak şeklinde olan biçimleriyle değil, taşıdıkları süslemelerle ayırt edilebilir.

Bu nedenle aşağıdaki konvansiyonel kategorileri ayırt ettik:

B1: Temsil etmeyen steller. Resimler içeren stelinler (insan veya araç).

B1a: Basit bir haç ile.

B1b: Tip Malta haçı ile.

B1c: Crosslet tipi ile (antenler üzerinde "çekiçler").[98]

B2: Temsilleri olan steller. Resimsiz stelinler (insan veya araç).

B2a: Basit bir haç ile.

B2b: Tip Malta haçı ile.

B2c: Crosslet tipi ile (antenler üzerinde "çekiçler").

---

[97] B tipi bir alt kategori: Haç başlığın, kitabesın üzerindeki stelin antropomorfik oymasındaki pozisyonunu alır. Yakada, Trakya geleneksel kadın kıyafetlerinin tüm özellikleri ile kazınmış iki sıra sikke ve mücevher şeridi vardır. Omuz bölgesinde iki rozet oyulmuştur. Belki de bu mücevherlerin varlığı ölülerin sosyal durumunu yansıtıyor mu? Ölen kişinin evli veya bekar olması.

[98] Ortaköy bölgesi köylerinde, özellikle bu bölgenin güneyinde, Yunanistan ve Bulgaristan'da crosslet tipi çapraz şekilli stelinlerin yaygın olduğu belirtilmelidir (Metaksades, Alepohori, Dolno Lukovo, ve benzeri).

Derlediğimiz listeye göre Tip B1, 18. yüzyılın başından, 20. yüzyılın ortalarına kadar kesintisiz bir şekilde uygulanmıştır. Aritmetik olarak üstün olan, basit ve Malta tipi haçlar olan B1a ve B1b tipi sütunlardır. Malta haçları, ilk basit haçlardan 20-30 yıl sonra ortaya çıktığı görünmektedir. Kesinlikle 18. yüzyılın ortalarından sonra (önceki örnek Res. 351 [1762]). B1c tipi, hepsi 19. yüzyıla kadar uzanan çok az sayıda örnekle temsil edilmektedir.

B2 tipi B1'den daha geç ortaya çıkmaktadır, çünkü 19. Yüzyılın ortalarında görülmeye başlanmıştır, ilk örnekler 1816 (Res. 293) ve 1819 (Res. 200). 1940 yılına kadar kullanılmıştır. Çoğu örnek B2a alt kategorisinden gelirken, diğer iki kategoride (B2b ve B2c) hayatta kalan örnekler çok daha azdır. Spesifik olarak, B2b stelinleri 20. yüzyılın başlarına kadar uygulanabilirken, B2c stelinleri B1c kategorisinde de görülen 19. yüzyılla sınırlandırılmıştır. Bir başka deyişle, görünüp görünmese de crosslet tipi stelinler 19. yüzyılda atölyerer tarafından ve daha sonra veya daha önce üretilmemiştir. Daha spesifik olarak, crosslet tipi stelinler esas olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında bulunur. Ancak, modaya uygun olsalar bile, sipariş verenlerin tercihlerinde ilk tercih değiller, bu yüzden hayatta kalan birkaç örnek var. Bu yüksek maliyetlerinden dolayı olabilir.

Gerdanlıkler: Tasvirleri 19. yüzyılın ortalarından sonra (yani, B2 tipi stelinler şimdi kurulmuş ve belki de bu geleneklerden etkilendiğinde) başlar ve 20. yüzyılın başlarına dek uzanır. Kadın mezarlarına atıfta bulunan tüm sütun türlerine uygulanır.

B TİPİ MEZAR STELİNLERİN LİSTESİ

(No. Resmi, yılda parantez içinde; nerede Γ = Gerdanlik)

B1a: basit bir haç ile illüstrasyonlar olmadan stelinler

9 (-), 11 (1772), 65 (1724), 76 (1793), 107 (1717), 108 (1717), 110 (1717), 111 (1717), 123 (1832), 125 (1819), 141Γ (1897), 142 (1900), 143 (1900), 144 (1901), 150 (1933), 171 (1885), 172 (1848), 173 (1893), 179 (1911), 194 (1724), 195 (1742), 198 (1805), 213 (1877), 239 (1945), 240 (1925), 252 (1877), 254 (1880), 255 (1880), 264 (1919), 274 (1879), 285 (1884), 286 (1889), 297 (1877), 300 (1889), 303 (1889), 304 (1897), 305 (1894), 306 (1894), 308 (1896), 310 (1899), 314 (1907), 315 (1907), 320 (1911), 324 (1943).

B1b: çizimleri olmayan ancak Malta haçı içeren stelinler

12 (1780), 18 (1803), 19 (1809), 24 (-), 25(-), 44 (1807), 47 (1802), 132 (1827), 133 (1840), 134 (1812), 135 (1848), 136 (1864), 137 (1875), 159 (1808), 160 (1831), 163 (1854), 167Γ (1872), 168 (1873), 169Γ (873), 199 (1816), 203 (1830), 204 (1833), 205 (1840), 206 (1844), 210 (1860), 245 (1830), 246 (1834), 247 (1838), 250 (1863), 273 (1786), 294 (1844), 295 (1860), 319 (1908), 351 (1762), 377Γ (1839).

B1c: çizimleri olmayan ancak Crosslet Tipi haçı içeren stelinler

161 (1834), 165 (1867), 212Γ (1870), 248 (1838), 296Γ (1867), 352 (1849).

B2a: basit çapraz ile ve temsilli stelinler

127 (1899), 138 (1880), 145 (1902), 147 (1925), 148 (1932), 151 (1937), 174 (1900), 175Γ (1901), 176 (1902), 177Γ (1904), 180 (1939), 224 (1908), 237 (1932), 238 (1934), 241 (1825), 242 (1932), 251 (1875), 256 (1881), 257Γ (1881), 258Γ (1883), 259 (1889), 261 (1899), 262 (1902), 263 (1902), 265Γ (1935), 298 (1882), 299 (1890), 302 (1889), 307 (1894), 311 (1905), 313 (1905).

B2b: Malta tipi çapraz ile ve temsilli stelinler

200 (1819), 208Γ (1857), 222 (1907), 249 (1848), 293 (1816).

B2.γ: Crosslet tipi çapraz ile ve temsilli stelinler

102 (1886), 162 (1853), 214 (1878), 253 (1880), 260Γ (1891), 309 (1898), 365 (1882), 378 (1878), 379 (1889).

C tipi: Haç biçimli mezar taşı.[99]

C1: Haçlar (her yerinde heykel). Müstakil (zemine yapışık olmayan) haçlı mezar taşı. Örneğin: Res. 10, 22, 31, 33, 40, 41, 43, 45, 99, 100, 153, 154, 155, 181, 182, 183, 218, 227, 233, 235, 316, 317, 322.

[99] B kategorisindeki gibi dik bir şekilde monte edilen mezar haçları, ancak üst kısmı Malta haçı biçimini alır.

C1a: Ortasında daire içerisinde ikinci bir haç motifi bulunan haçlı mezar taşı. Çapraz anten toplantısında, bir dairenin içinde bir haç işareti bulunur. Örneğin: Res. 13, 15.

C2: Kabartma (rölyef) mezar taşı.
Örneğin: Res. 20, 101, 197(4.6.5.), 374, 375.

C2a: Haç anteninin buluşmasında bir daire içinde bir haç vardır. Ortasında daire içerisinde ikinci bir haç motifi bulunan haçlı mezar taşı.
Örneğin: Res. 21, 32.

C3: Antropomorfik çapraz mezar taşları. Bu alt kategori Batı Trakya'ya kadar Paliouri'nin Aziz Panteleimon Kilisesi etrafındaki mezarlığında birkaç örneğini içerir (Res. 282, 283). Bu mezar taşları aşağıdaki özelliklere sahiptir: İnsan başının taklitinde haçların üst ucu dairesel bir parça halinde sona ermektedir. Böylece üstteki çarpı bacağının geri kalanı bir boynu andırırken, çaprazın yatay anteni uzanmış kollara benzemektedir. Bu alt kategorinin bir sonucu olarak, B Tipi stelinlerdaki antropomorfik çizginin ortaya çıktığını düşünüyorum ve sözde Bogomilik haçların da ortaya çıktığından şüpheleniyorum.
Örneğin: Res. 280, 281, 282, 283.

C4: Sözde "Bogomil haçlar". Bogomili tipi haç mezar taşı.
Örneğin: Res. 218, 227, 233, 235, 236, 317, 360, 361, 362, 363.

D (veya Ç) tipi: Kaide üzerinde heykelli mezar taşı. Neoklasik üslupta mezar taşı
Örneğin: Res. 1, 2, 29, 78, 79, 80, 370.

IV. BÖLÜM

MEZAR TAŞLARININ ZAMANA GÖRE GELİŞİMİ

Mezar taşlarinin zaman içindeki gelişiminin ayrıntılı ve derinlemesine incelenmesi aşağıdaki konuları ele alınmalıdır:

a. Hem malzeme çeşitleri hem de kitabenin dilbilimsel içeriği bakımından mezar taşı kitabelerinin gelişimi ve bu gelişimin Trakya şehir ve köylerindeki sosyoekonomik gelişimle olan bağlantısı.

b. Trakya'da mezar taşı kitabelerinin çeşit ve içeriklerini etkileyen öğeler, fikirlerin gelişimi ve eğitimin yaygınlaşması.

c. Çeşitli toplumların, kitabe tekniklerinde olduğu gibi çeşitlerinde de birbirleriyle etkileşimi: Müslüman, Ortodoks, Ermeni ve Yahudi. Dönemlere göre aralarındaki benzerlikler ve olası farklılıklar. Benzerlik ve farklılıkların sebepleri.

d. Trakya'daki Rumca kitabelerin 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl arasındaki gelişimi, kitabelerdeki bağımsızlık özlemiyle ilgili fikirlerin, bağımsız yeni Yunanistan Devleti öncesinde olduğu kadar, sonrasındaki hallerinden de etkilenmiştir.

Burada kendimizi bazı ilk açıklamalar ile sınırlayacağız. Fenomenin evrimi ile ilgili detaylar, diğer bölümlerde ve kitabeler hakkındaki bireysel yorumlarda verilmiştir.

Mezar taşı kitabelerinin gelişimi

Hem morfolojik olarak hem de harflerin şekilsel olarak gelişimi söz konusudur. 17. ve 18. yüzyıllarda harfler sade karakterdir [tutumlu]. Sadece ölü ismi ve ölüm tarihi yazılmıştır. Giriş cümlesi her zaman aynıdır. "[Tanrinin kulu burada gömülmüstür…] veya [Burada uyudu…] veya [Tanrinin kulu uyudu…]". 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında dikdörtgen mermer malzemeden mezar taşı dikey şekil olarak yerleştirmiştir. Üzerinde kabartmalı, yatay ve dikey kolları geniş yapılmış haç, kitabeye kazınmıştır. Bu tanıtım cümlesini içerebilir: "Burada yatıyor…"

(Ενθάδε κοιμήθηκε…) (bkz. örnek 2.23) veya "Kulu yatıyor…" (Εκοιμήθη ο δούλος…) (bkz. örnekler 2.16, 2.24, 2.34-36, 3.6, 5.6.1) sonrasında ismi ve ölünün mesleği bulunabilir ve ölüm yılı (1809). En yaygın ve sürekli tanıtıcı cümle: Ἐνθάδε (veya Ἐνθάδι…) κίτιτι (veya κίτε ya κίτι), "Burada yatiyor..." (bkz. örnekler 2.3, 2.8, 2.10. 2.11, 2.12, 2.13, 2.18, 2.19, 2.22, 2.25, 2.37, 3.2, 3.3, 3.5, 5.1.1, 5.1.2., 5.1.3, 5.1.4, 5.1.5, 5.1.6, 5.1.7, 5.1.9, 5.1.11, 7.1., 7.3 ve benzeri). Bazen bu olur: temiz "Ἐνθάδι…" (3.1), veya temiz "Κίτε…" (5.1.10, 5.2.1). Onu da buluyoruz: "Εδῶ κίτε…" (5.18), veya "Ἀναπαύει ἡ δούλη…" (3.4). Bazı mezar taşları, haç kolları arasındaki çiçekli süslemeler ile diğer örneklere göre daha süslüdür. Haç üzerine işlenen ikinci bir haç, süsleme unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır ve her iki tarafta ölüm tarihi kazınmıştır. (bkz. Örnekler 2.4., 2.6.) Harflerin çoğunluğu büyük harf olarak yazılmıştır, aralarında küçük harfler bulunmaktadır.

Daha sonra ölünün ismi ve onun mesleği ve ölüm tarihi yazılır 19 yüzyıl ortasından itibaren mezar taşları üzerinde çok satırlı hece ölçülü şiir gibi (kalabalık ağıt) yazılar oluşmaktadır . 19.yüzyılın üçüncü çeyreğinde mezar taşları kitabeleri çok satırlı / kalabalık ve şiirsel biçimde hece ölçülü ağıtlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı mezarlarda heykeller de bulunmaktadır. İskeçe'deki Ayios Yeorgios kilisesinin avlusunda güneyde bulunan Eftalya Davidovitz'in mezar taşı kitabesindeki ağlayan kız heykelinin kaidesindeki örnek olarak verilebilir (1.3) Harflerde oyma tekniği kullanılmamış, bunun yerine kazıma tekniği kullanılmıştır, küçük işaretler ve yatay kaligrafi ile el yazısı görüntüsü verilmiştir. Örneğin: 3.8, 3.9 (Res. 301), 3.10, 3.11, 4.1.13 (Res. 58). 19. yüzyılın sonlarına doğru, bu burjuva geleneği, sevilen bir kişinin kaybının dayanılmaz olduğu büyük acılar durumunda kırsal alanları etkiledi. Sonra çok versiyonlu epigramlarda, eğitimli gösteriler, geleneksel cenaze şarkıları otantik bir şekilde bir araya geldi (örneğin, 4.11.16, Res. 301).

Son, 19.yüzyılın dördüncü çeyreğinde kitabelerdeki yazılar büyük harflerle yazılmaya başlanmıştır ve ulusal merkez tarafından yayılmıştır ve aynı zamanda tipografi şekli oluşmuştur. (bkz. Res. 100).

İsimler kuzey fonetik deyim ve fonetik imla ile atfedilir (örneğin: 4.6.4, Res. 196). Bu nedenle, isimlerin araştırılmasının tescili, Trakya isimlendirmesine ve Trakya deyiminin evrimi çalışmasına belirleyici bir katkı sağlar.

Hem metnin morfolojisinde hem de harflerin şekillerinde evrimi görüyoruz. 1830 yüzyıla kadar harflerin biçimi Bizans ve Post-Bizans harfleri gibidir. 19 yüzyılın başında kitabelerdeki yazıların büyük bir kısmı büyük harfler ile yazılır arada küçük harfler bulunur. 1830 yılından sonrası Neoklasik karaktere sahip harfler bulunmaktadır, bunlar özelikle Σ ve A harfleridir. Neoklasik harf Σ 18 yüzyılın ilk çeyreğinde kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca, 19 yüzyılın ikinci yarısında küçük harfler kullanılmaya başlanmıştır. Harfler artık oyma tekniği ile değil kabartma tekniği ile yapılmıştır, küçük boyutlu, kesme işaretli, kaligrafi, ve yatay biçim, el yazısı gibidir. 19 yüzyılın dördüncü çeyreğinde kitabelerdeki yazılar büyük harflerle yazılmaya başlanmıştır ve ulusal merkez tarafından yayılmıştır aynı zamanda tipografi şekli oluşmuştur.

Atölyerer

Atölyeler ve ustalar söz konusu olan, Filibe, veya Edirne, veya Konstantinopolis kökenden bahsedilmiştir. Köken dışında büyük ihtimalle kalıcı bir veya iki atölye muhtemelen her Episkoposluk'ta Piskoposluk kilisesinde bulunmalıdır. Sonuç olarak, Maronias'taki Baş Kilisesinde bir atölye olduğunu anlamak mümkündür. Büyük merkezler yakındaki kasaba ve köylerde örneğin Marasia'da Edirne'den birkaç kilometre uzaktır, buradaki mezar taşları Edirne'den alınıyor olmalıdır ve köye taşınmaktadır. Aile mezarlarında da, mezar taşı inşa etmeden önce evdeki hanımın ölümü beklenmekteydi.

Atölyelerin tanımlanması, mezar taşlara şeklinin (kesilmiş), dekoratif desenlerin ve tekrarlanan her türlü tercihin ortak özellikleri ile sağlanır. Ayrıca, harfler şeklinde. Örneğin: En az 1867-1891 yılları arasında faaliyet gösteren bu tür bir atölye, Kuzey Evros köyleri olan Alepochori, Mataxades ve Vrysika gibi mezar taşları ihityaçlarını sağlamaktadır. En azından, aşağıdaki beş mezar taşı bu atölyeye bağlanabilir: 4.11.4 (Res. 296, 1867), 4.6.18 (Res. 212, 1870), 4.7.9 (Res. 253, 1880), 4.11.6 (Res. 298, 1888), 4.7.6 (Res. 260, 1891). Bu atölyelın özellikleri: stelin keskin ucu, crosslet tipi haç ve onu çevreleyen karakteristik süslemelerin seçimi, iki kalıplı selvi ağacının yanı sıra harflerin şeklini de ayırt eder.

KAYNAKÇA

Anagnostides, Manolis 2001. Αποκατάσταση του μητροπολιτικού ναού Κοίμησης της Θεοτόκου στην Κομοτηνή. Kitabinda: Mih. E. Nomikos (ed.), *Αποκατάσταση-Επανάχρηση Μνημείων και Ιστορικών Κτιρίων στη Βόρεια Ελλάδα*. Cilt I. Selanik 132-139.

Anoyeianakis, Phoibos [2]1991. *Ἑλληνικὰ λαϊκὰ μουσικὰ ὄργανα*. Ἀθήνα: Μέλισσα.

Apostolides, K. Myrtilos (1942/43). Οἱ τάφοι λαλοῦσιν (Ἐπιτάφεια μνημεῖα καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Φιλιππουπολιτῶν). *Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ & Γλωσσολογικοῦ Θησαυροῦ* 9, 28-74.

Bacqué-Grammont, L. J. & Tibet, Aksel (ed.) 1996. Cimetières et traditions funéraires dans le monde islamique: İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri, Ankara, I, 123 vd.

Burcu, Doğan & Özer, Mustafa 2009. *Edirne Gazi Mihal Camisi haziresi'ndeki mezar taşları*.

Chatzimichalē Angeliki 1953. «Μορφὲς ἀπὸ τὴ σωματειακὴ ὀργάνωση τῶν Ἑλλήνων στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία; Οἱ συντεχνίες – Τὰ ἰσνάφια», *L' Hellenisme Contemporaine*. Ἀθῆναι.

Chatzopoulos, K. & Kasapian, Tz. (eds.) 2009. *Οι Αρμένιοι της Κομοτηνής*, Komotēné.

Depastas, N. 1975. *Ἅγιος Ἀθανάσιος Ἀλεποχωρίου, ἓν ἀξιόλογον μνημεῖον τοῦ 18ου αἰῶνα εἰς τὸν Θρακικὸν Νομὸν Ἔβρου*. Ἀθήνα.

Doukata-Demertzi, Sophia 2005. Συμβολή στην έρευνα της Μεταβυζαντινής Μαρώνειας, *Πρακτικά 3ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών: Μεταβυζαντινή Θράκη (ΙΕ΄- ΙΘ΄ αι.)*. Komotēné.

Edirne, Müzesi 2012. *Osmanlı Mezar Taşlarından Örnekler*. Trakya Kalkınma 2012.

Ekin Cemal, "Karamanlilarin soy kütükleri: Karamanlica (Grek harfli Türkçe) kitabeli mezar taşlari", *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVI / 2, Ekim | October 2017, 221-241.

Ertan Daş, *Karşıyaka'nın taş çiçekleri*, İzmir 2013.

Eyice, Semavi 1996. *Mezarlıklar ve Hazireler*, Ankara.

Euthymiou, A. 1980. Τουρκικές επιγραφές Κονίτσης, *Ἠπειρωτικὴ Ἑστία* 29, 18-24.

Feissel, D. 1983. *Recueil des inscriptions chrétiennes d Macédoine du IIIe au VIe siècle* [BCH Supplément VIII], Athènes, 156-157.

Gouēl-Badieritakēs, Anna 1993. Επιτύμβιες πλάκες στο χωριό Πύργος της Τήνου,

Kitabinda: *Η Τήνος μέσα από τη Ζωή και το Θάνατο*. Atina, 65-85.

Gourides I. Athanasios, 2008. *Ο μεταβυζαντινός ναός του Αγίου Νικολάου στην Παταγή Ορεστιάδας και η αποκατάστασή του*. Δήμος Ορεστιάδας. Ορεστιάδα.

Gourides, Ioannis 1967. Βρυσικὰ Διδυμοτείχου - Ἔβρου (Λαογραφικὴ ἔρευνα). *Θρακικὰ* 41, 224-280.

Grouzoudis, P. Polychronēs 2000. *Λέυκωμα, Φωτογραφικό Αρχείο – Μουσείο Βρυσικών*, χ. τ. έ.

Grouzoudis, P. Polychronēs 2001. *Λεύκωμα 2 Βρυσικών*, χ. τ. έ.

Grouzoudis, P. Polychronēs 2002. *Μονογραφία της εκκλησίας Κοιμήσεως της Θεοτόκου Βρυσικών*, χ. τ. έ.

H., A. 1898-1899. Les cimetiéres en Turquie, *Échos d'Orient* 2, 180-184.

Hiladakis Nikos 1993. *Εβλιά Τσελεμπί-John Covel: Ἀπό Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν (Δύο παράλληλες διαδρομές μέσα στο χρόνο)*. Atina: Εκδ. «Εκάτη», 106.

Iordanoglou, A. 1981. Καραμανλήδικες επιγραφές της Ιεράς Μονής Ζωοδόχου Πηγής Βαλουκλή, Κωνσταντινουπόλεως. *Βαλκανικά Σύμμεικτα* 1, 61-92.

Islam Ansiklopedisi, Mezarlik, (Nebi Bozkurt), cilt: 29, 519-522.

Kakoulidou, E. 1982. Τα ελληνικά ορθόδοξα νεκροταφεία της Θεσσαλονίκης, *Μακεδονικά* 22, 391-422.

Karaca, Zafer 1995. *Ístanbul' da Osmanli Dönemi Rum Kiliseleri*, Ìstanbul: Yapi Kredi Yayinlari.

Karastergiou E. Aristeidēs, 1975. *Δρυμός (Χωριό τῆς Ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης) (Ἠθογραφία)*, Selanik, 37.

Kökrek, Mehmet. Tarihi Edirne Mezar Taşları. [https://www.academia.edu/3306126/Tarihi_Edirne_Mezar_Ta%C5%9Flar%C4%B1]

Kökrek Mehmet, Edirne'de Taş ile Yazıyı Buluşturan Medeniyet; Osmanlı Mezar Taşları. [https://www.academia.edu/11941501/Edirnede_Ta%C5%9F_ile_Yaz%C4%B1y%C4%B1_Bulu%C5%9Fturan_Medeniyet_Osmanl%C4%B1_Mezar_Ta%C5%9Flar%C4%B1]

Kourkoutidou-Nikolaidou, Ev. 1972. "Ἅγιος Ἀθανάσιος Ἀλεποχωρίου". *Archaiologikon Deltion* 27 (1972), cilt B, Kronikler, 578.

Kourtidou, Konstantinou 1956. «Ἡ Ἀδριανούπολις», *Θρακικά* 25, 164-173.

Laqueur, H.-P. & Hüve'l-Baki 1997. İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları (trc. Selahattin Dilidüzgün), İstanbul.

Любенова, И. 1986. Особености на надгробните "къщички" от района на Троянския балкан и Габрово. *Векове* 4, 62-67.

Ljubenova, Iva 1996. *I grobovete umirat*, Sofija.

Maikidēs A. Apostolos 1972. *Μανδρίτσα, ἡ κωμόπολις ποὺ ἔσβυσε (Σημειώσεις-Ἀναμνήσεις-Παράδοσις)*, Selanik.

Magarian, A. H. 1929. *Hushakirk Tragio yev Makedonio Hai Kaghutneru* (=Memorandum for the Armenian Colonies of Thrace and Macedonia), Thessaloniki.

Маргос, Ара (1986). Късносредновековните църкви «Св. Димитър» и «Св. Никола» в село Пороище, Разградско, *Известия на Народния Музей-Варна*. книга 22 (37), 107-132, табл. XIX-XXXII.

Marifēs, Athanasios 2017. *Μαράσια Έβρου (Λίγα λόγια για την ιστορία του Χωριού)*, Μαράσια.

Meimaris, I. & Bakirtzis, H. 1994. *Ἑλληνικές ἐπιγραφές Ὑστεροῤῥωμαϊκῶν καί Παλαιοχριστιανικῶν Χρόνων ἀπὸ τή Δυτική Θράκη* [=Batı Trakya'dan Yunan Yazitlari Geç Roma ve Erken Hristiyan Dönemleri], (Παράρτημα Θρακικής Επετηρίδας 1). Gümülcine: Μορφωτικός Όμιλος Κομοτηνής-Κέντρο Θρακικών Ερευνών.

Moutsopoulos, K. Nikolaos 1997. *Συμβολὴ στὴ μορφολογία τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς. Λεύκωμα Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν ἐπιγραφῶν*. Selanik.

Moutsopoulos K. N. 2003. *Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά Μνημεία της Μακεδονίας: Εκκλησίες του Νομού Φλωρίνης / Bizans ve Post Bizans Makedonya'nin Anıtları: Florina Bölgesi Kiliseleri*, Selanik.

Mykoniatis, Ilias. 1990. Η ελληνική κοιμητηριακή γλυπτική του 19ου αιώνα. *Αρχαιολογία* 36, 42-53.

Maravelakis, M. – Vakalopoulos, A. 1955. *Αἱ προσφυγικαὶ ἐγκαταστάσεις ἐν τῇ περιοχῇ Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη: Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν-Ἵδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου.

Özer, Mustafa, Edirne Müzesi'ndeki Osmanli dönemi mezlar taşlari-ı, 355-366.

[http://www.envanter.gov.tr/files/belge/A23ASR1_1147.pdf]

Papachristodoulou, Polydoros 1945. *Ο ελληνισμός της Θράκης από τις περιγραφές των περιηγητών στα χρόνια της δουλείας*. Atina.

Papathanassiou, Ath. Evangelos (2005). *Ἤδε κόνις: Νεώτερες θρακῷες ἑλληνικὲς ἐπιγραφές. Συμβολὴ I*, Selanik.

Patelēs, Michalis 2019. *Χώροι λατρείας των Ελληνορθοδόξων της Ανατολικής Θράκης, πρίν τη μεγάλη έξοδο*, Αλεξανδρούπολη.

Pennas, H. 1973. "Ἀλεποχώρι: Ἅγιος Ἀθανάσιος". *Archaiologikon Deltion* 30 (1975), cilt B 2, Kronikler, 313.

Petropoulos, Ēlias 2005. *Ἑλλάδος κοιμητήρια (Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ Κορνήλιου Καστοριάδη, μὲ τὴν ἐγκάρδια συμπαράσταση τοῦ Κώστα Τσόκλη)*. Ἀθήνα.

Petrović, R., "Kameni nadgrobni natpis iz crkve sv. Nikole u selu Velika Hoča" *Zbornik za Likovne Umetnosti*, XVI (1980), 211-222.

Poulou Natalia, Ott Jeremy, Tzavella Elli, 2012. "Burial practices in Byzantine Greece: archaeological evidence and methodological problems for its interpretation", in: Maciej Salamon, Marcin Wołoszyn, Alexander Musin, Perica Špehar (ed.), *Rome, Constantinople and Newly converted Europe. Archeological and Historical Evidence*, Kraków–Leipzig – Rzeszów–Warszawa, 377-428.

Sayger C. 1834. *Voyage en Roumélie*, Paris.

Scott, L. Marks 2000. Sephardic Jews on the Island of Chios. http://www.yvelia.com/kolhakehila/archive/documents/features/features_001.htm#photos-chios.

Stathi, Pinelopi 1984. *Τό ἀνέκδοτο ὁδοιπορικὸ τοῦ Χρύσανθου Νοταρᾶ*. Atina Akademisi - Ortaçağ ve Modern Helenizm Araştırma Merkezi. Atina.

Triantaphyllos, Diamantis 1981. Επιτύμβια επιγράμματα νεωτέρων χρόνων από το χώρο της Θράκης. *Θρακική Επετηρίδα* 2, 341-387.

Трифонова, А.Ф. 2018. "Гръцки епиграфски свидетелства от църквата „Успение Богородично" (1845) в Пловдив", *Bulgaria Mediaevalis* 9 (2018), dedicated to the memory of P. Canart (in print).

Tsatoucha, Aikaterinē 2009. Εκκλησιαστικά σύμβολα και τύποι στην ταφική τέχνη. *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Θεολογική Σχολή –Τμήμα Θεολογίας, Α΄ Επιστημονικό Συμπόσιο της Νεοελληνικής Εκκλησιαστικής Τέχνης (Β΄ Αμφιθέατρο Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, 14-15 Μαρτίου 2008), Πρακτικά*. Αθήνα, 557-567.

Tsouris, K. 2003. 12η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων / Περιοδείες-Καταγραφές / Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον / Archaeologikon Deltion* 52 [1997], Β΄3-Χρον., [Αθήνα 2003], 890-891.

Typaldos-Laskaratos, I. 1985. Ιστορικά μνημεία του Α΄ Νεκροταφείου Κερκύρας. *Δελτίον τῆς Ἱστοικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος* 28, 221-256.

Valsamides, Paschales 2006. Η πυρκαϊά της Αδριανουπόλεως της 20ης Αυγούστου του 1905 και η μέριμνα της Μητροπόλεως Αδριανουπόλεως για τον Ελληνισμό της πόλεως (με βάση ανέκδοτο αρχειακό υλικό). Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου: *100 Μακεδονικός Αγών. 100 χρόνια από τον θάνατο του Παύλου Μελά,* Selanik 12-13 Νοεμβρίου 2004, Selanik: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών.

Vocotopoulos, P. L. 1994. «Ἐπιγραφικὰ σύμμεικτα ἀπὸ τὴν Ἀλβανία», «*Φηγός»: Τιμητικὸς Τόμος γιὰ τὸν καθηγητὴ Σωτήρη Δάκαρη*. Yanya, 391-402.

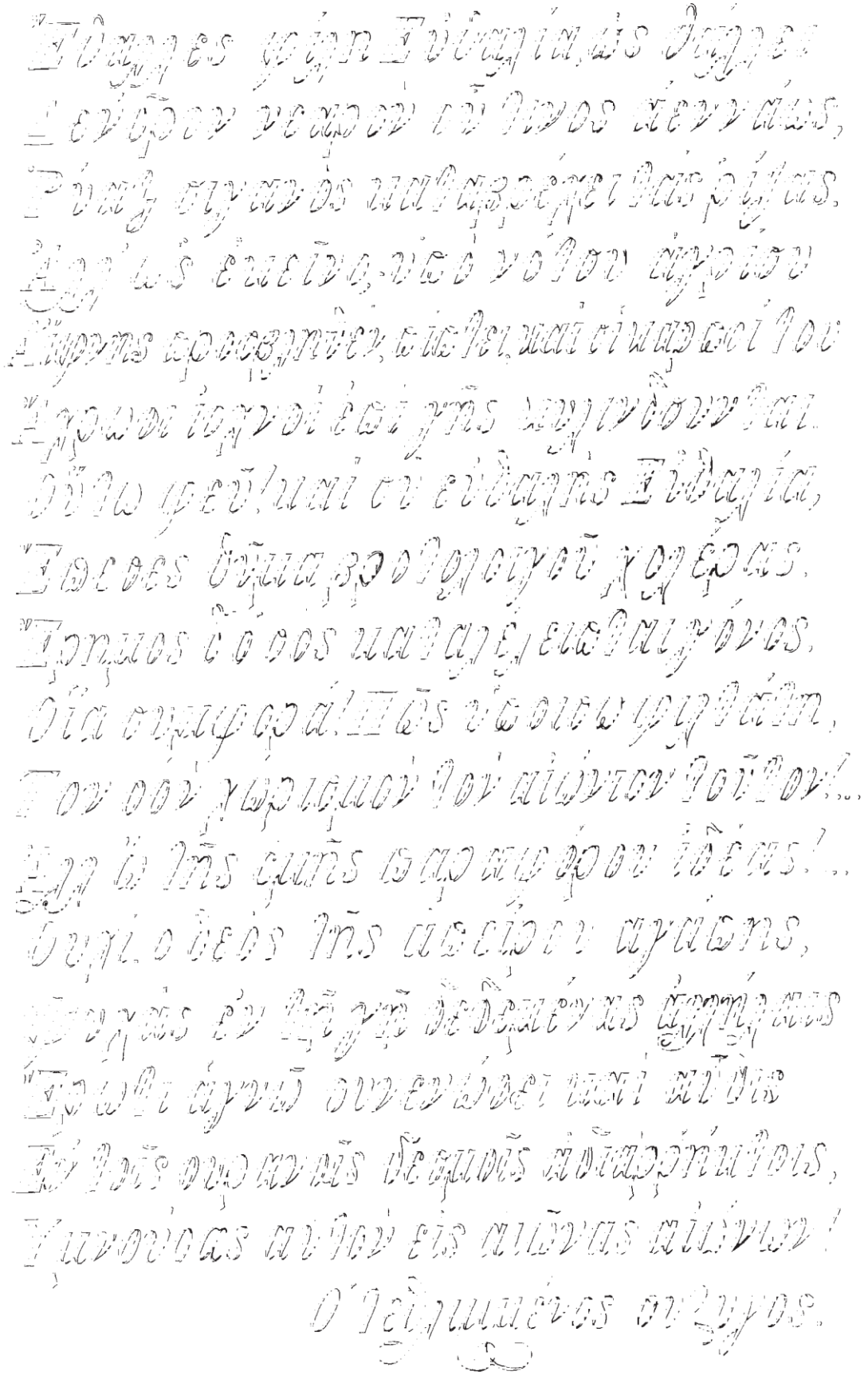
Voutsinas, Nikolaos 2010. *Οι επιτύμβιες στήλες των Βρυσικών (Τριάντα ένα χρόνια μετά)*. Ζάκυνθος.

Yashayeva, Tatiana 2010. "398. Grabstein", *Byzanz: Pracht und Alltag, Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutscland, Bonn, 26. Februar bis 13. Juni 2010*. München: Hirmer Verlag, 310.

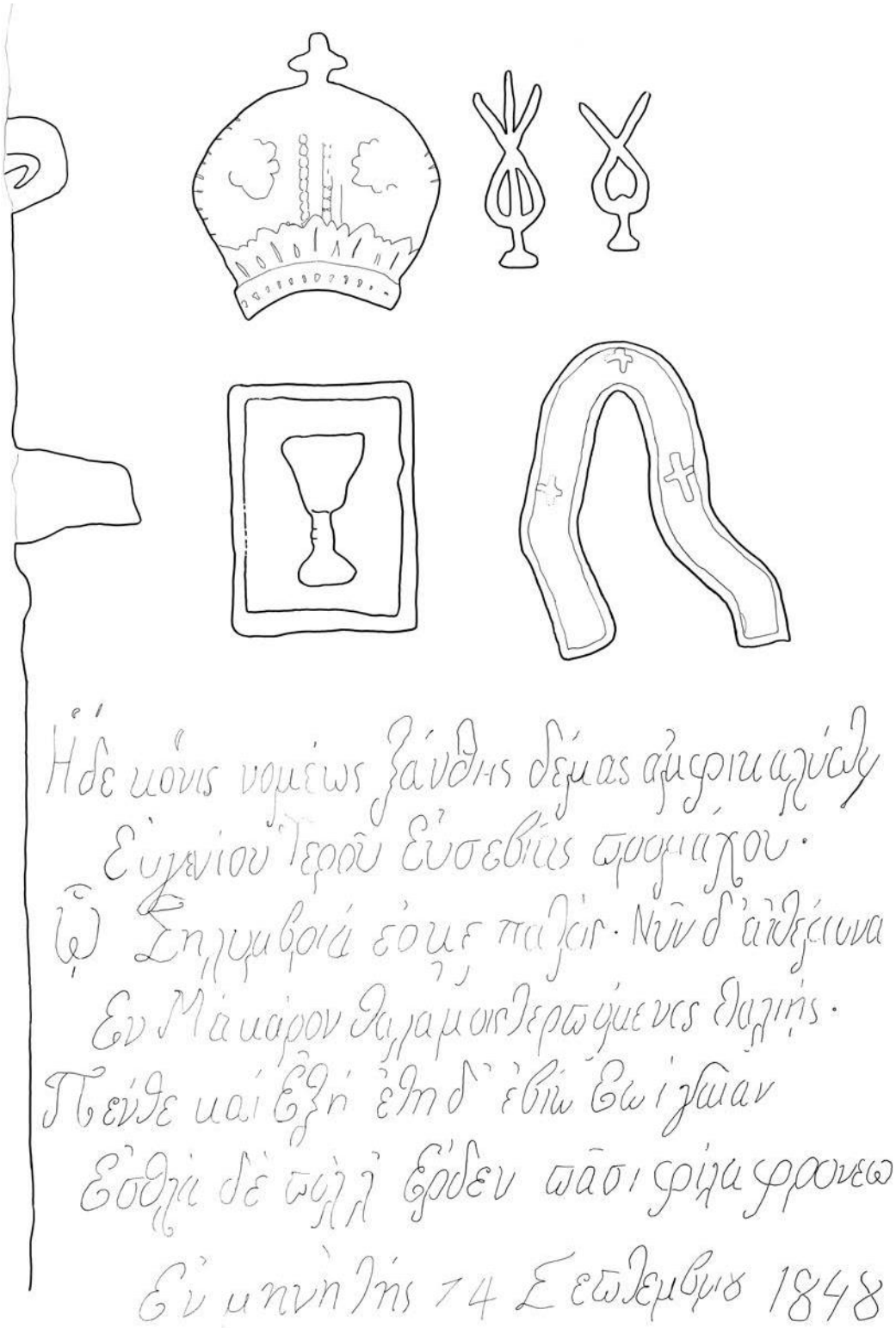
Zenginis, Efstratios 1985-1986. Το υπ' αριθ. 467 Οθωμανικό Κτηματολογικό Κατάστιχο του αρχείου Başbakanlik της Κωνσταντινουπόλεως και οι σχετικές με το μητροπολιτικό ναό της Κομοτηνής πληροφορίες του. *Θρακική Επετηρίδα / Thrakikē Epetērida* 6, 329-332.

V. BÖLÜM

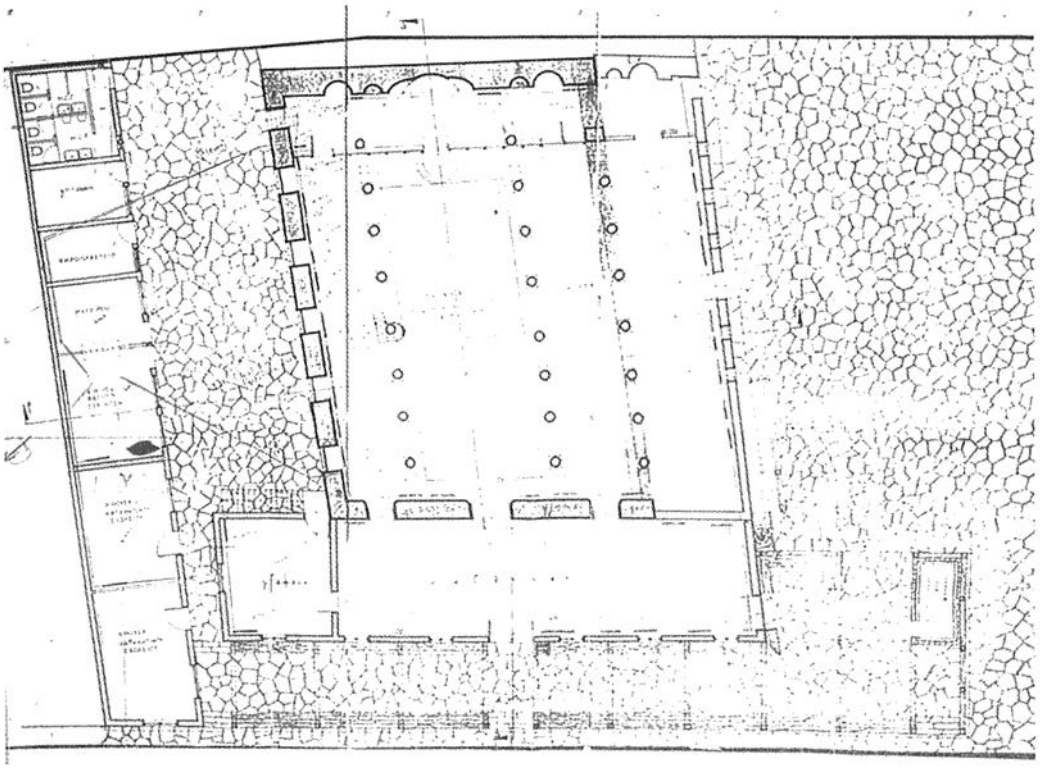
Planlar - Çizimler

Çizım 1.

Ἤδε κόνις νομέως ξανθῆς δέμας ἀμφιμαχίαις
Εὐγενίου Ἱεροῦ Εὐσεβίης πρόμαχον.
Ὦ Σημαβρικά σοὶ μὲν πατρίς. Νῦν δ' ἀλλοδαπὴν
Ἐν Μακάρων ἁγιάμοις ἱερωμένος ἁβρῆς.
Πεύθεαι ἐξ ἐμεῦ ὅτι ἐνθάδε βίοτον
Εὗδον δὲ σοὶ ἔρδεν πάσι φίλα φρονέων
Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ 14 Σεπτεμβρίου 1848

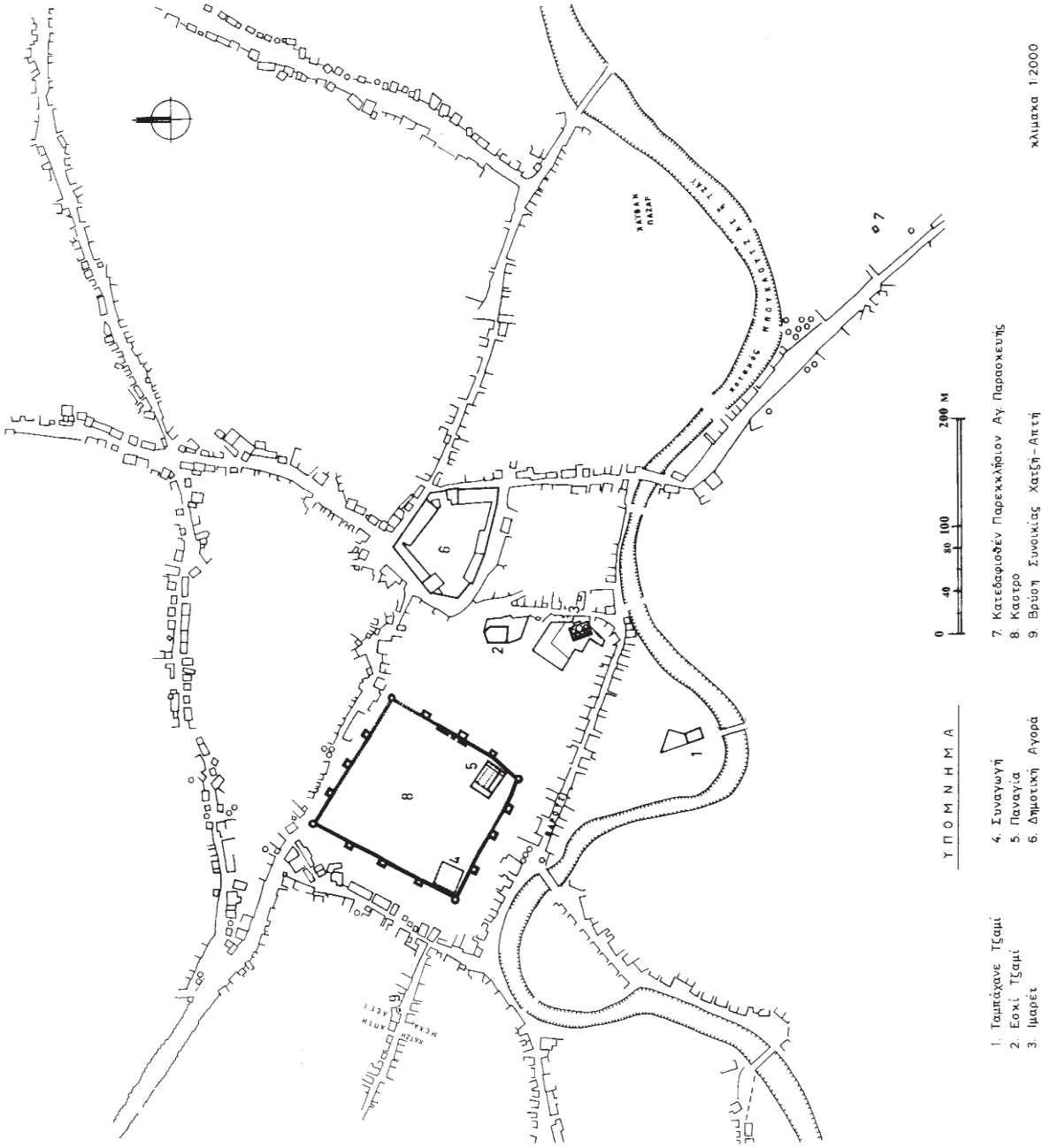
Çizım 1b.

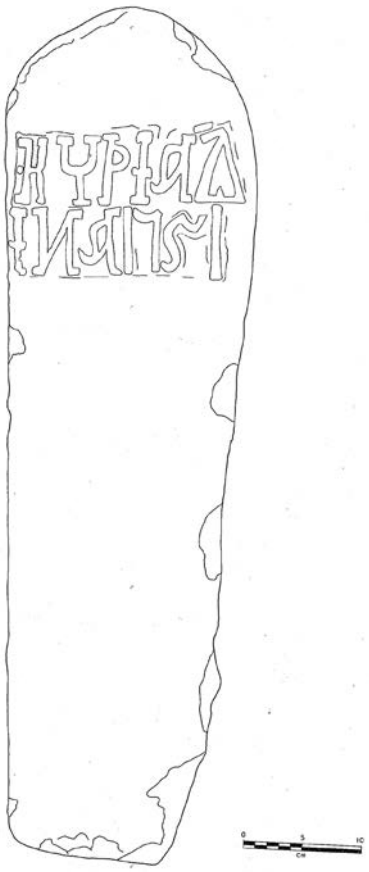
Çizım 2.

Çizım 3.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
1. Ταμπάχανε Τζαμί
2. Εσκί Τζαμί
3. Ιμαρέτ
4. Συναγωγή
5. Παναγία
6. Δημοτική Αγορά
7. Κατεδαφισθέν Παρεκκλήσιον Αγ Παρασκευής
8. Κάστρο
9. Βρύση Συνοικίας Χατζή-Απτή
0 40 80 100 200 μ
κλίμακα 1:2000

Çizım 2b.

Çizım 4.

Çizım 5.

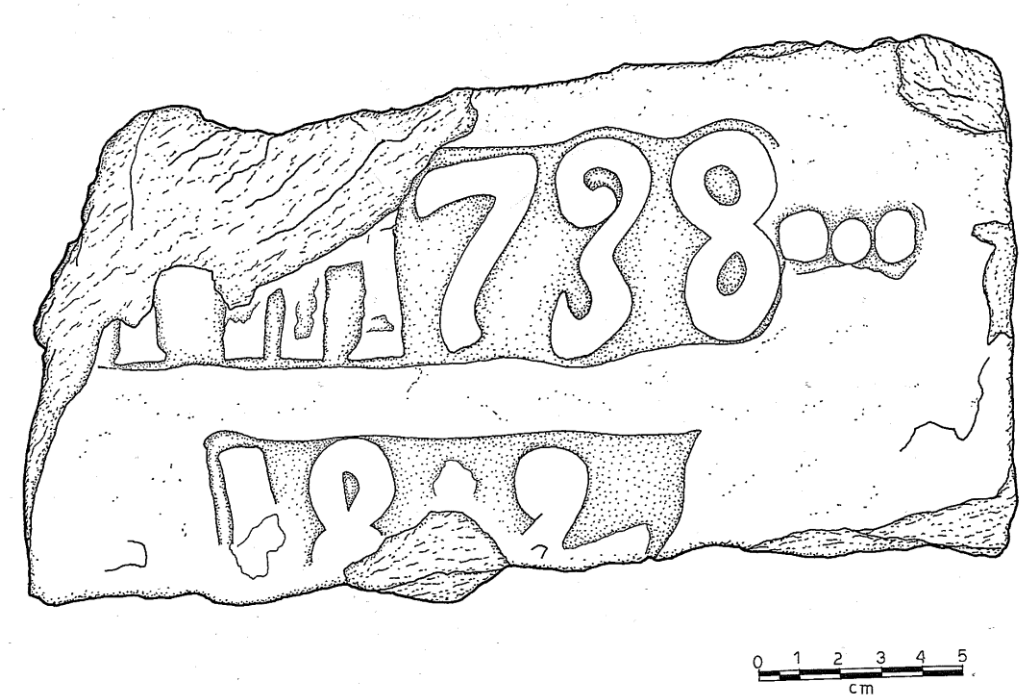
Çizım 6.

Çizım 7.

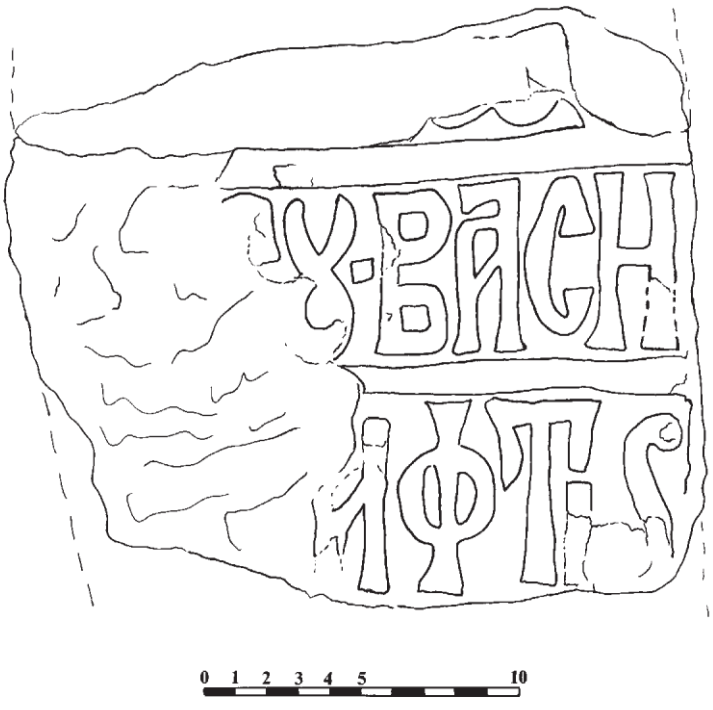
Çizım 8.

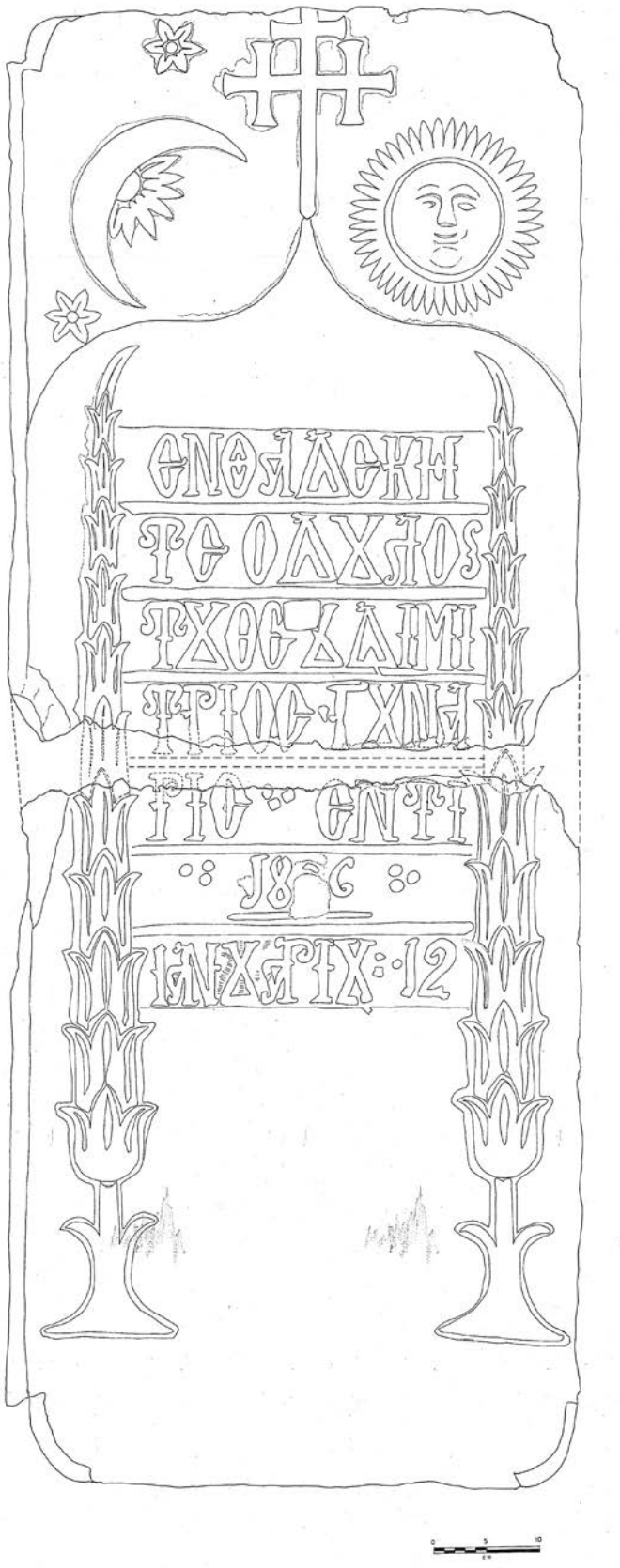
Çizım 9.

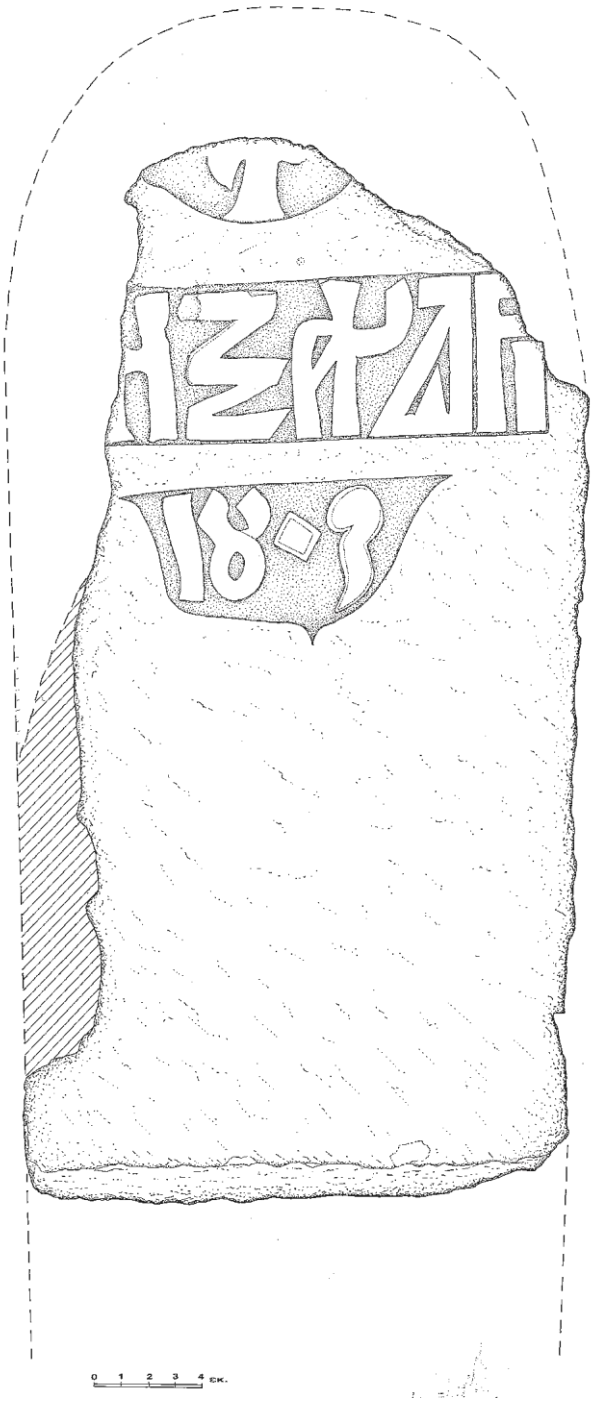
Çizım 10.

Çizım 11.

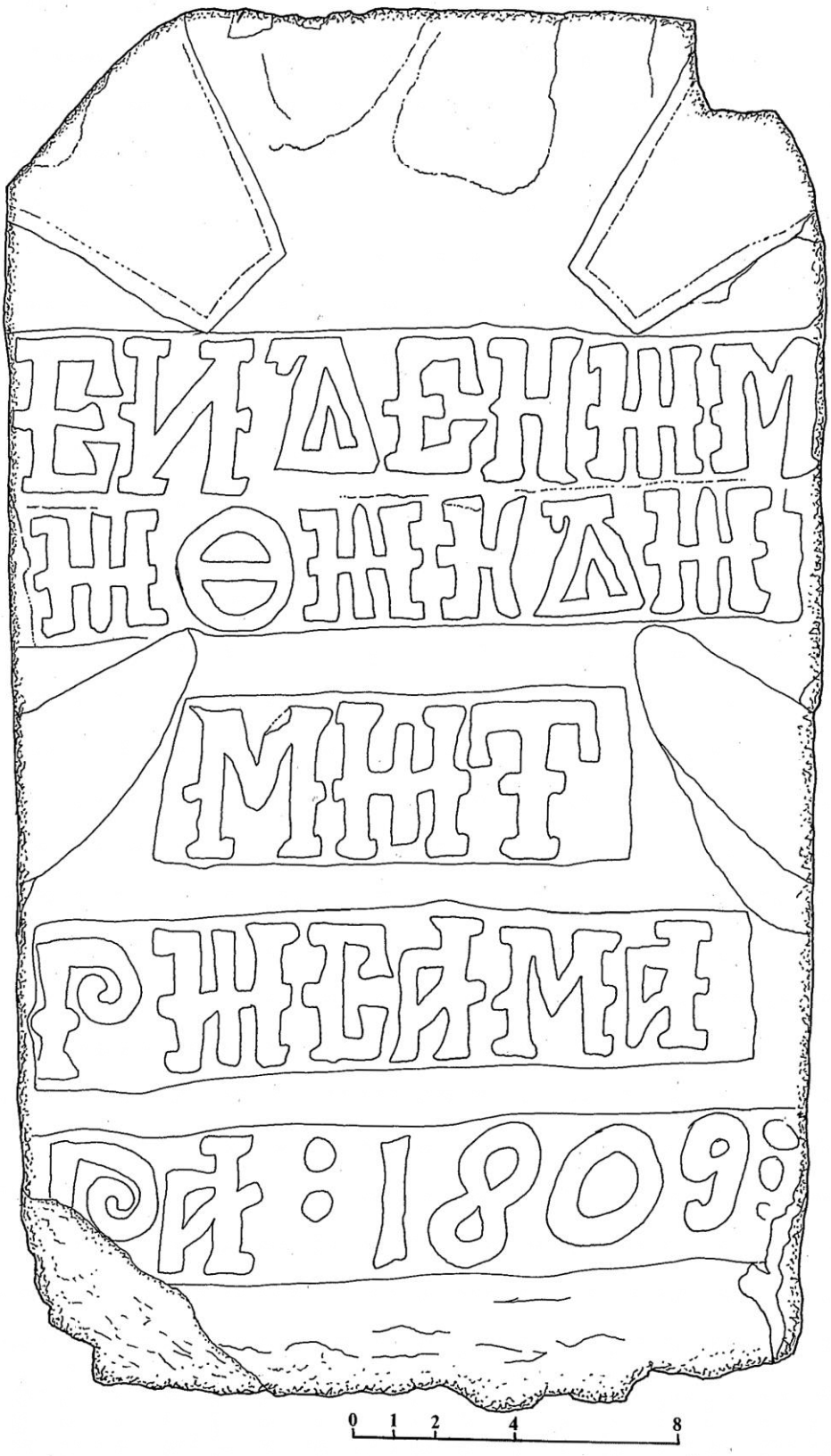
Çizım 12.

Çizım 13.

Çizım 14.

Çizım 15.

Çizım 16.

Çizım 17.

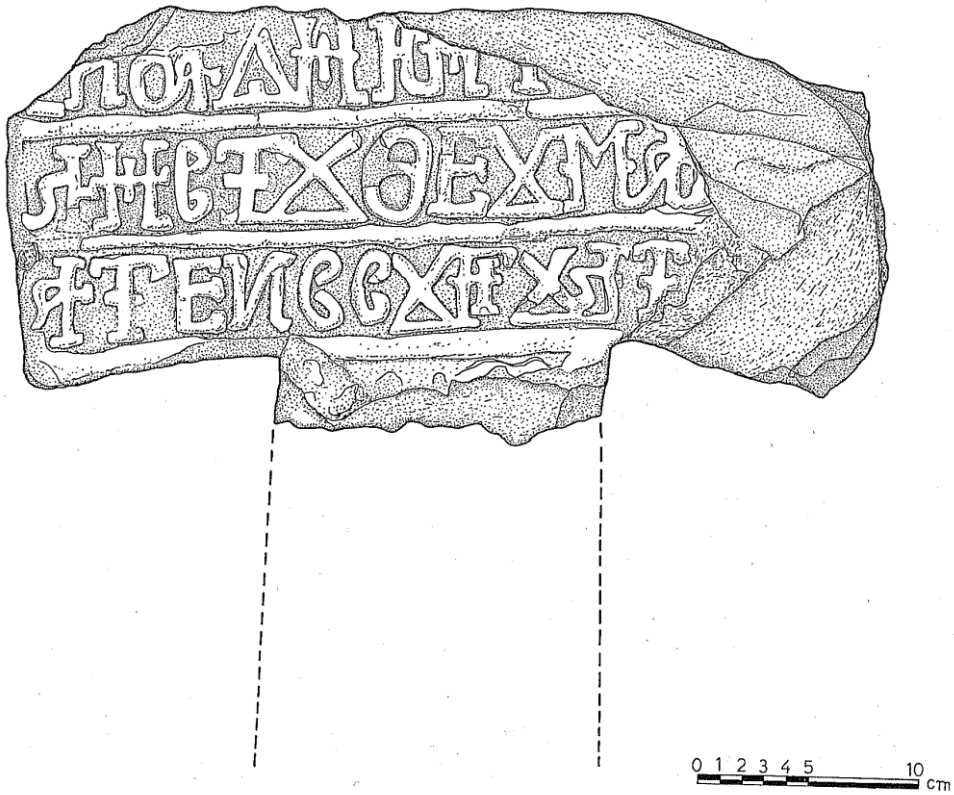
Çizım 18.

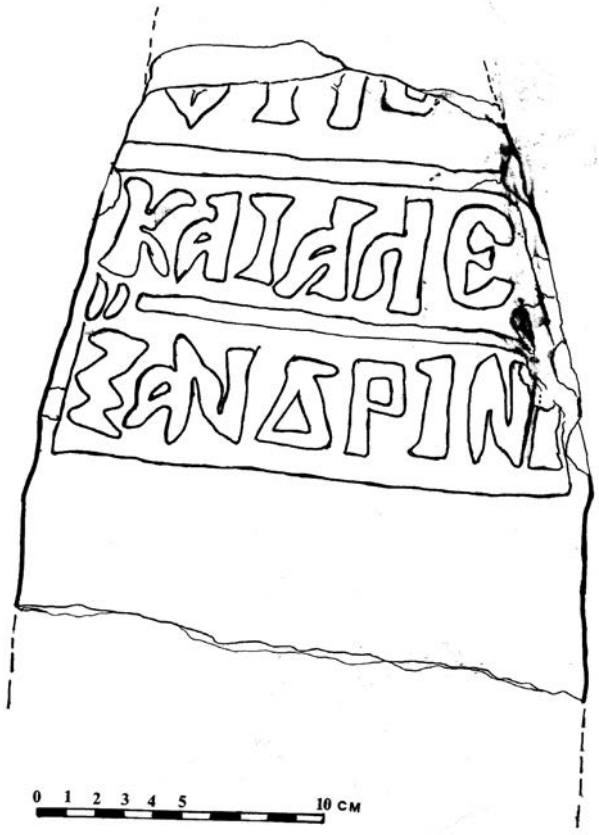
Çizım 19.

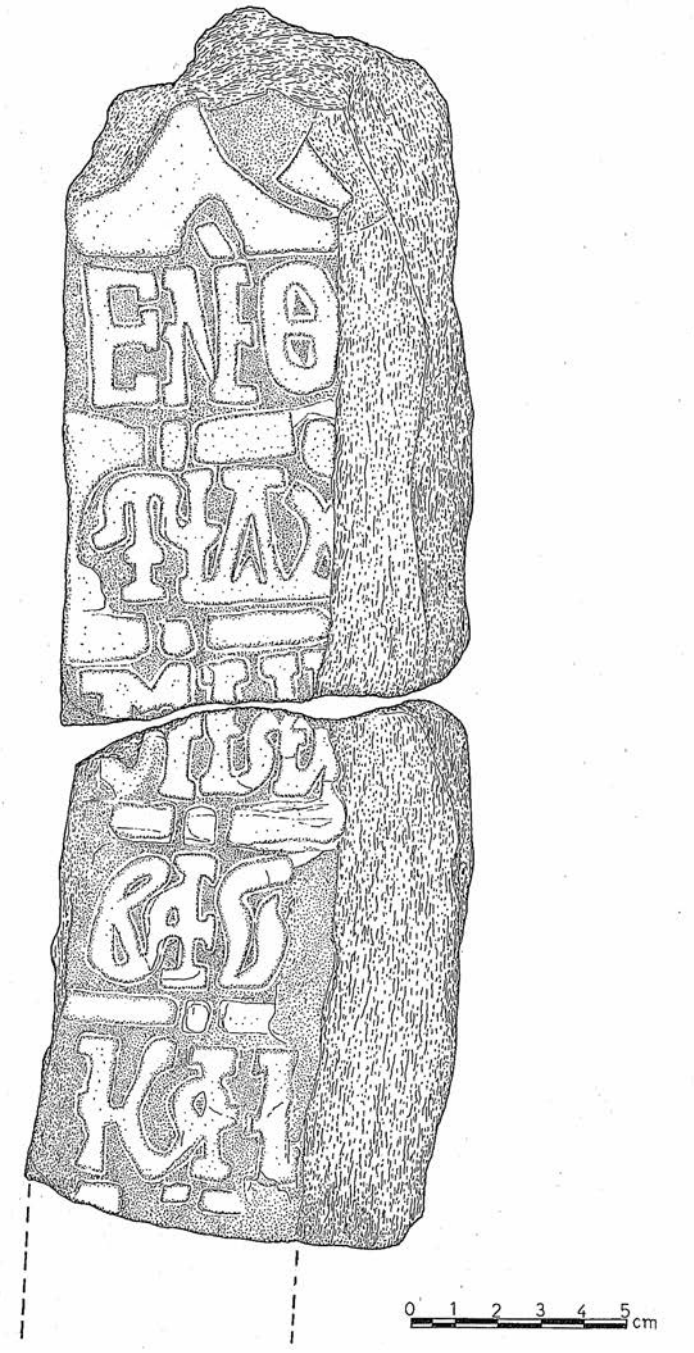
Çizım 20.

Çizım 21.

Çizım 22.

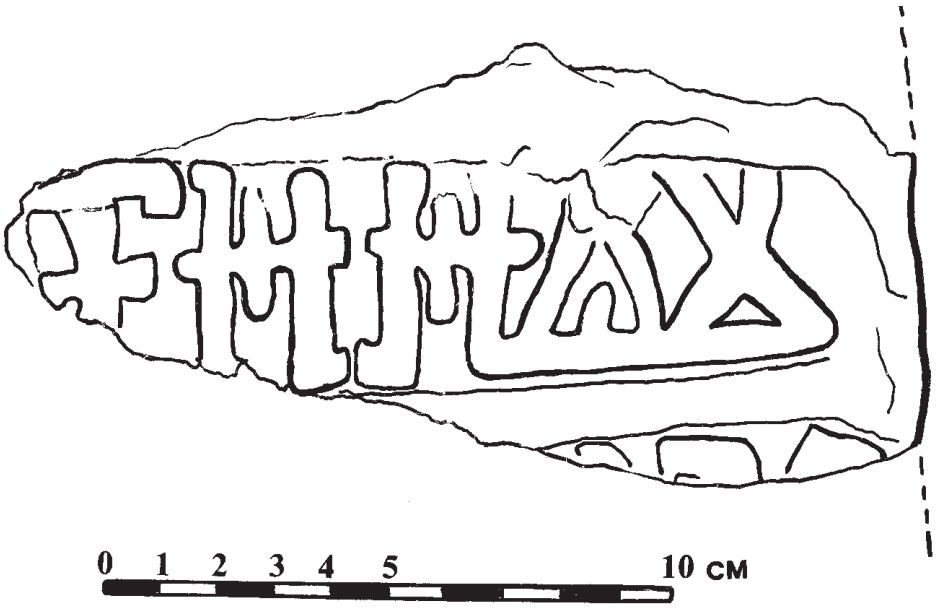
Çizım 23.

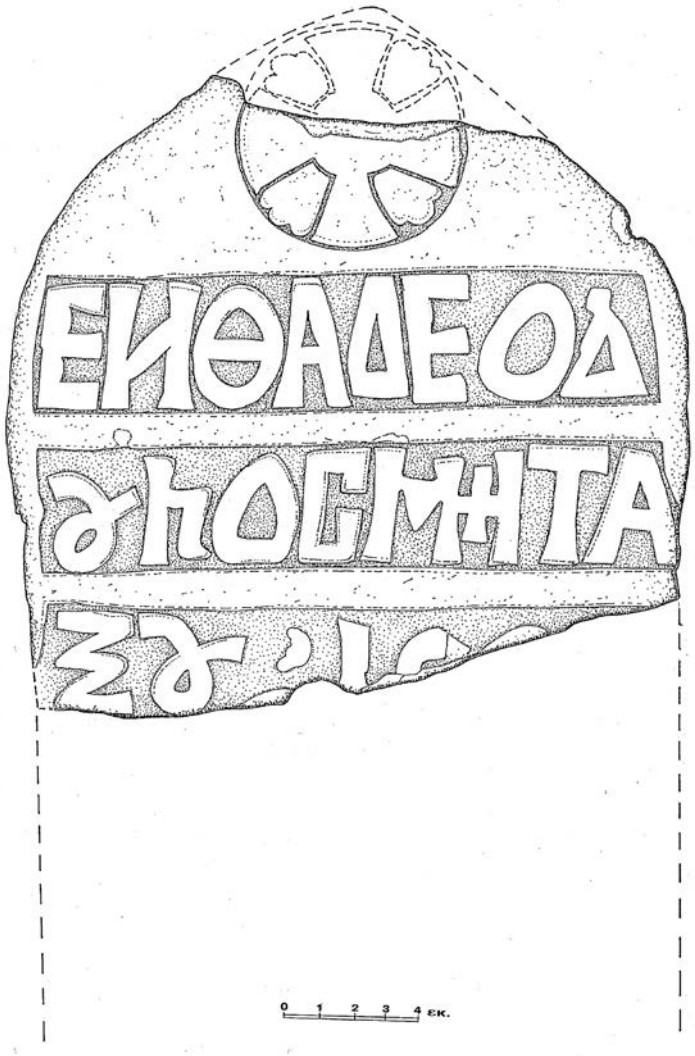
Çizım 24.

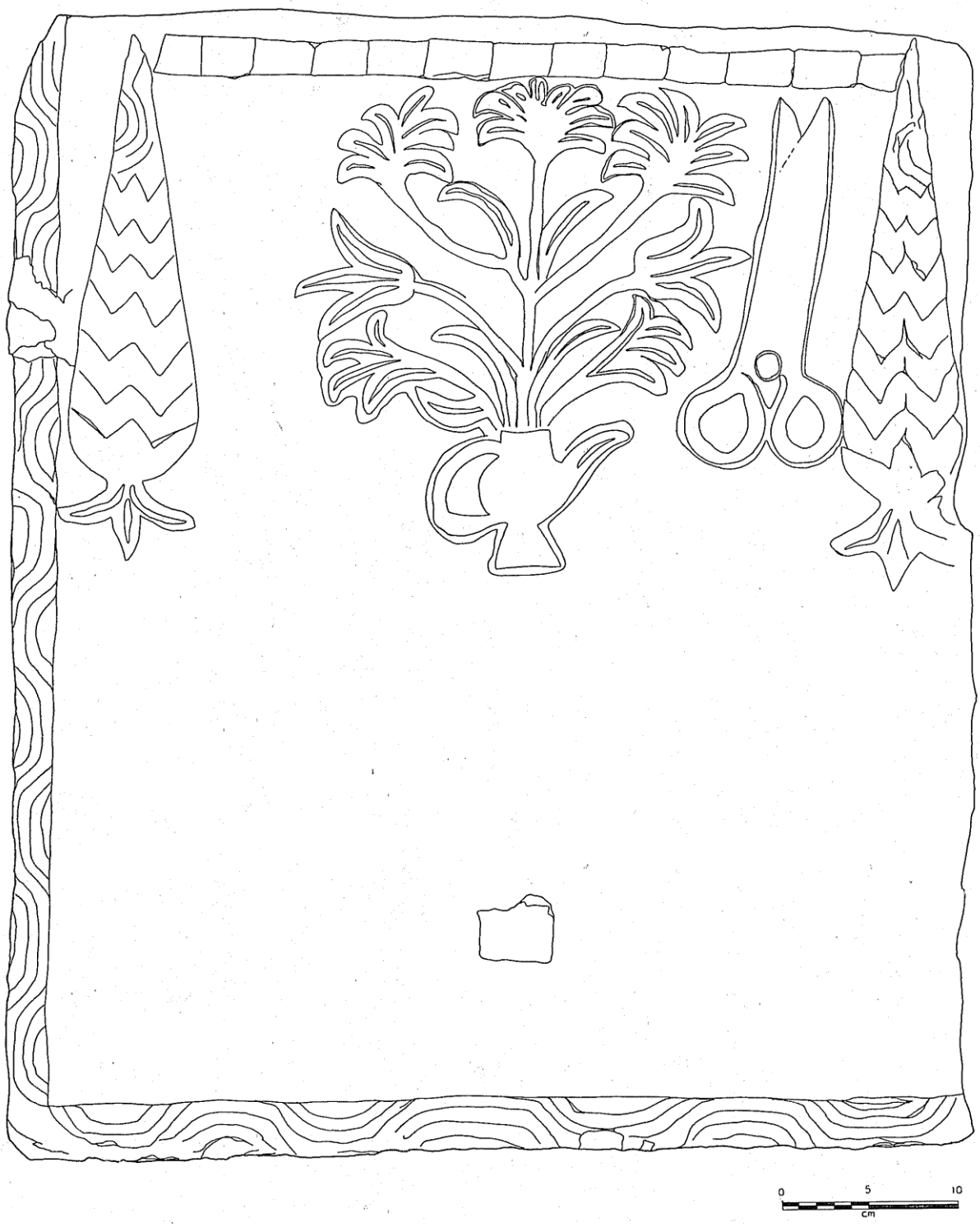
Çizım 25.

Çizım 26.

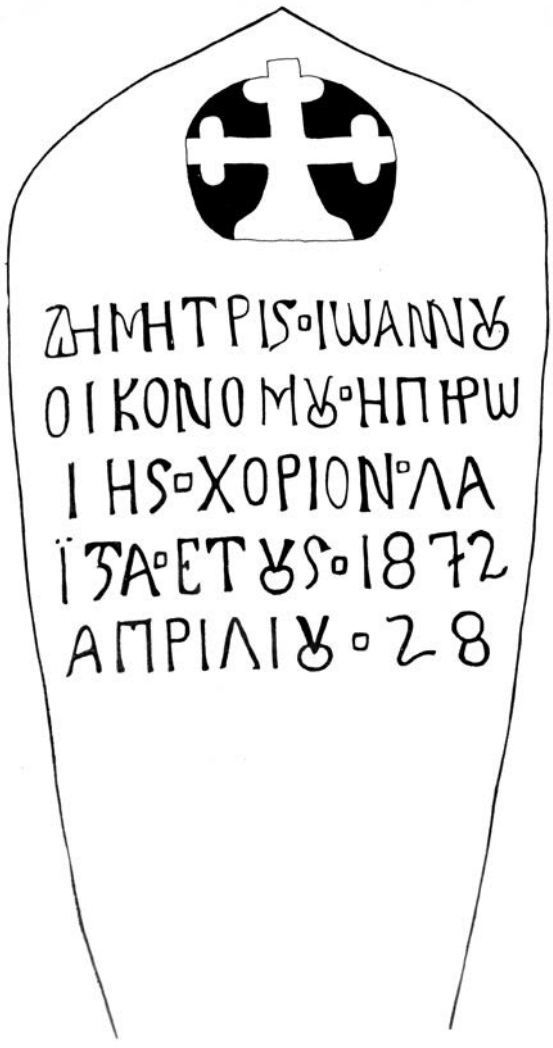
Çizım 27.

Çizım 28.

Çizım 29.

Çizım 30.

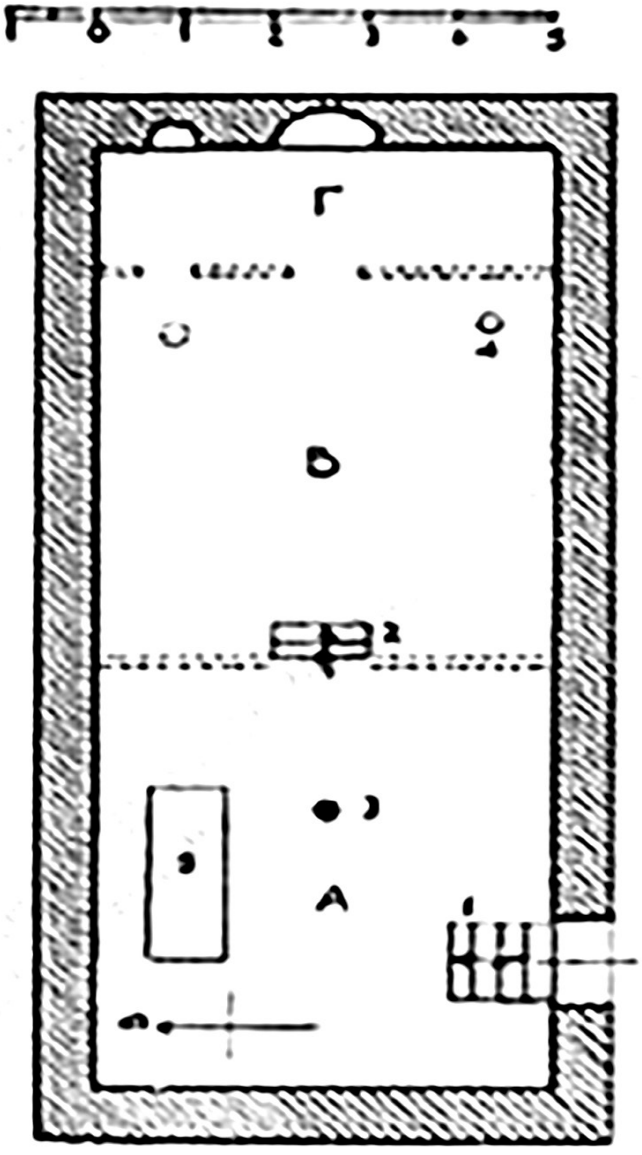
Çizım 31.

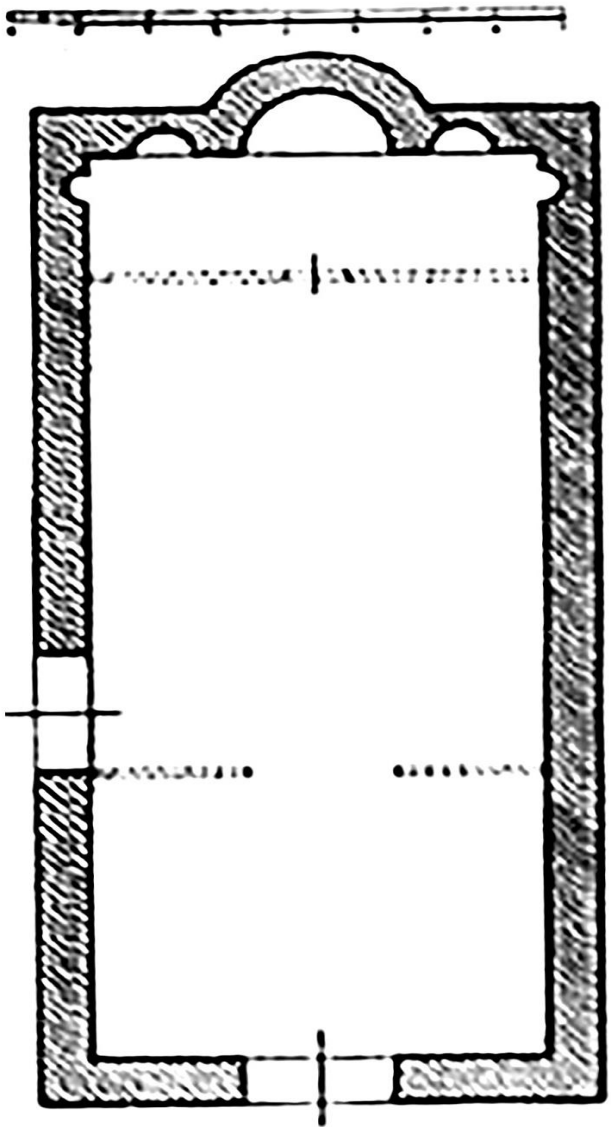
Çizım 32.

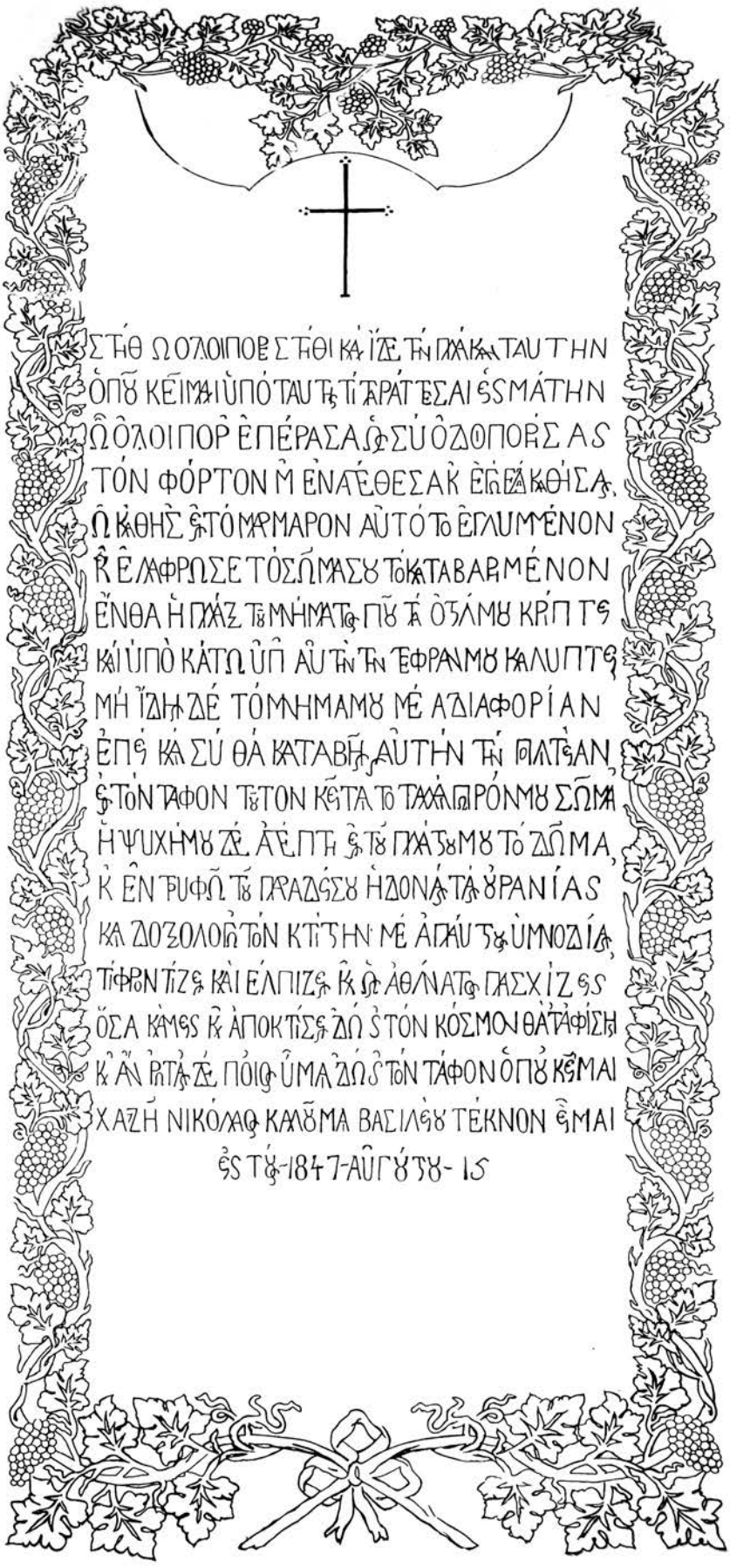
Çizım 33

Çizım 34.

Çizım 35.

ΣΤΗΘΩΟΛΟΙΠΟΝΕΣΤΗΘΙ ΚΑΙ ΙΔΕ ΤΗΝ ΠΛΑΚΑ ΤΑΥΤΗΝ
ΟΠΟΥ ΚΕΙΜΑΙ ΥΠΟ ΤΑΥΤΗΣ ΤΙΤΑΡΑΤΤΕΣΑΙ ΣΜΑΤΗΝ
ΩΟΛΟΙΠΟΝ ΕΠΕΡΑΣΑΣ ΣΥ ΟΔΟΠΟΡΕΣ ΑΣ
ΤΟΝ ΦΟΡΤΟΝ ΜΕΝ ΑΤΕΘΕΣΑ ΚΑΘΕΔΑΚΘΗΣΑΣ,
Ω ΚΑΘΗΣ ΕΣΤΟΜΑΡΜΑΡΟΝ ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΓΛΥΜΜΕΝΟΝ
ΡΕΛΑΦΡΩΣΕ ΤΟΣΩΜΑΣΥ ΤΟ ΚΑΤΑΒΑΡΜΕΝΟΝ
ΕΝΘΑ ΗΠΛΑΞ ΤΗΣ ΜΝΗΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΤΑ ΟΣΤΑ ΜΟΥ ΚΡΥΠΤΗΣ
ΚΑΙ ΥΠΟ ΚΑΤΩ ΥΠ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΕΦΡΑΝΜΟΥ ΚΑΛΥΠΤΗΣ
ΜΗ ΙΔΗΣ ΔΕ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΜΟΥ ΜΕ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΝ
ΕΠΕΙΣ ΚΑΣΥ ΘΑ ΚΑΤΑΒΗΣ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑΝ,
ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΤΟΝ ΚΕΙΤΑΙ ΤΟ ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΝ ΜΟΥ ΣΩΜΑ
ΗΨΥΧΗ ΜΟΥ ΖΕ ΑΕΠΤΗ ΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΥΣΜΟΥ ΤΟ ΖΩΟΝ ΜΑ,
Κ ΕΝ ΤΡΥΦΩ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ ΗΔΟΝΑΣ ΤΑΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΟΞΟΛΟΓΩΝ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΜΕ ΑΠΑΥΣΤΟΥ ΥΜΝΟΔΙΑΣ,
ΤΙΦΡΟΝΤΙΖΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΠΙΖΕΙΣ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΟΣΑ ΚΑΜΕΙΣ Κ ΑΠΟΚΤΙΣΕΙΣ ΖΩΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΘΑ ΤΑΦΙΣΗ
Κ ΑΝΑΡΤΑΣΕΙ ΠΟΙΟΥΜΑ ΖΩΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΟΠΟΥ ΚΕΙΜΑΙ
ΧΑΖΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΛΟΥΜΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΕΚΝΟΝ ΕΙΜΑΙ
ΕΣ ΤΟΥ-1847-ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ-15

Çizim 36.

Çizım 37.

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ
ΓΕΝΝΗΘΕΙΣ ΕΝ ΕΤΕΙ
1825
ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΑΠΟΘΑΝΩΝ ΤΗ 3 Η.
ΜΗΝΟΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ
1883

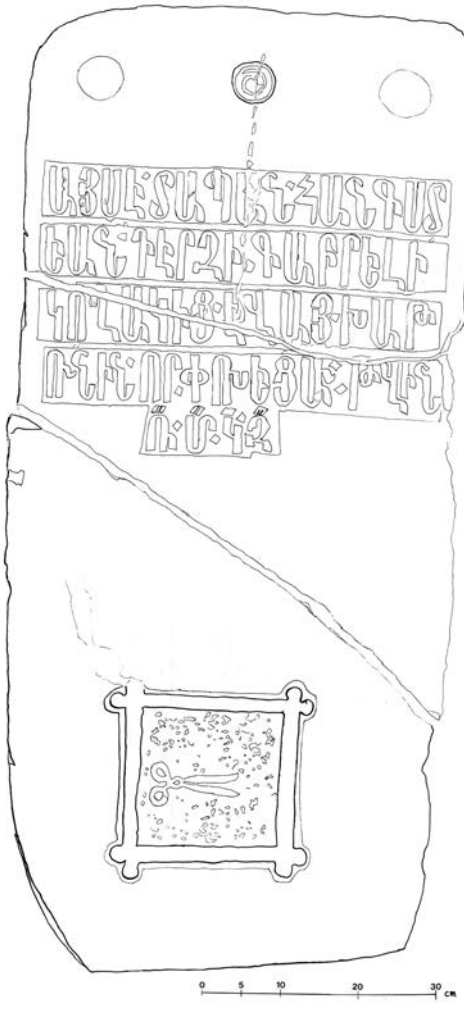
Çizım 38.

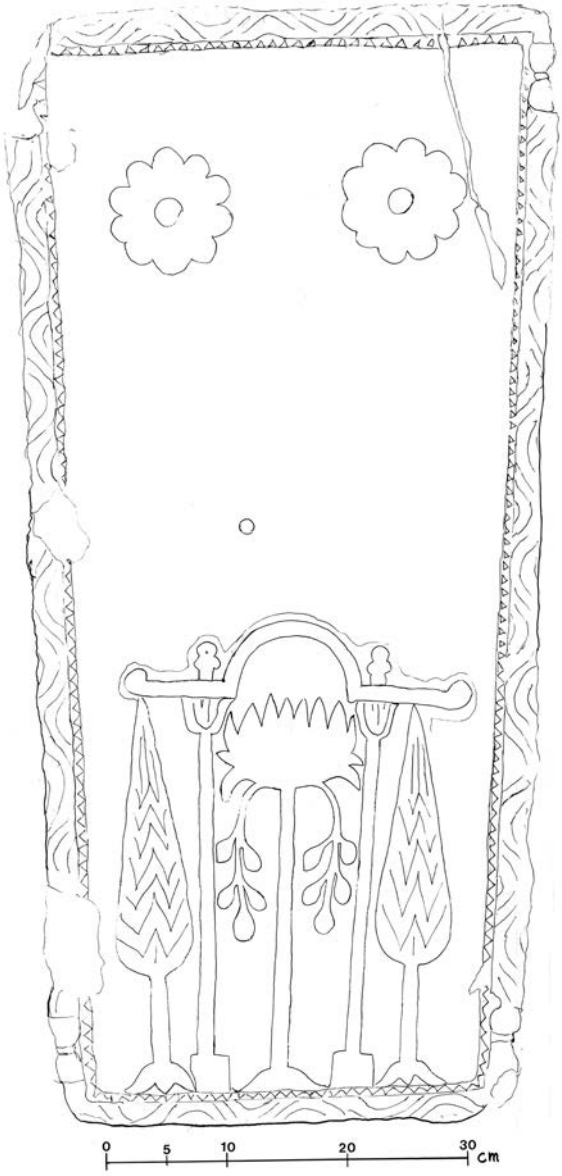
Çizım 39.

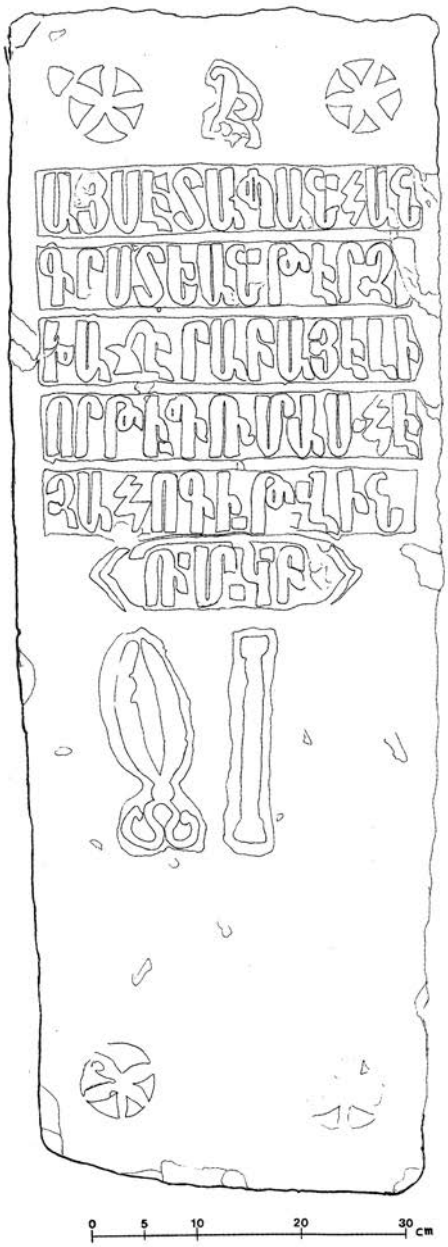
Çizım 40.

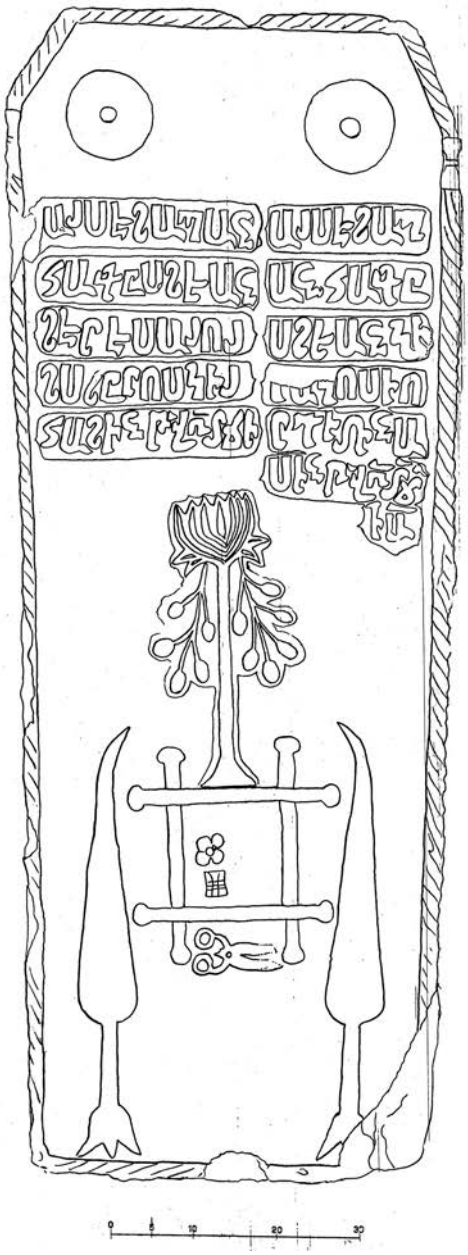
Çizım 41.

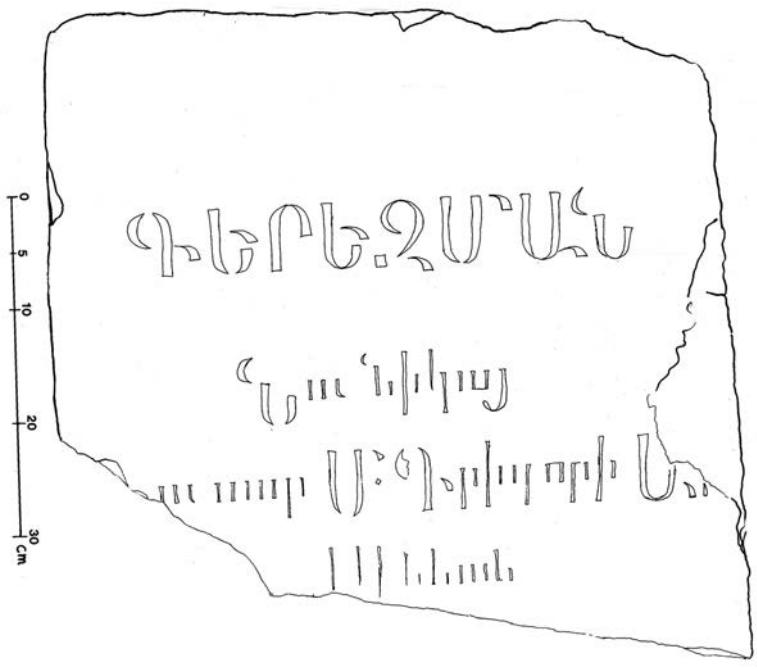
Çizım 42.

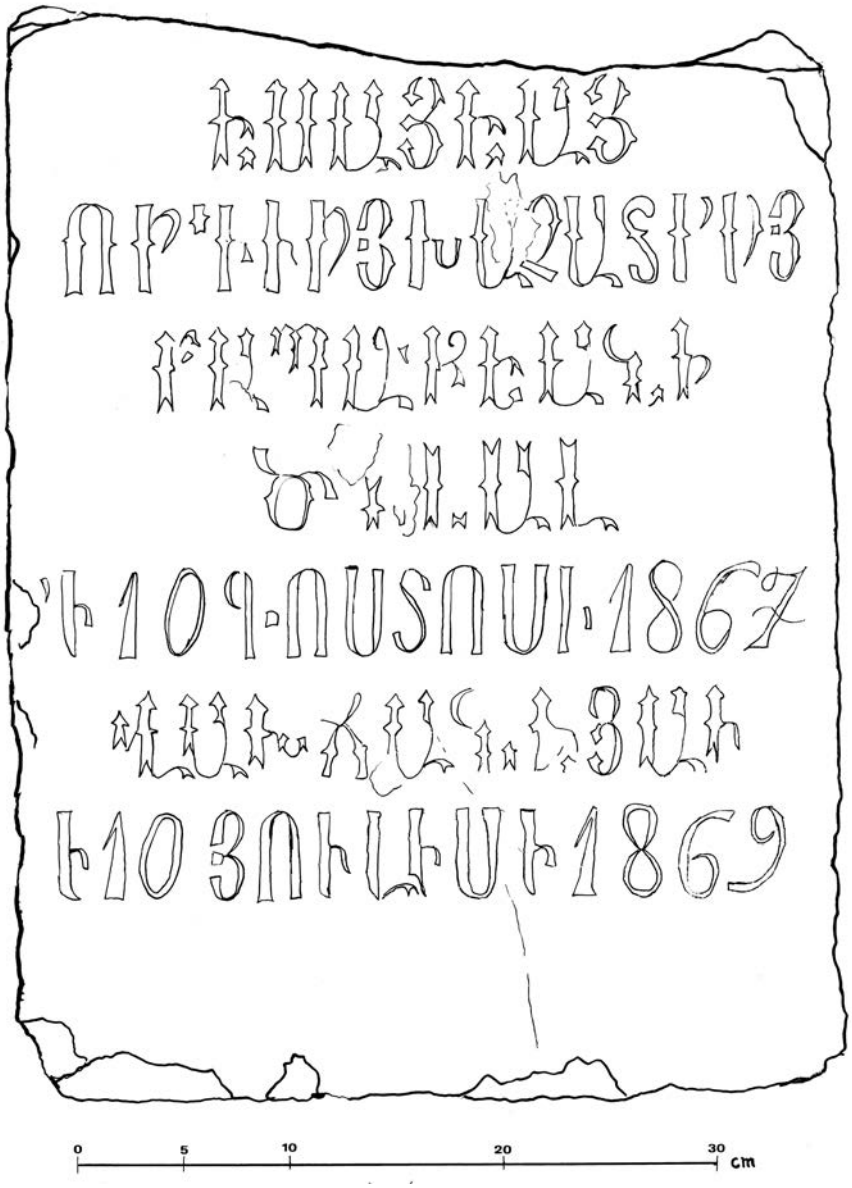
Çizım 43.

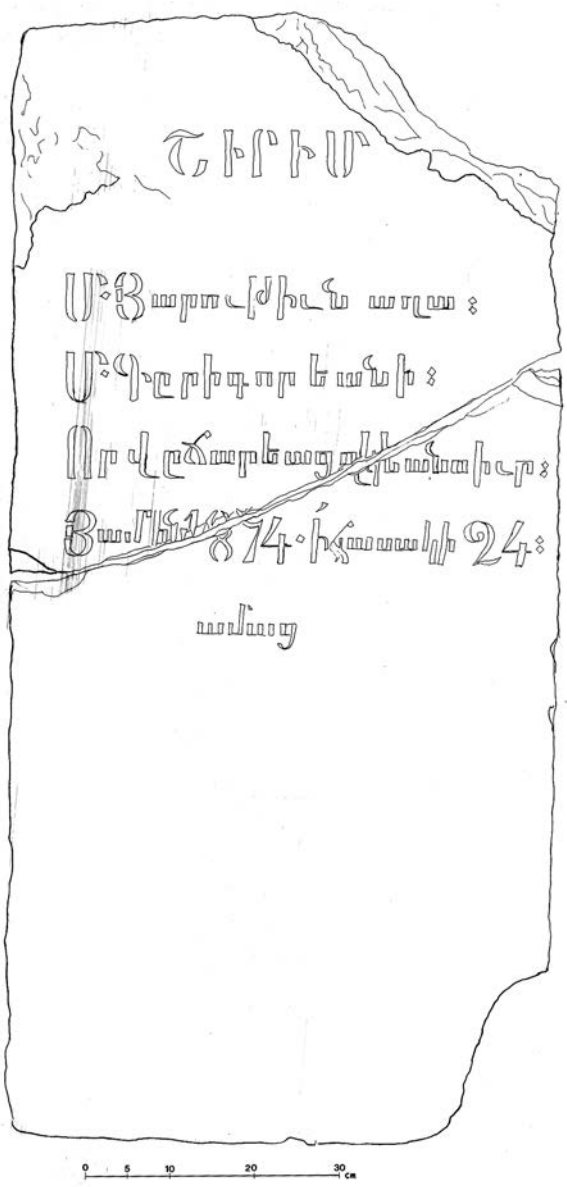
Çizım 44.

Çizım 45.

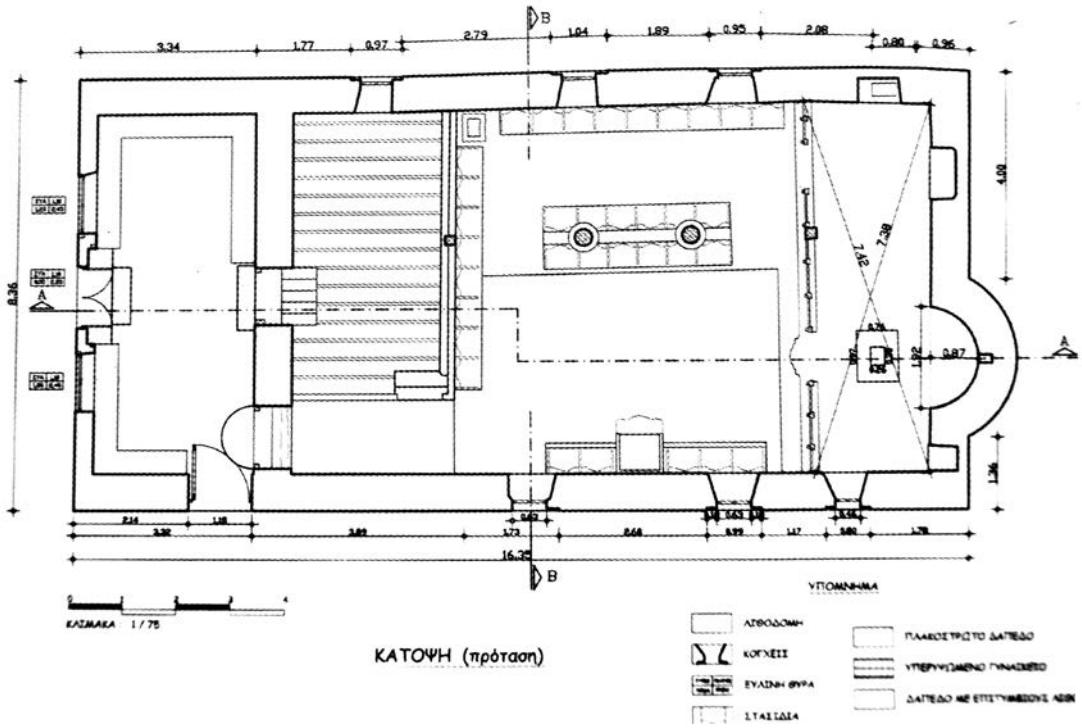
Çizım 46.

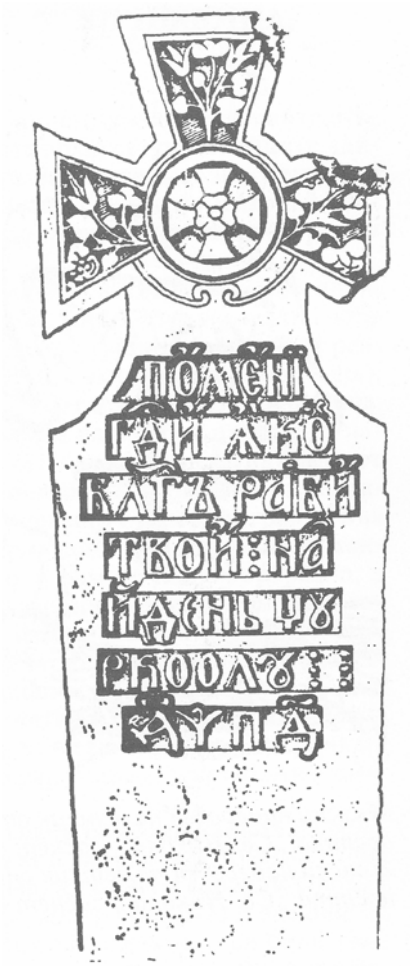
Çizım 47.

Çizım 48.

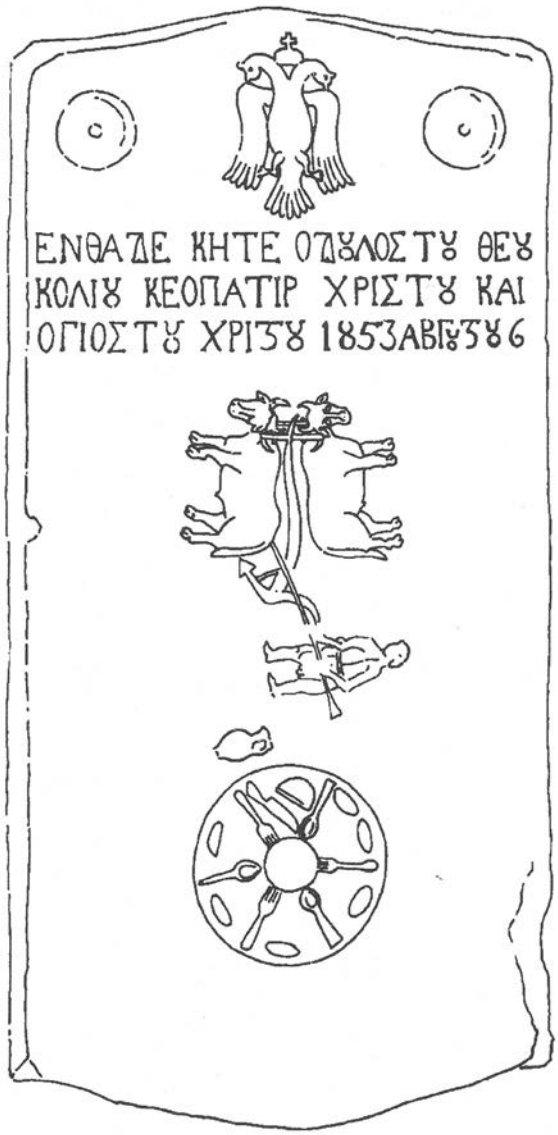
Çizım 49.

Çizım 50.

Çizım 51.

Çizım 52.

V. BÖLÜM

Tablolar - Resimler

Res. 1.

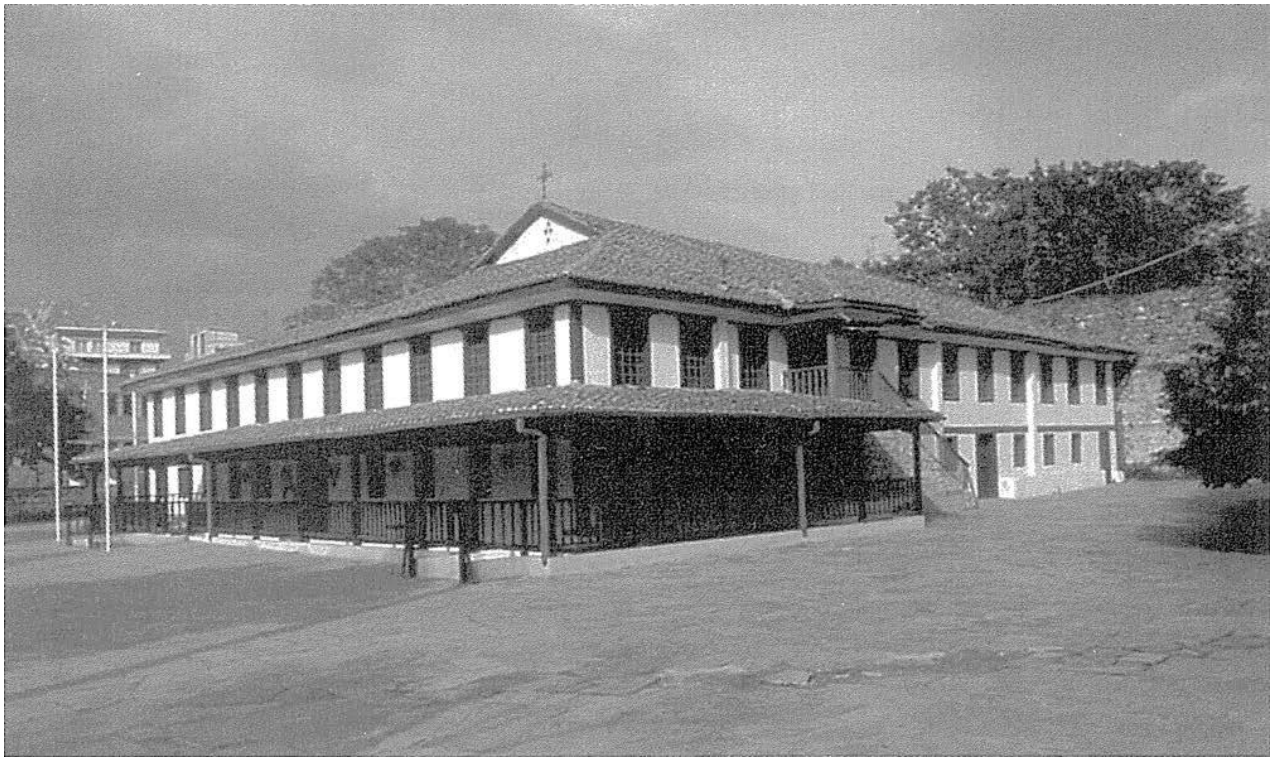

Res. 2.

Res. 4.

Res. 3.

Res. 4b.

Res. 7Res. 5.

Res. 6.

Res. 8.

Res. 9.

Res. 10.

Res. 11.

Res. 12.

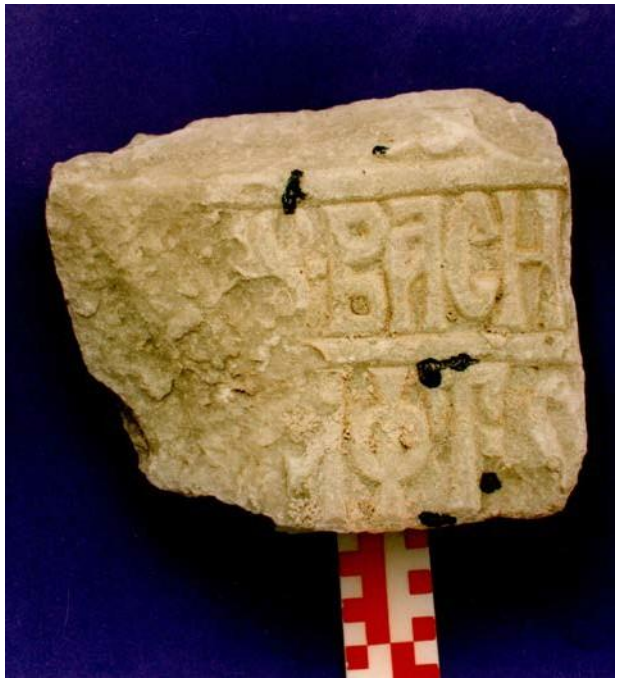
Res. 13.

Res. 14.

Res. 15.

Res. 16.

Res. 17.

Res. 18.

Res. 19.

Res. 20.

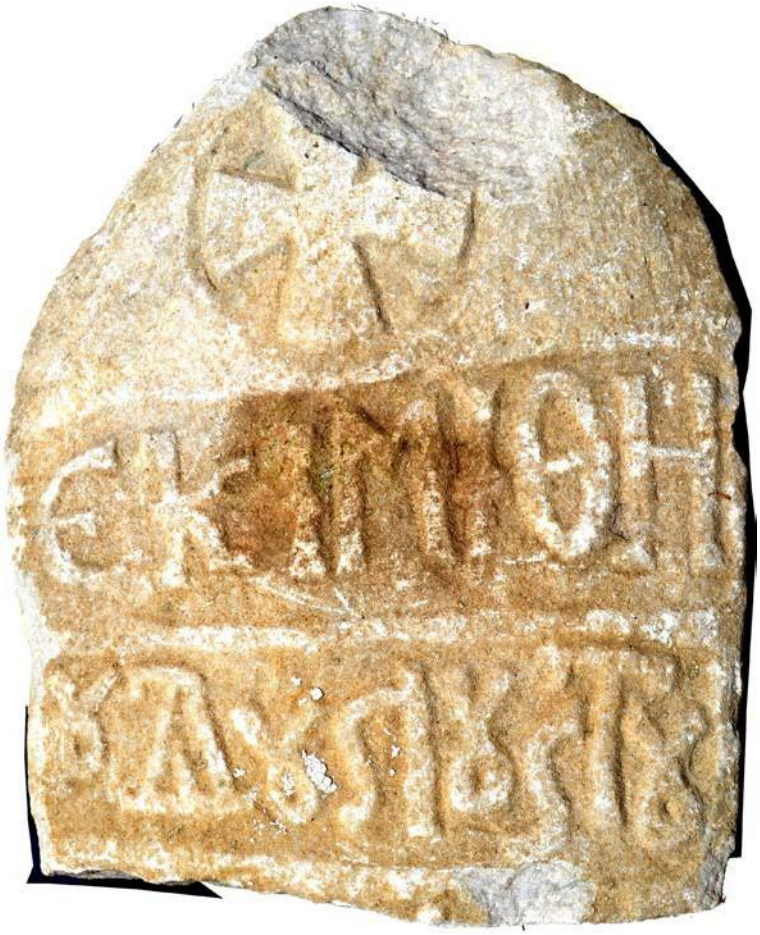
Res. 21.

Res. 22.

Res. 23.

Res. 24.

Res. 25.

Res. 26.

Res. 27.

Res. 28.

Res. 29.

Res. 30.

Res. 31.

Res. 32.

Res. 33.

Res. 34.

Res. 35.

Res. 36.

Res. 37.

Res. 38.

Res. 39.

Res. 40.

Res. 41.

Res. 42.

Res. 43.

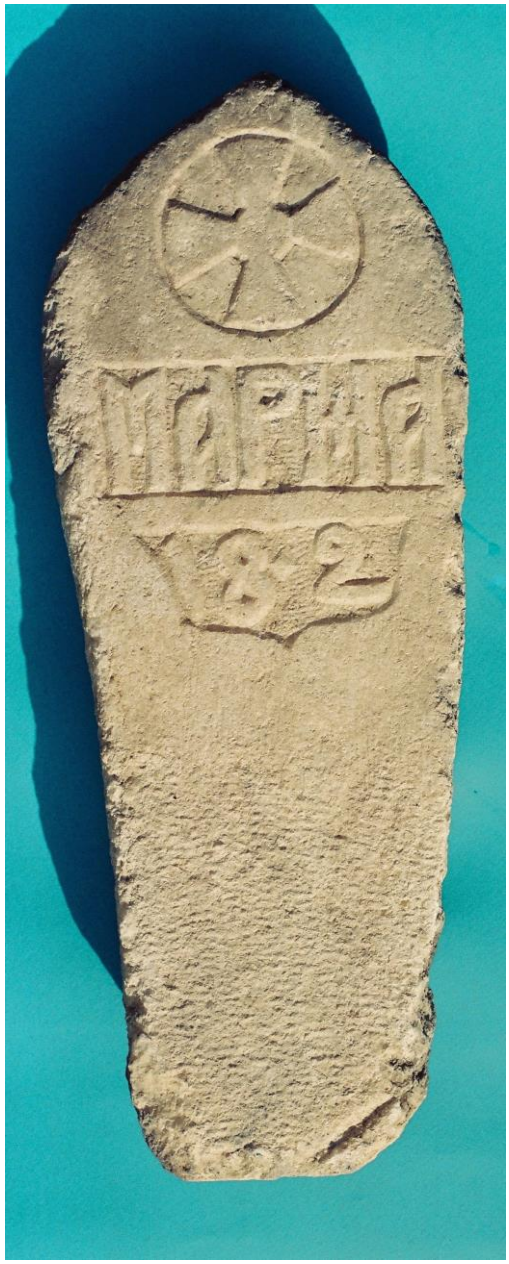
Res. 44.

Res. 45.

Res. 46.

Res. 47.

Res. 48.

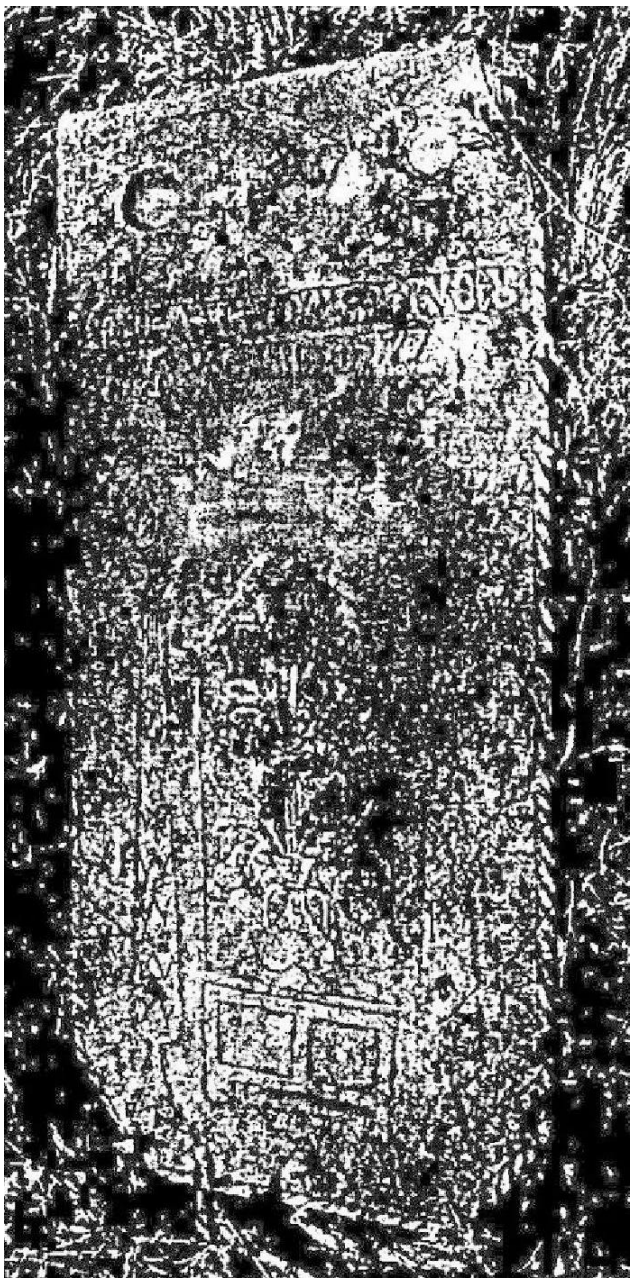
Res. 49.

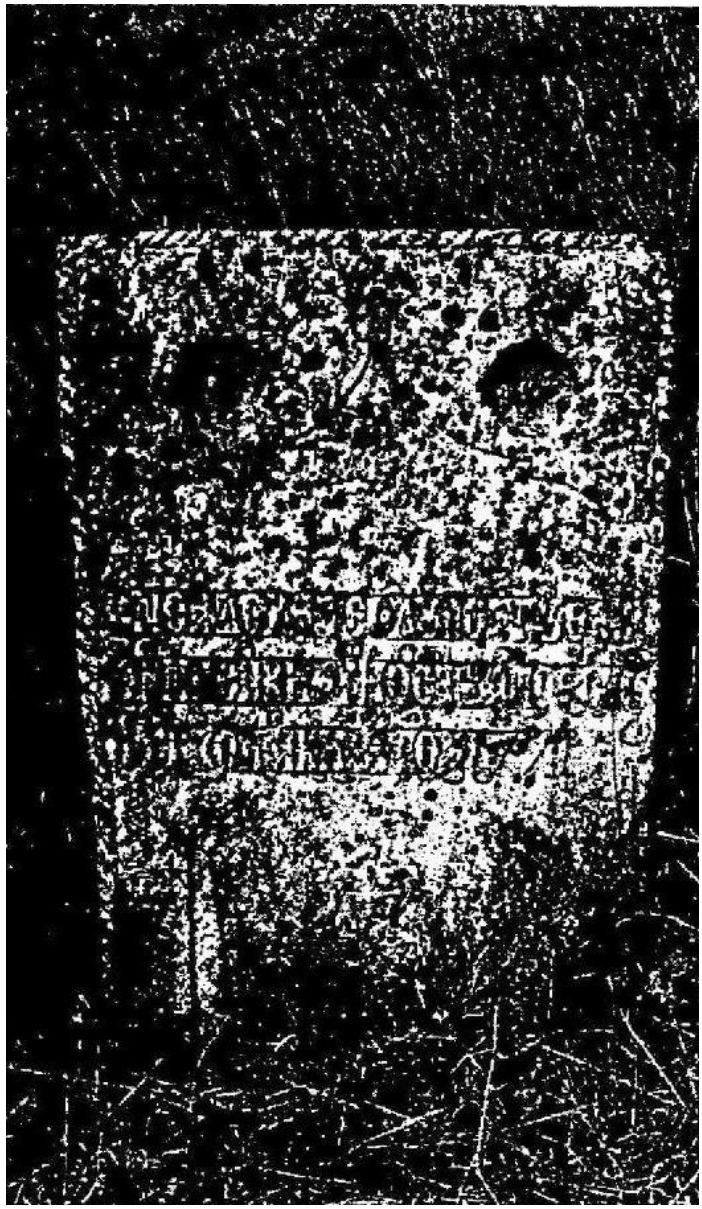
Res. 50.

Res. 51.

Res. 52.

Res. 53.

Res. 54.

Res. 55.

Res. 56.

Res. 57.

Res. 58.

Res. 59.

Res. 60.

Res. 62.

Res. 63.

Res. 64.

Res. 61.

Res. 65.

Res. 67.

Res. 68.

Res. 66.

Res. 69.

Res. 70.

Α Ω
ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ
Ο
ΑΝΗΡ ΛΟΓΙΟΣ
ΙΑΤΡΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ
ΠΟΥΣΟΥΡΓΟΣ ΑΡΙΣΤΟΣ
ΕΓΕΝΝΗΘΗ 2 ΜΑΙΟΥ 1855
ΑΠΕΒΙΩΣΕ 25 ΙΟΥΛΙΟΥ 1901

Res. 71.

ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
Ο ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΖΗΣΑΣ ΕΤΗ 22 ΚΑΙ ΑΠΟΒΙΩΣΑΣ
ΤΗ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1908

Res. 72.

Res. 73.

Res. 74.

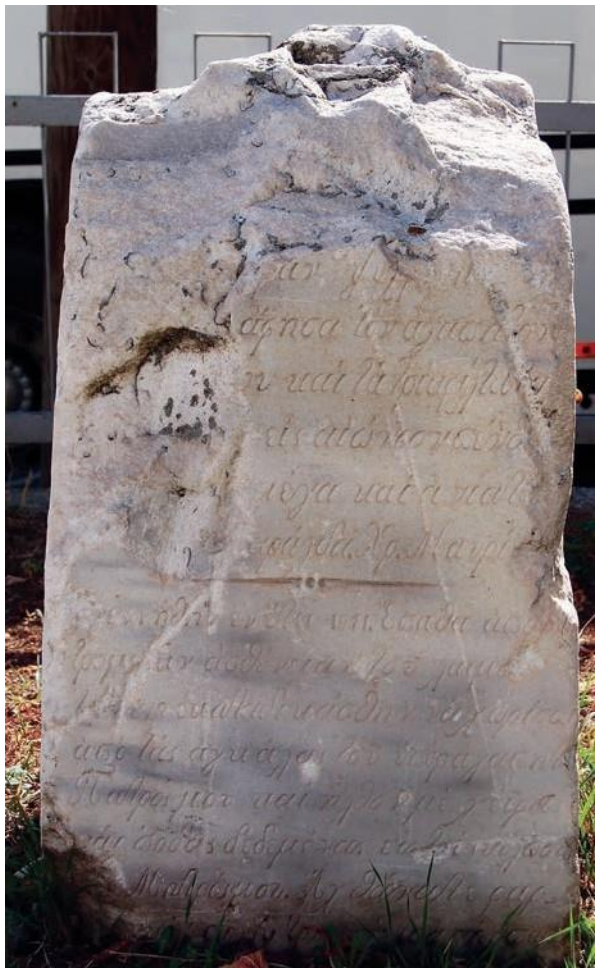
Res. 75.

Res. 76.

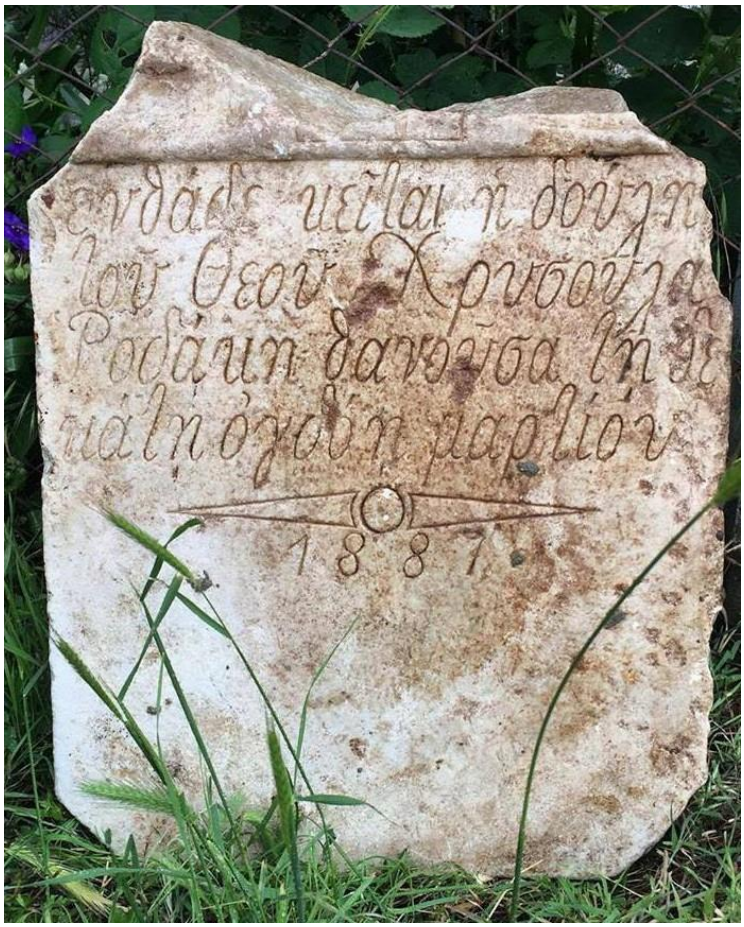
Res. 77.

Res. 78.

Res. 79.

Res. 80.

Res. 81.

Res. 82.

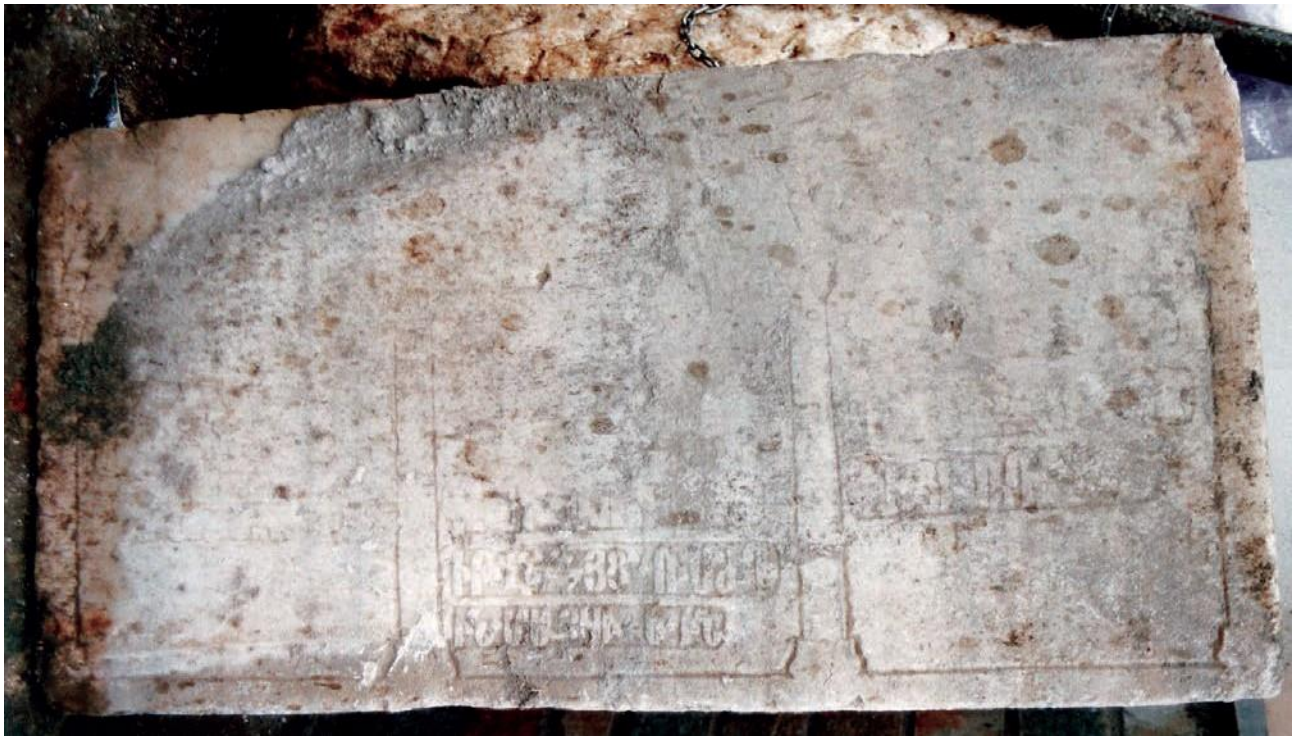
Res. 83.

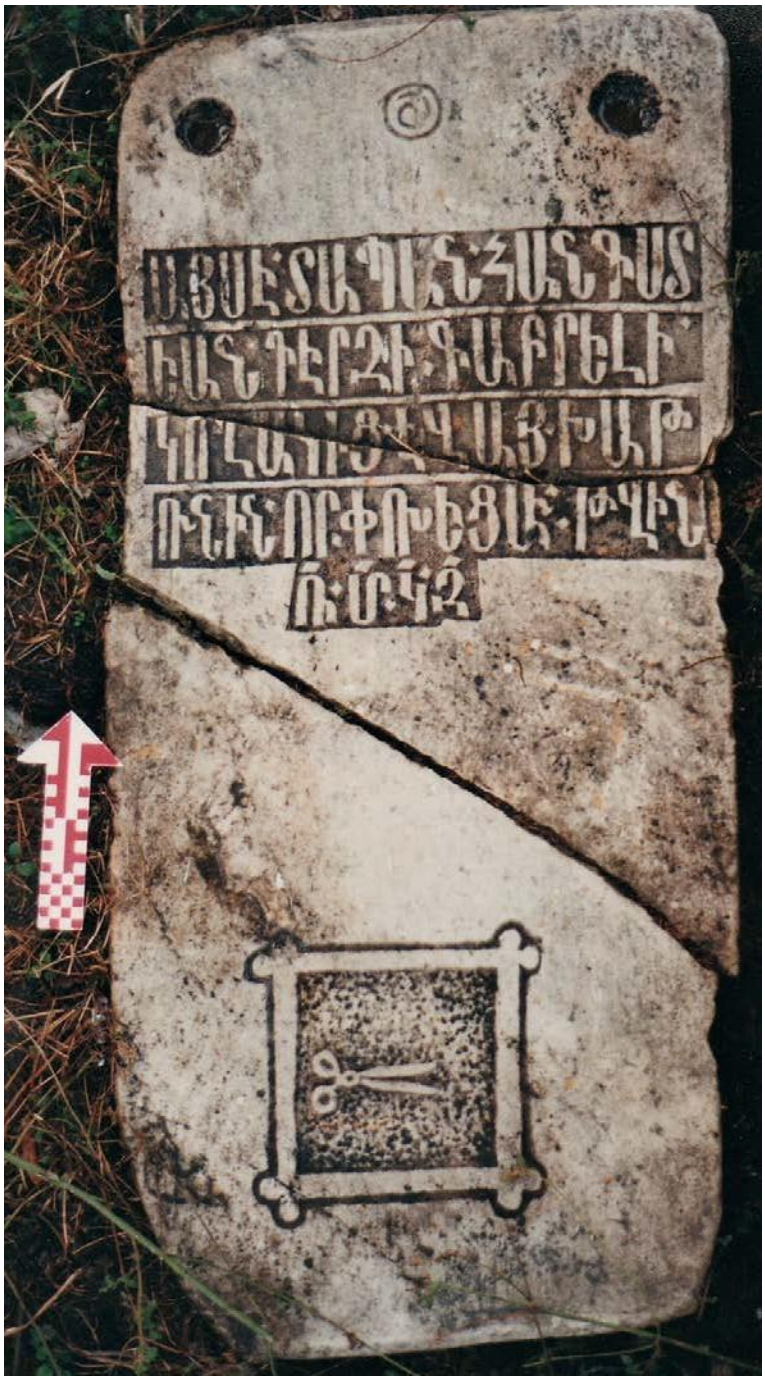
Res. 84.

Res. 85.

Res. 86.

Res. 87.

Res. 88.

Res. 89.

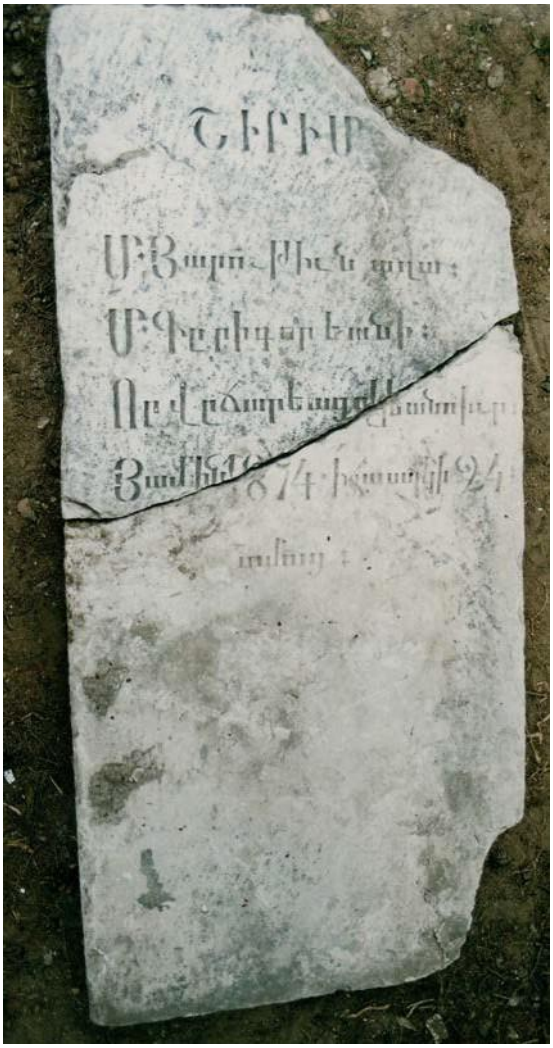
Res. 90.

Res. 91.

Res. 92.

Res. 93.

Res. 94.

Res. 95.

Res. 96.

Res. 97.

Res. 98.

Res. 99.

Res. 100.

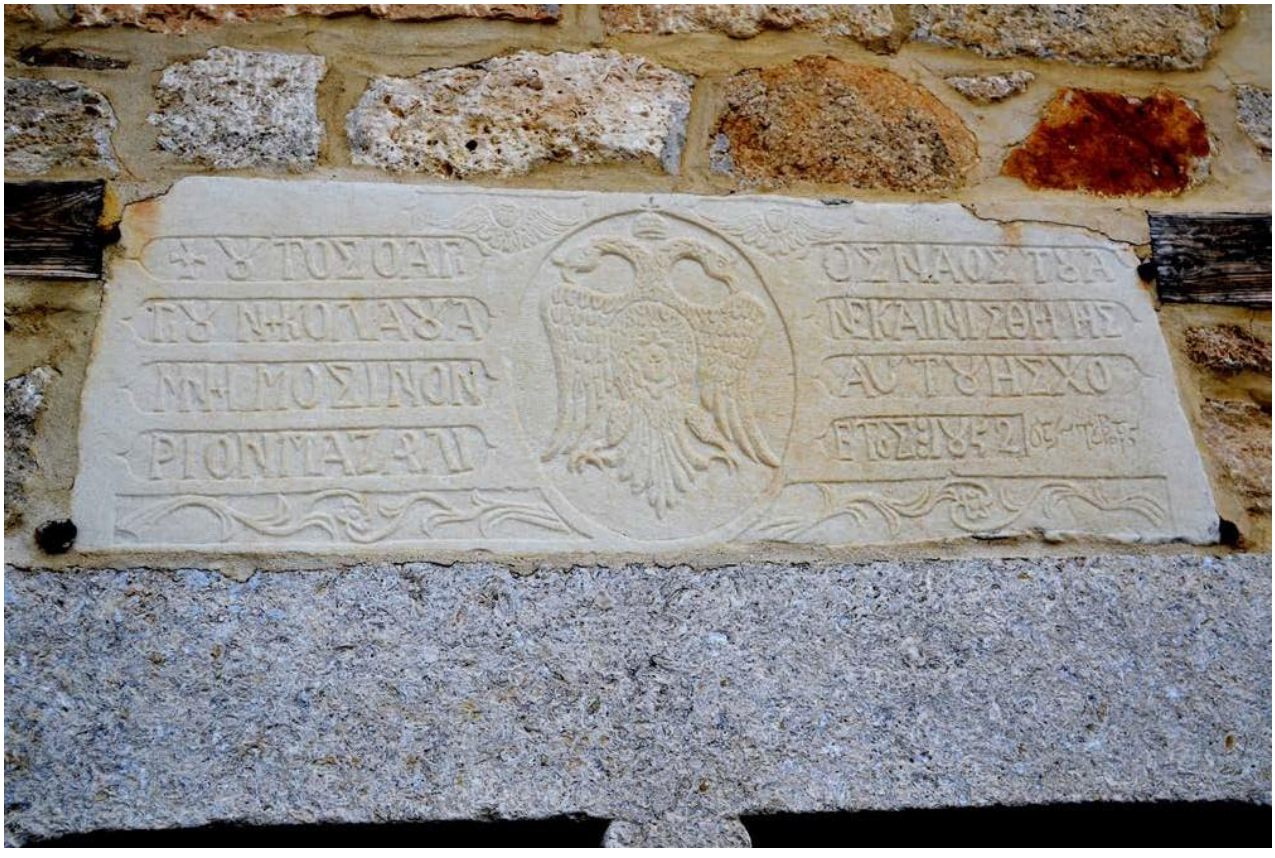
Res. 101.

Res. 102.

Res. 103.

Res. 105.

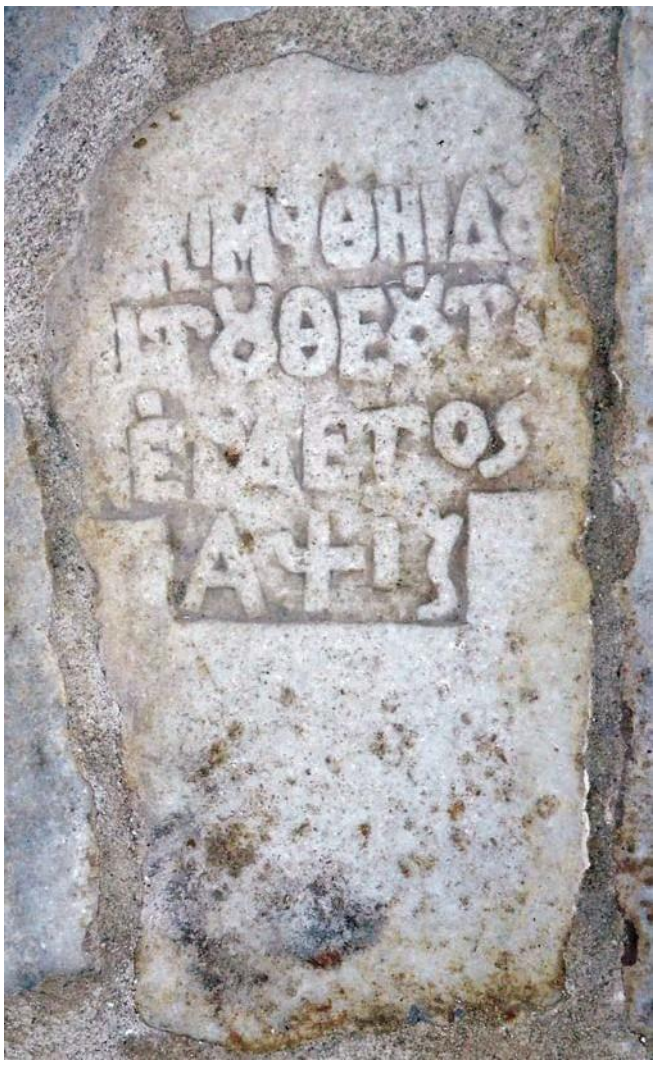

Res. 106.

Res. 108.

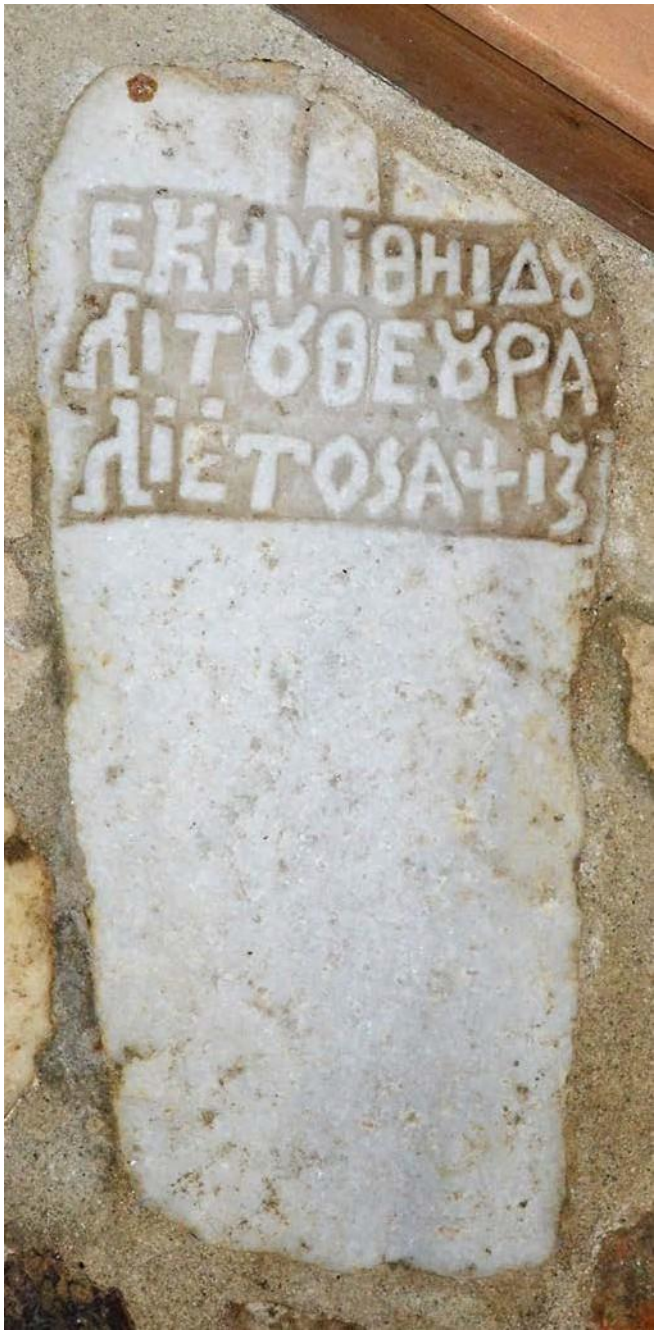

Res. 109.

Res. 107.

Res. 110.

Res. 111.

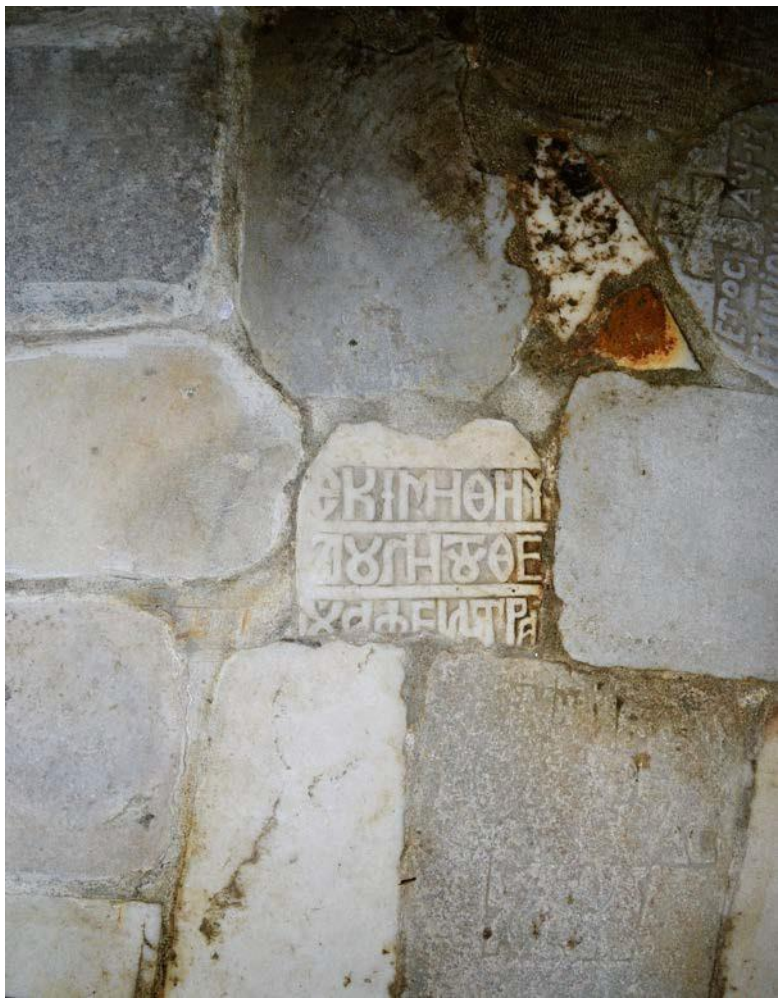
Res. 112.

Res. 113.

Res. 114.

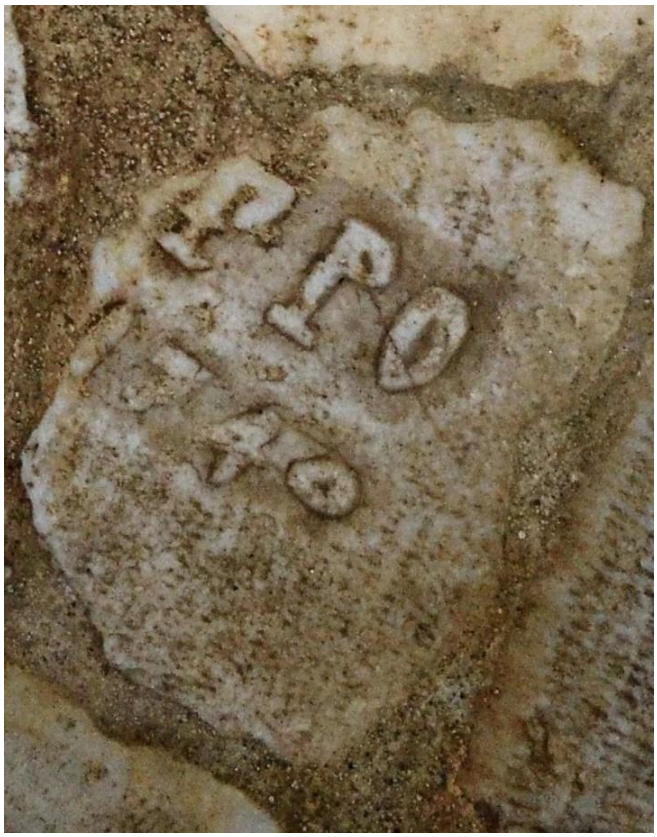
Res. 115.

Res. 116.

Res. 117.

Res. 118.

Res. 119.

Res. 120.

Res. 121.

Res. 122.

Res. 123.

Res. 124.

Res. 125.

Res. 126.

Res. 127.

Res. 128.

Res. 129.

Res. 130.

Res. 131.

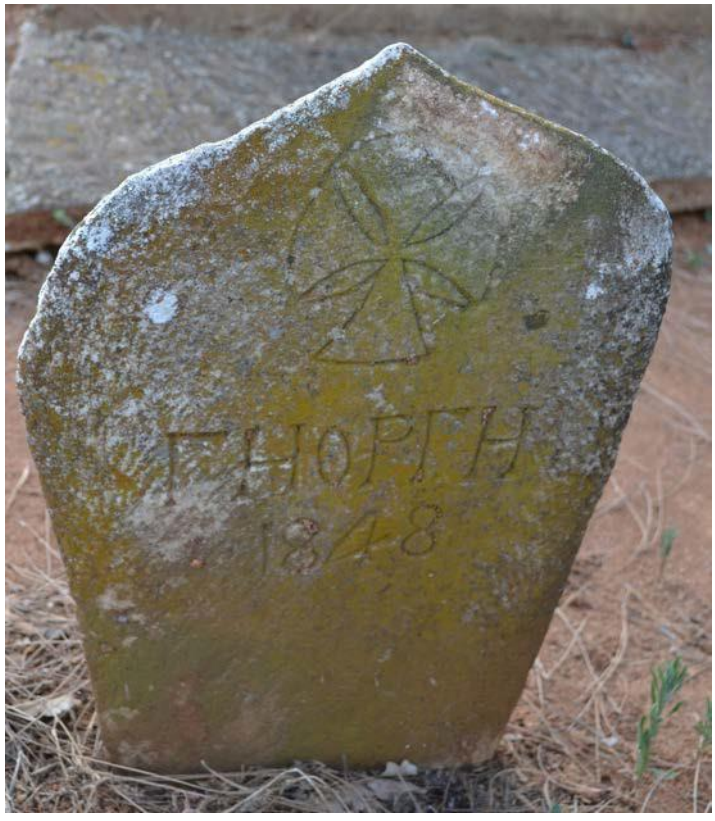
Res. 132.

Res. 133.

Res. 134.

Res. 135.

Res. 136.

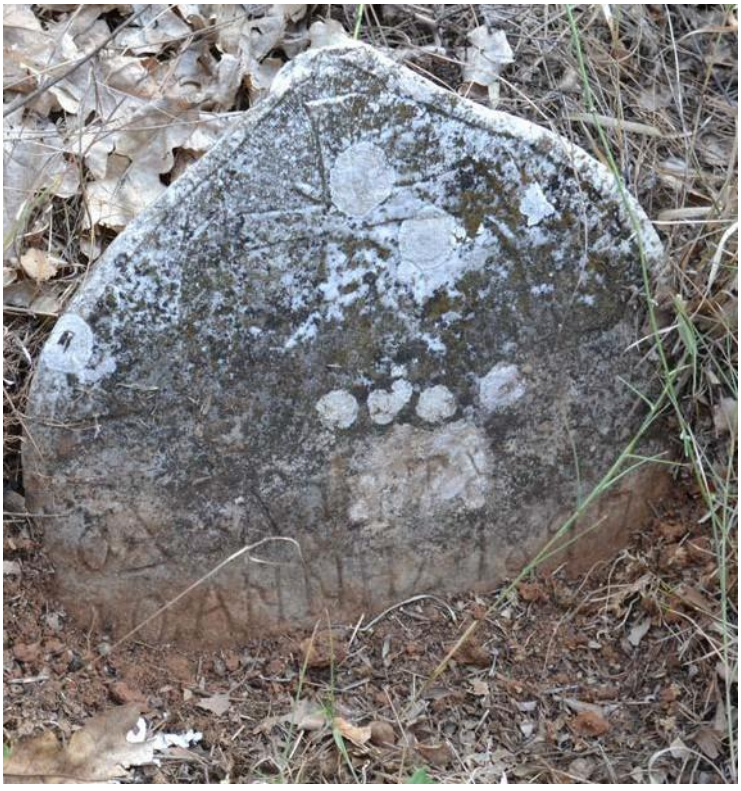
Res. 137.

Res. 138.

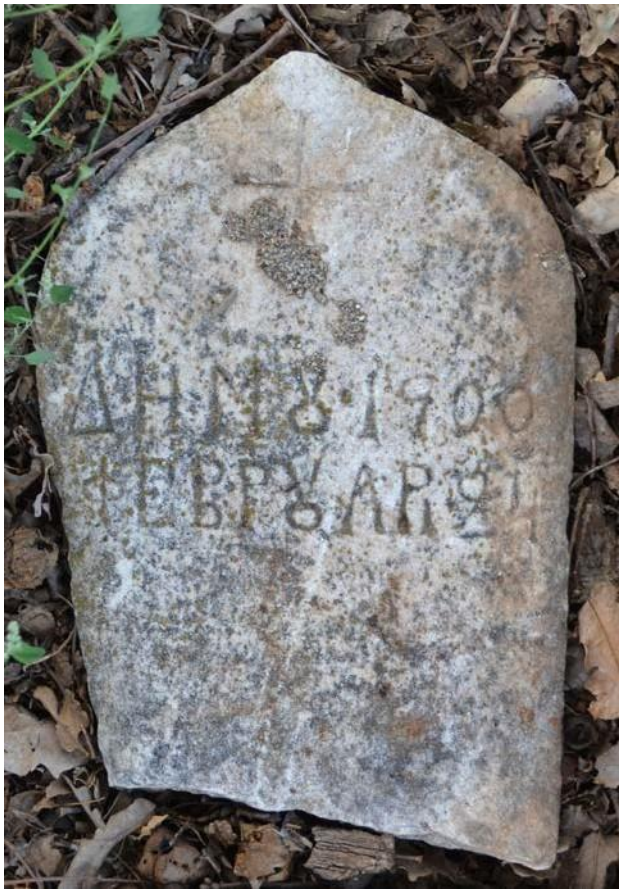
Res. 139.

Res. 140.

Res. 141.

Res. 142.

Res. 143.

Res. 144.

Res. 145.

Res. 146.

Res. 147.

Res. 148.

Res. 149.

Res. 150.

Res. 151.

Res. 152.

Res. 153.

Res. 154.

Res. 155.

Res. 156.

Res. 157.

Res. 158.

Res. 159.

Res. 160.

Res. 161.

Res. 162.

Res. 163.

Res. 164.

Res. 165.

Res. 166.

Res. 167.

Res. 168.

Res. 169.

Res. 170.

Res. 171.

Res. 172.

Res. 173.

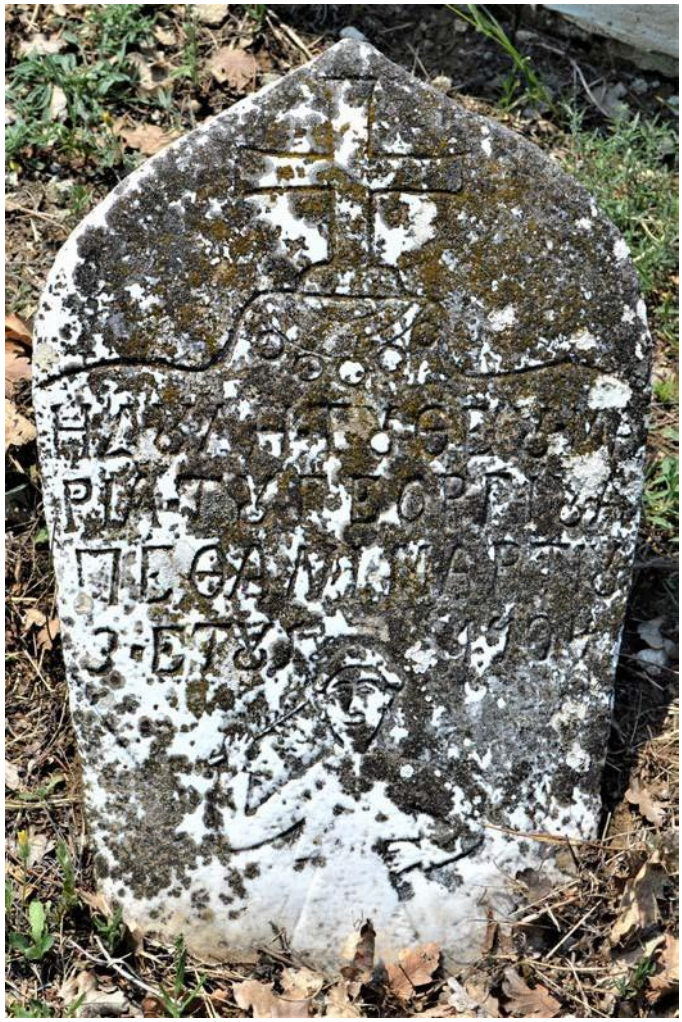
Res. 174.

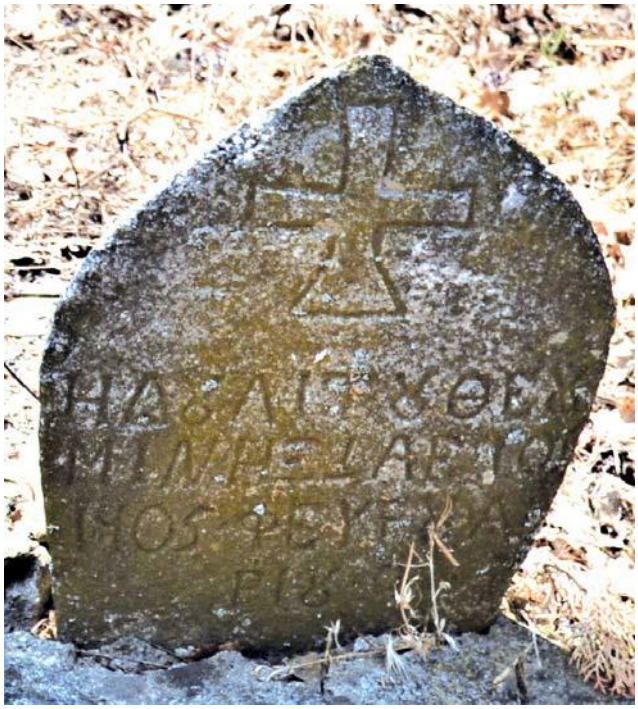
Res. 175.

Res. 176.

Res. 177.

Res. 178.

Res. 179.

Res. 180.

Res. 181.

Res. 182.

Res. 183.

Res. 184.

Res. 187.

Res. 186.

Res. 185.

Res. 188.

Res. 191.

Res. 190.

Res. 189.

Res. 192.

Res. 193.

Res. 194.

Res. 195.

Res. 196.

Res. 197.

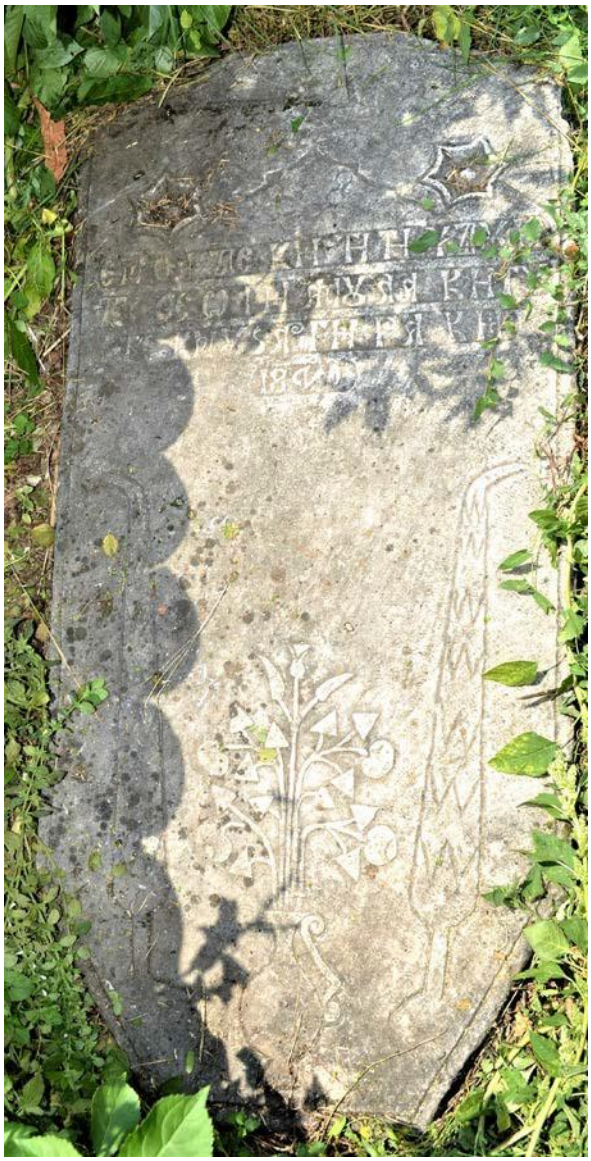
Res. 198.

Res. 199.

Res. 200.

Res. 201.

Res. 202.

Res. 203.

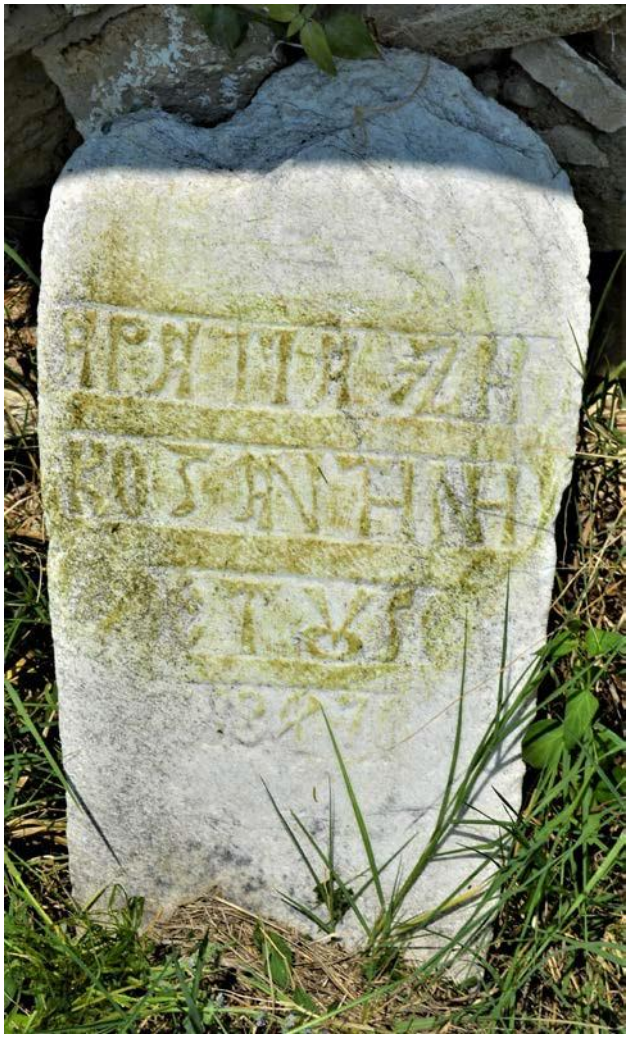
Res. 204.

Res. 205.

Res. 206.

Res. 207.

Res. 208.

Res. 209.

Res. 210.

Res. 211.

Res. 212.

Res. 213.

Res. 214.

Res. 215.

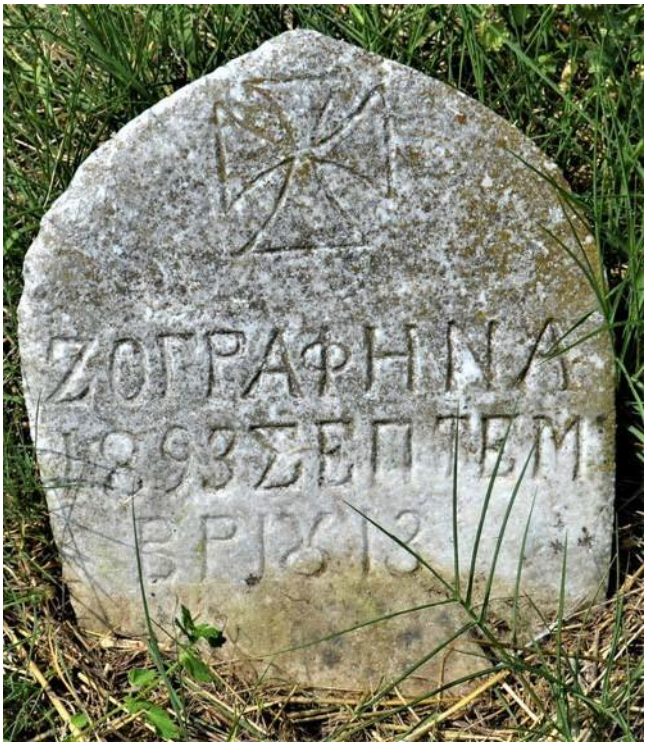
Res. 216.

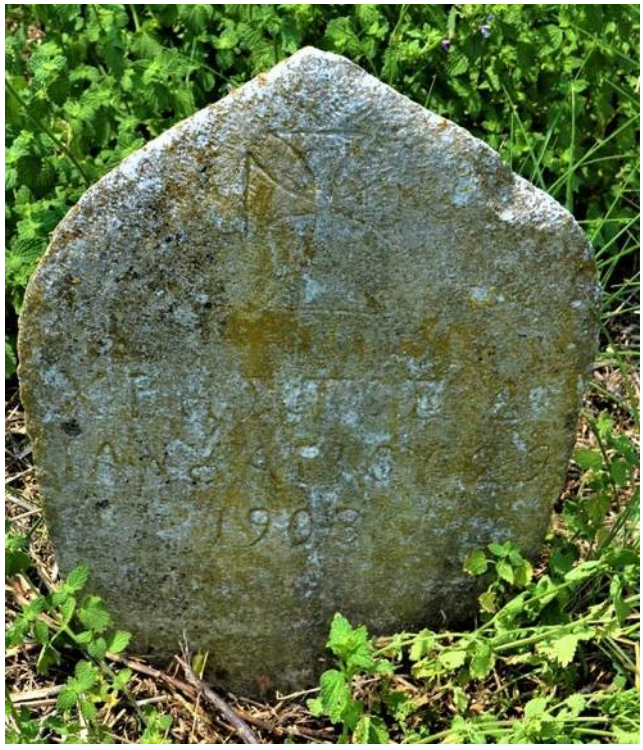
Res. 217.

Res. 218.

Res. 219.

Res. 220.

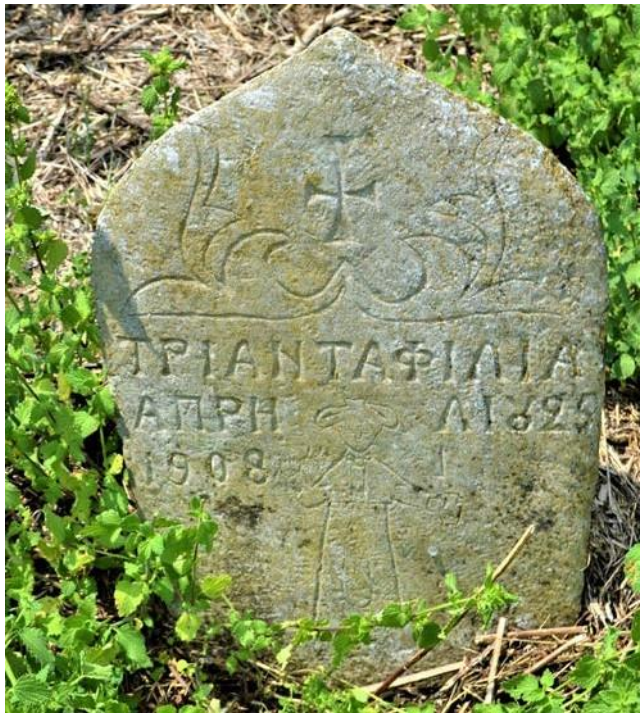
Res. 221.

Res. 222.

Res. 223.

Res. 224.

Res. 225.

Res. 226.

Res. 227.

Res. 228.

Res. 230.

Res. 229.

Res. 231.

Res. 234.

Res. 232.

Res. 233.

Res. 235.

Res. 236.

Res. 234.

Res. 237.

Res. 238.

Res. 239.

Res. 240.

Res. 241.

Res. 242.

Res. 243.

Res. 244.

Res. 245.

Res. 246.

Res. 247.

Res. 248.

Res. 249.

Res. 250.

Res. 251.

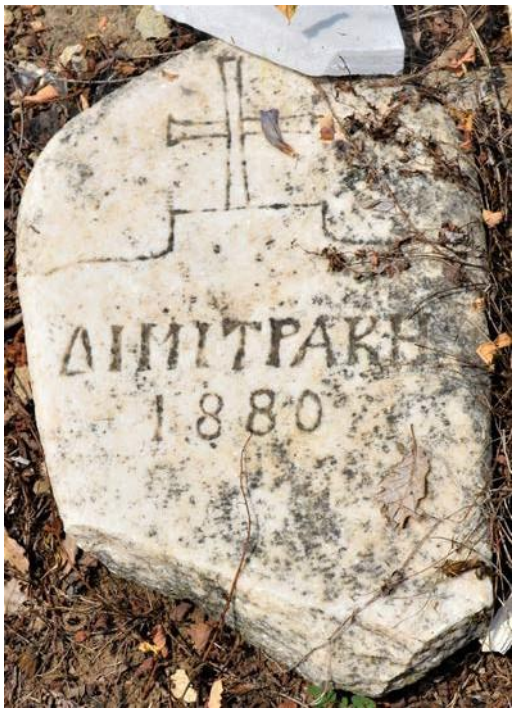
Res. 252.

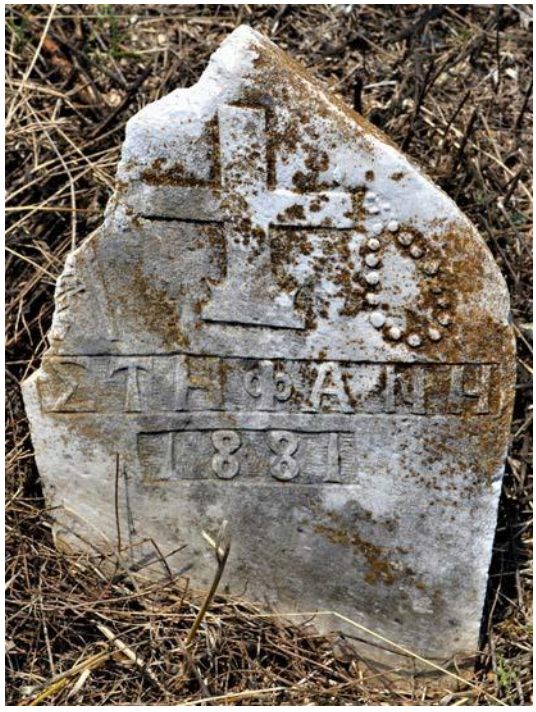
Res. 253.

Res. 254.

Res. 255.

Res. 256.

Res. 257.

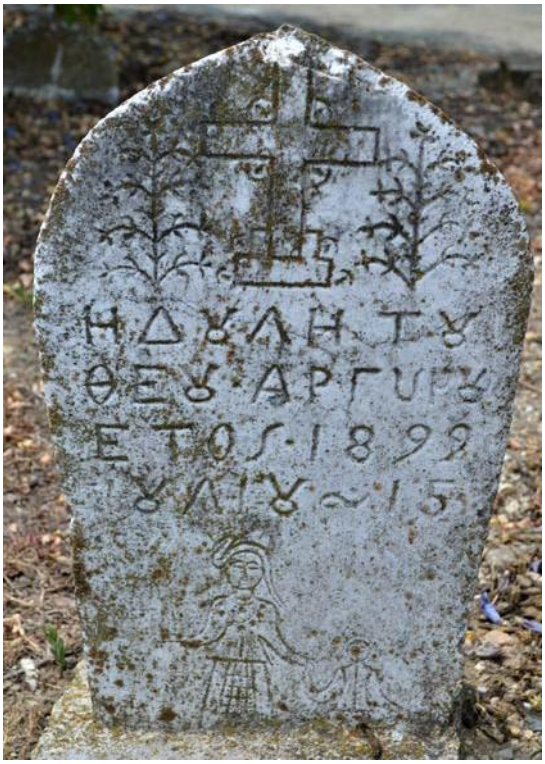
Res. 258.

Res. 259.

Res. 260.

Res. 261.

Res. 262.

Res. 263.

Res. 264.

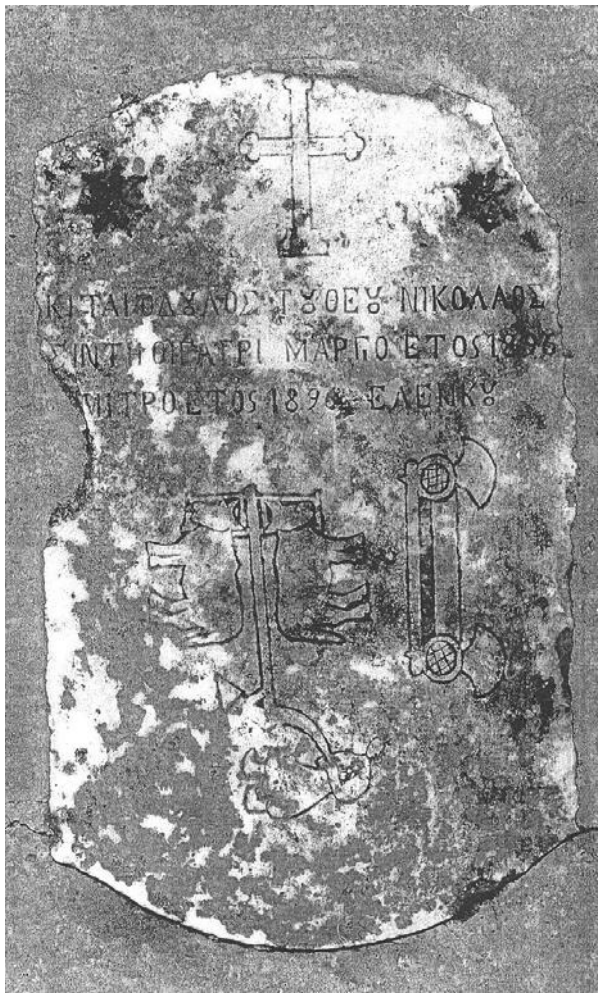
Res. 265.

Res. 266.

Res. 267.

Res. 268.

Res. 269.

Res. 270.

Res. 271.

Res. 272.

Res. 273.

Res. 274.

Res. 275.

Res. 276.

Res. 277.

Res. 278.

Res. 279.

Res. 280.

Res. 281.

Res. 282.

Res. 283.

Res. 284.

Res. 285.

Res. 286.

Res. 287.

Res. 288.

Res. 289.

Res. 290.

Res. 291.

Res. 292.

Res. 293.

Res. 294.

Res. 295.

Res. 296.

Res. 297.

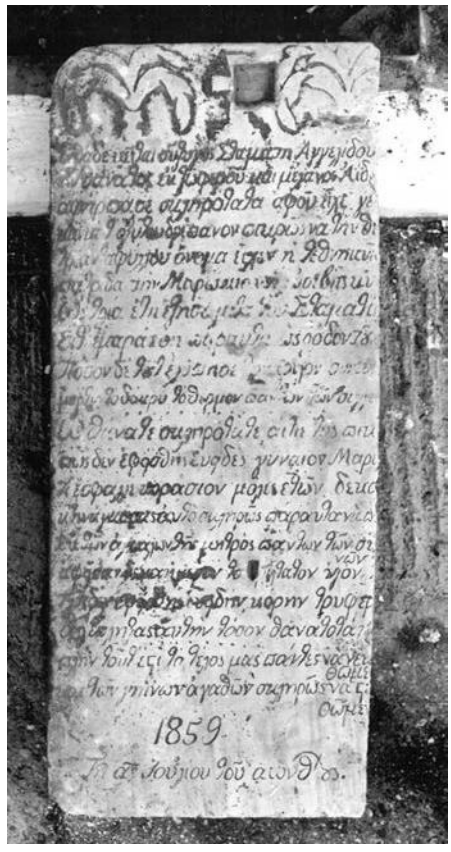
Res. 298.

Res. 299.

Res. 300.

Res. 301.

Res. 302.

Res. 303.

Res. 304.

Res. 305.

Res. 306.

Res. 307.

Res. 308.

Res. 309.

Res. 310

Res. 311.

Res. 312.

Res. 313.

Res. 314.

Res. 315.

Res. 316.

Res. 317.

Res. 318.

Res. 319.

Res. 320.

Res. 321.

Res. 322.

Res. 323.

Res. 324.

Res. 325.

Res. 326.

Res. 327.

Res. 328.

Res. 329.

Res. 330.

Res. 331.

Res. 332.

Res. 333.

Res. 334.

Res. 335.

Res. 336.

Res. 337.

Res. 338.

Res. 339.

Res. 340.

Res. 341.

Res. 342.

Res. 343.

Res. 344.

Res. 345.

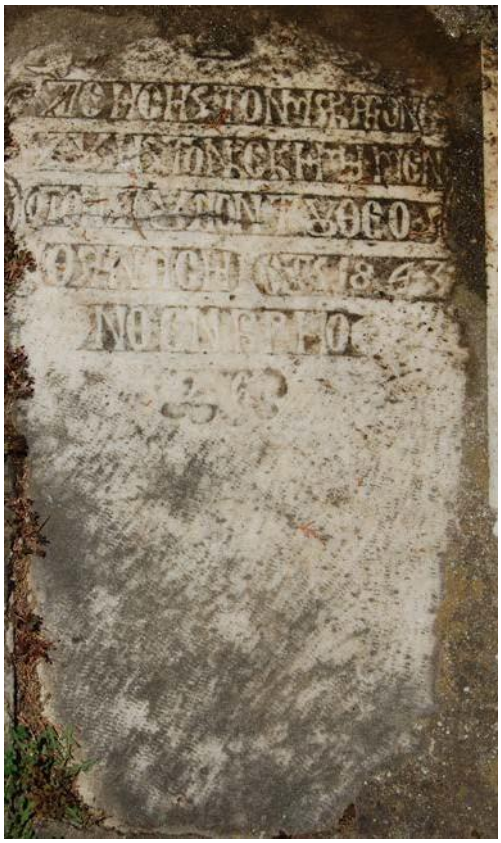
Res. 346.

Res. 347.

Res. 348.

Res. 349.

Res. 350.

Res. 351.

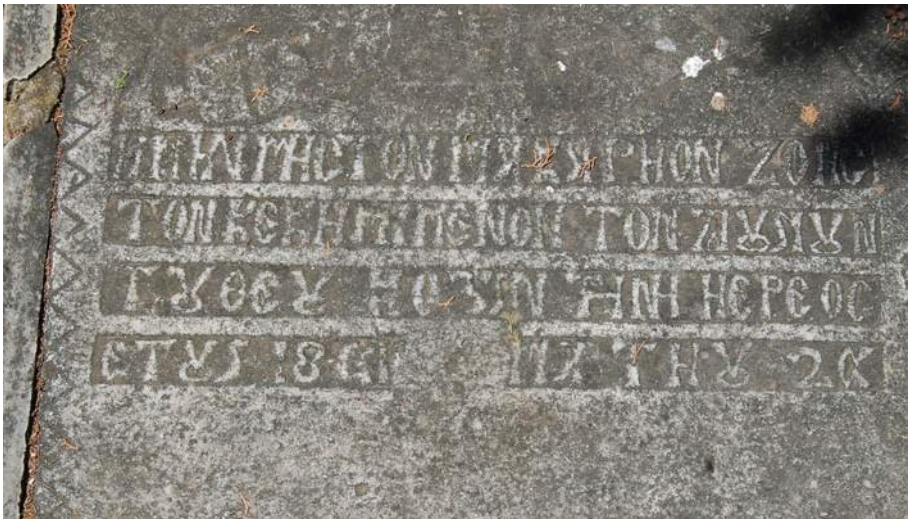
Res. 352.

Res. 353.

Res. 354.

Res. 355.

Res. 356.

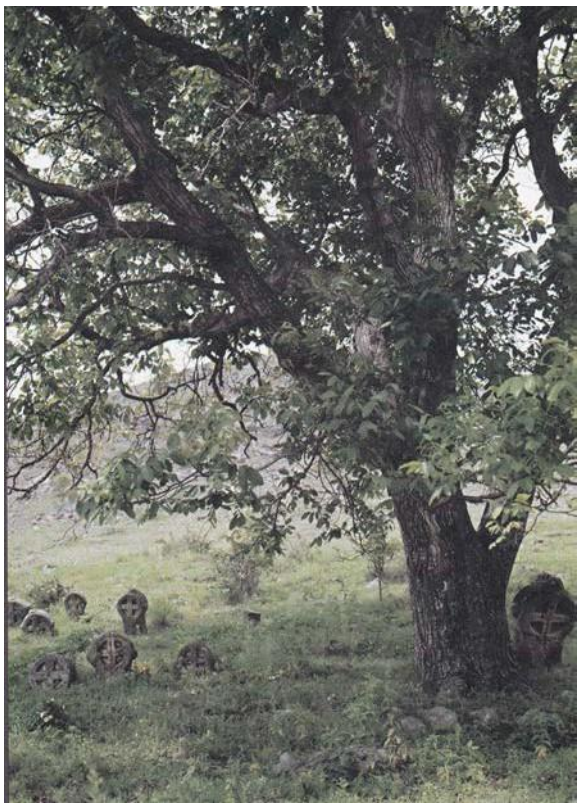
Res. 357.

Res. 358.

Res. 359.

Res. 360.

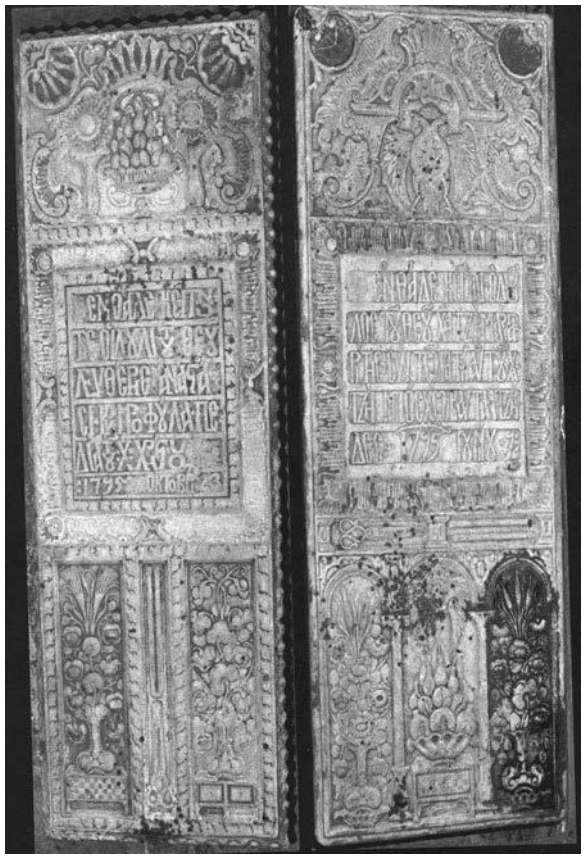
Res. 361.

Res. 362.

Res. 363.

Res. 364.

Res. 365.

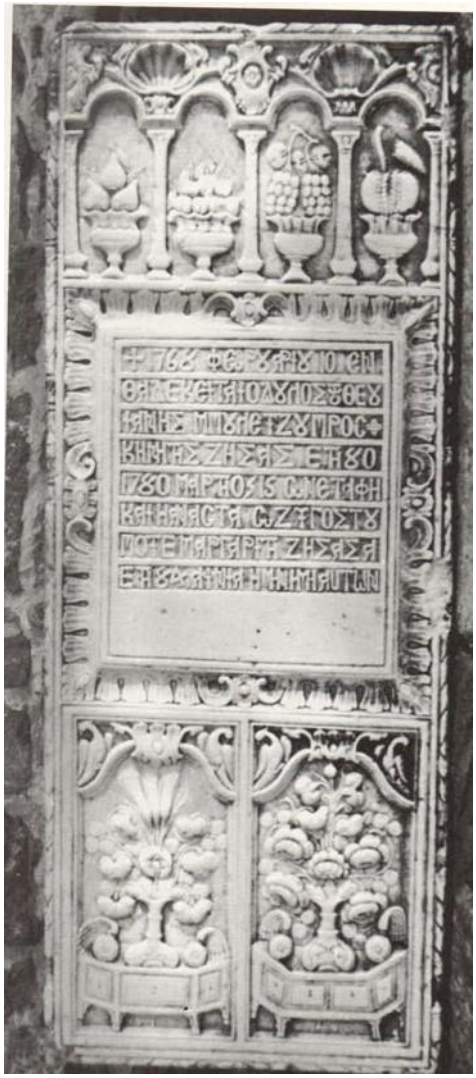
Res. 366.

Res. 367.

Res. 368.

Res. 369.

Res. 370.

Res. 371.

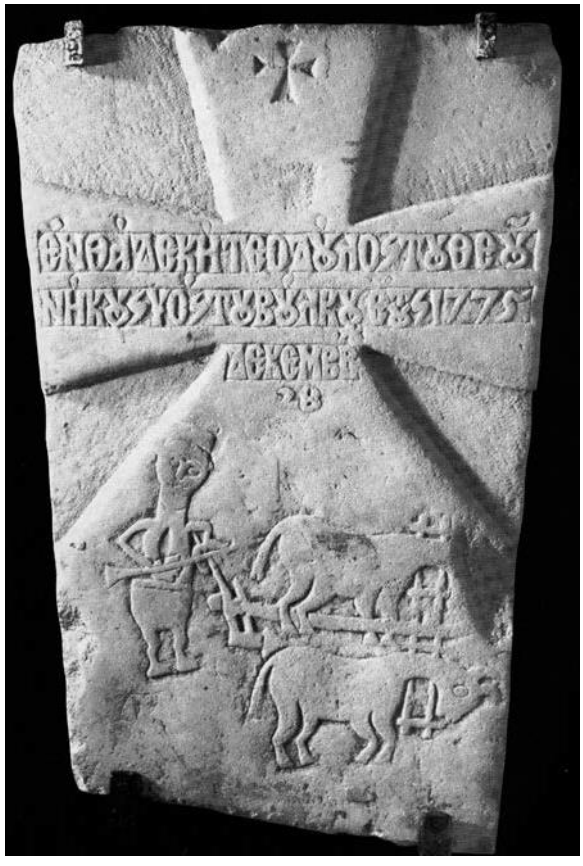
Res. 372.

Res. 373.

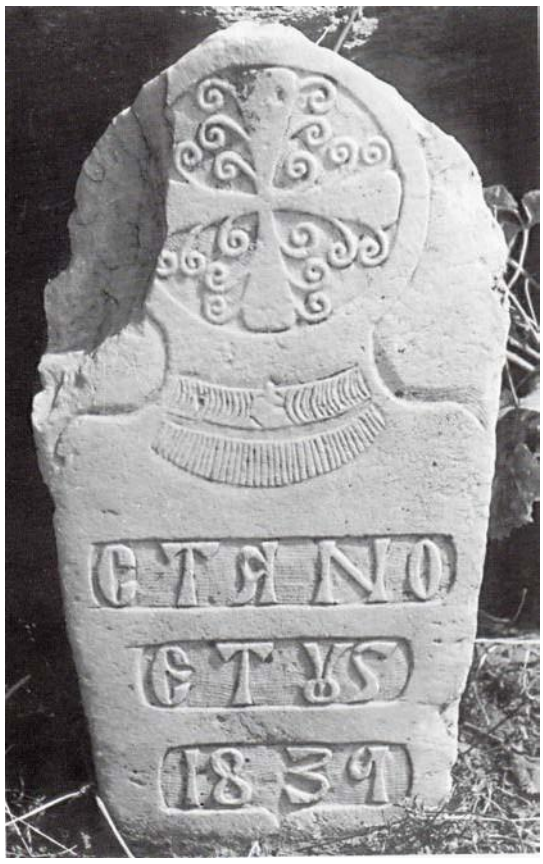
Res. 374.

Res. 375.

Res. 376.

Res. 377.

Res. 378.

Res. 379.

Res. 380.

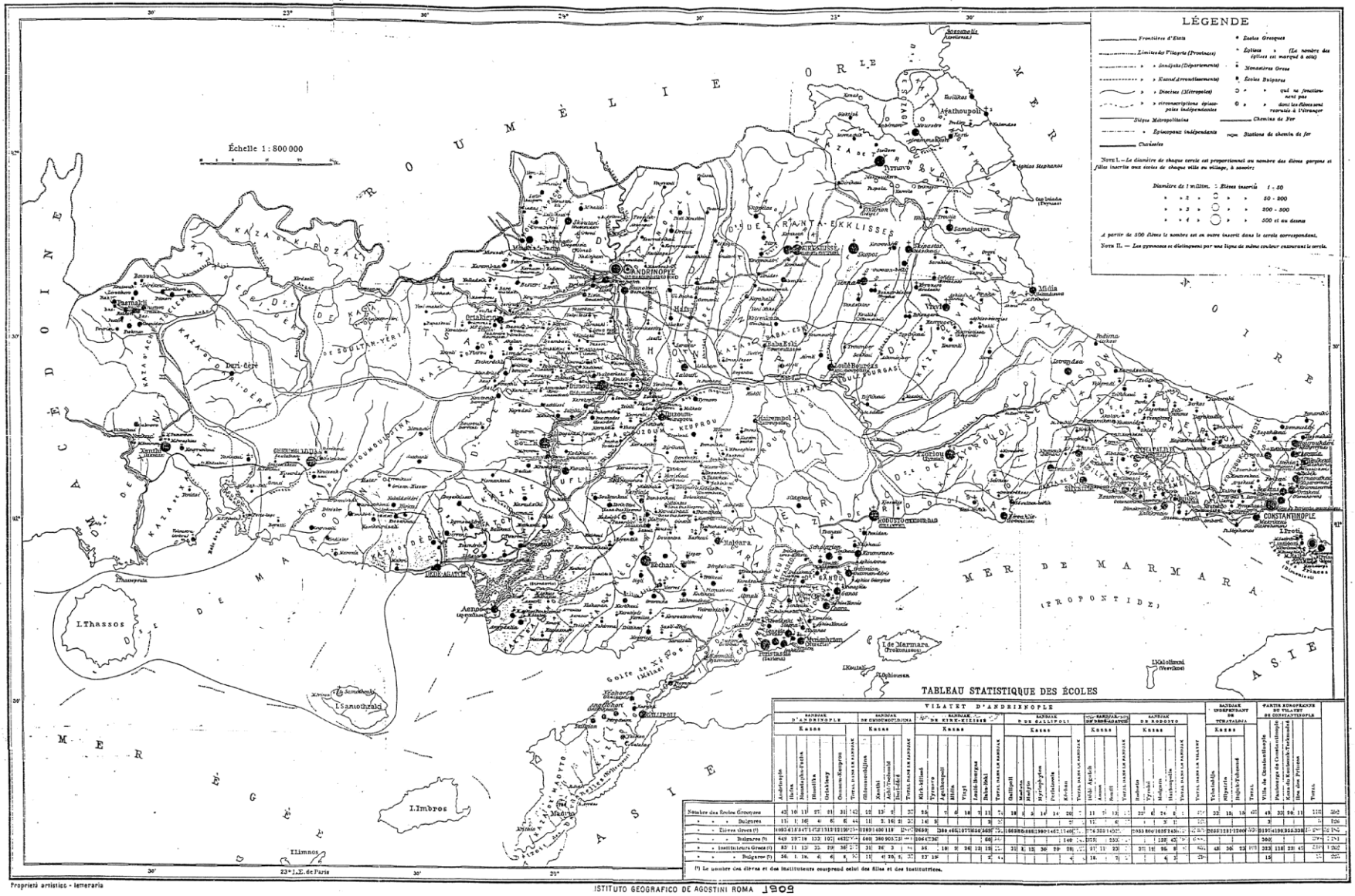
V. BÖLÜM

Haritalar

VILAYET D'ANDRINOPLE

SANDJAK INDÉPENDANT DE TCHATALDJA ET PARTIE EUROPÉENNE DU VILAYET DE CONSTANTINOPLE

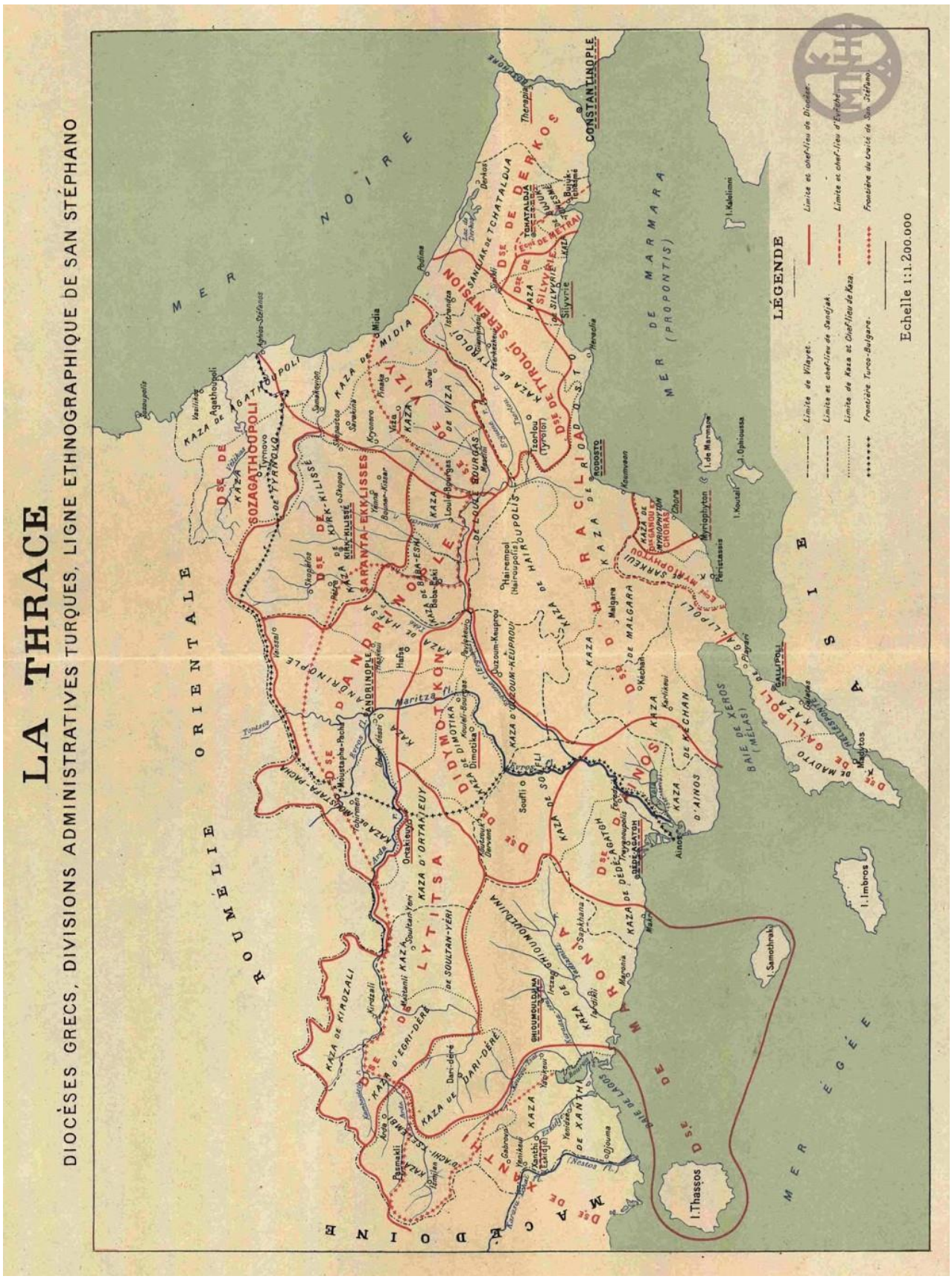
(CARTE DES ÉCOLES GRECQUES ET BULGARES ET DES ÉGLISES GRECQUES)

LÉGENDE
Échelle 1 : 800 000
MER DE MARMARA
(PROPONTIDE)
MER D'ÉGÉE
ASIE
EUROPE
ASIE
Andrinople
Constantinople
Gallipoli
Rodosto
Ainos
Dédéagatch
Xanthi
Cavalla
Serrès
Demir-Hissar
Nevrokop
Ipsala
Malgara
Rodosto
Tchorlou
Midia
Agathopoli
Sizopolis
Mesembria
Vize
Kirk-Kilissé
Lule-Bourgas
Baba-Eski
Tchataldja
Derkos
Silivri
Selymbria
Ile de Marmara
Imbros
Thassos
Samothraki
Lemnos
Golfe de Xérès (Adrias)
Golfe de Saros
Golfe de Melas
Golfe de Kassandra
Golfe de Monte-Santo
Golfe de Contessa
Golfe de Kavalla
Golfe de Orfano
Golfe de Strymon
Golfe de Rendina
Golfe de Volvi
Golfe de Salonique
Golfe de Cassandra
Golfe de Sithonia

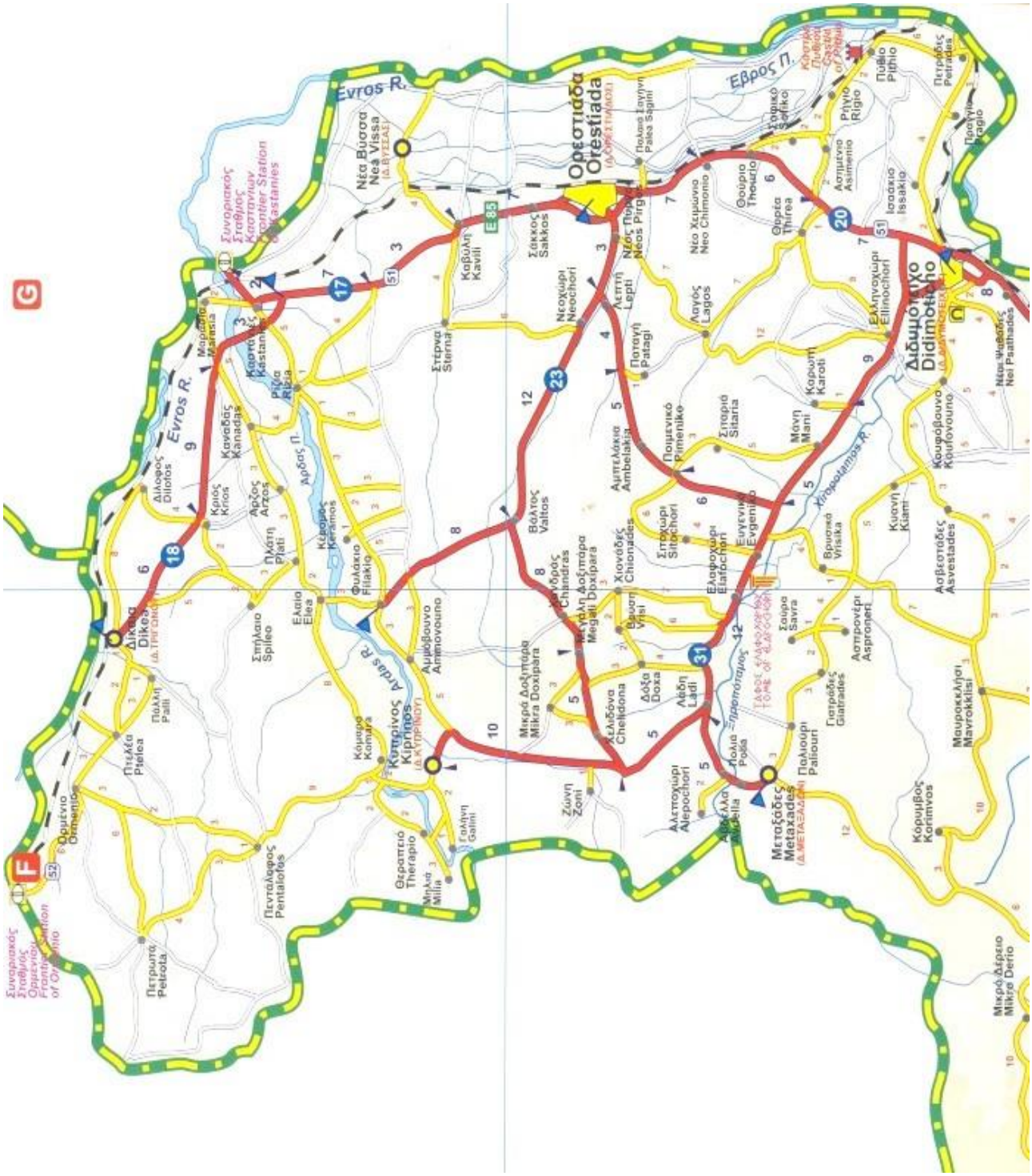
Harita 1.

EDİRNE
PLOVDIV
Alexandroupolis
Komotini
Xanthi
Kavala
Drama
Serres
Orestiada
Didymoteicho
Ipsala
Keşan
Gelibolu
Tekirdağ
Çanakkale
Lapseki
Ezine
Biga
Bayramiç
Ayvacık
Edremit
Burhaniye
Havran
Balıkesir
Susurluk
Manyas
Bandırma
Erdek
Marmara
Avşa
Ekinlik Ad.
Türkeli Ad.
Koyun Ad.
Paşalimanı Ad.
Kapıdağı Yarımadası
Marmara Ad.
Gelibolu Yarımadası
Saros Körfezi
Thrakion Pelagos
N. Samothrakē
N. Thasos
Thasos
Kavala
Alexandroupolis
Makri
Ainos
Maronia
Sapes
Topeiros
Xylagani
Iasmos
Ismaros
Mesi
Kimmeria
Thermes
Nea Peramos
Nea Karvali
Nea Iraklitsa
Nea Kessani
Nea Vyssa
Nea Orestiada
Nea Zichni
Nea Sidirochori
Nea Kerdylia
Nea Kallikrateia
Nea Peramos
Nea Karvali
Nea Iraklitsa
Nea Kessani
Nea Vyssa
Nea Orestiada
Nea Zichni
Nea Sidirochori
Nea Kerdylia
Nea Kallikrateia

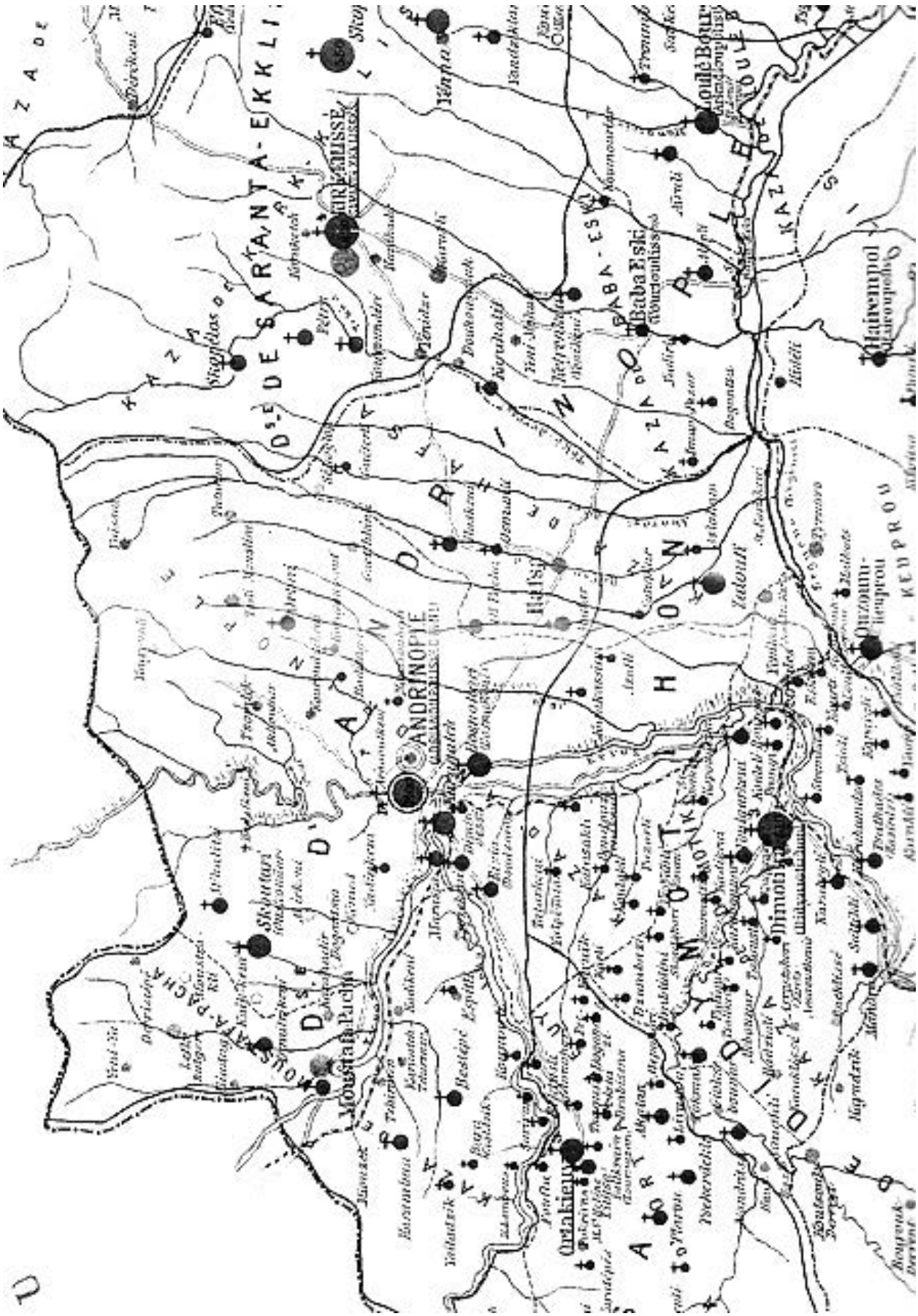
Harita 2.

LA THRACE
DIOCÈSES GRECS, DIVISIONS ADMINISTRATIVES TURQUES, LIGNE ETHNOGRAPHIQUE DE SAN STÉPHANO
ROUMÉLIE ORIENTALE
MACÉDOINE
MER NOIRE
MER DE MARMARA (PROPONTIS)
MER ÉGÉE
ASIE
CONSTANTINOPLE
ADRIANOPLE
DIDYMOTIKON
XANTHI
SOZAGATHOPOLI
SARANTA EKKLISSES
TIROLOI SERENTSION
SILIVRIE
HAIRIOUPOLIS
MALGARA
KECHAN
AINOS
GALLIPOLI
THASSOS
IMBROS
SAMOTHRAKI
LÉGENDE
Limite de Vilayet.
Limite et chef-lieu de Sandjak.
Limite de Kaza et Chef-lieu de Kaza.
Frontière Turco-Bulgare.
Limite et chef-lieu d'Evêché.
Frontière du traité de San Stéfano.
Echelle 1:1.200.000

Harita 3.

Evros R.
Έβρος Π.
Orestiada
Ορεστιάδα
Didymoteicho
Διδυμότειχο
Dikea
Δίκαια
Kyperinos
Κυπρίνος
Metaxades
Μεταξάδες
Arda R.
Xiropotamos R.
Συνοριακός Σταθμός Καστανιών
Frontier Station of Kastanies
Συνοριακός Σταθμός Ορμενίου
Frontier Station of Ormenio
E 85
F
G

Harita 4.

Baba Eski
Hadrianopel
Dimotika
Ortakieui
Sandanski
Serres
Demir-Hissar
Gumurdjina
Xanthi
Kavalla
Drama
Seres
Orfano
Tirnovo
Kirkilisse
Lule Bourgas
Mustafa Pacha
Ipsala
Enos
Makri
Alexandroupolis
Dedeagatch
Porto Lagos
Salonique
Vodena
Monastir
Prilep
Uskub
Kumanovo
Kotchana
Strumitza
Nevrokop
Petritch
Melnik
Razlog
Dubnitza
Samakov
Ichtiman
Kustendil
Radomir
Pernik
Dupnitza
Kustendjik
Egri Palanka
Kotchana
Kriva Palanka
Kumanovo
Uskub
Kalkandelen
Tetovo
Gostivar
Kitchevo
Ochrida
Resna
Florina
Vodena
Salonique
Verria
Katerini
Elassona
Tirnovo
Larissa
Volo
Almyros
Lamia
Zeitun
Karpenisi
Agrafa
Thessalie
Macédoine
Albanie
Epire
Thrace
Bulgarie
Serbie
Turquie
Grèce
Mer Egée
Mer Noire
Mer Adriatique
Mer Ionienne
Golfe de Salonique
Golfe de Volo
Golfe de Lépante
Golfe d'Arta
Golfe de Patras
Golfe de Corinthe
Golfe d'Athènes
Golfe de Nauplie
Golfe de Kalamata
Golfe de Koron
Golfe de Messénie
Golfe de Laconie
Golfe de Gythion
Golfe de Monemvasia
Golfe de Nauplie
Golfe de Corinthe
Golfe de Patras
Golfe d'Arta
Golfe de Lépante
Golfe de Volo
Golfe de Salonique
Mer Egée
Mer Noire
Mer Adriatique
Mer Ionienne

Harita 5.